

MARK LEVİ

BİR-BİRİMİZƏ
DEMƏDİYİMİZ SÖZLƏR

Marc Levy BİZİM BİR-BİRİMİZƏ DEMƏDİYİMİZ SÖZLƏR

Culiyanın toyuna iki gün qalmış onun atası Entoni Uolşun katibi zəng etdi. Bacarıqlı biznesmen, lakin son dərəcə eqoist olan atası, Culiyanın düşündüyü kimi, mərasimdə iştirak etməyəcək. Düzdür, bu dəfə Entoninin, həqiqətən də, qeyd-şərtsiz bir bəhanəsi var: o ölüb. Culiya təsadüfən baş verən hadisənin tragikomik cəhətini müşahidə edir: atası onun həyatına soxularaq, planlarını alt-üst etmək kimi xüsusi bir istedadla malik idi. Gözlənilən ziyafət bir göz qırpımında dəfn mərasiminə çevrildi. Lakin bu, sən demə, atasının Culiyaya hazırladığı heç də son sürprizi deyilmiş...

Marc Levy BİZİM BİR-BİRİMİZƏ DEMƏDİYİMİZ SÖZLƏR

Bakı, Qanun Nəşriyyatı, 2012

Azərbaycan dilində müəllifin adı: Mark Levi

Qanun Nəşriyyatı

Bakı, AZ 1102, Tbilisi pros., II Alatava 9

Tel.: (+994 12) 431-16-62; 431-38-18

Mob.: (+994 55) 212 42 37

e-mail: info@qanun.az

www.qanun.az

Ruscadan tərcümə: Ruhiyyə Məmmədova

Nəşriyyat redaktoru: Elsevər Muradov

Korrektor: Nigar Musayeva

ISBN 978-9952-26-369-5

© Qanun Nəşriyyatı, 2012

© Editions Robert Laffont/Susanna Lea Associates, 2008

Bu kitabın Azərbaycan dilinə tərcümə və yayım

hüquqları Qanun Nəşriyyatına məxsusdur.

Kitabın təkrar və hissə-hissə nəşri «Müəlliflik hüququ və əlaqəli

hüquqlar haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu»na ziddir.

Həyata baxışın iki növü vardır:

ya möcüzələrə inanmamaq, ya da həyatın özünün bir möcüzə olduğunu sanmaq.

Albert Eynşteyn

- Hə, necəyəm sənin üçün?
- Bir geriye çön görüm, qoy sənə bir də arxadan baxım.
- Stenli, sən yarım saatdır ki, hər tərəfdən gözlərini mənə zilləmişən, mənim bu podiumda dikilib-qalmağa artıq taqətim yoxdur!
- Məndən olsa, qısaldardım. Belə ayaqları gizlətmək günahdır!
- Stenli!
- Sən ki mənim fikrimi eşitmək istəyirdin, elə deyil? Bir də mənə doğru çön görüm. Aha, mən elə də düşünürdüm: paltarın açıq yeri həm qabaqdan, həm də arxadan – tamamilə eynidir; ən azından yaxasına ləkə-filan salsan, donu çevirib, arxasını qabağına geyinə bilərsən, heç kim də fərqi nə varmayacaq.
- Stenli!!!
- Bir də ki, bu nə yenilikdir – toy paltarını hərracdən almaq – də-ə-əhşət! Onda niyə də İnternet vasitəsilə almayısan?! Sən mənim fikrimi bilmək istəyirdin – al, bu da sənə mənim fikrim.

– Bağışla, mənim kompüter qrafiki maaşım la bundan yaxşısına ümidim gəlmir.

– Rəssam, ay mənim şahzadəm, rəssam maaşı de, qrafik yox! İlahi, XXI əsrin bu bayağı jarqonuna necə də nifrət edirəm!

– Nə edim axı, Stenli, mən axı həm kompüterdə, həm də flomasterlərlə işləyirəm!

– Mənim ən yaxşı rəfiqəm şəkil çəkir, sonra da çəkdiyi gözəllikləri canlandırır, odur ki, yadında saxla: kompüterli, ya kompütersiz – sən qrafik-filan yox, rəssamsan; bir də ki, nədir axı, hər cüzi məsələyə görə mübahisə etmək vacibdir?

– Yaxşı, nə deyirsən, qıscaldırıq, yoxsa olduğu kimi saxlayırıq?

– Ən azı, beş santimetr! Bir də mütləq çiyinlərini kiçiltmək və belini daraltmaq lazımdır.

– Bir sözlə, məsələ aydındır: sənin bu dondan zəhlən getdi.

– Mən elə söz demirəm.

– Demirsən, amma elə düşünürsən.

– Yalvarıram sənə, icazə ver, xərclərin bir hissəsini öz üzərimə götürüm, bir də gəl, Anna Mayergilə baş çəkək! Heç olmasa, həyatında bir dəfə məni dinlə!

– Nə üçün? Ondan on min dollarlıq don almaq üçün? Sənin başın xarab olub! Guya ki, sənin o qədər pulun var... Bir də ki, nə olub axı – bu, sadəcə, toydur, Stenli.

– Sənin toyundur.

– Bilirəm, – deyə Culiya köksünü ötürdü.

– Sənin atan da, o var-dövlətlə istəsəydi, çox da...

– Sonuncu dəfə atamı işıqforun yanında duranda gözücü gördüm, o da Beşinci avenyu ilə yanımdan ötdü... bu da yarım il bundan qabaq olmuşdur. Odur ki, gəl bu mövzunu bağlayaq!

Çiyinlərini çəkib bu sözləri deyən Culiya hündürlükdən aşağı endi. Stenli onu əlindən tutub qucaqladı.

– Mənim əzizim, sənə dünyanın istənilən paltarını gözəl yaraşardı!.. Mən, sadəcə, istəyirəm ki, o paltar nöqsansız və çox gözəl olsun. Niyə də gələcək həyat yoldaşına o donu sənə hədiyyə etməsini təklif etməyəm?

– Çünki onsuz da toy mərasimi xərclərini Adamın valideynləri öz üzərlərinə götürüb və onun Zoluşka ilə evləndiyinə dair ailəsində davam edən söz-söhbətlər kəsilsəydi, mən özümü daha xoşbəxt hiss edərdim.

Stenli oynaq yerləşilə ticarət zalını ötüb-keçdi. Kassa tərəfdəki piştaxtanın yanında yığılıb maraqla söhbət edən satıcı qızlar ona əhəmiyyət vermirdilər. O, vitrinin yanındakı asılıqandan dar ağ atlaz donu çıxarıb geri qayıtdı.

– Al, bir bunu geyin görək, amma etiraz-filan eləmə!

– Stenli, axı bunun ölçüsü 36-dır. Mən, iki dünya bir ola, onun içində sığmaram!

– Sənə deyiləni elə!

Culiya gözlərini axıdıb itaətlə Stenlinin ona göstərdiyi soyunub-geyinmə otağına tərəf getdi.

– Stenli, bunun ölçüsü 36-dır! – deyə Culiya kabinetdə gizlənərək bir də təkrarladı.

Bir neçə dəqiqədən sonra pərdəni eynilə bayaq cəsarətlə çəkdikləri kimi də yuxarı qaldırdılar.

– Bax belə, nəhayət, mən Culiyanın toy paltarına oxşar nəşə görə bildim! – deyə Stenli ucadan dedi. – Bir də podiumla o yan-bu yana gəziş görüm.

– Məni podiuma dartıb aparmaq üçün bu cür qadın olmaz ki? Ayağımı qaldırmaq istəyən kimi...

– O sənə çox yaraşır!

– Ola bilər, amma o da var ki, sadəcə, bircə peçenye belə udsam, bu don tikişlərindən partlayıb söküləcək.

– Gəlin toy günündə yemək yeməz! Eybi yox, sinəsindəki tikişi bir az boşaldırıq, olarsan lap kraliça kimi... Qulaq as, bu lənətə gəlmiş mağazada, heç olmasa, bircə satıcı bizi öz diqqətilə şərəfləndirəcəkmi, görəsən?

– Məncə həyəcanlanmalı və əsəbiləşməli olan adam sən yox, mənəm!

– Mən əsəbiləşmirəm, sadəcə, toy mərasiminə cəmi dörd gün qalmış don almaq üçün səni mağazaları məcburi gəzdirməli olduğum məni təəccübləndirir.

– Son zamanlar mənim işim başımdan aşırı. Bir də, xahiş edirəm, Adama bugünkü səfərimiz haqqında heç nə demə, mən ona and içmişəm ki, hələ bir ay bundan əvvəl hər şey hazırdır.

Stenli kiminsə kreslonun qoltuqluğuna unudub qoyduğu iynəliyi götürüb, Culiyanın qabağında dizi üstə oturdu.

– Sənin gələcək həyat yoldaşın xoşbəxt adam olduğunu anlamır: sən bir möcüzəsən!

– Bəsdir Adama sataşdın. Bir də ki, sən onu nə üçün qınayırsan axı?

– Sənin atana oxşadığı üçün...

– Boş-boş danışma. Mənim atamla Adamın arasında heç bir oxşarlıq yoxdur; üstəlik, onun ondan zəhləsi gedir.

– Adamın sənin atandan? Bravo, bu, bir xal onun xeyrinədir!

– Əşi, yox, atam Adama nifrət edir.

– Ah, sənin valideynin sənə yaxınlaşan hər şeyə nifrət edir. Əgər sənin itin olsaydı, atan onu dişləm-dişləm edərdi.

– Heç də yox! Əgər mənim itim olsaydı, o mənim atamı dişləm-dişləm edərdi, – deyə Culiya qaqqıltı ilə güldü.

– Mən deyirəm ki, atan onu dişləyərdi!

Stenli ayağa qalxıb bir qədər geriyə çəkildi ki, öz işini nəzərdən keçirsin. Başını bulayıb dərindən ah çəkdi.

– Yenə nə oldu? – deyə Culiya narahat oldu.

– O nöqsansızdır... ya da yox, sən nöqsansızsan! Qoy bir sənin toqqanı düzəldim, sonra da məni nahara apara bilərsən.

– Stenli, əzizim, sənin zövqüncə olan istənilən restorana!

– Günəş elə yandırır ki, mənim üçün ən yaxın olan kafenin terrası uyğundur – bir şərtlə ki, ora kölgə olsun, sən də dingildəməyi buraxasan, əks halda sən bu, demək olar ki, nöqsansız donunun işini bitirə bilməyəcəyəm.

– Niyə “demək olar ki, nöqsansız?”

– Çünki o, güzəştə satılır, mənim əzizim!

Yanlarından keçən satıcı qız bir yardıma ehtiyacları olub-olmadığını soruşdu.

– Səncə, o gələcək?

– Kim? – deyə Culiya soruşdu.

– Sənin atan, səfeh qız!

– Bəsdir atam haqqında danışdın. Sənə dedim ki, uzun vaxtdır ki, onun barəsində heç nə bilmirəm.

– Nə olsun, bu, hələ bir şey demək deyil...

– O gəlməyəcək!

– Bəs sən özün barədə onu məlumatlandırmısan?

– Qulaq as, mən atamın şəxsi katibinin həyatıma müdaxilə edib hər şeydən xəbərdar olmasını çoxdan rədd etmişəm, çünki atam gah səfərdə olur, gah icaslarda və onun qızı ilə şəxsən görüşüb söhbət etməyə heç vaxtı olmur.

– Yaxşı, bəs heç olmasa, toy dəvətnaməsi göndərmisən ona?

– İşini bitirməyə çox qalıb hələ?

– Yox-yox, bitirirəm. Siz onunla çoxdan evli bir cütlüyə bənzəyirsiniz: o səni qısqanır. Amma bütün atalar qızlarını qısqanır! Eybi yox, keçib gedər.

– Qəribədir, sənin onu müdafiə etməni ilk dəfə eşidirəm. Əgər biz elə bir cütlüyə bənzəyiriksə də, yalnız çoxdan ayrılmış bir cütlük ola bilər.

Culiyanın çantasında “I will Survive” 1 mahnısının musiqisi eşidildi. Stenli təəccüblə rəfiqəsinə baxdı.

– Mobil telefonunu verim?

– Çox güman ki, Adamdır, ya da studiyadan...

– Bircə tərpənmə, yoxsa bütün işimi korlayacaqsan. Bu saat telefonunu gətirirəm.

Stenli əlini Culiyanın çox dərin çantasına salıb mobil telefonu çıxardı və onu sahibəsinə verdi. Qloriya Qeynor o saat səsini kəsdi.

– Gecikdik, əlaqə kəsildi, – deyə Culiya ekrandakı nömrəyə baxıb dedi.

– Kim idi – Adam, yoxsa işdən?

– Nə o, nə də digərləri, – deyə Culiya qaşqabaqlı cavab verdi.

Stenli maraqla onun gözlərinin içinə baxdı:

– Tap-tapmaca oynayacağıq?

– Atamın ofisindən zəng edirdilər.

– Sən ona zəng elə!

– Xeyr, zəhmət çəksin, özü zəng eləsin.

– Axı elə indicə zəng edirdi özü, elə deyil?

– Yox, katibi zəng edirdi, onun öz nömrəsini tanıyıram axı.

– Culiya, mən bilirəm ki, sən toy dəvətnaməsini poçt qutusunda salandan bəri bu zəngi gözləyirsən, odur ki, bu uşaq incikliklərini burax. Nikaha girməzdən dörd gün əvvəl stresə girmək məsləhət deyil, yoxsa ya dodağından böyük bir yara, ya da boynundan çiban çıxacaq. Bunu istəmirsənsə, elə indicə nömrəni yığ, atana zəng elə.

– Xeyir ola? Zəng eləyim ki, Uolles atamın həmin gün təcili xaricə getmək məcburiyyətində qaldığını və bu səfərin hələ bir neçə ay öncə planlaşdırıldığı üçün təxirə salınmasının mümkünsüzlüyü üçün qəlbən pərişan olduğunu xəbər versin? Yaxud, məsələn, məhz həmin günə onun son dərəcə mühüm görüşü təyin olunduğunu? Ya da, Allah bilir, nə bəhanə uyduracaq. Bunları eşitmək üçün özüm zəng edim?!

– Bəlkə atan qızının toy mərasimində iştirak etməsindən çox məmnun və xoşbəxt olduğunu bildirmək və sənə onu toy

süfrəsində şərəfli bir yerə əyləşdirməndən əmin olmaq üçün zəng edir?

– Mənim atamı şərəf qəti maraqlandırmır; o gəlsə də, mütləq soyunma otağına yaxın bir yerdə oturacaq, lakin bir şərtlə ki, orada yaraşılıq gənc bir qadın olsun.

– Yaxşı, Culiya, nifrətini unut, atana zəng elə... Hərçənd, özün bilərsən, lakin səni xəbərdar edirəm: toy mərasimindən zövq alıb xoşbəxtliyin dadını çıxarmaq yerinə, bütün axşamı gözün yolda qalacaq ki, görüm atam gəldi, ya gəlmədi?

– Lap yaxşı. Başım ona qarışsa, yemək haqqında düşünməyəm. Çünki ağızma bir loğma alsam, sənənin mənim üçün seçdiyini don söküb gedəcək.

– Bilirsən nə var, qəşəng qız, sən məni cana yığdın! – Stenli acı-acı deyib çıxışa doğru getdi. – Səninlə gələn dəfə nahar edərək, kefinin uyğun olan bir vaxtı.

Culiya podiumdan tələsik düşərək, az qala, yıxılmışdı. qaça-qaça Stenliyə çatıb onu qucaqladı:

– Bağışla, Stenli, sənənin xətrinə dəymək istəmirdim, sadəcə, çox dilxoram.

– Nə üçün – atanın zənginə görə, yoxsa mənim sənənin üçün seçdiyim və ölçülərinə uyğun düzəltdiyim eybəcər dona görə? Yeri gəlmişkən, fikir ver ki, sən podiumdan o cür dəli kimi düşsən də, bir dənə də olsun tikişi sökülmədi.

– Sənənin seçdiyini don möhtəşəmdir, sən isə mənim ən yaxın, ən əziz dostumsan, sən olmasaydın, mən ömrümdə səcdəgaha getməyə cəsarət etməzdim.

Stenli diqqətlə Culiyaya baxdı, cibindən ipək yaylıq çıxarıb, onun nəmli gözlərini sildi.

– Sən həqiqətən səcdəgaha doğru anormal dostunla addımlamaq istəyirsən, yoxsa mənim sənə əclaf atanı təqdim etməyimə dair hiyləgər bir planın var?

– Şirniklənmə, o rolda çıxış etmək üçün sənə üzündə kifayət qədər qırıq yoxdur.

– Qanmaz, mən sənə necə gənc olduğuna dair sənə kompliment deyirəm!

– Stenli, məni nişanlığının yanına məhz sənə aparmağını istəyirəm, başqa heç kimin!

Stenli gülümsəyib, mobil telefona işarə edərək yumşaqca dedi:

– Atana zəng elə! Mən də gedim o gicbəsər satıcıya bəzi tapşırıqlar verim – deyəsən, onun müştərilərlə rəftardan heç xəbəri də yoxdur; gedim ona başa salım ki, don birisi günə hazır olmalıdır, sonra isə biz sənənlə, nəhayət, gedək nahar edək. Tez elə, Culiya, zəng elə, acından ölürəm!

Stenli dönüb kassaya tərəf addımladı. Yolüstü xəlvətcə Culiyaya baxdı və onun tərəddüdlə də olsa, nömrə yığdığını gördü. Firsətdən istifadə edərək, gizlicə çek kitabçasını çıxarıb donun, onun düzəlişlərinin və təciliyin haqqını ödədi: iki günə don tam hazır olmalıdır. Qəbzləri cibinə basıb, Culiyanın yanına tam onun telefonla danışdığı anda qayıtdı.

– Nə oldu, gələcək? – deyə səbirsizcəsinə maraqlandı.

Culiya başını buladı.

– Bu dəfə özünə bəraət qazandırmaq üçün nə bəhanə təqdim elədi?

Culiya dərinləndən ah çəkib diqqətlə Stenliyə baxdı:

– O ölüb!

Bir dəqiqəyə yaxın iki dost zəndlə bir-birinin üzünə baxdı.

– Hə-ə... Qüsursuz bir bəhanədir, şərhə ehtiyac yoxdur! – deyə, nəhayət, Stenli dillənə bildi.

– Bura bax, sən tamam aqlını itirmisən?

– Bağışla, dilimdən çıxdı... Özüm də bilmirəm mənə nə olub. Dərdinə şərikəm, əzizim.

– Mən isə heç nə hiss etmirəm, Stenli, tamamilə heç nə – qəlbimdə cüzi ağrı-acı da yoxdur, heç ağlamağım da gəlmir.

– Narahat olma, bunlar hamısı bir azdan olacaq. Sən hələ nə baş verdiyini anlayıb dərk etməmişən.

– Amma yox, anlamışam.

– Bəlkə Adama zəng edəsən?

– İndi yox, bir azdan.

Stenli narahatlıqla rəfiqəsinə baxdı:

– Sən atanın bu gün öldüyünü nişanına xəbər vermək istəmirsən?

– O, dünən axşam Parisdə ölüb; cənazəni təyyarə ilə çatdıracaqlar, dəfn dörd gündən sonradır, – deyə Culiya zorla eşidiləcək səslə cavab verdi.

Stenli barmaqlarını qatlaya-qatlaya cəld hesabladı:

– Yəni bu şənbə! – deyə gözlərini bərəldib dedi.

– Bəli, düz mənim toyum günü – deyə Culiya pıçıldadı.

Stenli dərhal kassaya yaxınlaşdı, alışı ləğv etdirdi və Culiyanı küçəyə çıxardı.

– Gəl səni nahara mən dəvət edirəm.

Nyu-Yorkda iyun ayının qızılı günəşi parlayırdı. Dostlar Doqquzuncu avenyunu keçib, sürətlə dəyişən Meat Packing District2 kvartalındakı əsl fransız mətbəxi olan fransız restoranı “Pastis” tərəfə yollandılar. Son illər ərzində qədim anbarlar yerini bahalı mağazalara və ultradəbli modelçi dərzilərin butiklərinə vermişdilər. Nüfuzlu otellər və ticarət mərkəzləri günbəgün göbələk kimi artırdı. Keçmiş zavod dar raylı yolu düz Onuncu küçəyə qədər uzanan yaşıl bulvara çevrilmişdi. Fəaliyyətini çoxdan dayandırmış köhnə zavodun birinci mərtəbəsini bioməhsulların bazarı təşkil edirdi, o biri mərtəbələrdə istehsalat kompaniyaları və reklam agentlikləri məskunlaşmışdı, ən yuxarı mərtəbədə isə Culiyanın çalışdığı studiya yerləşirdi. Həmçinin abadlaşdırılmış Qudzon sahilləri də velosipedçilərin, asta yerləş həvəskarlarının və eynilə Vudi Alenin filmlərindəki kimi, Manhetten skamyalarına sevgi saçmış ağılsız sevgililərin uzun gəzinti zonasına çevrilmişdi. Həftənin dördüncü gününün axşamından başlayaraq məhəlləyə sahilə gəzişib, çoxsaylı dəbli bar və restoranlarda əylənmək üçün qonşu Nyu-Cersinin əhalisi doluşurdu.

Nəhayət, dostlar “Pastis”in açıq terrasında əyləşəndən sonra Stenli iki kapuçino sifariş etdi.

– Mən gərək çoxdan Adama zəng edəydim, – deyə təqsirli səsle Culiya dilləndi.

– Atanın ölümünü xəbər vermək üçün deyirsənsə, təbii ki. Lakin əgər sən toyun təxirə salınması barədə keşişi, restoran sahibini, qonaqları, ən əsası isə valideynlərini xəbərdar etmək zərurəti olduğunu demək istəyirsənsə, onda bu iş bir az gözləyə bilər. Gör necə gözəl havadır, sənün onun kefinə soğan doğramazdan əvvəl qoy Adam bir saat da bu gözəl həyatdan zövq alsın. Bir də ki, sən yasdasan, yasa isə hər şey güzəştə gedir. Bundan istifadə et!

– Mən ona necə deyəcəyəm?..

– Ay mənim əzizim, o, bir gündə həm atanı dəfn etməyin, həm də ərə getməyin çox çətin olduğunu anlamalıdır. Hətta əgər sən bunun mümkün olduğunu düşünsən belə, əvvəlcədən sənə deyirəm: başqaları üçün bu fikir tamamilə qəbulolunmaz görünər. İlahi-Pərvərdigara, axı bu, necə ola bilər!?

– İnandırıram səni, Stenli, Allah-taalanın burada heç bir iştirakı yoxdur: bu tarixi mənim atam özü seçib – yalnız o özü!

– Hmm... Atanın dünən axşam Parisdə ölməyinin məhz sənin toyuna əngəl yaratmaq məqsədi daşmasına inanmıram, amma onu da deyim ki, ölümü üçün belə bir yer seçməsi onun kifayət qədər incə zövq sahibi olduğundan xəbər verir!

– Sən onu tanımırısan, o mənim ağlamağıma nail olmaq üçün hər şeyə qadirdir!

– Yaxşı, kapuçinonu iç, günəşdən zövq al, sonra da gələcək həyat yoldaşına zəng elə!

1 “Mən yaşayacağam” (ing.)

2 Ət anbarları olan rayon (ing.)

2

“Er-Frans” kompaniyasının təyyarəsi olan “Boinq-747”nin təkəri qıçırtı ilə Kennedi aeroportunun enmə meydançasına toxundu. Culiya gözləmə zalının aynalı divarının yanında dayanıb, transportyorla katafalk tərəfə doğru gələn qızılağacdən düzəldilmiş uzun tabutu seyr edirdi. Aeroport polisinin zabiti Culiyanın dalınca gözləmə zalına gəldi. Culiya, atasının katibi, nişanlısı və ən yaxın dostu onları təyyarənin yanına aparacaq mini-kara oturdular. Amerika gömrük xidmətinin məmuru Culiyaya mərhumun işgüzar sənədləri, saati və pasportu olan paketi vermək üçün pilləkənin yanında gözləyirdi.

Culiya pasportu vərəqlədi. Səhifələrdəki çoxsaylı vizalar açıq-aşkar Entoni Uolşun həyatının son aylarından xəbər verirdi:

Sankt-Peterburq, Berlin, Honkonq, Bombey, Sayqon, Sidney...
Onun həyatında heç olmadığı neçə-neçə şəhər, onun atası ilə birlikdə görmək istədiyi neçə-neçə ölkə!

Dörd nəfər kişi tabutun yanında vurnuxarkən, Culiya özünün balaca davakar qız olub, tənəffüslərdə məktəbin həyətində səbəbli-səbəbsiz dalaşdığı uşaqlıq illərini xatırlayırdı.

Onun yolunu gözləyərək neçə yuxusuz gecə keçirmiş, səhərlər məktəbə gedəndə səkinin lövhələrilə atılıb-düşərkən, əgər damaya düşüb udarsa, atasının bu dəfə mütləq gələcəyini ürəyində tutmuşdu. Bəzən isə onun alovlu gecə duası, həqiqətən də, möcüzə yaradırdı: yataq otağının qapısı açılır, işığın parlaq zolağında Entoni Uolşun kölgəsi görünürdü. O, qızının ayaq tərəfində oturub, yorğanın üstünə balaca bağlama qoyurdu. Bu bağlamanı səhər açmaq lazım idi. Culiyanın bütün uşaqlığı bu cür hədiyyələrlə dolu idi: hər səfərdən atası qızına onun getdiyi yerdən, azacıq da olsa, təsəvvür yaradan maraqlı şeylər gətirirdi. Meksikadan kukla, Çindən tuş fırçası, Macarıstandan taxta fiqur, Qvatemaladan bilərzik – qız uşağı üçün bunlar əsl xəzinə idi.

Sonra isə anasının ruhi pozğunluğunun ilk simptomları yaranmağa başladı. Culiya bir axşam kinoteatrda, bazar günü seansı zamanı, filmin ortasında anasının işıqların nə üçün söndürüldüyünü soruşanda keçirdiyi təşvişi hələ də unutmayıb. Onun əqli fəlakətli sürətdə zəifləyir, ilk vaxtlar əhəmiyyətsiz olan yaddaş pozğunluqları getdikcə daha da ciddiləşirdi: o, mətbəxi musiqi salonu ilə səhv salmağa başlamışdı və bu da ürəkparçalayan “Royal hara yoxa çıxıb?” kimi nalələrə səbəb olurdu. Əvvəlcə o, evdəki əşyaların yox olmasına təəccüblənirdi, sonra onunla birgə yaşayanların adlarını unutmağa başlamışdı. Əsl dəhşət isə Culiyanı görərkən onun “Bu qəşəng qızın mənim evimdə nə işi var?” deməsi olmuşdu. Və anasının dalınca “təcili yardım”ın gəldiyi həmin dekabrın sonsuz boşluğu: anasının siqaret yandırmaq üçün xalatına od vurub, sakitcə durub onu seyr

etməsi və alov əldə etməyin yolunu tapmasına görə sevinməsi idi, halbuki o, siqaret çəkmirdi.

Bax, Culiyanın belə bir anası var idi; bir neçə il sonra o, sonuna qədər doğma qızını tanımadan Nyu-Cersi klinikasında vəfat etmişdi. Anasının dəfni Culiyanın atasının şəxsi katibinin nəzarəti altında gecə-gündüz dərslərini hazırladığı yeniyetməlik illərinə təsadüf etmişdi. Atasını özü isə əvvəlki kimi uzaq və uzun səfərlərə gedib-gəlirdi, bu səfərlər də getdikcə daha tez-tez baş verir və daha uzunmüddətli olurdu. Sonra kollec, universitet, özünü yeganə marağı olan personaj animasiyası işinə həsr etmək üçün universitetdən gediş gəlir. Culiya personajlarını əvvəlcə flomasterlərlə çəkir, sonra isə onları kompüterdə canlandırır. Demək olar ki, insan cizgili balaca heyvanlar, sadıq dost və yol yoldaşları... Kağızdan ona baxan personajların gülümsəməsi üçün qələmilə bircə quyruq çəkməsi, onların göz yaşlarını qurutmaq üçün isə kompüter mausunun bir düyməsini vurmağı kifayət idi.

– Miss Uolş, bu, atanızın şəxsiyyət vəsiqəsidir?

Gömrükçünün səsi Culiyanı həqiqətə qaytardı. Cavab əvəzinə Culiya başı ilə qısaca təsdiq etdi. Xidmətçi blanka imza atıb, Entoni Uolşun şəklinə möhür vurdu. Çoxsaylı vizalar olan pasporta vurulan bu sonuncu möhür onun sahibinin yox olmasından başqa bir şeyə dəlalət etmirdi.

Tabutu uzun, qara katafalka qoydular. Stenli sürücünün yanında əyləşdi, Adam isə maşının qapısını Culiyanın qarşısında açaraq, ehtiyatla onu maşına əyləşdirdi. Entoni Uolşun şəxsi katibi isə maşının arxa hissəsində, sahibinin cənazəsi olan tabutun yanında oturdu. Maşın uçuş meydanını tərk etdi, 678-ci avtotrasa çıxdı və şimal tərəfə istiqamət götürdü.

Maşında səssizlik hökm sürürdü. Uolles keçmiş sahibkarının meyiti olan tabutdan gözlərini çəkmirdi. Stenli diqqətlə əllərini

gözdən keçirir, Adam Culiyaya baxır, Culiya isə Nyu-York yaxınlığındakı yerlərin bozumontul peyzajını seyr edirdi.

Qarşıda Lonq-Aylendə aparən yolayrıcı görünən kimi Culiya sürücüyə müraciətlə soruşdu:

z– Siz hansı yolla gedəcəksiniz?

– Uaytstoun-Bric yolu ilə, mem, – deyə sürücü cavab verdi.

– Bəs Bruklin körpüsü ilə gedə bilərsinizmi?

Sürücü dərhal dönmə işığını yandırıb o biri sıraya qarışdı.

– Axı bu marşrutla getsə, yolumuz xeyli uzanmış olacaq, – deyə Adam Culiyanın qulağına pıçıldadı. – O ki ən qısa yolu seçmişdi.

– Onsuz da gün bərbad olub, niyə də onu bir az sevindirməyək?

– Kimi? – deyə Adam soruşdu.

– Mənim atamı. Gəl ona Uoll-Strit, Tribeka, Soxo və Mərkəzi Parkla sonuncu gəzintini bağışlayaq.

– Raziyam, gün onsuz da bərbad olunub, odur ki, əgər atanı sevindirmək istəyirsənsə... – deyə Adam təkrarladı. – Lakin onda yubanmamız barədə keşişi xəbərdar etmək lazımdır.

– Adam, siz itləri sevirsiniz? – deyə Stenli soruşdu.

– Hə... Sevirəm... Amma onlar məni sevmirlər. Necə bəyəm?

– Heç, sadəcə, maraqlı idi, – deyə Stenli öz tərəfindəki pəncərəni aşağı sala-sala fikirli halda cavab verdi.

Furqon cənubdan şimala doğru Manhetten adasını yarıb, bir saat sonra İki yüz otuz üçüncü yola döndü.

Vudlon qəbiristanlığının əsas darvazasının şlaqbaumu qaldırıldı. Furqon ensiz, dar yola çıxıb, çiçək ləkinin yanından dövrə vuraraq, bir sıra ailə sərdabələrinin yanından keçdi, gölün üstündən keçən yamacla yuxarı qalxdı və öz gələcək sakinini qəbul etməyə hazır olan yeni qazılmış qəbrin qabağındakı sahədə saxladı.

Keşiş orda durub onları gözləyirdi. Tabutu şahnişinin üstünə qoydular. Adam mərasimin son təfsilatlarını müzakirə etmək üçün keşişin yanına yollandı. Stenli Culiyanın çiyinlərini qucaqladı.

– Nə düşünürsən? – deyə soruşdu.

– İllərlə danışmadığım atamı dəfn etdiyim anda nəyi düşünə bilərəm?! Sən həmişə dəhşətli dərəcədə qəribə suallar verirsən, əzizim Stenli.

– Yox, bu dəfə mən tam ciddi soruşuram: məhz indi sən nə düşünürsən? Axı bu dəqiqə çox mühümdür. Sən onu daim xatırlayacaqsan, o, həmişəlik sənənin həyatının bir parçasına çevriləcəkdir, inan mənə.

– Mən anam haqqında düşünürdüm. Maraqlıdır, görəsən, o dünyada anam onu tanıyacaqmı, yoxsa əvvəlki kimi rahatlıq tapa bilmədən, hər şeyi unutmuş vəziyyətdə buludlar arasında gəzib dolaşacaqmı?

– Deməli, sən artıq Allaha inanmağa başlamısan?

– Yox, amma xoş sürprizlərə hazır olmaq yaxşıdır.

– Belə halda, əzizim Culiya, mən sənə bir şeyi etiraf etmək istəyirəm, amma and iç ki, mənə gülməyəcəksən: mən yaşa dolduqca mehriban Allaha daha çox inanmağa başlayıram.

Culiya zorla sezilən bir təbəssümlə cavab verdi:

– Əslində, söhbət atamdan gedirsə, mən inanmıram ki, Allahın varlığı onun üçün xoş xəbər olacaq.

Onlara yaxınlaşan Adam elan etdi:

– Keşiş başlamaq üçün hamının yığılıb-yığılmadığını bilmək istəyir.

– Biz yalnız dörd nəfər olacağıq, – deyə Culiya atasının katibini əl işarəsi ilə çağıraraq cavab verdi. – Bu, bütün dahi səyyahların və tənha dəniz quldurlarının taleyidir. Bütün dünyaya səpələnən tanışlar onlara doğmalarını və dostlarını əvəz edir... O tanışlar isə dəfn mərasimində iştirak etmək üçün nadir hallarda uzaqlardan gəlirlər – bu, kiməsə bir qulluq və ya lütf göstərilə biləcək an deyil. İnsan tək doğulub, tək də dünyadan köçür.

– Bu sözləri Budda söyləmişdir, sənin atan isə, mənim əzizim, qeyrətkeş İrlandiya katoliki idi, – deyə Adam Culiyanın sözlərinə cavab olaraq dilləndi.

– Doberman... Sizin evdə böyük bir doberman saxlamanız məsləhətdir, Adam! – deyə Stenli köks ötürərək dedi.

– Ay Allahım! Nə üçün sizin zorla mənim boynuma it qəbul etdirmək könlünüzə düşüb?!

– Heç, elə-belə... Dediklərimi unudun.

Keşiş Culiyaya yaxınlaşıb, bugünkü gündə nikah mərasimi əvəzinə dəfn mərasimində iştirak etdiyinə dair dərin təəssüfünü bildirdi.

– Bəs siz bir güllə ilə iki dovşan vura bilməzdinizmi? – deyə Culiya soruşdu. – Qonaqlar məni qəti maraqlandırmır. Sizin patronunuz üçün isə əsas olan xoş niyyətdir, deyilmi?

– Miss Uolş, özünüzə gəlin!..

– Sizi inandırırım ki, dediklərim heç də məntiqdən kənara çıxan bir şey deyil: ən azından bu mənim atamın toyumda iştirak etdiyi demək olar.

– Culiya! – deyə nişanlısı Adam da ona acıqlandı.

– Yaxşı, deməli, bütün iştirak edənlər mənim təklifimi qeyri-münasib hesab edir – deyə Culiya öz-özünə nəticə çıxardı.

– Bir neçə söz demək istəmirsiniz? – deyə keşiş soruşdu.

– Əlbəttə, istəyərdim... – deyə Culiya tabuta baxa-baxa dedi.
– Bəlkə siz danışasınız, Uolles? – deyə atasının şəxsi katibinə müraciət etdi. – Son nəticədə onun ən yaxın dostu məhz siz olmusunuz.

– Zənn etmirəm ki, miss, mən bunu bacararam, – deyə katib cavab verdi, – bundan da başqa, sizin atanızla mən bir-birimizi sözsüz anlamacağı vərmişik. Hərçənd... İcazənizlə, bir kəlmə deyərdim, amma ona yox, sizə. Sizin onun ayağına yazdığınız bütün nöqsanlara baxmayaraq, bilin ki, o, bəzən sərt, bəzən tamamilə anlaşılmaz, hətta qəribəliklərlə dolu biri olsa da, eyni zamanda, şübhəsiz ki, çox mehriban bir insan idi, sizi də çox sevirdi.

– Demək belə, düzgün hesabladımsa, dedikləriniz bir kəlmə yox, xeyli artıq oldu, – deyə Stenli çoxmənalı öskürərək dodaqaltı dilləndi: o gördü ki, Culiyanın gözləri yaşla doldu.

Keşiş duanı oxudu və kitabı bağladı. Entoni Uolşun cənazəsi olan tabut asta-asta qəbrə endirildi. Culiya atasının katibinə qızılgül uzatdı, o isə gülümsəyərək çiçəyi onun özünə qaytardı:

– Əvvəlcə siz, miss.

Gülün ləçəkləri tabutun taxta qapağına səpələndi, onların dalınca qəbrə daha üç dənə qızılgül atıldı və Entoni Uolşu son mənzilə yola salan dörd nəfər aram-aram darvazaya tərəf

yollandılar. Xiyabanın qurtaracağında katafakl artıq iki limuzinə yer vermişdi. Adam nişanlısını, əlindən tutub maşına doğru apardı. Culiya gözlərini səmaya qaldırıb dedi:

– Göydə bir dənə də olsun bulud yoxdur, gömgöydür asiman! Nə çox isti, nə də soyuqdur, külək də əsmir – toy üçün ideal bir gündür!

– Narahat olma, sevgilim, bundan da yaxşı və münasib günlər hələ çox olacaq, – deyə Adam onu sakitləşdirməyə çalışdı.

– Bunun kimi mülayim günlər? – deyə Culiya qollarını açıb dedi. – Belə bir lacivərd səmalı? Belə gur yaşıllıqlı? Göldə belə ördəklə? Yox, görünür, gələn baharı gözləməli olacağıq!

– Payız da, ən azı, bahar qədər gözəl olur, inan mənə... Sənin nə vaxtdan ördəklərdən xoşun gəlir?

– Onların məndən xoşları gəlir! Sən atamın qəbrinin yanındakı göldə nə qədər ördəyin yığıldığına fikir verdin?

– Yox, fikir vermədim, – deyə nişanlısının qəfil vəcdə gəlişindən bir qədər narahat olan Adam cavab verdi.

– Orada onlarca, hə, onlarca ördək var idi, boyunlarında gözəl qalstukları da var idi; onlar məhz o yerdə suya enib, mərasim bitdikdən sonra üzüb getdilər... yaşılbaş çölördəkləri idi, onlar MƏNİM toyumda iştirak etmək istəyirdi, onun əvəzinə isə mənə atamın dəfn mərasimində dəstək olmağa gəlmişdilər.

– Culiya, bugünkü gündə səninlə mübahisə etmək istəməzdim, amma mən düşünürəm ki, çölördəklərinin boynunda qalstuk olur.

Hardan bilirsən! Məgər ördəkləri sən çəkirsən, yoxsa mən? Odur ki, yadında saxla: əgər mən deyirəmsə ki o çölördəkləri

bayram qiyafəsi geyinmişdilər, sən mənə inanmalısan! – deyə Culiya qışqırdı.

– Yaxşı, sevgilim, razıyam, o çölördəkləri hamısı bir nəfər kimi smokinq geyinmişdilər, indi isə gedək evə.

Maşınların yanında onları Stenli ilə şəxsi katib gözləyirdilər. Adam Culiyanı maşına doğru aparırdı, o isə geniş çəmənlikdə olan qəbir daşlarının birinin yanında dayanıb, orada uyuyan mərhumənin adını və yaşadığı illəri oxudu.

– Sən onu tanıyırdın? – deyə Adam soruşdu.

– Bu mənim nənəmin qəbridir. Mənim bütün qohumlarım bu qəbiristanlıqda uyuyur. Mən Uolş nəslinin son nümayəndəsiyəm. Təbii ki, İrlandiya, Bruklin və Çikaqo arasında yaşayan, tanımadığım bir neçə yüz əmi, dayı, bibi, xala, onların uşaqları nəzərə alınmadan. Adam, bayaqkı hərəkətimə görə üzr istəyirəm. Bilmirəm mənə nə olmuşdu.

– Eybi yoxdur, əzizim, biz evlənməli idik, amma bədbəxtlik üz verdi. Sən atanı dəfn etdin və dərd-qəmə batmağın tamamilə təbii bir haldır.

Onlar xiyabanla addımlayırdı. Hər iki “Linkoln” lap yaxında idilər.

– Sən haqlısan, – deyə Adam da asimana baxıb dedi, – bu gün hava, doğrudan da, möhtəşəmdir. Sənin atan həтта ölüm anında belə bizim işimizə pəl vurmağı bacardı.

Culiya qəfil ayaq saxlayıb, əlini Adamın əlindən çəkdi.

– Mənə elə baxma! – deyə Adam, az qala, yalvararaq dedi. – Sən özün də onun ölüm xəbərini eşidəndən sonra bu sözləri, ən azı, iyirmi dəfə təkrarlamışdın.

– Hə, demişəm, amma buna mənim ixtiyarım çatır, sənin deyil! Sən Stenli ilə o biri maşına otur get, mən ikinci maşınla gedəcəyəm.

– Culiya! Mən çox təəssüf edirəm...

– Təəssüflənməyə bilərsən, mən bugünkü axşamı tək keçirib, sənin dediyin kimi, ölüm anına qədər bizim işimizə pəl vurmağı bacaran atamın əşyalarını yerbəyer etmək istəyirəm.

– Allahım, bu ki mənim sözlərim deyil, sənin sözləridir! – deyə Adam maşına oturan Culiyanın dalınca qışqırdı.

– Bir şey də var, Adam: mən istəyirəm ki, toyumuz günü məni yaşılbaş çölördəkləri əhatə etsin... çoxlu ördəklər, eşidirsən? – deyə qapını çırpmazdən əvvəl Culiya əlavə etdi.

“Linkoln” qəbiristanlıq darvazalarının arxasında itdi. Dilxor olmuş Adam ikinci maşına yaxınlaşıb, şəxsi katibin sağ tərəfində əyləşdi.

– Yox, foksteryerlər daha yaxşıdır: onlar xırda itlərdir, amma çox bərk dişləyirlər, – deyə qabaqdakı oturacaqda, sürücünün yanında əyləşərək, ona tərpənmək tapşırığı verən Stenli nəticə çıxardı.

3

Culiya oturduğu maşın şəhərin üstünə qəfil yağan yağışın altında asta-asta Beşinci avenyu ilə irəliləyirdi. Əlli səkkizinci küçənin tinində oyuncaq mağazasının yanında avtomobil xeyli tıxacda qaldı və Culiya vitrinlərə baxmağa başladı. O, şüşənin dalından ona baxan böyük mavi-boz yunlu plüš susamurunu tanıdı.

Tilli bu günə bənzəyən bir şənbə günü dünyaya gəlmişdi: o gün yağış həmin kimi möhkəm yağdı, su damlları pəncərə şüşələrindən sürətlə süzülüb axırdı. Culiya dərin fikrə dalaraq bürosunda oturmuşdu və birdən pəncərədən axan o sular onun xəyalında çaylara, pəncərə çərçivələri Amazonka sahillərinə, dağınq yarpaq topası isə balaca heyvanın yuvasına çevrildi. Bu dəhşətli sel təlaşa düşmüş susamurları koloniyasını bütünlüklə udacağı ilə hədələyirdi.

Gecə düşdü, lakin yağış hələ də yağdı. Animasiya studiyasının geniş kompüter zalında tək-tənha oturan Culiya özünün gələcək personajının ilk eskizini cizma-qara elədi. İndi bu mavi-boz varlığı yaradarkən, onu çəkib rəngləyərkən, hər hərəkətini, baxışını, təbəssümünü düşünüb-daşınarkən, ona həyat vermək üçün kompüter arxasında neçə min saat keçirdiyini hesablamaq mümkün deyil. İdeyasını həyata keçirmək – Tillinin və onun qardaş-bacısının tarixçəsini yazmaq üçün gecə sayıqlığında keçən neçə-neçə məsləhətləşmə və vik-end tələb olunmuşdu. Lakin bu cizgi filminin uğuru, müvəffəqiyyəti Culiyanın və onun rəhbərliyi altında çalışan əlli nəfər işçinin əməyini artıqlaması ilə mükafatlandırdı.

– Mən burada enib, evə piyada gedəcəyəm, – deyə Culiya sürücüyə müraciətlə dedi.

Sürücü ona bayırda yağan ildırımli leysanı göstərdi.

– Lap yaxşı, bu leysan bu gün mənim ürəyimcə olan ən birinci amildir, – deyə Culiya maşından düşərkən elan etdi.

Sürücü elə maşınından düşən sənişinin özünü mağazaya tərəf atdığını gördü. Heç yağış da onun vecinə deyildi, axı şüşənin arxasında oturan Tilli, sanki sahibəsinin gəlişinə sevinərək, onu təbəssümlə qarşıladı. Özünü saxlaya bilməyən Culiya Tilliyə əl elədi; plüş oyuncağın yanında duran balaca qızın da ona əl etməsi Culiyanın xoş təəccübünə səbəb oldu. Uşağın anası acıqlı-acıqlı qızının əlindən yapışb, onu mağazadan çıxarmağa çalışdı, lakin uşaq inad edərək, qəfildən özünü Tillinin qucağına atdı. Bu səhnə Culiyanı mütəəssir etdi. Uşaq Tillidən yapışmış, anası isə onun oyuncağı buraxması üçün əllərinə vurub dururdu. Culiya mağazaya daxil olub, onlara tərəf getdi.

– Tillinin sehrli qüvvəyə malik olduğu sizə məlumdurmu? – deyə Culiya soruşdu.

– Mənə satıcının köməyi lazım olsa, mən sizi çağıraram, miss, – deyə qızını baxışları ilə yandırıb-yaxan qadın sərt cavab verdi.

– Mən satıcı deyiləm, mən onun anasıyam.

– Nəəə?! – deyə qadın bərkdən dedi. – Onun anası mənəm, bunun əksini sübut eləməyə bir cəhd edin!

– Mən Tillidən danışırım, bu plüş oyuncaqdan – mənə, onun da sizin qızınızdan xoşu gəlib. Onu dünyaya mən gətirmişəm. İcazə verin, mən onu sizin qızınıza hədiyyə edirəm. Tillinin bu işıqlı vitrində tək-tənha oturması mənim ürəyimi acıdır. Nəticədə onun yunu bu lampaların işığı altında solub gedəcək, halbuki o öz mavi-boz yunu ilə çox fəxr edir. Siz heç təsəvvür belə edə bilməzsiniz ki, onun başı, boynu, qarnı, sifətinə uyğun, münasib rəng çaları seçmək üçün neçə saatlar, günlər, aylar sərf olunub; çay seli onun evini yuyub aparandan sonra bu

rəng çalarlarının ona təbəssümünü qaytarması üçün çox əlləmişik.

– Sizin Tilliniz burada, mağazada qalacaq, mənim qızım isə mənimlə şəhərə gəzintiyə çıxarkən, məndən bir addım belə olsa, heç yerə ayrılmamalı olduğunu anlamalıdır! – deyə qızının qolunu möhkəm darta ana sıçradı.

– Amma Tilli bir rəfiqəsinin olmasını çox istəyir, – deyə Culiya dediyindən dönmürdü.

– Siz plüş oyuncağı məmnun etmək istəyirsiniz? – deyə qadın təəccüblə soruşdu.

– Bu gün mənim üçün xüsusi bir gündür və Tilli üçün bu, çox xoş olardı, zənnimcə, elə sizin qızınız üçün də. Bircə qısa “hə” sözünüzlə siz üç nəfəri birdən xoşbəxt edə bilərsiniz – məgər bizə belə bir hədiyyəni rəva bilmirsiniz?

– Qulaq asın, mən “yox” deyirəm! Alisanın hədiyyələrə ehtiyacı yoxdur, xüsusilə də tanımadığı bir qadından. Sizə uğurlar, miss, – deyə qızını özü ilə dartaraq çıxışa doğru yollanan qadın dedi.

– Alisa belə bir oyuncağa artıqlaması ilə layiqdir, siz isə bir on ildən sonra bu inadınızdan peşman olacaqsınız! – deyə qəzəbini zorla saxlayan Culiya qadının arxasınca qışqırdı.

Qadın geri dönüb, tərs-tərs ona baxdı:

– Siz plüş oyuncaq doğmusunuzsa, mən həqiqi uşaq dünyaya gətirmişəm, odur ki, öyüd-nəsihətlərinizi özünüzə saxlayın, aydındır?

– Haqlısınız, qız övladı plüş oyuncaq deyil, qəddar əllə vurulan ağır zərbələri həqiqi uşağın üzərində tikib-yamamaq mümkün olmayacaq!

Qadın pərt halda mağazadan çıxıb, qızını dalınca sürükləyərək Beşinci avenyu tərəfə addımladı.

– Tilli, əzizim, bağışla, – deyə Culiya plüş susamuruna dedi, – deyəsən, məndən diplomat çıxmaz. Sən ki bilirsən, mən bu işdə tam naşiyam. Amma narahat olma, biz sənin üçün yaxşı bir ailə tapacağıq, görəcəksən.

Bütün baş verənləri diqqətlə müşahidə edən mağaza müdiri Culiyaya yaxınlaşdı:

– Sizi görmək çox xoşdur, miss Uolş, artıq bir aydır ki, bizlərə təşrif buyurmurdunuz.

– Son vaxtlar işim başımdan aşırıldı.

– Sizin yetişdirməniz böyük uğur sahibidir, bu, sifariş verdiyimiz onuncu oyuncaqdır. Dördcə gün vitrində – əlvida! – deyə oyuncağı yerinə yerləşdirən direktor elan etdi. – Hərçənd, bax, bu artıq iki həftədir ki, burada əyləşib. Lakin belə havada nə gözləyirdiniz ki?..

– Havanın məsələyə aidiyyəti yoxdur, – deyə Culiya cavab verdi. – Sadəcə, bu Tilli son dərəcə şiltaq və vasvasıdır, düşəcəyi ailəni özü seçmək istəyir.

– Yaxşı-yaxşı, miss Uolş, siz hər səfərinizdə bu sözləri deyirsiniz, – müdir gülümsəyərək dedi.

– Çünki onların hamısı nadir və təkrarolunmazdır – deyə mağazadan çıxmağa hazırlaşan Culiya elan edərək sağollaşib getdi.

Nəhayət, yağış dayanmışdı. Mağazadan çıxandan sonra Culiya Manhettədən keçərək piyada getmək qərarına gəldi və tezliklə onun silueti insan izdihamı arasında yox oldu.

Qorasio-stritdəki ağaclar islanmış yarpaqların ağırlığı altında başını aşağı əymişdi. Gün axşama doğru gedirdi və günəş, Qudzonun sularına dalmazdan öncə, şəhərin üstündə saçmağa başladı. Yumşaq, al-qırmızı rəng Vest-Villic kvartalının dar küçələrini nura bürümüşdü. Culiya evi ilə üz bəz yerləşən yunan restoranının sahibiylə salamlaşdı; o, terrasdakı stolları şam yeməyi üçün hazırlamaqla məşğul idi. Salamına cavab verərək o, Culiya dan bu gün axşama onun üçün stol hazırlamalı olub-olmadığını soruşdu. Culiya nəzakətlə bu gün gələ bilməyəcəyini dedi və sabah, bazar günü lança gələcəyini söz verdi.

O, yaşadığı balaca evin giriş qapısını açarla açıb, pilləkənlə yuxarı mərtəbəyə qalxdı. Stenli axırncı pillədə oturub onu gözləyirdi.

– Sən bura necə keçmişən?

– Məni birinci mərtəbədəki mağazanın müdiri Zimur buraxdı. Mən ona ayaqqabılar olan qutuları zirzəmiyə endirməyə yardım etdim və biz onunla yeni ayaqqabı kolleksiyasını müzakirə etdik – onlar möhtəşəmdir! Amma bizim dövrümüzdə belə sənət əsərlərinə kimin gücü çatır?!

– Onun mağazasına, xüsusilə də bazar günləri gələn müştərilərə baxsan, görərsən ki, gücü çatanlar var, heç də az deyillər, inan ki, çoxları mağazadan əlidolu çıxır, – deyə Culiya mənzilinin qapısını açaraq Stenlidən soruşdu:

– Sənin mənimlə işin var idi?

– Mənim işim yox idi, amma sənin, əminəm ki, kompaniyaya ehtiyacın var.

– Dostum mənim, sən özün elə bir narahat görkəmdəsən ki, bizim ikimizdən hansımızın tənhalıqdan daha çox təngə gəldiyi məndə şübhə yaradır.

– Yaxşı, səni məmnun etməyə razıyam: mən özüm, öz təşəbbüslə buraya çağırılmamış qonaq kimi gəldim!

Culiya qabardin plaşını soyunub onu buxarının yanındakı kresloya atdı. Otaqdan kərpic fasadla yuxarı dırmanan qlisiniyanın ətri gəlirdi.

– Evin, doğrudan da, çox rahat və səliqəlidir, – deyə Stenli guppultu ilə divana oturaraq dedi.

– Hə, bu il ərzində, heç olmasa, bunu bacardım, – deyə soyuducunu açan Culiya razılığını bildirdi.

– Nəyi bacarmısan?

– Bu xarabanın bir mərtəbəsini abadlaşdırmağı. Pivə içirsən?

– Pivə – fiqura üçün ölümdür! Bəlkə bir stəkan qırmızı şərab?

Culiya cəld ikinəfərlik süfrə açıb, stolun üstünə bir neçə çeşid doğranmış pendir, boşqab qoydu, bir şüşə çaxır açdı, pleyerə Beysin diskini qoydu və işarə ilə qonağını üzbəüz əyləşməyə dəvət etdi. Stenli kaberne çaxırının etiketinə nəzər salıb, heyrətini bildirmək üçün fit çaldı.

– Əsl bayram ziyafəti! – deyə süfrəyə əyləşən Culiya elan etdi.
– Bura bir-iki yüz qonaq, bir az pirojna əlavə olunsa, gözlərimizi yumub toy mərasimində olduğumuzu təsəvvür etmək olar.

– Dur, rəqs edək, əzizim! – deyə Stenli təklif etdi.

Culiyanın razılığını gözləmədən stolun arxasından çıxıb onu rəqsə dəvət etdi.

– Görürsən, biz yenə də bir bayram axşamı yarada bildik, – deyə Stenli gülərək dedi.

Culiya başını onun çiyinə qoydu:

– Mən sənsiz nə edərdim, əziz dostum Stenli?!

– Heç nə və bu mənə çoxdan məlumdur.

Musiqi dayandı, onlar da süfrəyə döndülər.

– Sən, heç olmasa, Adama zəng eləmişən?

Hə, Culiya nişanlısından üzr istəmək üçün gəzintisindən istifadə etdi. Adam onun tək qalmaq arzusunu yaxşı anladığını dedi. Dəfn mərasimində göstərdiyi ədəbsizliyə görə üzr istəməli olan məhz özüdür. Hətta zəng edib xəbər etdiyi anası da oğlunu nəzakətsizlikdə qınadı. İstirahət günlərinin qalan hissəsini keçirmək üçün bu gün axşam o, valideynlərinin şəhər kənarında olan evlərinə yollanır.

– Mən sənin atanın özünü məhz bu gün dəfn etdirməklə elə də ağılsız addım atmadığını düşünməyə başlayıram, – deyə Stenli qədəhinə şərab əlavə edərək, dodaqaltı atdı.

– Sən, sadəcə, Adama nifrət edirsən!

– Mən bunu heç vaxt deməmişəm.

– Bilirsən, mən üç ildir iki milyon subay insanın sakin olduğu bir şəhərdə yaşayıram. Adam mehriban, səxavətli, xoşrəftardır. O mənim normalaşdırılmamış iş günümü qəbul edir. Məni xoşbəxt etmək üçün əlindən gələni əsirgəmir və ən əsas olan odur ki, Stenli, o məni sevir. Bu üzdən, xahiş edirəm, ona qarşı bu mənfi münasibətini, bir azca da olsa, dəyişməyə çalış.

– Əşi, mənim sənə nişanlıyla nə işim var axı?! O – qüsursuz biridir! Mən, sadəcə olaraq, sənə yanında səni öz “müsbət” keyfiyyətlərlə cəlb edən Adamı yox, bir çox mənfi xüsusiyyətləri olmasına rəğmən, həqiqətən də, aqlını başından çıxara biləcək birini görmək istərdim.

– Mənə ağıl vermək asandır sənin üçün, yaxşı, bəs de görüm, sən özün niyə yalqızsan?

– Mən heç də yalqız deyiləm, mənim Culiyam, mən dulam, bu isə tənhalıq demək deyil və əgər sevdiyim insan ölübsə, bu onun məni tərk etdiyi anlamına gəlmir. Sən ki Edvardı görmüşdün, onun hətta xəstəxana yatağında belə nə qədər gözəl olduğundan xəbərin var. Xəstəliyi onu qətiyyən gözəlliyindən məhrum etməmişdi. O, sona qədər, son nəfəsinə qədər zarafat edirdi.

– O nə sözlər idi elə? – deyə Culiya Stenlinin əlini sıxaraq soruşdu.

– “Mən səni sevirəm!”

Bir neçə dəqiqə onlar bir-birinə baxaraq dinməzəcə oturdular. Sonra Stenli ayağa qalxıb gödəkcəsini geyindi, Culiyanın alnından öpüb qapıdan çıxdı.

– Gedim yatım. Bu gün axşam sən qalib gəldin: tənhalıq mənim payıma düşdü.

– Bir az da mənimlə qal. O son sözlər... onlar, həqiqətən də, onun səni sevdiyi demək idi?

– Artıq nə anlamı var? Axı o mənə xəyanət etdiyinə görə ölürdü, – deyə qəmgin bir təbəssümlə Stenli cavab verdi.

Səhər Culiya ayılıb divanda yatdığını və Stenlinin getməzdən öncə onun üstünü isti şalla örtüyünü gördü. Səhər yeməyinə oturduqda isə fincanın altında bir namə tapdı: “Bizim bir-birimizə nə deməmizdən asılı olmayaraq, sən mənim ən yaxın, ən yaxşı rəfiqəmsən və mən də səni sevirəm. Stenli”.

4

Gününü studiyada keçirməyi qərara alan Culiya saat 10-da evdən çıxdı. O, növbəti işinin təhvilinə bir az yubanırdı və evdə qalıb bekarçılıqla, yaxud da bir neçə gündən sonra yenidən alt-üst olan bir evi yığışdırmaqla məşğul olmağın heç bir mənası yox idi. Branç3 və ya darçınlı blinçik boyun olmasan, heç Stenliyə də zəng edib onu günortadan tez yatağından zorla belə çıxarmaq mümkün deyil.

Qorasio-strit hələ də gediş-gəlişsiz, küçələr, demək olar ki, boş idi. Culiya “Pastis”in terrasında əyləşmiş bir neçə qonşusuna əl elədi və addımlarını itiləşdirdi. Doqquzuncu avenyuya çatanda o, elə gedə-gedə Adama mehriban bir sms yolladı və daha iki yolayrıcını keçdikdən sonra “Çelsi Farmers Market”in binasına daxil oldu. Liftçi oğlan onu yuxarı mərtəbəyə qaldırdı. Orada Culiya studiyaya girişi qoruyan kodlu qıfıla beyc qoyub, ağır metal qapını itələyərək açdı.

Üç nəfər işçi qrafiklər artıq öz iş yerlərində idilər. Culiya onların əzik-üzük sifətlərini və zibilqabından aşıb-daşan karton qəhvə stəkanlarını görüb, onların gecəni burada keçirdiklərini anladı. Görünür, komandasının günlərlə üstündə əlləşdiyi məsələ hələ də həllini tapmamışdır. Qəsri dəvədəlləyi böcəklərinin qaçılmaz hücumundan mühafizə edə biləcək iynəcələri hərəkətə gətirmək üçün gərəkli olan alqoritmi heç cür əldə etmək mümkün olmurdu. Divardan asılmış istehsalat planı hücumun yaxın bazar ertəsinə proqramlaşdığını göstərirdi. Və əgər eskadrilya bu müddət ərzində uçmağı bacarmasa, ikisindən biri qaçılmaz olacaq: ya qəsir düşməyə döyüşsüz təslim olacaq, ya da yeni cizgi filmi

böyük yubanma ilə ərsəyə gələcək; hər iki variant tamamilə qəbul olunmaz idi.

Culiya təkərli kreslosunu iki işçinin yanına çəkib, onların arasında oturdu. Onların işlərinin nəticəsinə nəzər saldıqdan sonra avral elan etmək qərarına gəldi. Komandasının bütün üzvlərilə telefon əlaqəsi yaradıb, pozulmuş bazar günü üçün döndönə üzr istəyərək, bir saatdan sonra hər kəsdən konfrans zalında toplaşmağı xahiş etdi. Bazar ertəsi səhər saatlarında iynəcələrin qanad çalıb uydurma Enoukri ölkəsinin səmasına qalxmaları üçün Culiyağilin əllərində olan bütün məlumatların həcmi öyrənib tədqiq etmələri önəmli idi, bu işə, böyük ehtimalla, onların bütün günü və hətta gecəni də sərf etmək məcburiyyətində qalacaqlarından xəbər verirdi.

İş yoldaşları növbələrini təhvil verərkən, Culiya supermarketə gedib, ordusunu yedirmək üçün oradan içi pirojna və sendviçlərlə dolu iki karton qutu ilə qayıtmışdı.

Günortaya yaxın otuz yeddi nəfər işçi onun çağırışına hay vermişdi. Dinc səhər sükutu rəssamların, qrafiklərin, koloristlərin, proqramistlərin və animasiya ekspertlərinin bir-birilə maraqlı fikirləri, analitik hesablamaları və ən ağılsız ideyaları bölüşdüyü coşqun arı təknəsinin vurnuxmasına bənzəyirdi.

Saat 17 radələrində yeni gəlmiş gənc mütəxəssisin təklif etdiyi variant emosional gurultuya və konfrans zalında təcili məşvərətə səbəb oldu. Qruplarına yardımçı kimi qəbul olunmuş informatika sahəsində gənc mütəxəssis olan Çarlz cəmi bir neçə gün idi ki, onlarla birgə çalışırdı. Culiya ona öz mülahizələrini ifadə etməyə imkan verəndə, onun səsi boğularaq anlaşılmaz bir donquldama şəklində aldı. Baş proqramist bu natiqi gülüş obyektinə çevirməklə onun işini heç də asanlaşdırmadı. Onda gənc oğlan özünü itirməyib, kompüter arxasına keçdi və barmaqları klaviaturanın üstündə cəld hərəkətə başladı; arxadan eşidilən pıçıltı və gülüşlər

dayanmaq bilmirdi, bir neçə üzücü dəqiqədən sonra araya tam sükut çökdü: ekrandakı iynəcənin qanadları titrəməyə başladı və o, Enoukri səmasında qüsursuz bir dairə vuraraq göylərə ucaldı.

İlk olaraq onu Culiya təbrik etdi, qalan otuz beş nəfər əməkdaş əl çalmağa başladılar. Qarşıda onları göylərə yaraq-əsləhəli daha yeddi yüz qırx iynəcəni qaldırmaq işi gözləyirdi. Gənc sehrbaz artıq çəkinmədən, aydın şəkildə cizgi filminin çoxsaylı qəhrəmanlarını hərəkətə gətirəcək alqoritmi izah etdi. O, layihəsini izah edərkən telefon zəng çaldı. Telefonun dəstəyini qaldıran işçi işarə ilə zəng edənin təcili olaraq Culiyanı istədiyini bildirdi. Culiya pıçiltı ilə qonşusundan Çarlzın dediklərini diqqətlə dinləməsini və yadında saxlamasını xahiş edib, telefonla öz kabinetində danışmaq üçün zalı tərk etdi.

Culiya Qorasio-strit küçəsindəki evin birinci mərtəbəsində yerləşən mağazanın müdiri Zimurun səsinə o saat tanıdı. Hər şey aydındır: deməli, onun mənzilində yenə su sızması baş verib ki, bu da cənab Zimurun hər cütü onun ikihəftəlik, yaxud da hərrac zamanı birhəftəlik əməkhaqqı dəyərində olan ayaqqabı kolleksiyasının üstünə axır. Kimə də olmasa, Culiyaya bu, yaxşı bəlli idi: keçən səfərində sığorta agentləri cənab Zimura binanın təmiri üçün nəzərdə tutulan pul məbləğinin sanballı çekini uzadarkən məhz belə qiymətlərdən dəm vurmuşdu. O zaman Culiya evdən çıxarkən Nuh əyyamından qalma paltaryuyan maşınını söndürməyi unutmuşdu, amma bu, təbii bir haldır axı, kimin başına gəlməyib ki?!

Sığorta agentləri gələn səfər buna oxşar xoşagəlməz halları yoluna qoymaqdan imtina edəcəyindən onu xəbərdar etmişdi. Elə indi də işləri yoluna qoymaq üçün razılığının səbəbi Tillinin onun uşaqlarının sevimli qəhrəmanı olması idi; o, uşaqlarına susamurunun oynadığı cizgi filminin disklərini alandan bəri bazar

günləri səhər saatlarında rahat yata bilirdi. Bu üzdən də o, kompaniya rəhbərliyini rəhm edib Culiyanın sığorta vəsiqəsini ləğv etməmələrinə razı salmışdır.

Cənab Zimurun özünə gəldikdə isə, daha çox, diplomatik davranışa zərurət yaranmışdı. O, mehriban qonşuluq əlaqələrini bərpa etmək üçün Zimuru Stenlinin təşkil etdiyi Minnətdarlıq Günü ziyafətinə dəvət etmək, onu üzrlərə qərq etmək, sülh üçün yalvarmaq və diqqət göstərmək məcburiyyətində qalmışdı. Hər şeyə dair şəxsi rəyə malik olan bu tip, kifayət qədər qaşqabaqlı və yalnız öz zarafatlarına gülən bir insan idi.

Culiya nəfəs almadan həmsöhbətinin fəlakətin miqyasını elan etməsini gözləyirdi.

– Miss Uolş...

– Cənab Zimur, hər nə baş veribsə, inanın ki, mən çox təəssüf edirəm...

– Mən sizdən də çox təəssüf edirəm, miss Uolş, bu gün dəhşətli bir gündür, müştərilər yerə-göyə sığmır, sizin malgöndərənlərə vaxt sərf etməkdən savayı mənim daha önəmli işlərim var.

Culiya ürəyinin çırpıntısını sakitləşdirməyə və söhbətin nədən getdiyini anlamağa çalışdı.

– Hansı malgöndərənlər?

– Hər halda, bunu siz məndən yaxşı bilərsiniz, miss!

– Üzr istəyirəm, amma mən heç nə sifariş verməmişəm və həmişə sifarişlərimin iş yerimə çatdırılmasını xahiş edirəm.

– Deməli, bu səfər başqa cür alınıb. Axı siz bilirsiniz ki, bazar günləri bizim ən gəlirli günümüzdür, lakin hal-hazırda mənim mağazamın vitrini qarşısında böyük bir furqon dayanıb və mən

buna görə böyük ziyan görmək təhlükəsi qarşısında yam. Sizin sifarişiniz olan nəhəng qutunu çıxarıb gətirən iki yekəpər isə çatdırılma vərəqəsində təhvil-təslim barədə imza almadan yerlərindən tərpnmək niyyətində deyillər. Odur ki, sizə sual edirəm: indi biz nə edək?

– Qutu?

– Bəli, qutu, məhz qutu! Bəyəm müştərilərim orada əsəbiləşdiyi vaxtda mən hər sözü iki dəfə təkrarlamalıyam?!

– Mən... çox üzr istəyirəm, cənab Zimur, – deyə Culiya özünü itirdi, – nə deyəcəyimi bilmirəm.

– Misal üçün, nə vaxt gələcəyinizi deyin ki, mən də müştərilərimə sizin ucbatınızdan daha nə qədər zaman itirəcəyimizi xəbər verim.

– Amma mən indi heç cür gələ bilmərəm... mənim iş yerimdə hal-hazırda avral var...

– Bəs mənim burda oyun oynadığımı düşünürsünüz, miss Uolş?

– Cənab Zimur, mən heç bir sifariş gözləmirəm – nə yeşik, nə bağlama, nə də qutu! Bir daha təkrar edirəm: böyük ehtimalla, burada bir yanlışlıq var.

– Mən isə fakturada qeyd olunanı eynəksiz də görürəm, çünki onlar həmin qutunu düz mənim mağazamın qarşısına qoyublar: orada iri hərflərlə sizin soyadınız, altında bizim sizinlə ümumi ünvanımız, lap aşağıda isə “çevirməmək” qeydi yazılıb; çox güman ki, bu, yenə də sizin unutmazlığınızdır! Yaddaşınız sizi ilk dəfə deyil ki, pis vəziyyətdə qoyur, elədirmi?

Bu “qutunu” kim göndərə bilər axı? Çox güman ki, Adam ona hədiyyə etmək qərarına gəlib. Yoxsa bu onun ofis üçün sifariş verdiyi, lakin çatdırılma vərəqəsində unutmazlıqla ev ünvanını

qeyd etdiyi bir avadanlıq idi? İstənilən halda Culiya əməkdaşlarını köməksiz buraxa bilməzdi, axı onları bazar günü işə özü çağırtdırıb. Lakin cənab Zimurun sərt tonu ondan dərhal qərar qəbul etməsini tələb edirdi.

– Cənab Zimur, düşünürəm ki, bu problemin həlli yolunu tapmışam. Sizin köməyinizlə biz bu xoşagəlməz vəziyyətdən çıxma bilərdik.

– Mən təkrar-təkrar sizin yüksək məntiqli əqlinizə heyran qalırım, miss Uolş. Sizin şəxsi probleminiz zənn etdiyim məsələni özünüzdən həll etməyinizi eşitmək məni çox şad edərdi; təkrar edirəm: mənim deyil, sizin probleminizi! – məni öz işlərinizə qatmadan, amma təəssüf!.. Beləliklə, diqqətlə sizi dinləyirəm.

Culiya ona mənzilinin ehtiyat açarını nərdivanın altıncı pilləsində xalçanın altında gizlətdiyini etiraf etdi. Sadəcə, pilləkənləri saymaq tələb olunur. Əgər açar altıncı pillədə tapılmazsa, deməli yeddinci, yaxud da səkkizinci pillədədir. Beləliklə, cənab Zimur onun mənzilinin qapısını açmağa bilər və o, iki yekəpərin yükünü evə qoyduqdan sonra onun mağazasının vitrininin qarşısını tutan furqonla dərhal oranı tərk edəcəklərindən əmindir.

– Və idealda mən onların yükü qoyub getmələrini gözləməli, sonra da sizin mənzilinizi bağlamalıyam, elədirmi?

– Elədir ki var, cənab Zimur, idealda... Mən fikrimi bundan aydın ifadə edə bilməzdim.

– O qutunun içində mətbəx avadanlığıdırsa, miss Uolş, mən sizə onu quraşdırmaq üçün təcrübəli mütəxəssis dəvət etməyinizi tövsiyə edirəm. Ümid edirəm ki, nə demək istədiyimi anlayırsınız!

Culiya qonşusunu mətbəx avadanlığı sifariş etmədiyinə inandırmağa başlayacaqdı ki, o, dərhal telefonun dəstəyini yerə

atdı. Çiyinlərini dartıb bu tapmacanı düşünən Culiya daha bir neçə saniyə dayandı, sonra da bütün fikirlərini zəbt edən işinə qayıtdı.

Gecəyə doğru bütün komanda geniş konfrans zalında toplandı. Çarlz kompüter arxasında oturdu və onun nümayiş etdirdiyi nəticələr optimist əhval yaratdı. Daha bir neçə iş saati və “iynəcələrin döyüşü” təyin olunmuş vaxtda göstəriləcəkdi. Proqramistlər hesablamalarını yoxlayır, qrafiklər dekorasiyaların son cizgilərini vururdu. Culiya özünü burada artıq hiss etdi. O, mətbəx kimi düzəldilmiş balaca otağa girib orada rəssam və tələbək illərindən başlayaraq dostluq əlaqələrilə bağlı olduğu Dreyi gördü.

Culiyanın gərnəşdiyini görən Drey onun belinin ağrıdığını düşündü və ona evə gedib bir az istirahət etməsini tövsiyə etdi. Onun studiyaya yaxın yaşaması xoşbəxtlikdir, odur ki, bu fürsətdən istifadə etmək lazımdır. Sınaq və təcrübələr bitən kimi Drey ona zəng edib xəbər verəcəyini söz verdi. Culiya onun qayğısından mütəəssir olduğunu, lakin eyni zamanda, belə məsuliyyətli anlarda iş yoldaşlarını tək buraxmamağa üstünlük verdiyini bildirdi. Buna da Drey onun kabinet-kabinet gəzib-dolaşmaqla ümumi gərginliyi artırdığını bildirməklə etiraz etdi..

– Maraqlıdır, mənim burda olmağım sizi nə vaxtdan belə gərginləşdirir? – deyə Culiya təəccübləndi.

– Özündən çıxma, millətin əsəbləri gərgindir, tarıma çəkilib. Son ayyarım ərzində bir dənə də olsun istirahət günümüz olmayıb.

Gələn bazara kimi Culiya məzuniyyətdə olmalı idi və Drey işçilərin bir az istirahət edib, nəfəslərini dərə biləcəklərinə ümid etdiklərini etiraf etdi.

– Axı biz sənin toy səyahətinə yollandığınızı zənn edirdik... Amma əsəbiləşmə, Culiya, mən, sadəcə, millətin diləklərini sənə

çatdırdım, – deyə Drey günahkarcasına Culiyanı sakitləşdirməyə çalışırdı. – Sən üzərinə böyük məsuliyyət götürmüşən və onun altından çıxmaq gərəkdir. Sən yaradıcı direktor təyin olunandan bəri bizim gözümüzdə sadəcə iş yoldaşı yox, həm də bir hökumət nümayəndəsi olmusan... Bu da sənə sübut: telefonun dəstəyini qaldırmağınla hamı bir nəfər kimi özünü çatdırıb iş başına yetişdi, özü də bazar günü!

– Məncə, bu gün yığışmamıza dəyərdi, elə deyilmi? – deyə Culiya cavab verdi. – Mənim nüfuzum hörmətli əməkdaşları sıxışdırırsa, mən gedirəm. Amma iş bitəndə mütləq mənə zəng elə, sizin rəisiniz olduğum üçün yox, mənim də bu komandanın bir üzvü olduğum üçün!

Culiya stulun başına asdığı plaşı götürdü, açarların şalvarının cibində olub-olmadığını yoxladı və qərarlı addımlarla liftə doğru getdi.

Binadan çıxdıqdan sonra Culiya Adamın nömrəsini yığdı, lakin onun telefonu avtomat cavabvermə rejimində idi.

– Mənəm, – deyə Culiya danışdı. – Sənin səsini eşitmək istəyirdim. Şənbəm, bildiyin kimi, bərbad idi, elə bazar günüm də ürəkaçan olmadı. Tək qalmaq fikrinin uğurlu olub-olmadığını artıq özüm də bilmirəm. Təsəllini yalnız səni öz pis əhvalımdan xilas edə biləcəyimdə tapıram. Hal-hazırda isə məni iş yoldaşlarım, az qala, zorla studiyadan qovladılar. Bir az piyada gəzmək istəyirəm. Sən, yəqin ki, artıq şəhərə qayıdıb yatmışan. Əminəm ki, anan səni çox yordu. Sən mənim üçün avtomat cavabverəndə bir neçə kəlmə qoya bilərdin. Öpürəm səni. Səndən mənə zəng etməni xahiş edəcəkdim, amma bu mənasızdır, çünki sən artıq yatırsan. Ümumiyyətlə, mənim burda deyəcəklərimin hamısı son dərəcə axmaqlıqdır. Sabahadək. Oyananda mənə zəng elə.

Culiya mobil telefonunu çantasına atıb iti addımlarla sahil kənarı ilə yeriməyə başladı. Təxminən otuz dəqiqədən sonra o, evə çatdı və giriş qapısına sancılmış bir zərf gördü. Zərfin üstündə onun adı yazılmışdı. Culiya maraq bürümüş halda dərhal zərfi açdı. “Sizin sifarişinizlə məşğul olarkən müştərimi əldən verdim. Açar həmin ki yerindədir. P.S. xalçanın altında – nə altıncı, nə yeddinci, nə də səkkizinci pillənin yox, ON BİRİNCİ pillənin altındadır! Sizə xoş istirahətlər!” Adresat imzaya layiq görülməmişdir.

– “Hələ sağ olsun ki, məktubda oğruların rahatlığı üçün mərtəbəni qeyd etməyib!” – deyə Culiya deyinə-deyinə pilləkənləri yuxarı qalxmağa başladı.

O, az qala qaçırdı, səbirsizliklə göndərilən qutuda nə olacağını görmək istəyirdi. Nəhayət, pilləkənlərin üstündəki xalçanın altından açarı çıxardı (yolüstü açar üçün yeni bir yer düşünülməsinin labüd olduğunu fikirləşərək), mənzilə daxil olub işıqları yandırdı. Qonaq otağının düz ortasında ikimetrlik böyük bir qutu ucalırdı.

– “İlahi-Pərvərdigara! Bu nədir axı?!” – deyə Culiya plaşılı ilə çantasını jurnal stoluna ataraq öz-özünə danışdı.

Qutunun yan tərəfinə yapışdırılmış qəbzın üstündə “Çevirməmək” sözü, onun altında isə Culiyanın adı-soyadı yazılmışdı. Culiya əvvəlcə açıq rəngli taxtadan düzəldilmiş bu nəhəng qutunun ətrafına dolaşdı. Onun bu qutunu yerindən tərpətməsi qeyri-mümkün idi. Bundan da əlavə, onu necə açacağı təsəvvürünə də gəlmirdi.

Adam hələ də telefona yaxınlaşmırdı: əlac, həmişəki kimi, Stenliyə qalmışdı və Culiya tələsik onun nömrəsini yığdı.

– Oyatmadım ki səni?

- Bazar günü axşamçağı?! Sənin zəngini gözləyirdim, düşündüm ki, birlikdə bir yerə çıxıb oturaq.
- Məni sakitləşdir: bu ikimetrlik gicbəsər qutunu mənə təsadüfən sən göndərməmişən?
- Dəli olmusan, Culiya?
- Elə də bilirdim. İkinci sual: ikimetrlik hündürlüyü olan gicbəsər qutunu necə açmaq olar?
- Qutu nədən hazırlanıb?
- Taxtadan!
- Onda, bəlkə, mişarla kəsmək lazımdır?
- Yardımına görə təşəkkür edirəm, Stenli, gedim öz çantamda, ya da dərman qutumda mişar axtarım, – deyə Culiya acıladı.
- Ədəbsiz görünmək istəməzdim, amma mənə maraqlıdır, o qutunun içində nə var?
- Elə mən də onu öyrənmək istəyirəm! Əgər çox maraqlanırsansa, dərhal taksiyə minib bizə gəl.
- Mənim əzizim, mən pijamada oturmuşam!
- Yaxşı görək, sən ki mənimlə bir yerə çıxmaq istəyirdin!
- Hə, səni yatağından çıxarmaq istəyirdim.
- Yaxşı, özüm bir şey fikirləşərəm.
- Dayan görüm, imkan ver, düşünüm. Onun bir qulpu-filan var?
- Yox!
- İlgəyə oxşar bir şey də yoxdur?

Hər halda, mən elə bir şey görmürəm.

– Qulaq as, bəlkə o, müasir incəsənət əsəridir – “Açılmayan qutu”, hansısa dahi bir rəssamın şah əsəri? – deyə Stenli irişərək fərziyyə yürütdü.

Culiyanın susmasını yersiz zarafat etdiyinə işarə olaraq qəbul etdi.

– Bəlkə yüngülvari divarına basmağa cəhd edəsən? Məsələn, bəzi divar şkaflarını açan kimi. Bir yüngül itələmə və hər şey hazırdır...

Dostu mülahizələr irəli sürən vaxt Culiya yüngülvari qutunun qabaq divarına toxundu və Stenlinin məsləhət gördüyü kimi əliylə onu basdı. Lay qəfildən yavaş-yavaş dönməyə başladı.

– Alo! Alo! – deyə Stenli bağırırdı. – Sən məni eşidirsən?

Telefonun dəstəyi Culiyanın əlindən düşdü. O, vahimə ilə qutunun içindəkinə baxırdı: gördükləri dəhşətli yuxuya bənzəyirdi.

Ayağının yanına düşmüş telefon dəstəyində Stenlinin səsi eşidilirdi. Culiya qutudan gözünü çəkmədən astaca telefonun dəstəyini qaldırmaq üçün yerə çökdü.

– Stenli...

– Of, aqlım başımdan çıxdı! Yaxşısan?

– Belə ki... hə...

– İstəyirsənsə, şalvarımı əynimə çəkib bu dəqiqə yanına gəlim.

– Yox, narahat olma, – deyə Culiya astaca söylədi.

– Yaxşı, sən o qutunu açdı, ya yox?

– Hə, – deyə sanki havada uçan Culiya cavab verdi. – Mən sənə zəng edəcəm... sabah.

– Qulaq as, mən yenə də narahatam!

– Narahat olma, Stenli, uzan, istirahət elə, öpürəm səni.

Culiya dəstəyi yerinə qoydu.

– “İlahi! BUNU mənə kim göndərmiş olar?”

Qutuda üzü ona doğru Entoni Uolşun mumdan düzəldilmiş heykəli var idi. Oxşarlıq heyranedicisi idi: heykəlin gözləri bağlı olmasaydı, onu həqiqi insandan ayırmaq olmazdı. Culiya boğulurdu, havası çatmırdı. Kürəyindən tər damcılarının axdığını hiss edirdi. O, astaca yaxına gəldi. Atasının mum oxşarı heyranedicisi məharətlə düzəldilmişdi, dərinin rəngilə fakturası dəhşətli dərəcədə təbii görünürdü. Ayaqqabı, antrasit rəngli kostyum, ağ kətan köynək – hər şey Entoni Uolşun dəyişməz şəkildə geyindi ki kimi idi. Heykəlin canlı olmadığından əmin olmaq üçün Culiyanın ürəyindən onun yanağına toxunmaq, başından bir tük qoparmaq keçirdi. Lakin Culiya ilə atası çoxdan idi ki, bir-birinə toxunmurdular. Nəvaziş ifadəsinə bənzər heç bir şey yox idi – nə toxunuş, nə öpüş, nə də əlsixmə. Onları uzun illər ərzində bir-birindən ayıran uçurum dəfəndilməz idi, o halda bu mum heykəldən nə gözləmək olar?

İndi bir qərara gəlmək lazım idi. Kiminsə ağına Entoni Uolşun oxşarını yaratmaq fikri gəlmişdi – Kvebekdəki, Parisdəki və Londondakı bəzi mum fiqurlar muzeylərində olan kuklalara bənzər bir heykəl, üstəlik, tükürpədicisi dərəcədə real... Culiya çığırılıb fəryad etməməsi üçün özünü zorla saxlayırdı.

Diqqətlə kuklaya baxaraq Culiya heykəlin qoluna sancılmış bir kağızı gördü. Kağızın üstündə pencəyin üst cibinə işarə edən

göy qələmlə çəkilmiş ox işarəsi var idi. Kağızın tərs üzündə “Məni qoş” sözləri yazılmışdı. Culiya dərhal atasının xüsusi xəttini tanıdı.

Döş cibində Entoni Uolş, adətən, ipək yaylıq gəzdirirdi; indi oradan məsafədən idarə pultuna bənzər bir şeyin ucu görünürdü. Culiya pultu əlinə aldı. Pultun yalnız bircə dənə ağ dördbucaq düyməsi var idi.

Culiya huşunu itirəcəyini hiss etdi. Bəlkə bu, sadəcə, qorxulu bir yuxudur və bir neçə dəqiqədən sonra o ayılıb, onu qorxudan bu axmaq rüyaya güləcəkdə? Qəribədir, axı o, atasının məzara enən cənazəsini seyr edərkən ta uşaqlıqdan onun yasını tutduğunu, bu ayrılığın iyirmi ildən artıq davam etdiyi üçün ona dərd verə bilməyəcəyini düşünürdü. Axı Culiya özünün bu cür müdrik və yetkin mühakimə yürütməsilə fəxr edirdi, indi isə, nəhayət, özünün instinktiv bağlılığının tələsinə düşmüşdü... Yox, bu, sadəcə gülməlidir, gülməli və mənasız! Atasını onu uşaqlıqdan tərks etmişdir, onu tənha intizar gecələrinə məhkum etmişdir və o, indiki yetkin qadın həyatına atasının fantomunun soxulmasına yol verməyəcəkdir.

Bayırda gurultu ilə zibil maşını keçirdi və bu səs-küydə fəvqəladə bir şey yox idi. Təəssüf ki, Culiyanın gördüyü pis yuxu deyildi və onun qarşısında ucalan gözübağlı bu qəribə heykəl, sanki onun adı bir pultun düyməsini basacağına cəsarət edə bilib-bilməyəcəyini gözləyirdi.

Yük maşını uzaqlaşmış küçənin sonuna çatırdı və Culiya düşündü: heyif ki, maşın çıxıb getdi, axı o özünü pəncərəyə atıb zibilyğanları səsləyə, mənzilini bu sözlə deyiləsi mümkün olmayan dəhşətdən qurtarmaları üçün onlara yalvara bilərdi. Lakin küçə bomboş idi.

Onun barmağı düyməyə toxundu, lap yüngülcə, o, hələ də bu düyməni basmağa özündə cəsarət tapmırdı.

Yox, buna son qoymaq lazımdı. Ən ağıllısı bu qutunu bağlamaq, qəbzın üstündə nəqliyyat firmasının ünvanını tapmaq, səhər tezdən yükvuran fəhlə çağırtdırmaq, onlara bu qəribə kuklanı gətirdikləri yerə qaytarmalarını əmr etmək və nəhayət, bu axmaq zarafatın müəllifini tapmaqdır. Görəsən, bu maskaradı kim quraşdırmışdır, onun ətrafında olanlardan kim bu dərəcədə qəddar ola bilərdi?

Culiya pəncərəni açıb mülayim gecə havasını dərindən sinəsinə çəkdi.

Ətraf aləm həmin kimi idi: onun evinin kandarından içəri girməzdən öncə qoyub gəldiyi kimi. Yunan restoranının stolları terrasda səliqə ilə sıraya düzülmüş, neon lövhəcik söndürülmüşdü, uzaqda, yolayrıcında bir qadın itini gəzdirirdi – şokolad rəngli labradoru. İt ya gecə fənərini, ya da kiminsə pəncərəsinin altındakı divarı qoxulamaq üçün xaltasını tarıma çəkərək, ziqzaq şəklində tez-tez ora-bura dartınırdı.

Culiya nəfəs almadan əlində sıxdığı pulta baxırdı. Fikirdən bütün tanışlarını bir-bir keçirməsi heç bir nəticə vermədi, ağına yalnız bir ad gəlirdi; bəli, belə bir ssenarini, səhnə mizanını yalnız bir adam quraşdırı bilərdi. Qəfildən qəzəbi baş qaldırdı və o, beynində yaranmış şübhənin doğruluğunu yoxlamaq üçün qəti bir qərara gəldi.

Onun barmağı düyməni basdı, yüngülvari çıqqıtlı səsi eşidildi, artıq sadəcə manekenlikdən çıxmış birinin gözləri açıldı, üzündə bir istehzal təbəssüm yarandı və Culiya atasının səsini eşitdi:

– Deməli, sən mənim üçün darıxmağa başlamısan?

3 ABŞ və Avropada, adətən, bazar günlərində səhər yeməyi ilə lançı birləşdirən qida qəbulunun adı

5

– Mən indicə oyanacağam! Bu gün axşam başıma gələnlərin heç birinin real həyata aidiyyəti yoxdur! Mənim özümü dəli elan etməmədən öncə, bunları təsdiqlə!

– Yaxşı görək, sakitləş, Culiya, – o, atasının səsini eşitdi.

Bir addım qabağa atıb öz qutusunda çıxan heykəl ağırlı-acılı bir mimika ilə gərnəşdi. Hərəkətlərin dəqiqliyi, hətta sifətindəki yüngül dartılmalar dəhşətli dərəcədə təbii idi.

– Qorxma, sən heç də dəli olmamısan, – deyə atası davam edirdi. – Sən, sadəcə, çaşqınsan və mən səni anlayıram: belə hallarda bu reaksiya tamamilə normaldır.

– Hansı “normal” reaksiyadan danışırısan? Axı bu sən ola bilməzsən, – deyə Culiya başını silkələyərək pıçıldayırdı, – bu sərsəmləmədir!

– Düz deyirsən, amma indi sənin qarşında duran tam mən deyiləm.

Culiya ağzını əlilə yumub, qəfildən əsəbi qəhqəhə ilə gülməyə başladı.

– Hə, insan beyni, həqiqətən də, sehri bir maşındır! Az qala, sən olduğuna inanmışdım. Həqiqətdə isə mən, sadəcə, yatmışam, ya da evə gələrkən nəsə içib keflənmişəm. Yəqin, ağ şərab içmişəm. Əlbəttə, axı mənim bədənim ağ şərabı götürmür! Mən necə də axmağam – təxəyyülümün oyununa təslim oldum! – deyə otaqla var-gəl edə-edə Culiya davam edirdi. – Yenə də boynuna al ki, bu gördüyüm mənim bütün yuxularımdan ən fantastik olanıdır!

– Bəsdir, Culiya, – deyə atası ondan mülayimliklə xahiş etdi.
– Sən yatmamısan, ağlın da başındadır.

– Yox-yox, heç inkar etmə, məsələ məhz mən dediyim kimidir, çünki sən öldüyün halda mən səni görürəm, səninlə danışırım!

Bir neçə saniyə ərzində Entoni Uolş dinməzəcə ona baxırdı, sonra mərhəmətlə etiraf etdi:

– Əlbəttə ki, Culiya, mən ölmüşəm!

Culiya dəhşətdən donub yerində qaldı, atası isə əlini onun çiyinə qoyub divanı göstərdi:

– Xahiş edirəm, bir dəqiqə otur və məni dinlə.

– Yox! – deyə Culiya onun əlinin altından kənara çəkilib qışqırdı.

– Culiya, sənin mənim dediklərimi dinləmədən önəmlidir.

– Bəs mən bunu istəmirəmsə, onda necə? Nə üçün hər şey sən istədiyini kimi olmalıdır, niyə axı?

– Bir daha elə olmayacaq. Mənim yenidən bir daş parçasına dönüb əbədi susmağım üçün əlindəki pultun düyməsini basmağın kifayətdir. Lakin o halda sən heç zaman baş verənlərdən xəbər tutmayacaqsan.

Culiya əlindəki əşyaya baxdı, bir qədər düşündü, dişlərini sıxıb, dəhşətli dərəcədə atasına bənzəyən qəribə mexanizmə tabe olaraq tərəddüdlər içində divana əyləşdi.

– Səni dinləyirəm, – deyə pıçıldadı.

– Mən bilirəm ki, hər şey çox qəribə görünür. Onu da bilirəm ki, biz sənənlə çoxdandır görüşüb-danışmırdıq.

– Bir il beş ay.

– Yəni o qədər uzun müddətdir?

– Bir də iyirmi iki gün.

– Sənin hər şey dəqiqliyi ilə yadımdadır?

– Necə yadımda olmasın? Axı bu mənim ad günümdə baş vermişdi. Sən katibini çağırtdırıb, ondan ziyafətin başladığı saatlarda gəlməyəcəyini bizə çatdırmağı xahiş etmişdin. Demişdin ki, bir az yubanacaqsan. Amma elə də gəlib çıxmadın!

– Öldürsən də, xatırlamıram.

– Mənim isə heç yadımdan çıxmayıb.

– Yaxşı, nə isə, indi söhbət ondan getmir.

– Mənim, ümumiyyətlə, elə bir istəyim yoxdur, – deyə Culiya soyuqqanlı tərzdə cavab verdi.

– Heç bilmirəm, nədən başlayım.

– Həyatda hər şeyin bir başlanğıcı var – bu sözlər ki sənin sevimli deyimləməndən biridir, odur ki, başdan başla və məsələni izah elə.

– Bir neçə il bundan əvvəl mən bir “haytek” – tikinti-inşaat firması ilə çalışmağa başladım. Bir neçə ay ərzində bu firmanın maddi tələbatları sürətlə yüksəlməyə başladı, buna müvafiq olaraq da sərmayədə mənim də payım artdı, bu iş mənim inzibati şuraya daxil olmağımla nəticələndi.

– Demək istəyirsən ki, sənin konsernin daha bir müəssisəni içinə çəkdi?

– Yox, bu səfər mənim investisiyalarım şəxsi xarakter daşıyırdı; mən, eynilə qalanları kimi, sırası səhmdar olaraq qaldım, hərçənd, etiraf edirəm ki, bu işə sanballı maya qoymuşdum.

– Sənin sanballı maya qoyduğun, bu “haytek” dediyin firman nə istehsal edir?

– Androidləri.

– Kimləri?

– Sən yanlış eşitmədin, mən “androidlər” dedim. Ya da humanoidləri – əgər belə daha çox xoşuna gəlirsə.

– Nə üçün?

– Biz insan simalı robotlar istehsal etməyi nəzərdə tutan ilk təşkilat deyilik. Bu layihə insanları öz əllərilə icra etmək istəmədikləri işdən xilas edir.

– Aha, deməli, sən mənim mənzilimi tozsoranlamaq üçün yer üzünə qayıtmısan?

– ... həm alış-verişə getmək, həm evi səliqəli saxlamaq, həm telefon zənglərinə; suallara cavab vermək üçün – bəli, amma bütün bunlar bu kimi qurğuların icra edə biləcəyi işlərin az bir

qismidir. Lakin sözügedən firma daha qəliz və bir növ, daha möhtəşəm bir layihə işləyib-hazırlamışdır.

– Məsələn?

– Məsələn, öz sərmayədarlarına öldüklərindən sonra daha bir müddət yaşamaq imkanı verib...

Culiya atasının dediklərini anlamağa çalışaraq gözlərini ona zillədi. Entoni Uolş əlavə etdi:

– Ölümündən daha bir neçə gün artıq...

– Bu nədir, zarafatdır? – deyə Culiya soruşdu.

– Sənin bu qutunu açarkən üzündəki mimikanı xatırlasaq, demək olar ki, zarafat adlandırdığın bu “kələk” layiqincə baş tutmuşdur, – deyə Entoni Uolş divardan asılmış güzgüdəki öz əksinə baxa-baxa dedi. – Mən, demək olar ki, qüsursuz alınmışam. Hərçənd, alnımda belə qatı qırıqlar olmadığını da etiraf etməliyəm. Bu məsələdə onlar hədlərini aşıblar.

– Mən hələ uşaq ikən sənin qırıqların var idi; bəlkə də sən sonradan o qırıqları əməliyyat yolu ilə hamarlatmışsan – ən azından onların öz-özünə yoxa çıxdığını düşünürəm.

– Çox sağ ol! – deyə Entoni Uolş parlaq bir təbəssümlə cavab verdi.

Culiya ayağa qalxıb toxunmaq üçün ona yaxınlaşdı. Onun qarşısındakı, həqiqətən də, maşın idisə, o zaman onun mükəmməl hazırlandığını etiraf etmək gərəkdi.

– Amma bu mümkün deyil... bu, sadəcə, texniki baxımdan mümkünsüzdür!

– Sən özünün dünən kompüter arxasında oturub nə üzərində çalışdığını xatırla: bir il bundan əvvəl bunun da mümkünsüz olduğuna and içərdin.

Culiya mətbəxə getdi, başını əlləri arasına alıb oturdu.

– Biz belə nəticələr əldə etmək üçün bu müəssisəyə külli miqdarda pul qoymuşuq və mənim bu heykəlimin, sadəcə, bir təcrübi model, gələcək məmullatların prototipi olduğunu da qeyd etməliyəm. Sən bizim ilk müştərimizsən və sözsüz ki, mən sənə pulsuz göndərilmişəm. Bu hədiyyədir! – deyə Entoni Uolş özündənrazı şəkildə əlavə etdi.

– Hədiyyə?! Belə hədiyyələrdən məmnun qalan ağılsızı görmək istərdim!

– Eh, sən heç təsəvvür belə edə bilməzsən ki, minlərlə insan həyatının son anlarında nələri düşünür: “Kaş biləydim, kaş anlayaydım, kaş onlara bu sözləri deyə biləydim, onlar bilsəydilər...” – Və heyrətə gəlmiş Culiyaya baxaraq Entoni Uolş əlavə etdi, – bizim nəhəng satış bazarımız olacaq!

– Bəs bu maşın... mənim söhbət etdiyim bu maşın, həqiqətəndə, sənsən?

– Demək olar ki, hə! Belə deyək: mənim yaddaşımın və beyin yarımkürəciklərimin böyük hissəsi bu maşının içinə quraşdırılıb; bu, milyonlarla proessorlardan ibarət çox qəliz bir qurğu xüsusi texnologiyası sayəsində dərinin rəngini və fakturasını hasil etməyə, həmçinin insan bədəninin bütün funksiyalarını ideal tərzdə icra etməyə qadirdir.

– Axı niyə? Nə üçün? – deyə Culiya kədərli-kədərli soruşdu.

– Bir ömür yaşasaq belə, bizə çatışmayan bir neçə günü, əbədiyyətdən qopara biləcəyimiz bir neçə saatı əldə etmək üçün; sadəcə, bizim səninlə əvvəllər bir-birimizə deyə bilmədiyimiz sözləri demək üçün.

Culiya divandan qalxıb gah situasiyanı dəyərləndirərək, gah da onu qeyri-mümkün bir hal kimi rədd edərək qonaq otağı

boyunca var-gəl etməyə başladı. Mətbəxə girib bir dolu stəkan suyu birnəfəsə başına çəkib otağa, Entoni Uolşun yanına qayıtdı.

– Onsuz da mənə heç kim inanmayacaq – deyə qız ağır sükutunu pozaraq elan etdi.

– Amma axı hər yeni bir hekayə yaradarkən sən özün onu özünə deyirsən. Sənin karandaşın kağızın üzərində sürüşərkən, personajlarını düşünərək onlara can verən məhz sən özünsən axı. Mən sənin işinə qeyri-ciddi yanaşarkən, sənin məni bu işdən başımın çıxmamasında və təxəyyülün qüdrətindən xəbərsizlikdə dəfələrlə suçladığımı xatırla. Məni minlərlə uşağın sən və sənin dostlarının ekranda yaratdığı nağıllar aləminə valideynlərini də özlərilə aparmasına inandırdığını xatırla. Mənim şübhələrimə zidd olaraq, bu sənətin sənə uğur gətirdiyini elan etməni yadına sal. Sən qeyri-adi rəngli susamuru yaratdın və ona hamıdan əvvəl özün inandın. Bəs onda indi, gözünün önündə canlanan bir personajın qəribə bir heyvan yox, məhz sənin atan olduğuna məgər inanmırsan?! Əgər dediklərim doğrudursa, onda başqa çarə yoxdur; sənə dedim axı – sadəcə, bu düyməni basmaq gərəkdir! – deyə Entoni Uolş Culiyanın stolun üstündə unutduğu pultu işarə edərək sözünü tamamladı.

Culiya istehza ilə əl çalmağa başladı.

– Xahiş edirəm, mənim öldüyümdən sui-istifadə etmə, ölümüm sənə məni ələ salmaq kimi ixtiyar vermir!

– Sənin ağzını yummaq üçün, həqiqətən də, bu düyməni basmaq kifayətdirsə, onda mən özümə zəhmət verib bunu edərdəm!

Entoni Uolşun üzünə kədərli bir kölgə çökdü: atasının qəzəbindən xəbər verən bu mimika Culiyaya yaxşı tanış idi. Birdən küçədən avtomobil fitinin iki kəsik-kəsik səsi eşidildi.

Culiyanın ürəyi şiddətlə döyünməyə başladı. Bu sürət qutusunun qıcılması Culiyaya bütün səslərdən yaxşı tanış idi, o səs

həmişə Adam maşınını arxaya verdikdə çıxırdı. Şübhə qalmamışdı
– Adam maşınını Culiyanın evinin qarşısında park edirdi.

– Lənət şeytana! – deyə pəncərəyə atılan Culiya qəzəbləndi.

– Kimdir? – deyə atası soruşdu.

– Adam!

– Kim?

– Mənim bu şənbə ailə qurmalı olduğum insan!

– Nə üçün “qurmalı olduğum” deyirsən?

– Çünki şənbə günü mən sənənin dəfn mərasimində idim!

– Belə de...

– Bəli, bəli! Lakin bu söhbəti biz sonra davam etdirək. Hələlik isə qutunun içinə dön!

– Anlamadım?

– Adam sirk nömrəsinə bənzər tərzdə maşın park edilməsini yoluna qoyduqdan sonra buraya, mənim evimə gələcək. Mən sənənin dəfn mərasimində iştirak etmək üçün toyumu təxirə salmışam, odur ki, bir lütf elə, onunla mənim evimdə üz-üzə gəlməkdən vaz keç, sənə buna görə çox minnətdar olaram!

– Başa düşürəm, axı bu qədər faydasız sirri saxlamaq nəyə gərəkdir? Əgər sən öz həyatını o insanla bağlamağa hazırlayırdınsa, onunla bütün sirlərini bölüşüb, ona etibar etməlisən. İzin versəydin, az öncə sənə anladığım kimi, ona da yaranmış vəziyyəti özüm anlada bilərəm.

– Birincisi, mənim nikahım barədə keçmiş zamanda danışma, “hazırlayırdınsa” nə deməkdir? Toy, sadəcə, başqa bir günə keçirilib. Sənənin anlatmalarına gəldikdə isə, problem də elə

bundadır, mənim çətinliklə inandığım şeyə Adamın da inanmasını tələb etmə.

– Bəlkə onun dünyagörüşü və belə şeylərə münasibəti səninkindən daha geniş və fərqlidir?

– Adam heç videomaqnitofonu da qoşmağı bacarmır və onun adroidə inanmasına mən çox şübhə ilə yanaşıram. Odur ki, bayaq dediyim kimi, qutuna dön... cəld ol!

– Bu çox axmaq fikirdir.

Culiya qəzəbli baxışla atasına baxdı.

– Hə, məhz axmaq fikirdir. Elə qəzəbli-qəzəbli də mənə baxma, – deyə Entoni davam edirdi. – Bir-iki saniyə düşün. Sənin qonaq otağının mərkəzində ikimetrlik bir qutu dayanıb, sənə, sənənin Adamın onun içindəkilə maraqlanmayacaq?

Culiya cavab vermədi, Entoni də məmnunluqla əlavə etdi:

– Görürsən?!

– Yaxşı, nə edirsən et, başqa bir şey uydur! – deyə Culiya pəncərədən boylanaraq sanki yalvardı. Bir yerdə gizlən, o artıq mühərriki də söndürdü.

Entoni Uolş ətrafına boylanıb şübhə ilə fit çaldı.

– Burada gizlənməli yerim var? Mənzilin bir az darısqaldır, – deyə qeyd etdi.

– Mənzilimin ölçüləri mənə lazım olan qədərdir. Bundan böyüyünə isə mənim imkanlarım yol vermir.

– Hə-ə... Elə görünür. Burada bir balaca, deyək ki, qonaq otağı, kitabxana və ya bilyard otağı olsaydı... sonunda bir anbar belə olsaydı, mən orada gizlənib gözləyə bilərdim. Amma bu

müasir “studiyalar”... Belə bir daxmada yaşamaq nə qəribədir!
Buradan heç rahatlığın ətri də duyulmur!

– Bir çox insanların evində nə kitabxana, nə də bilyard otağı yoxdur – nə olsun, onlarsız da çox gözəl ötüşürlər!

– Sən öz dostlarını nəzərdə tutursan, əzizim!

Culiya çevrilib atasına qəzəbli baxışla baxdı:

– Mənə bax, yaşayarkən mənim həyatımı kifayət qədər bərbad etməyi bacardın, indi də üç milyardını bu maşına sərf eləmişən ki, ölümündən sonra da məni cana yığasan? Düz deyirəm?

– Mən təcrübi model olsam da, sənin “maşın” adlandırdığın bu qurğu elə də bahalı deyil, çünki o halda çətin ki, kiminsə bu cah-cəlalı əldə etmək imkanı olardı.

– Nə danışırısan? Bəs sənin dostların? – deyə Culiya acı-acı etiraz etdi.

– Sənin, həqiqətən də, murdar xasiyyətin var, əzizim Culiya. Yaxşı, bəsdir mənimlə çənələşdin. Sən atanın yenicə dünyaya gələn kimi yenidən yox olmalı olduğunu unutdun? Yuxarıdakı nədir – çardaq, yarım-mərtəbə?

– Daha bir mənzil!

– Ümid edirəm ki, orada yaşayan sənə kifayət qədər yaxından tanıdığın bir qonşundur. Mən onun qapısını döyüb ondan yağ və ya duz istəyəndək sən də öz adaxlını yola salarsan.

Birdən Culiya özünü mətbəxə atıb həyəcanla bufetin yeşiklərini açıb-bağlamağa başladı.

– Nə axtarırsan?

– Açar! – deyə Culiya onu küçədən səsləyən Adamın səsinə qulaq verərək pıçıldadı.

– Ümid edirəm ki, sən məhz yuxarı mənzilin açarını axtarırsan? Xəbərdar edirəm: əgər sən məni zirzəmiyə yollamağı düşünürsənsə, mənim pilləkənlərdə nişanlıyla üzləşməyim qaçılmaz ola bilər.

– Əşi, o yuxarıdakı mənzil mənimdir! Mən onu keçən il qazandığım pul mükafatı ilə almışam. Amma oranı hələ təmir etdirməmişəm, odur ki, ora yaman gündədir.

– Səncə bu yaşadığın yer çox səliqəlidir ki?

– Daha bir söz desən – səni öldürəcəyəm!

– Səni həvəsdən salmaq istəməzdim, amma qorxuram ki, sən gecikmisən, əzizim. Bir də əgər sən vaxtaşırı burada səliqə-sahman yaratmaqla məşğul olsaydın, açarların plitənin yanındakı mismardan asılı olduqlarını çoxdan görərdin.

Culiya başını qaldırıb plitəyə doğru atıldı. Açar bağlamasını götürüb atasının ovcuna basdı:

– Qalx yuxarı, səsin çıxmasın. Adam bilir ki, yuxarıda heç kim yaşamır.

– Mənə öyüd-nəsihət vermək yerinə çıxıb onunla danışmağın yaxşı olardı. Səni elə canfəşanlıqla çağırır ki, bir azdan bütün məhəlləni yuxudan oyadacaq.

Culiya pəncərəyə yaxınlaşıb küçəyə baxdı.

– Mən azı on dəfə qapının zəngini vurmuşam, – deyə Adam bir addım geriyə çəkilərək Culiyaya səsləndi.

– Bağışla, deyəsən, domofon xarabdır, – deyə qız cavab verdi.

– Sən məni eşitmirdin bəyəm?

– Hə... daha doğrusu, yox... elə indicə eşitdim. Televizora baxırdım.

– Qapını açacaqsan, ya yox?

– Hə... əlbəttə, – deyə Culiya pəncərədən çəkilmədən atasının qapını örtüb getməsinə gözləyərək dedi.

– Görünür, mənim qəfil gəlişim səni son dərəcə sevindirdi.

– Əlbəttə ki, sevindirdi! Bu istehza nəyə gərəkdir?

– Ona gərəkdir ki, sən indiyə kimi məni küçədə saxlamısan. Sənin mesajını dinləyəndən sonra anladım ki, sənin əhvalın heç də yaxşı deyil... Bir sözlə düşündüm ki... nə isə, şəhərkənarı evdən qayıdarkən sənə dəyməyi qərara aldım, amma sən getməmi istəyirsənsə...

– Əlbəttə ki yox, Adam! Bu saat qapını açırım!

Culiya domofona yaxınlaşıb düyməni basdı və aşağıda küt bir çıqqıltı, sonra da Adamın pilləkənlərlə qalxdığını eşitdi. Qız mətbəxə qaçıb ağ düyməli pultu götürdü, onunla televizor qoşmağın mümkünsüz olduğunu xatırlayarkən də dərhal onu kənara atdı. Sonra yeşiklərin birindən pult tapıb onun batareyalarının işlək olması diləylə qonaq otağına qayıtdı. Televizorun ekranının qoşulması Adamın qapıdan içəri girməsilə üst-üstə düşdü.

– Sən nə vaxtdan bəri qapını kilidləmirsən? – deyə Adam soruşdu.

– Mən onu elə indicə açdım ki, sən içəri girə biləsən, – deyə Culiya ürəyində atasını diqqətsizliyinə görə lənətləyərək cavab tapdı.

Adam gödəkcəsini soyunub onu stulun üstünə atdı, sonra da “fırtına” kimi parlayan televizor ekranına zilləndi.

– Sən dəqiq televizora baxırdın? Mənə elə gəlirdi ki, sən televizora baxmağı sevmirsən.

– Bir dəfə sayılmır, – deyə Culiya özünü sabit göstərməyə çalışaraq söylədi.

– Sən... deyim ki, elə də maraqlı veriliş seçməmişən.

– Məni ələ salma, mən onu söndürmək istəyirdim, amma görünür, səhv düyməni vurmuşam.

Adam qonaq otağına göz gəzdirib qəribə bir qutu gördü.

– Yenə nə etirazın var? – deyə Culiya qeyri-səmimi narazılıqla soruşdu.

– Diqqətindən qaçmış ola bilər, xəbər verirəm: qonaq otağının mərkəzində iki metr hündürlüyündə bir qutu var.

Culiya qarışıq anlatma və izahlara başladı. Bu, ofis əvəzinə səhvən evinə göndərilən sıradan çıxmış kompüterin göndərilməsi üçün xüsusi bir taradır.

– Onu belə bir böyük qutuya qablaşdırmaq istəyirsinizsə, görünür, çox zərif bir kompüterdir.

– Hə, hə, o çox qəliz bir qurğudur, – deyə Culiya əlavə etdi, – bir də kifayət qədər həcmlidir... bir sözlə, həqiqətən də, zərif bir şeydir!

– Və onlar, deməli, ünvanı səhv yazıblar? – deyə maraqlanmış Adam sual verməyə davam edirdi.

– Hə... daha doğrusu, mən sifariş blankını doldurarkən səhv salmışam. Bilirsənmi, son həftələr ərzində elə yorulmuşam ki, heç özüm də nə etdiyimi bilmirəm.

– Ehtiyatlı ol, axı səni dövlət əmlakının oğurlanmasında suçlaya bilərlər.

– Qorxma, heç kim məni heç nədə suçlamaz, – deyə Culiya onun sözünü kəsdi və var gücü ilə özünü ələ almağa çalışsa da, səs tonunda yenə də bir hövsələsizlik duyulurdu.

– Sənin mənə deyiləsi başqa sözün yoxdur?

– Bu nə deməkdir?

– O deməkdir ki, sən pəncərəyə yaxınlaşana kimi mən aşağıdan azı on dəfə qapının zəngini vurub, səni çağıraraq boğazımı cırmışam; o deməkdir ki, gəlib səni anlaşılmaz bir təlaşda görürəm; o deməkdir ki, televizorun qoşulu, antena isə sönlüdür... nə deyim axı, bir özün özünə bax! Sən bu gün qəribəsən, vəssalam.

– Sən mənim səndən nəyə gizlətdiyimdən şübhələnirsən, Adam? – deyə qəzəbli halda Culiya özündən çıxdı.

– Bilmirəm... mən onu demək istəmirəm... Özün qərar ver – mənə deyəsən, yoxsa yox.

Culiya sıçrayışla yataq, sonra qarderob otaqlarının qapılarını açdı, onların dalınca da mətbəxə yollanıb bir-bir şkafların qapılarını açıb-bağlamağa başladı.

– İlahi-Pərvərdigara! Sən nə edirsən axı? – deyə təlaşa düşmüş Adam soruşdu.

– Oynaşımı gizlədiyim yeri axtarıram – məgər sən bunu öyrənmək istəmirdin?

– Culiya!

– Nə “Culiya?!”

Başlamaqda olan mübahisəni telefon zəngi kəsdi və onlar hər ikisi gözlərini telefon aparatına zillədi. Culiya dəstəyi qaldırdı, zəng edənin uzun-uzadı məlumatını dinlədi və dəstəyi asmazdan öncə zəng edəni təbrik etdi.

– Kim idi?

– İşdən idi. Sonunda onlar bizim cizgi filminin işıq üzü görməsini ləngidən problemi aradan qaldırmağı bacardılar və biz artıq işimizi vaxtında çatdıracağıq.

– Gördün, – deyə Adam yumşalmış tonla danışmağa başladı.
– Deməli, biz sabah səhər, nəzərdə tutduğumuz kimi, toy səyahətinə yollana bilərik və sən rahat ürəklə istirahət edə biləcəksən.

– Bilirsən, Adam... mən çox təəssüf edirəm... bilsəydin ki, necə təəssüf edirəm, amma mən biletləri sənə qaytarmaq məcburiyyətindəyəm, onlar ordadır, yazı stolunun üstündə...

– Onları ya zibil qabına ata, ya da yadigar saxlaya bilərsən: onları nə qaytarmaq, nə dəyişmək mümkündür.

Culiya kədərli halda qaşlarını qaldırıb adəti üzrə sir-sifətini uşaq kimi turşutdu. Hər dəfə xoşuna gəlməyən mövzuya dair şərh verməkdən çəkinərkən o, belə bir sifət alırdı. Adam o saat özünü təmizə çıxarmağa başladı:

– Mənə elə baxma! Toy səyahətinə üç gün qalmış onu ləğv edən adam az tapılar! Bəlkə biz yenə də gedə bilərdik?

– Sənin biletlərini qaytarıb pulları geri almaq mümkün olmadığındanmı?

– Mən heç də elə demək istəmirdim, – deyə Adam nişanlısını qucaqlayıb dedi. – Amma görürəm ki, mənə zəng etdiyindən bəri əhvalın heç də yaxşılaşmayıb, yəqin ki, mən gəlməməliydim. Sən bir az yalnız qalmaq istəyirsən, mən artıq demişəm və bir daha təkrar edirəm: bir insan kimi mən bunu çox gözəl anlayıram. Yaxşısı budur, mən evə gedim, gecənin xeyrindənsə, gündüzün şəri yaxşıdır.

Adam qapıdan bayıra çıxdığı anda yuxarıdan yüngülvari bir cığiltı səsi eşidildi. Adam başını qaldırdı, yuxarıdan gələn səsə qulaq verib Culiyaya baxdı.

– Adam, bircə hər şeyi yenidən başlama! Orada, yəqin ki, siçovul qaçdı.

– Oh, başa düşmürəm, bu səliqəsizlikdə necə yaşaya bilirsən!

– Mənim bura xoşuma gəlir. Baxarsan, bir gün çoxlu pul yığıb böyük bir mənzildə yaşaya biləcəyəm.

– Xatırladım ki, bu şənbə biz evlənməli idik, odur ki sən “mən” yox, “biz” deyə bilərdin!

– Bağışla, dilimdən elə çıxdı.

– Öz studiyarla mənim darısqal hesab etdiyən ikiotaqlı mənzilim arasında çox var-gəl etmək fikrindəsən?

– Adam, gəl bu sonsuz müzakirəyə yenidən başlamayaq, bu gün axşam mənim mübahisə etməyə halım yoxdur. Sənə söz verirəm, təmir edib iki mərtəbəni birləşdirəndən sonra bizim ikinəfərlik yerimiz olacaq.

– Yalnız səni sevdiyim üçün səbir etməyə və səni burdan qoparmamağa razılaşmışam. Sən bu yerə, zənnimcə, məndən daha çox bağlısan, lakin sən istəsəydin, biz elə indidən burada birlikdə yaşaya bilərdik.

– Nəyə işarə edirsən? – deyə Culiya şübhə ilə soruşdu. – Əgər mənim atamın pulunu nəzərdə tutursansa, mən hələ o sağ ikən onlardan imtina etmişəm və ölümündən sonra da fikrimi dəyişən deyiləm. İndi isə mən yatmaq istəyirəm; toy səyahəti ləğv olunduğuna görə sabah məni çətin bir iş günü gözləyir.

– Haqlısan, get yat, sənə sonuncu replikanı isə mən yorğunluğun ayağına yazıram.

Adam çiyinlərini dartıb qapıdan çıxdı; pilləkənləri enərək Culiyanın ona əl etməsinə cavab vermək üçün heç geri də dönmədi. Nəhayət, aşağıda qapı çırpıldı.

– Siçovul üçün təşəkkür edirəm! Mən hər şeyi eşitdim! – deyə Culiyanın mənzilinə yenidən daxil olan Entoni Uolş dilləndi.

– Sən mənim ona həqiqəti söyləməmə üstünlük verirsən: “orada, yuxarıda, bizim başımızın üstündə, mənim atamın dəqiq surəti olan son model bir android gəzişir” deməmi istəyirdin? Onda Adam yüz faiz “təcili yardım” çağırtdırıb məni dəlixanaya yollayardı.

– Nədir ki... bu, çox da maraqlı olardı, – deyə Entoni gülərək cavab verdi.

– Dilxoşluq mübadiləsini davam etdirmək istəyirsənsə, onda lütf elə, – deyə Culiya söhbətə başladı. – Birincisi, mənim toy mərasimimi bərbad etdiyən üçün sənə təşəkkür etmək istəyirəm.

– Əzizim, öldüyüm üçün üzr istəyirəm!

– İkincisi, məni birinci mərtəbədəki mağaza sahibilə düşmən etdiyinə görə xüsusilə təşəkkür edirəm; indi o, bir neçə ay mənə yırtıcı kimi baxacaq.

– Zavallı bir ayaqqabı alverçisi! Cəhənnəm olsun!

– Bəli, ayaqqabı. Bəs sənin ayağındakı nədir, ayaqqabı deyil? Üçüncüsü isə, mənim həftə ərzində yeganə sərbəst axşamımı korladığın üçün də çox sağ ol!

– Sənin yaşında mən yalnız Minnətdarlıq günündə istirahət etmişəm.

– Bilirəm! Sənə olan sonuncu təşəkkürüm odur ki, sənin ucbatından nişanlımla özümü alçaq bir ifritə kimi apardım, bu, dəqiq sənə məziyyətiindir!

– Amma sizin mübahisənizdə mənim heç bir təqsirim yoxdur, hər şeyin səbəbkarı sən və sənə dözülməz xasiyyətiindir!

– Sənə... günahın yoxdur? – deyə Culiya qəzəbləndi.

– Olsa da, bəlkə yüngülvari... Qulaq as, gəl sülh elan edək, hə?

– Sülh?! Bu axşama görə? Dünənki axşama görə? Bütün keçən susqunluq illərinə görə? Ya da bəlkə bizim müharibələrimizə görə?!

– Mən heç vaxt sənə ilə müharibə etməmişəm, əzizim Culiya. Mən çox zaman yanında olmamışam, bu, həqiqətdir, amma heç bir zaman sənə düşmənçəsinə yanaşmamışam.

– Bunun bir zarafat olduğuna ümid edirəm. Sən ki, hətta məsafədən belə, daim mənə nəzarət etməyə çalışıb, ən nalayiq üsullardan istifadə etmişən. Hərçənd niyə belə coşuram ki? Mən ki bir ölü ilə danışıram!

– Əgər istəyirsənsə, məni söndürə bilərsən.

– Bəlkə də ən doğru olan elə o olardı. Səni bu qutuya soxub, o adı çıxmış firmaya geri yollamaq.

– 1-800-300-00-01, kod 654.

Culiya deməyə söz tapmayıb təəccüblə atasına baxdı.

– Bu, adı çıxmış firmanın telefon nömrəsidir, – deyə Entoni Uolş izah etdi. – Əgər sənə məni söndürməyə cəsarətin çatmırsa, o nömrəni yığ, kodu de və onlar dərhal məsafədən məni söndürəcəklər. Sonra da sutka ərzində səni məndən qurtaracaqlar. Amma bunu etməzdən öncə yaxşı-yaxşı düşün – bunu etməyə

dəyərmə? Minlərlə insan itirdiyi ata və ya anası ilə, heç olmasa, daha bir neçə gün keçirməyi arzulayır. İkinci belə şansın olmayacaq. Bizim ixtiyarımızda cəmi altı günümüz var, bir gün belə ondan artıq ola bilməz.

– Niyə məhz altı?

– Biz etik nöqtəyi-nəzərdən bu variantda dayandıq.

– Yəni?

– Sən özün anlamalısan ki, bu kimi ixtiralar əxlaq nizamında bəzi problemlər yaratmaq iqtidarındadır. Biz də ümumi bir qərara gəldik ki, müştərilərimiz bu kimi... qurğulara, nə qədər mükəmməl olsalar da, öyrəşməməli, bağlanmamalıdır. İndiyə qədər insan ölümündən sonra diri qohumları, yaxınları ilə əlaqə qurmağa müvəffəq olmuşdur – vəsiyyətlər, kitablar, audio və videoyazılar vasitəsilə. Bu halda isə son dərəcə müasir və ən əsası – interaktiv ünsiyyət üsulu təklif olunur! – deyərək Entoni Uolş sanki bir müştərini inandırmağa çalışdığı kimi əzmlə şərh verdi. – Və indi biz ölümünü gözə alan bir kişiyyə və ya qadına öz sonuncu istəyini ifadə etmək üçün kağız və videodan qat-qat daha mükəmməl bir vasitə, qohumlarına isə sevdikləri insanla daha bir neçə gün birlikdə olmaq şansı təklif edə bilərik. Lakin bununla yanaşı, biz müştərilərimizi bu mexanizmlərə mehriban hisslər duymaq imkanından məhrum edirik. Biz bundan əvvəl mümkün olan bütün presedent və misalları nəzərə almışıq. Bilmirəm, xatirindədirmi, bir neçə il bundan əvvəl mağazalarda körpə uşaq kuklları satılırdı. Onlar o qədər mahiranə düzəldilmişdi ki, sonunda bəzi alıcılar bu kukllarla sanki diri insanlar kimi rəftar etməyə başlamışdılar. Biz də bu qeyri-təbii və eybəcər təcrübəni təkrarlamaq istəmirik. Bu ideyanın nə qədər cazibədar olmasından asılı olmayaraq, biz insanların öz ata-analarının klonlarını ömür boyu yanlarında saxlamalarını istəmirik.

Entoni Culiyanın fikirli üzünə baxdı.

– Hər halda, bizdən asılı olan qədər buna yol verməyəcəyik... Bir sözlə, həftənin sonuna qədər pultdakı batareyalar tükənir və onları yenidən elektrikləndirib doldurmaq mümkün deyil. Yaddaş blokunun bütün içindəkilər tər-təmiz silinir və həyat əlamətləri birdəfəlik yoxa çıxır.

– Məgər bunun qarşısının alınmasına heç bir imkan yoxdur?

– Yox, hər şey dərinə düşünülüb. Hansısa bir qoçaq batareyaları tədqiq etmək fikrinə düşərsə, yaddaşa yüklənmiş bütün məlumatlar o saat pozulacaqdır. Təəssüflə etiraf etməliyəm ki, bu ən azından mənim üçün təəssüf doğurucudur, mən bir cib fənerinə bənzəyirəm. Altı gün dünya işığı, sonrası isə sonsuzluğa tale sıçrayışı... Altı gün, Culiya, əldən verilmişləri bərpa etmək, ötürülmüş vaxtın yerini doldurmaq üçün sadəcə altı qısa gün... bir qərara gəl, qərar səninkidir!

– Hə-ə, belə bir iblisənə fikir yalnız sənin beyninə gələ bilərdi. Mən sənə o “haytek”ində, sadəcə, bir səhmdar olmana şübhə edirəm.

– Əgər sən bu oyunu oynamağı qərara alsan, onda – ən azından pultun düyməsini basıb məni söndürməndən öncə – sənə mənim barəmdə keçmiş zamanda yox, indiki zamanda danışmanı istərdim. Qoy bu əgər sənə də uyğundursa, mənim çalışmalarıma kiçik bir mükafatı olsun.

– Altı gün! Az qala, bir həftə! Mənim uzun zamandan bəri belə bir məzuniyyətim olmamışdır!

– Göründüyü kimi, alma almaya bənzər.

Culiya atasını qəzəbli bir baxışla yandırır-yaxdı.

– Mən zarafat elədim, sən mənim sözlərimi qəlbinə yaxın buraxmamalısan, – deyərək Entoni üzrxahlıq etdi.

– Bəs mən Adama nə deyəcəyəm?

– Zənnimcə sən bir az əvvəl ona yalan danışarkən, çox məharətli idin.

– Mən yalan danışmırdım, sadəcə, bəzi şeyləri ondan gizlətdim, bunlar eyni məna vermir.

– Bağışla, belə incə nüanslar məndən uzaqdır. Nə olar, sən daha bir həftə də ondan bəzi şeyləri gizlədəcəksən, vəssalam.

– Bəs Stenli?

– Sənin o “mavi” dostunu deyirsən?

– Sadəcə dostum, özü də ən yaxın, ən yaxşı dostum!

– Hə-hə, mən elə onu deyirəm, – deyə Entoni Uolş təsdiqlədi.
– Əgər o, həqiqətən də, sənin ən yaxın dostundursa, onda sən bütün ixtiraçılıq qabiliyyətini üzə çıxarmalısan.

– Deməli, işdə olduğum müddətdə sən bütün günü burda oturub məni gözləmək fikrindəsən?

– Sən axı bir neçə günlük toy səyahətinə getmək istəyirdin, elə deyil? Bu səbəbdən, sənin işdə olmamağın heç kimi təəccübləndirməyəcək.

– Mənim getməli olduğumu hardan bilirsən?

– Yaşadığın mənzilin tavanı olan yuxarıdakı mənzilindəki döşəmənin səs izolyasiyası yoxdur. Bu, köhnə, atılmış evlərin əbədi problemidir.

– Yetər, Entoni! – deyə Culiya özündən çıxdı.

– Ah, sənə yalvarıram, mən sadə bir maşın da olsam, məni “ata” deyə çağır; sənin məni adımla çağırmandan zəhləm gedir!

– Lənət şeytana, mən iyirmi ildir ki, səni “ata” deyə çağırıram!

– Elə xüsusilə də ona görə başlamağa dəyər, bu altı gündən layiqincə faydalanmaq üçün! – deyə Entoni Uolş gülümsəyərək cavab verdi.

– Allah məni öldürsün ki, bilmirəm nə edim! – deyə pəncərəyə tərəf gedə-gedə Culiya pıçıldadı.

– Uzan yat, səhər olar – xeyir olar. Sən belə bir seçim təqdim olunan yer üzündə birinci adamsan – bunu düşünüb-daşınmağına dəyər. Sabah səhər bir qərar qəbul edərsən və istənilən variant xeyirli olacaq. Ən pis halda, əgər sən məni söndürsən, sadəcə, bir az işə yubanmış olarsan. Sənin toyun birhəftəlik yoxluğunla nəticələnəcəkdi, bəs onda məgər atanın ölümü bir neçə itirilmiş iş saatına dəyməzmi?

Culiya uzun müddət bu qəribə atadan gözlərini çəkmədi; elə o da diqqətlə qızına baxırdı. Culiyanın qarşısında həmişə nəticəsiz olaraq anlamağa çalışdığı insan yox, bir başqası dayanmış olsaydı, ona yönəldilmiş baxışda şəfqət göründüyünə and içmək olardı və onun artıq ölmüş biri olmağına baxmayaraq, Culiya, az qala, ona xeyirli gecələr arzulayacaqdı. Lakin özünü saxlayıb, yataq otağının qapısını bağladı və yatağına sərildi.

Cansıxıcı dəqiqələr, bir, iki və daha çox saatlar keçməyə başladı. pərdələr çəkilməmişdi və gecənin işığı rəf və stellajlara çökürdü. Pəncərənin o tayında səmada bədirlənmiş ay görünür və adama elə gəlirdi ki, bu dəqiqə otağa daxil olub parket döşəmə ilə üzümə başlayacaq. Bu arada Culiya uşaqılıq xatirələrini xəyalında bir-bir canlandırırdı. Hal-hazırda divarın o biri tayındakı adamın yolunu gözləyərək neçə-neçə yuxusuz gecələr keçirmişdi! Yeniyyətlik xəyallarına qapılaraq, ona atasının səyahətləri haqda hekayələr, sehrli peyzajlı uzaq ölkələr haqqında pıçıldayan küləyin səsinə qulaq verərək neçə-neçə saatlar üzüqoylu uzanıb qalmışdı! Fantaziyasının məhsulu olan personajların canlanıb bir-birilə görüşməsi, sevgi atəşini söndürməsi üçün neçə-neçə karandaş

eskizləri çəkmişdi! Culiya təxəyyülün işə qoşulduğu zaman gündüz şəfəqinin heç bir təsirinin olmadığını çoxdan anlamışdı: gündüzün amansız işığı xəyalları məhv etmək iqtidarındadır. Bəs onda uşaqlıq xəyalları ilə realıq arasında sərhəd haralardan keçir?

Meksika kuklası realığa çevrilmiş zəif xəyalın ilk uğurlu nəticəsi olan susamuru heykəlciyinin yanında yatmışdı. Culiya onu əlinə götürdü. İntuisiya və təxəyyül bütün zamanlarda onun ən etibarlı müttəfiqləri olmuşdu. Nə olar... nədən də inanılmasın...

O, oyuncağı kənara qoydu, çimmə xalatını əyninə keçirib, yataq otağının qapısını açdı. Entoni Uolş qonaq otağında divanda oturub televizora baxırdı.

– Mən cəsarətlənib antenani qoşdum; bu nədir – o heç birləşdirilməmişdi də! Bu serial həmişə mənim çox xoşuma gəlib.

Culiya onun yanında əyləşdi.

– Vaxtilə bu seriyaya baxa bilməmişdim, – deyə atası söhbətini davam etdirdi, – bəlkə də ona baxmışam, amma tamamilə yadımdan çıxıb.

Culiya pultu əlinə alıb televizoru söndürdü. Entoni gözlərini yuxarıya qaldırdı:

– Sən ki söhbət etmək, danışmaq istəyirdin? – deyə Culiya ona müraciət etdi. – Gəl danışaq.

Hər ikisi susurdu. Beləcə on beş dəqiqəyə yaxın vaxt keçdi.

– Mən heyranlıq içindəyəm; vaxtilə bu seriyaya baxa bilməmişdim, bəlkə də ona baxmışam, amma tamamilə yadımdan çıxıb, – deyə Entoni Uolş televizorun səsini ucaldaraq təkrar etdi.

Culiya televizoru söndürdü.

– To bug4. Sən eyni cümləni iki dəfədir ki, təkrarlayırsan.

Onlar daha on beş dəqiqə səssiz oturdular; Entoni inadla qara ekrana baxırdı.

– Bir axşam biz sənin ad gününü qeyd edirdik; səhv etmirəmsə, sənin doqquz yaşın tamam olurdu. Biz ikimiz sənin son dərəcə xoşuna gələn bir çin restoranında şam etdik, sonra da gecəyarıya kimi televizora baxdıq – yenə də ikimiz, başqa heç kim yox idi. Sən mənim çarpayımnda uzanmış və hətta bütün verilişlər qurtardıqdan sonra da ekranda olan “fırtınanı” seyr etməyə davam edirdin; hərçənd bunlar bəlkə də sənin yadında qalmayıb. Nəhayət yuxuya getdin – gecə saat ikiyə yaxın idi. Mən səni qucağıma alıb otağına aparmaq istəyirdim, lakin sən divan mütəkkəsini elə möhkəm qucaqlayıb yapışmışdın ki, mən sənin əllərini açma bilməmişdim. Beləcə, çarpayını bütünlüklə zəbt edərək, köndələn vəziyyətdə səhərə kimi yatdın. Mən də yanındakı kreslodə oturub, səhərə kimi sənə tamaşa etdim. Yox, bunlar sənin yadında ola bilməz, axı sənin cəmi doqquz yaşın var idi.

Culiya dinib-danışmırdı və Entoni Uolş yenidən televizoru qoşdu.

– Görəsən, bütün bu hekayələr necə yaranır? Yəqin ki, bunun üçün, Allah bilir, necə böyük fantaziya gərəkdir. Heyran qalmaqdan yorulmuram! Ən gülməlisi isə odur ki, əvvəl-axır insan, həqiqətən də, bu personajlara qəlbən bağlanır.

Onlar beləcə – bu vəziyyətdə oturmağa davam edirdilər: Culiya ilə atası... yan-yana, bir kəlmə danışmadan. Onun əli atasının əlinin yanında idi, ancaq bir anlığa belə ona toxunmadı və bir dənə də olsun söz bu qeyri-adi gecənin dərin sükutunu pozmadı. Yalnız sübh şəfəqinin ilk işartıları otağa daxil olanda Culiya eyni susqunluqla ayağa qalxdı, qonaq otağını yarıb öz yataq otağına doğru getdi və geri dönüb atasına “Gecən xeyrə qalsın” sözlərini dedi.

4 Burada: sistemdə nasazlıq var (ing.)

Yatağın baş ucundakı stolda zəngli radiosaat səhər saat 9-u göstərirdi. Culiya gözlərini açıb bir sıçrayışla yerindən qalxdı.

– Lənət şeytana!

Tələsik özünü vanna otağına saldı, təlaşdan yolüstü ayağını qapının yan taxtasına vurdu.

– Bazar ertəsi gəlib çıxdı! – deyə inildədi. – İlahi, bu nə gecə idi!

O, hamamdakı arakəsmə pərdəni aşağı saldı, suyu açdı və xeyli müddət düşün altında dayandı. Sonra əlüzyuyanın üstündən asılan güzgüyə baxa-baxa dişlərini fırçalamağa başladı və bu yerdə onu qəfildən isterik gülmək tutdu. Yaş saçlarına qətfə çalıb, hamam mələfəsinə büründü və mətbəxə, özünə səhər yeməyi hazırlamağa yollandı. Yataq otağının yanından keçərkən “Bu dəqiqə bir-iki qurtum çay içim, dərhal Stenliyə zəng edim” deyə düşündü. Əlbəttə, bu, kifayət qədər riskli bir fikirdi: gecə sayıqlamaları haqqında səmimi etiraf Stenlinin Culiyanı zor gücünə psixoanalitik yanında müalicə almağa məcbur etməsilə nəticələnə bilər, Stenli buna qadirdir. Lakin nəflə mübarizə etmək mənasızdır, onun heç günortaya kimi səbri çatmaz: ya Stenliyə zəng edəcək, ya da özü onun evinə yollanacaq. Belə bir fantastik yuxudan alınan təəssürat ən yaxın dostla bölüşdürülməyə dəyərdi.

Hələ də gülümsəyən Culiya yataq otağından zala keçmək üçün əlini uzadıb qapını açmaq istəyəndə onu ürküdən qab-qacaq cingiltisi səslərini eşitdi.

Culiyanın ürəyi yenidən sürətlə çırpınmağa başladı; qətfələri parketə ataraq tələsik cins şalvarını və polo-köynəyini əyninə keçirdi, birtəhər saçlarını hamarlaşdırıb yığdı, güzgüyə nəzər saldıqda isə bir az üz-gözünə əl gəzdirmək lazım olduğunu düşündü. Sonra qonaq otağının qapısını bir az araladı, başını oradan çıxardı və qorxa-qorxa pıçıldadı:

– Adam? Stenli?

– Sənin səhərlər çay, ya qəhvə içdiyini də unutmuşam, ona görə də qəhvə dəmlədim. – Atası əlindəki buğlanan qəhvədanı məğrurluqla yuxarı qaldıraraq, qonaq otağının mətbəx hissəsində dayanmışdı. Sonra da sevincək əlavə etdi, – bir az tünd alındı, amma mənim elə bu cür xoşuma gəlir.

Culiya köhnə taxta stola nəzər yetirdi, onun süfrə dəsti hazır idi. İki banka cəmlə bir banka bal düz diaqonalla sıraya düzülmüş, yanında isə simmetrik şəkildə yağqabı, qənddan və bir paket süd qoyulmuşdu.

– Qurtar bunları!

– Nələri? Yenə nə günahım var?

– Bu axmaq “nümünəvi ata” oyununu qurtar! Sən həyatında bir dəfə də olsun mənim üçün səhər yeməyi hazırlamamısan, odur ki, indi qayğı göstərmək lazım deyil...

– Yox-yox, gəl keçmiş zamanı bir kənara qoyaq, axı biz sövdələşmişdik ki, bir-birimizlə yalnız indiki zamanda danışacağıq... gələcəyin mənim üçün artıq yolverilməz bir dəbdəbə olduğu üçün...

– Bu qaydanı sən təklif etmisən, mən yox. Bundan da əlavə, mən səhərlər çay içirəm.

Entoni Culiya qəhvə süzdü.

– Südlü olsun?

Culiya ayağa qalxıb elektrik çaydanını götürdü.

– Nə oldu, bir qərara gəldin? – deyə Entoni Uolş tosterdən iki qızardılmış çörək dilimini çıxara-çıxara soruşdu.

– Zənnimcə, dünənki axşam qərar qəbulu üçün şərait yaratmamışdı, – deyə Culiya qısaca cavab verdi.

– Bizim səninlə vaxt keçirməmiz şəxsən mənim çox xoşuma gəldi. Bəs sən xoşuna gəlmədi?

– Biz səninlə mənim ad günümü qeyd edəndə mənim doqquz yox, on yaşım tamam olurdu. Və bu mənim anasız keçirdiyim ilk ad günüm idi. Bazar günü idi, anamı isə ondan iki gün əvvəl – cümə axşamı günü xəstəxanaya apardılar. Dediğin o çin restoranı “Vonq” adlanırdı, keçən il o bağlandı. Səhəri gün isə, mən hələ yuxudaykən, sən çamadanını toplayıb aeroporta yollandın, mənimlə heç vidalaşmadan belə.

– Bilirsənmi, günorta saatlarına Sietldə mənim işgüzar görüşüm təyin olunmuşdu. Hərçənd... yox, Sietldə yox, deyəsən, Bostonda! Hm... işə bir bax, dəqiq xatırlamıram. Amma mən cümə axşamı evə qayıtdım... yoxsa cümə günü?

– Yaxşı, bütün bu xatirələrin indi nə əhəmiyyəti var ki? – deyə Culiya süfrəyə əyləşərək söyləndi.

– Sənə elə gəlmirmi ki, biz sadəcə bir-iki cümlə ilə bir-birimizə çox şeyləri demiş olduq? Yeri gəlmişkən, xatırladım ki, düyməni vurmasan, çaydan heç vaxt qaynamaz.

Culiya içindəkini qoxladı.

- Məncə, ömrümdə belə bir şey dilimə vurmamışam, – dedi.
- Onda xoşuna gəlməyəcəyini hardan bilirsən? – deyə Culiyanın bir qurtumla fincanını boşaltmasına baxan Entoni Uolş soruşdu.
- Ordan! – deyə qız burnunu qırışdırıb fincanını kənara çəkdi.
- Əvvəlcə onun acılığına alışmaq lazımdır... sonra isə onda gizlənən duyğuları dəyərləndirmək, – deyə Entoni qızına nəsihət etdi.
- Mən işə getməliyəm, – deyə bal bankasının qapağını açan Culiya onun sözünü kəsdi.
- Sən bir qərara gəlmisən, ya yox? Bu qeyri-müəyyənlik mənə çox sıxır; ən azından, hansı dünyada olduğumu bilməyə ixtiyarım var!
- Məndən mümkün olmayanı tələb etmə, bilmirəm sənə nə deyim. Kompaniyonlarınla sən digər bir əxlaqi problemi nəzərdən qaçırmısınız.
- Maraqlıdır, o nə problemdir elə?
- Belə bir şeyi arzulamayan kimsənin həyatına soxulmaq əxlaq normalarına uyğundurmu?
- Kimsənin? – deyə incik tonla Entoni Uolş soruşdu.
- Sözlərimdən yapışıb mənimlə öcəşmə. Mən necə davranacağımı bilmirəm, ona görə də nə istəyirsən, elə; onlara zəng elə, kodu de, qoy onlar özləri qərar versin... məsafədən.
- Altı gün, Culiya, kiminsə deyil, atanın yasını tutmaq üçün cəmi altı gün! – özün seçim etmək istəmədiyindən əminsən?
- Deməli, sənə daha altı gün fürsəti vermək?

– Mən artıq bu dünyada yoxam, sənə, bundan mənim qazanacağım nə ola bilər? Nə vaxtsa bu sözləri dilimə gətirəcəyim heç ağıma da gəlməzdi, lakin o gün gəlib çıxdı. Hərçənd, dərinə düşünülə, vəziyyət kifayət qədər maraqlıdır, – deyə Entoni Uolş gülümsəyərək davam edirdi. – Belə bir variantı da nəzərə almamışdıq. İnanılmazdır! Bir özün fikirləş: bu dahiyənə icad yaranmazdan öncə, mənim öz dilimlə qızıma ölümümü xəbər verəcəyimi və onun reaksiyasını görəcəyimi düşünmək mümkün idi? Necə bilirsən?.. Yaxşı, sən heç gülümsəmədinsə, deməli bu, həqiqətən, o qədər də ürəkaçan deyil.

– Bəli, heç ürəkaçan və gülməli deyil!

– Lakin sən əhvalını pozmaq məcburiyyətindəyəm: mən onlara zəng edə bilmərəm. Bu, istisna olunur. Proqramı bağlaya biləcək yeganə adam istifadəçinin özüdür. Bundan da əlavə, mən artıq parolu unutmuşam. Sənə onu xəbər verən kimi o, avtomatik olaraq mənim yaddaşımdan silinmişdir. Ümid edirəm ki, heç olmasa, sən onu yazmısan? İşdir, birdən...

– 1-800-300-00-01, kod 654!

– Aha, deməli, onu yadında saxlamısan!

Culiya ayağa qalxıb qabyuyana yaxınlaşdı, fincanını onun içinə qoydu, sonra dönüb diqqətlə atasının üzünə baxdı, telefonun dəstəyini əlinə alıb nömrə yığmağa başladı.

– Mənəm, – deyə öz işçisinə dedi. – Mən sənə məsləhətə baxmağı qərara aldım... bir sözlə, bu günlük otqul götürürəm, elə sabahlıq da, bəlkə ondan da artıq, bilmirəm, amma səni xəbərsiz qoymayacağam. Hər axşam mənim elektron poçtuma e-mail göndərin, mən işin gedişatını bilmək istəyirəm və təbii ki, problem-filan yaranarsa – lap cüzi bir şey olsa da – mütləq mənə zəng edin. Bir də sonuncu xahişim: o yeni gələn oğlanla – Çarlzla bir az xoş rəftar etməyə çalış, biz hamımız ölənə qədər ona

borcluyuq. Uşaqlarımızın ona ögey münasibət göstərmələrini istəmirəm, ona kollektivə qaynayıb-qarışmağa yardımçı ol. Bir sözlə, mən bütünlüklə sənə arxayınam, Drey.

Hələ də gözlərini atasından çəkməyən Culiya danışıb qurtardıqdan sonra dəstəyi yerinə qoydu.

– Yüksək səviyyədə ağıllı prinsipdir – kadrlarla maraqlanmaq, onlara diqqət və qayğı göstərmək, – deyə Entoni Uolş elan etdi. – Mən həmişə iddia etmişəm ki, müəssisənin uğuru üç ünsürə söykənir: birincisi – kadrlar, ikincisi – kadrlar və üçüncü – yenə də kadrlar!

– İki gün! Səninlə özümə iki gün verirəm, eşidirsən? Özün qərara al – razılaşasan, ya yox. İki sutkadan sonra məni əvvəlki həyatıma qaytaracaqsan, özün isə...

– Altı gün!

– İki!

– Altı! – deyə Entoni Uolş inadla təkrarladı.

Telefon zəngi onların bazarlığını kəsdi. Entoni dəstəyi qaldırdı, Culiya dərhal dəstəyi atasının əlindən aldı, ovuclarının arasında sıxıb, atasına özünü sakit aparması ilə bağlı işarə etdi. Adam narahat idi: o, Culiyanın iş yerinə zəng vurmuş, lakin telefona cavab verən olmamışdı. Adam küsəyənliyindən və nişanlısına dair şübhələrindən peşmanlığını bildirirdi. Culiya da, öz növbəsində, ondan axşamkı gərginliyinə görə üzr istədi və onun mesajına cavab verib evinə gəldiyinə görə təşəkkür etdi: onun gəlişi həтта uyğunsuz bir vaxta təsadüf etmiş olsa belə, pəncərələrinin altında durub onu gözləməsi, çağırması və s. çox romantik idi.

Adam iş gününün sonunda Culiyanın dalınca gəlməyi təklif etdi. Entoni Uolş səs-küylə qab-qacağı yuyana kimi Culiya

nişanlısına atasının ölümündən özünün düşündüyündən də çox kədərləndiyini və mütəəssir olduğunu başa salırdı: bütün gecəni pis yuxular ona əziyyət vermişdi və indi o özünü yorğun və tükənmiş hiss edir. Odur ki, axşamkı təcrübəni təkrarlamağa dəyməz. Yaxşısı budur ki, bu gün Culiya rahatca evində istirahət etsin, axşam bir az tez yatsın, sabah isə, ən uzağı birisi gün onlar görüşəcək. Bu müddət ərzində Culiya Adamın evlənməyə hazırlaşdığı nəzakətli gənc qadın imicini geri qaytaracaqdı.

– Mən haqlı imişəm: həqiqətən də, alma almaya bənzər, – deyə Entoni Uolş qızı telefonla danışib qurtardıqdan sonra dilləndi.

Culiya tərs-tərs atasına baxdı.

– Yenə nə oldu?

– Sən ki həyatında bir dəfə də olsun bir dənə boşqab yumamısan!

– Hardan bilirsən? Bir də qabyuma mənim yeni proqramımda quraşdırılıb, – deyə Entoni Uolş sevincək xəbər verdi.

Culiya bu atmacanı cavabsız qoyub mismardan asılmış açar bağlamasını götürdü.

– Hara hazırlaşmısan? – deyə atası soruşdu.

– Çıxım yuxarı, sənin üçün otaq hazırlayım. Sən burda qalmayacaqsan, bu mümkünsüzdür: ora-bura gəzişib məni yatmağa qoymayacaqsan, mən isə keçən gecənin yorğunluğunu atmaq üçün yaxşıca yatmalıyam – nəyi nəzərdə tutduğumu, yəqin ki, anlayırsan.

– Televizora görə deyirsənsə, mən səsini ala bilərəm...

– Deməli, belə: bu gün axşam sən yuxarı qalxırsan, seçimimiz yoxdur!

– Ümid edirəm ki, məni çardağa soxmayacaqsan.

– Özünü yaxşı aparsan, onda soxmayacam.

– Axı orada siçovullar var, sən özün demişdin, – deyə atası cəzalandırılmış uşaq kimi yazıq-yazıq davam edirdi.

Culiya evdən çıxan anda Entoni onun dalınca əminliklə və qətiyyətlə dedi:

– Burada biz heç zaman razılığa gəlməyəcəyik!

Culiya qapını çırpıb yuxarı qalxdı. Entoni Uolş mətbəx plitəsinə quraşdırılmış saata baxdı, bir anlıq fikrə getdi, sonra da Culiyanın stolun üstündə qoyduğu ağ düyməli pultu axtarmağa başladı.

Yuxarıdakı mənzildən qızının addımları, yeri dəyişdirilən mebelin qıcirtısı, pəncərə çərçivəsinin taqqıltısı eşidilirdi – görünür, Culiya pəncərələri açıb-bağlayırdı. Culiya evinə qayıdanda atası gətirildiyi qutunun içində dayanıb pultu əlində tutmuşdu.

– Bu nə deməkdir? – deyə Culiya soruşdu.

– Bilirsənmi, mən söndürülməyimi istəyirəm, yəqin ki, bu, hər ikimiz üçün də yaxşı olar, xüsusilə də sənin üçün; mən axı görürəm ki, sənə yük olmuşam.

– Mənim fikrimcə isə, sənin bunu etməyə haqqın yoxdur, – deyə Culiya pultu atasının əlindən alaraq dedi.

– Yox, mən sənə demişdim ki, firmaya zəng edib kodu yalnız sən söyləyə bilərsən, amma mən özüm ki hələ bu düyməni basa bilərəm, – deyə Entoni qutusundan çıxaraq söyləndi.

– Bilirsən nə var? İxtiyar sahibi sənsən, nə istəyirsən – elə! – deyə Culiya pultu atasına qaytararaq cavab verdi. – Sən məni cana yığmısan!

Entoni Uolş pultu jurnal stoluna qoyub qızına yaxınlaşdı:

– De görüm, siz hara getməyə hazırlaşırdınız?

– Monreala, niyə soruşursan ki?

Atası təəccüblü halda fitlədi:

– İşə bir bax... Sənin nişanlın təsadüfən aqlını itirməyib ki?

– Kvebekə etirazın nədir sənin?

– Yox-yox, qətiyyən etirazım yoxdur! Monreal son dərəcə gözəl bir şəhərdir, mən özüm vaxtımı orada çox gözəl keçirmişəm. Məsələ onda deyil, – Entoni utancaqlılıqla boğazını arıtladı.

– Bəs nədədir?

– Məsələ burasındadır ki...

– De görək!

– Bir saat uçuş məsafəsi olan bir yerə toy səyahəti... sözün açığı, o qədər də ürəkaçan bir fikir deyil! Onda elə otel xərclərinə qənaət etmək üçün səni kempinqə5 aparsın bəlkə?!

– Bəlkə mən bu marşrutu özüm seçmişəm? Bəlkə mən o şəhərə vurğunam; bəlkə mənimlə Adam üçün bu şəhər xoş xatirələrlə bağlıdır? Sən bu haqda nə bilirsən axı?

– Mən yalnız onu bilirəm ki, əgər sən toy gecəni buradan bir saatlıq uçuş məsafəsində olan yerdə keçirməyi qərara almısansa, sən mənim qızım deyilsən – vəssalam! – deyə Entoni istehza ilə elan etdi. – Sənin ağcaqayın siropundan xoşun gəlməsini mümkün hesab edirəm, amma daha bu dərəcədə də yox...

– Mən belə başa düşürəm ki, sən öz a priorilərindən heç vaxt çəkinməyəcəksən, düzdür?

– Mənim dəyişilməyim üçün artıq gec olduğunu etiraf elə. Yaxşı, tutaq ki, sən həyatının ən unudulmaz olacaq gecəsini çox yaxşı tanıdığın bir şəhərdə keçirməyi qərara almısan. Deməli, əlvida, ey uzaqməsafəli səyahətlər! Əlvida, romantika! Qapıçı, bizə keçən dəfə kirayələdiyimiz nömrəni verin, – axı bugünkü axşam əvvəlliklərdən heç nə ilə fərqlənmir! Şam yeməyinə, də adətən, sifariş verdiyimizi hazırlayın, lütfən, mənim nişanım – yox-yox, mən nə danışırım! – mənim yenicə həyat yoldaşım olan Adam adətini pozmağı heç sevmir!

Entoni Uolş zəhərli, istehzal tərzdə uğunub getdi.

– Sözü bitdi?

– Hə... Allahım, bağışla məni, ölü olmaq necə də gözəldir – elektron beyninə gələn danışmaq olar, ləzzət!

– Sən düz deyirdin, biz heç vaxt razılığa gəlməyəcəyik, – deyər Culiya cavab verdi və onun qəmgin səs tonu atasının əhvalını pozdu.

– Ən azından, burada razılığa dəqiq nail olmayacağıq. Bizə bitərəf ərazi gərəkdir.

Culiya təəccüblə atasına zilləndi.

– Yetər sənin bu evində gizlənqaç oynadığımız, gəl bu işə bir son qoyaq. Sənin məni soxmağa hazırladığın o yuxarıdakı otaq da nəzərə alınmaqla, bura çox darısqaldır, bizim işə hal-hazırda körpə uşaqlar kimi boş-boşuna sərif etdiyimiz dəyərli dəqiqələrimizin sayı o qədər də çox deyil. Onları geri qaytarmaq işə mümkünsüzdür.

– Yaxşı, sən nə təklif edirsən?

– Kiçik bir səyahət. İş yerindən zənglərin və sənin Adamının basqıları olmayan bir yerə, heykəl kimi televizor qarşısında oturmaq əvəzinə, gəzib-dolaşacağımız və rahat-arxayın söhbət edə biləcəyimiz bir yerə. Mən oradan... ta uzaqlardan... bura qısa müddətdə, cəmi bir neçə günlüyə qayıtmışam ki, bu günləri səninlə bərabər keçirim, yalnız biz ikimiz, başqa heç kim!

– Sən məndən sən özünün heç bir zaman mənə ayırmaq istəmədiyini diqqəti, mənim üçün əta etmək istəmədiyini vaxtı, etmədiyini bir hərəkəti istəyirsən, düzgün anladım?

– Bəsdir mənimlə döyüşdün, Culiya. Altı gündən sonra bu müharibəni yenidən başlamaq üçün sən qarşında bir ömür imkanın olacaq, mənim silahım isə kiriyəcək – yaddaşında olmasa da, ümumiyyətlə, elə olacaq. Altı gün... əlimizdə qalan yalnız onlardır, səndən son istədiyim o altı gündür.

– Belə qısa müddətə hara yollanacağıq, görəsən?

– Monreala.

Culiya sevinc ifadə edən təbəssümünü gizlədə bilmədi:

– Monreala?

– Niyə də olmasın? Axı biletləri nə qaytarmaq, nə də kompensasiya etmək mümkündür!.. Amma sənişinlərdən birinin adını dəyişdirməyə cəhd göstərmək olar...

Cavab əvəzinə Culiya saçlarını sancaqla yığdı, gödəkcəsini geyindi və görünür, evdən çıxmağa hazırlaşdı. Entoni onun yolunu kəsərək qapının qarşısında dayandı.

– Mənə elə baxma, axı Adam o biletləri cırıb ata biləcəyini sənə dedi.

– Sənin hər şeylə maraqlanan qulaqlarından qaçmış olduğu halda xatırladırım ki, Adam onları yadigar saxlamamı təklif etdi,

özü də istehza ilə danışırdı. Amma mənim kiminləsə başqa adamla Monreala yollanmağımı tövsiyə etdiyini xatırlamıram.

– Başqa adamla yox, doğma atanla!

– Yol ver, keçim, xahiş edirəm!

– Hara gedirsən? – deyə Entoni Uolş Culiyaya yol açaraq soruşdu.

– Hava almağa.

– Sən əsəbiləşirsən?

Cavab əvəzinə Entoni pilləkənlərdən gələn ayaqqabı dabanlarının taqqıltısını eşitdi.

Qrinviç-strit küçəsinin yolayrıcında Culiyanın yanında taksi saxladı və qız tələsik maşına oturdu. Onun başını qaldıraraq evinin pəncərəsinə baxmaq fikri yox idi. Çünki onsuz da Culiya Entoni Uolşun qonaq otağının pəncərəsinin yanında dayanıb Doqquzuncu avenyu tərəfə irəliləyən sarı “ford”u gözlərilə yola saldığını dəqiq bilirdi. Avtomobil döngəni keçib yox olduqdan sonra Entoni mətbəxə getdi, telefonun dəstəyini qaldıraraq iki yerə zəng elədi.

Culiya sürücüdən maşını Soxo kvartalının başlanğıcında saxlamasını xahiş etdi. Əzbərdən bildiyi bu yolu adi vaxtda piyada keçə bilirdi. Piyada yerləşməsi on beş dəqiqə vaxt aparırdı. Amma evdən canını qurtarmaq arzusu elə güclü idi ki, səki kənarında nəzarətsiz saxlanmış bir velosiped olsaydı, tərəddüd etmədən onu minərək sürüb gedərdi. O, balaca antikvar mağazasının qapısını itələyib içəri girəndə qapıdakı zıncırovlar cingildədi.

Qədimi və qeyri-adi bir kresloda oturub kitab oxuyan Stenli başını qaldırıb ona baxdı:

– Hətta “Kraliça Kristina”dakı Qreta Qarbo da belə təsir bağışlaya bilməzdi!

– Nəyi nəzərdə tutursan?

– Sənin gəlişini, mənim şahzadəm, sənin möhtəşəm və eyni zamanda da, vahiməli gəlişini!

– Məni ələ salma, bu gün münasib gün deyil.

– Nə qədər aydın və gözəl olmasından asılı olmayaraq, heç bir günü, zərrə qədər də olsa, istehzasız yaşamaq mümkün deyil. Sən niyə işdə deyilsən?

Culiya qədim kitab şkaına yaxınlaşıb, diqqətlə yuxarıdakı rəfdə duran qızıl suyuna çəkilmiş stolüstü saata baxmağa başladı.

– Sən XVIII əsrdə saat neçə olduğunu öyrənmək üçün kontorundan qaçıb gəlmisən? – deyə Stenli burnunun ucuna sürüşüb düşmüş eynəyini düzəldərək soruşdu.

– Çox gözəl şeydir.

– Hə, gözəldir. Elə mən özüm də pis deyiləm. Nə baş verib?

– Heç nə, sadəcə, burdan keçirdim, girdim ki, səninlə görüşüm.

– Bu dediyin mənim günü sabah XVI Lüdovikin ticarətini tərgidib, popart ticarətilə məşğul olmağa başlamağa hazırlaşdığım qədər gerçəkdir! – deyə Stenli əlindəki kitabı yerə salaraq söylədi.

O, kreslodan durub qızılağacdən düzəldilmiş stolun küncünə oturdu.

– Nə olub, bu gözəl başı kədərli düşüncələrimi yükləyib?

– Deyəsən.

Culiya alnını Stenlinin çiyinə söykədi.

– Hə, düşüncələrin, həqiqətən də, ağır olduğunu hiss edirəm!
– deyə Stenli Culiyanı qucaqlayaraq dedi. – Gəl mən sənün üçün bir çay hazırlayım, mənəm bir nəfər dostum bu çayı mənəm üçün Vyetnamdan göndərir. Bu çay istənilən zəhəri zərərsizləşdirir; özün görüb əmin olacaqsan, onun məziyyətləri danılmazdır, – görünür, bu mənəm o dostumun heç bir məziyyəti olmadığına görə belədir.

Stenli rəfdən dəm çaydanını götürüb, kassa aparatı üçün piştaxta rolunu oynayan qədim yazı stolunun üstündə duran elektrik çaydanını qoşdu. Bu sehrli, ecazkar içki bir neçə dəqiqəyə dəmləndi, sonra da həmin qədim şkafdan çıxarılmış iki farfor fincana süzüldü. Culiya jasmin çiçəyinin zərif ətrini qoxulayıb, çaydan balaca bir qurtum aldı.

– Səni dinləyirəm, heç bir müqavimət göstərmə – bu məftunedici içki həтта ən inadkar dinməzlərin belə dilini çözməyə qadirdir.

– De görüm, sən mənəmlə toy səyahətinə gedərdin?

– Əgər sənəmlə evlənsəydim, niyə də yox? Lakin bunun üçün, mənəm əziz Culiyam, sənün adın Culian olmalı idi, çünki əks halda bizim toy səyahətimiz tamamilə bərbad olardı.

– Stenli, sən mağazanı bircə həftəliyə bağlayıb, mənəm səni qaçıрмаğıma imkan verə bilməzsənmi?

– Olduqca romantik səslənir... hara qaçırıq?

– Monreala.

– Həyatda olmaz!

– Sənün də Kvebekə qarşı narazılığın var?

– Mən həyatımın yarım ilini dözülməz izzətlər içində orada keçirmişəm, üç kilo arıqlamışam və əlbəttə ki, bir neçə gün ərzində o kiloları geri qaytarmaq niyyətim yoxdur. Kvebek restoranları dəhşətli dərəcədə cəlbedicidir... elə ofisiantları kimi. Bundan da başqa, ikinci nömrə rolu məni heç açmır.

– Niyə ikinci?

– Anladığım qədər, “nömrə bir” səninlə getməkdən imtina edib?

– Bunun əhəmiyyəti yoxdur. Onsuz da sən mənə inanmayacaqsan.

– Bəlkə əvvəlcə nə baş verdiyini bir deyərsən?

– Mən hər şeyi lap başlanğıcdan anlatsam belə, onsuz da sən mənə inanmayacaqsan.

– Deyək ki, mən səfəhin biriyəm... Onda de görüm, sən sonuncu dəfə nə vaxt iş həftəsinin başlanğıcında yarım gündən artıq işdən qalmağa yol vermişən?

Stenli Culiyanın inadla susmasını görüb davam etdi:

– Sən həftənin birinci günü səhər tezdən mənim mağazama basqın edib gəlirsən, üstəlik səndən ömür boyu nifrət etdiyən qəhvə ətri gəlir. Yanağındakı ənik-kirşanın – yeri gəlmişkən, başdansovdu vurulmuş ənik-kirşanın – altında gecə ərzində cəmi bir neçə dəqiqə yuxu yatmış əzik-üzük insan sifəti var və nəticədə sən məndən bütün işlərimi atıb toy səyahətində sənə nişanlıyı əvəz etməmi istəyirsən. Nə olub axı? Sən gecəni Adamla deyil, başqa bir kişi ilə keçirmişən?

– Yox bir! – deyə Culiya qəzəbləndi.

– Yaxşı. Hesab elə ki, mən elə bir sual vermədim. Onda sən qorxduğun kim və yaxud nədir?

– Mən qorxub-eləmirəm...

– Onda mənə bax, əzizim, mənim işim başımdan aşır və əgər sən mənə artıq etibar etmirsənsə, onda imkan ver, mən öz siyahıyaalmamla məşğul olum, – deyə Stenli Culiyanın sözünü kəsib, görünüşü ilə mağazanın içəri otağına getmək istədiyini göstərdi.

– Mən bura gələndə, sən əlində kitab oturub əsnəyirdin! Odur ki, səndən yalançı çıxmaz! – deyə Culiya gülə-gülə dedi.

– Nəhayət, mən o qəmgin sifəti görməkdən qurtuldum! İstəyirsən, gedək bir az gəzişək? Bir azdan mağazalar açılacaq və sənə, yəqin ki, bir cüt təzə ayaqqabı lazımdır.

– Kaş sən mənim şkafımda bir dəfə də olsun geyinmədiyim nə qədər ayaqqabının olduğunu görəydin!

– Amma mən ayaqqabını sənə geyinməyin üçün yox, rəfiqəmin əhvalını yüksəltmək üçün almaq istəyirdim.

Culiya qızıl suyuna çəkilmiş balaca saati əlinə götürdü. Siferblatın üstündə şüşə yox idi. Culiya astaca barmağını siferblata sürtdü.

– Onlar, həqiqətən də, gözəldir, – deyə Culiya dəqiqə əqrəbini geriyə çəkərək dedi.

Saat əqrəbi də, sanki onun toxunuşundan ayılıraq, işgüzarlıqla əks istiqamətdə işləməyə başladı.

– Keçmişə qayıda bilsəydik, necə də gözəl olardı...

Stenli zənn ilə Culiyaya baxdı:

– Zamanı geri çevirmək? Əqrəbləri nə qədər geri çəksən də, bu köhnə-kürüşə gəncliyini qaytara bilməzsən, – saati geri, rəfə qoyaraq əlavə etdi, – ətrafa, əşyalara başqa nəzərlə baxmağa çalış:

bu saat bizə qədimliyin gözəlliyini bəxş edir. İndi isə, bəlkə nəhayət, səni narahat edən məsələni bir danışasan?

– Sənə bir yerə getmək... məsələn, atanın izlərilə bir səyahətə çıxmaq təklif olunsaydı, razılaşırdın?

– Nəyi itirəcəkdim ki? Şəxsən mən, anamın həyatının bir zərrəsini belə axtarib-tapmaq şansım olsaydı, dünyanın o biri başında da olsa, öz əlimlə ən yaxın rəfiqə roluna seçdiyim bir başdanxarabla burda oturub çənə döymək əvəzinə, çoxdan təyyarədə oturub stüardessaların baş-beynini aparardım. Odur ki, əgər sənin əlinə belə bir fürsət düşübsə, heç düşünmədən get!

– Bəs əgər artıq çox gecdirsə?

– Çox gec yalnız situasiyanın artıq geriyə qaytarılmaz, bərpa olunmaz halında ola bilər. Hətta öldükdən sonra belə atan sənin yanında olmağa davam edir.

– Sən heç təsəvvür belə edə bilməzsən, nə dərəcədə yanımdadır!..

– Nə qədər deyinsən də, onun üçün darıxırsan.

– Uzun illər ərzində onun yoxluğu ilə barışmışam. Onsuz yaşamağa da alışmışam.

– Mənim əzizim, hətta öz bioloji valideynlərini heç vaxt görməyən, tanımayan uşaqlarda belə, gec və ya tez, köklərini axtarib-tapmaq istəyi əmələ gəlir. Bu onları böyüdüb boya-başa çatdıran, onları sevib-əzizləyən insanlara münasibətdə ədalətsizlik və amansızlıqdır, amma nə etməli, insan təbiəti bu cür qurulub. İnsan, onu kimin dünyaya gətirdiyini bilmədən, həyatda addımlamağa çətinlik çəkir. Və elə buna görə də, atanın kim olduğunu anlamaq və onun keçmişilə barışmaq üçün hansısa bir səyahətə yollanmağın lazımdırsa, bunu düşünmədən və gözləmədən elə!

– Mənim atamla ümumi xatirələrim o qədər də çox deyil.

– Bəlkə onlar sənin düşündüyündən də çoxdur? Xahiş edirəm, həyatında heç olmasa, bir dəfə mənim həmişə heyranlıqla yanaşdığım təkəbbürünü, dikbaşlığını burax, bu səfərə yollan! Özün üçün olmasa da, heç olmasa, mənim ən yaxın rəfiqələrimdən birinin xətri üçün bunu elə; bir gün mən səni o rəfiqəmlə tanış edəcəyəm, ondan çox yaxşı ana olacaq.

– Kimdir o elə? – deyə Culiya səsində bir qısqanclıq notu ilə soruşdu.

– Sən! Bir neçə il bundan sonrakı sən!

– Stenli, sən çox yaxşı dostsan! – deyə Culiya Stenlinin yanağından öpərək pıçıldadı.

– Mənim bu işdə əlim yoxdur, əzizim, hər şeyin səbəbkarı çaydır!

– Onda öz vyetnamlı tanışını təbrik elə; onun çayı, həqiqətən də, möcüzəvi təsirə malikdir! – deyə Culiya qapıdan çıxaraq dedi.

– Yaxşı, əgər çay sənin ürəyincə oldusa, onda mən sən qayıdana kimi daha bir neçə paket hazırlayıb qoyaram. Mən onu küçənin tinindəki bakaleyadan alıram.

5 Avtomobil dayanacağı, ayaqyolu, çadır və ya sadə tipli evlər üçün sahələrlə təchiz olunmuş avtoturistlər üçün ayrılmış yer

7

Culiya pilləkənləri qaça-qaça qalxıb evinə girdi. Qonaq otağı boş idi. O, bir neçə dəfə səsləndi, lakin cavab almadı. Nə dəhlizdə, nə yataq otağında, nə vanna otağında, nə də yuxarıdakı otaqda bir kimsə yox idi. Culiya buxarının üstündə nazik gümüşü çərçivədə Entoni Uolşun şəklini gördü; əvvəllər bu şəkil burda yox idi.

- Sən harda idin? – deyə atası soruşanda Culiya səksəndi.
- Of, dəli elədin məni. Hardasan bayaqdan bəri?

– Mənim üçün narahat olmağın çox riqqətvericidir. Mən gəzişməyə çıxmışdım. Burda tək-tənha oturmaqdan darıxdım.

– Bu nədir? – deyə Culiya barmağını gümüşü çərçivəyə dirəyərək soruşdu.

– Mən yuxarıda öz otağımı yığışdırırdım – bu gün axşam ora köçürüləcəyim üçün ona “öz otağım” deyirəm – və bu şəkil təsadüfən rastıma çıxdı... Qalın toz qatı altında idi. Bilirsənmi, mənim şəklim olan otaqda yatmaq fikrim yoxdur! Ona görə də onu bura gətirdim. Amma əgər istəyirsənsə, onu başqa bir yerə qoya bilərsən.

– Sən hələ səyahət fikrindən dönməmişən ki? – deyə Culiya soruşdu.

– Mən də elə indicə küçənin sonundakı agentlikdən gəlirəm. İnsan ünsiyyətini heç nə əvəz edə bilməz. Orada gözəl gənc bir qız var idi, bilirsənmi, bir az sənə oxşayır, amma o gülümsəyir... Mən nə haqda danışırım?

– Gözəl gənc qız haqda...

– Hə-hə, düzdür! O, canla-başla qaydaların üstündən keçib, dərhal klaviaturanın düymələrini döyəcləməyə başladı. Bu iş yarım saatdan artıq çəkdi və mən onun Heminqueyin romanını bütünlüklə yenidən çap elədiyini düşünməyə başladım. Amma yox, sonunda o əlləşib-vuruşub öz maşınından mənim adıma uçuş bileti çıxardı. Mən də onun gülərüzlüyündən istifadə edib, iqtisadi əvəzinə biznes-klass yerləri sifariş etdim.

– Hə, səninlə darıxmaq mümkün deyil. Deməli, sən mənim razılaşaçağımdan əmin idin?

– Mən heç nədən əmin deyildim. Amma əgər sən bu biletləri öz xatirə albomuna yapışdırmağa hazırlayırdınsa, düşündüm ki,

qoy onlar birinci dərəcəli xidmət növü üzrə olsun. Bu, ailə nüfuzu məsələsidir, əzizim!

Culiya öz otağına yollandı və Entoni Uolş onun yenidən hara getdiyilə maraqlandı.

– İKİ günlük yol çantasını hazırlamağa, – deyə Culiya rəqəmi xüsusi olaraq qeyd etdi. – Sən bunu istəyirdin?

– Bizim səfərimiz ALTI gün çəkəcək. Çünki gediş və dönüş tarixləri dəyişdirilə bilməz: agentlikdə həmin o gözəl Elodi adlı qıza nə qədər yalvarsam da, bu məsələdə o, rəhmsiz və qəti idi.

– İKİ gün! – deyə Culiya vanna otağının qapısı arxasından qışqırdı.

– İstədiyini elə; ən pis halda biz sənin üçün ordan başqa cins şalvar alarıq. Nəzərə al ki, əgər özün də fərqiində deyilsənsə, sən cins şalvarın elə sürtülüb ki, dizlərin görünür!

– Sən özün necə, əliboş gedəcəksən? – deyə Culiya vanna otağından başını çıxarıb soruşdu.

Entoni Uolş qonaq otağının ortasında duran taxta yeşiyə yaxınlaşıb, ikinci qutunu gizlədən altlığı bir qədər qaldırdı. Xəlvətxanada qara dəri çamadan var idi.

– Onlar altı gün ərzində səliqəli görünmək üçün xırda bir əşya dəstini nəzərdə tutublar – mənim batareyalarım təxminən o müddətə hesablanıb! – deyə atası yüngülvari özündənrazılıq tonu ilə cavab verdi. – Sən yox ikən, mən sənə verilən öz pasportumu götürdüm. Bir də, acığın tutmasın, qol saatımı tapıb taxdım, – deyə o, məğrurcasına Culiyaya sol biləyini nümayiş etdirərək davam edirdi. – Bir neçə gün onu taxmağıma etirazın yoxdur ki? Bir gün onlar yenidən sənə qayıdacaq... nə dediyimi başa düşürsən, yəqin ki...

– Mənim otaqlarımı, əşyalarımı eşələyib tökməyi tərgitsən, sənə çox minnətdar olaram!

OiiN– Sənin otaqlarında və əşyalarınla eşələnmək, mənim əzizim, speleologiya ilə məşğul olmağa bərabərdir! Mən sənin şəxsi əşyalarını çardaqda zibil içindəki kraft kağızından olan torbada tapdım!

Culiya yol çantasını bağlayıb dəhlizə çıxardı. Sonra atasına qısa müddətə çıxacağını dedi və bacardığı qədər tez qayıdacağına söz verdi. O, Adama öz gedişini izah etməli idi.

– Ona nə deməyi düşünürsən? – deyə Entoni Uolş maraqlandı.

– Zənnimcə, bu yalnız onunla mənim işimdir, – deyə Culiya sərt cavab verdi.

– Ona aid olan heç bir şey məni qəti maraqlandırmır, lakin sənə aid olan hər şey məni qayğılandırır.

– Belə de! Bu da sənin proqramında quraşdırılıb?

– Ona nə bəhanə deyirsənsə de, lakin bizim hara gedəcəyimizi xəbər verməni məsləhət görmürəm.

– Mən də sirr saxlamaq sahəsində böyük təcrübəyə malik olan bir atamın tövsiyələrinə diqqət verməkdə fayda olduğunu düşünürəm.

– Mənim tövsiyələrimi, sadəcə, bir dost məsləhəti kimi qəbul elə. İndi isə qaç, biz Manhettədən ən gec iki saatdan sonra çıxmalıyıq.

Taksi Culiyanı Amerika avenyusuna, 1350 №-li evin yanına gətirib çıxardı. O, iri Nyu-York nəşrinin uşaq ədəbiyyatı şöbəsinin yerləşdiyi hündür şüşə və betondan ibarət binaya daxil oldu. Holda mobil telefonu işləmədi və o, müştərilərin qəbulu

piştaxtasına yaxınlaşıb, telefonçu qızdan onu cənab Quvermenlə birləşdirməsini xahiş etdi.

– Hər şey yaxşıdır? – deyə Adam Culiyanın səsini tanıyıb soruşdu.

– Sən iclasdasan?

– Biz maketi müzakirə edirik. On beş dəqiqəyə işimizi yekunlaşdırırıq. İstəyirsənsə, mən axşam saat səkkizə italiyanımızın yanında ikinəfərlik stol sifariş edim.

Bu yerdə Adamın gözləri telefon aparatının ekranına sataşdı.

– Sən burda, aşağıdasan?

– Hə, holda.

– Bu çox yersiz oldu, burda indi ümumi yığıncaqdır, yeni nəşrlərin təqdimat mərasimi...

– Səninlə söhbətim var, – deyə Culiya onun sözünü yarımçıq qoydu.

– Bu söhbət axşama qədər gözləyə bilməz?

– Adam, mən bu gün axşam səninlə görüşə bilməyəcəyəm.

– Yaxşı, gözlə, gəlirəm – deyə Adam cavab verib telefonun dəstəyini asdı.

Adam Culiyanı holda tapdı və onun kədərli üzündən xəbərlərin ürəkaçan olmadığını anladı.

– Bizim aşağıda kafeterimiz var, gəl ora gedək – deyə Adam təklif etdi.

– Yaxşısı budur, gəl parkda gəzişək, orada danışmaq daha asandır.

– Yəni hər şey bu qədər ciddidir?

Culiya cavab vermədi. Onlar Altıncı avenyu ilə üzüyuxarı getdilər, üç kvartalı ötüb-keçdilər və Mərkəzi parka gəlib çıxdılar.

Yaşıl xiyabanlar, demək olar ki, bomboş idi, sadəcə, qulaqlarında pleyer qulaqlığı olan, diqqətlərini yalnız özlərində cəmləşdirib, dünyadan tamamilə uzaq düşən bir neçə nəfər həvəskar idmançı yanlarından ötüb-keçdi. Kürən tüklü bir sincab ləziz yemək gözləntisi ilə atıla-atıla gəlib Culiya ilə Adamın yanında dayandı. Culiya plaşının ciblərini eşələdi, aşağı oturub sincaba bir ovuc fındıq uzatdı.

Cəsur sincab acgözlüklə fındıqlara baxaraq daha yaxına gəldi, lakin onları yeməyə hələ də ürək etmirdi. Nəhayət, iştaha qorxuya üstün gəldi; sincab cəld bir hərəkətlə fındığın birini qapıb, bir neçə metr yana hoppandı və acgözlüklə onu gəlməyə başladı; Culiya mütəəssir halda ona tamaşa edirdi.

– Sənin həmişə cibində fındıq olur? – deyə Adam gülərək soruşdu.

– Yox, mən səninlə söhbət etmək üçün bura gələcəyimizi bilirdim, ona görə də buraya gələrkən, taksiyə oturmazdan əvvəl fındıq aldım, – deyə Culiya digər sincabların da cəsarətlə yaxınlaşıb birləşdiyi sincaba daha bir fındıq uzadaraq cavab verdi.

– Sən özünün heyvan təlimi qabiliyyətlərini nümayiş etdirmək üçün məni iclasdan çıxardın?

Culiya cibində olan fındıqların hamısını çəmənliyə səpələyib ayağa qalxdı və xiyabanla irəliləməyə başladı. Adam da onun dalınca addımladı.

– Mən gedirəm, – deyə Culiya kədərli səsle dedi.

– Sən məni tərk edirsən? – deyə Adam səksəkəli halda soruşdu.

– Əşi, yox, ay dəli, cəmi bir neçə günlüyə gedirəm.

- Neçə günlüyə?
- İki, ya da bəlkə altı günlüyə, amma ondan artıq deyil.
- İki, yoxsa altı günlüyə?
- Hələ bilmirəm.

– Culiya, sən xəbərsiz-ətərsiz mənim iş yerimə gəlib, məndən səninlə çıxmamı elə bir tonla istəyirsən ki, sanki dünya dağılıb, sən də onun altında qalmısan; xahiş edirəm, məni səndən hər sözü kəlbətinlə çıxarmağa məcbur etmə!

– Nədir bəyəm, sənin vaxtın o qədər dəyərlidir?

– Sən indi çox gərgin və əsəbisən, təbii ki, bunun... yəqin ki, ciddi səbəbi var, amma unutma ki, bunun günahkarı mən deyiləm. Mən sənin düşmənin deyiləm, Culiya, mən səni çox sevirəm, bu işə hər zaman asan olmur. Məni heç bir günahım olmayan bir şeyə görə cəzalandırma.

– Bu gün səhər atamın şəxsi katibi mənə zəng elədi. Mən Nyu-Yorkdan kənarında bəzi işləri yoluna qoymalıyam.

– Harada?

– Vermontun şimalında, Kanada ilə sərhəddə.

– Niyə axı yaxın bir vik-enddə səninlə ikimiz ora getməyəək?

– Bu, təcili işdir, təxirə salmaq olmaz.

– Bu iş təsadüfən bizim toy səyahətimizlə əlaqədar deyil ki? Bu gün mənə agentlikdən zəng etmişdilər.

– Nə dedilər? – deyə Culiya titrək səslə soruşdu.

– Dedilər ki, agentliyə kimsə gəlibmiş və anlamadığım bir səbəbə görə onlar mənə biletimin pulunu qaytarırlar, sən yox, yalnız mənim biletimin. Bu məsələyə aydınlıq gətirməkdən

tamamilə imtina etdilər. Mən isə həmin anda artıq iclasa girməliydim və onlarla uzun-uzadı söhbət etmək imkanım yox idi.

– Böyük ehtimalla, o gələn adam məhz atamın katibi imiş, o öz vəzifəsini yüksək səviyyədə icra edir – yaxşı məktəb keçmişdir.

a– Deməli, sən Kanadaya gedirsən?

– Kanada ilə sərhədə, dedim axı sənə.

– Sən həqiqətən bu səfərə getmək istəyirsən?

– Görünür, hə, – deyə Culiya kefsiz cavab verdi.

Adam onu qucaqlayıb bağrına basdı.

– Əgər belə lazımdırsa, onda get. Mən sənə bu barədə heç bir sual verməyəcəyəm. Sənin gözündə yenə də bir qısqanc kimi görünmək istəmirəm, bundan da əlavə, mənim ofisə qayıtmağım lazımdır. Məni ötürərsən?

– Yox, mən bir az da burda gəzinəcəyəm.

– Sincablarınla? – deyə Adam istehza ilə soruşdu.

– Hə, sincablarımla.

Adam Culiyanın alnından öpdü, sonra daldalı gedərək ona əl elədi, çevrildi və iti-iti xiyabanla addımladı.

– Adam!

– Nədir?

– Heyif ki, sənin indi iclasın var, mən çox istərdim...

– Bilirəm, amma son günlər bizim səninlə heç bəxtimiz gətirmir.

Bu sözləri deyib Adam ona hava ilə öpüş göndərdi.

– Mən həqiqətən tələsirəm. Vermonddan mənə zəng elə, necə gedib çıxdığını de, yaxşımı?

Culiya səssizcə onu gözlərilə yola saldı.

– Nə oldu? Hər şey yaxşı keçdimi? – deyə Entoni Uolş içəri girən qızından mehribancasına soruşdu.

– Əla keçdi!

– Onda niyə belə kefsizsən? Hərçənd... heç olmamaqdansa, gec olması da yaxşıdır.

– Elədir ki var: niyə? Bəlkə sevdiyim insana həyatımda ilk dəfə yalan danışdığımıza görə?

– Yox, ilk dəfə deyil, əziz Culiya. İlk dəfə bunu dünən elədin... Hərçənd, axşamkı hadisə sayılmır, o, necə deyərlər, sınaq yürüşü idi.

– Buyur, suçum saatbasaat ağırlaşır. Deməli, son iki gün ərzində mən Adamı artıq iki dəfə aldatmışam, o isə o qədər alicənab və ədəbli biridir ki, bir dənə də olsun sual vermədən mənim getməyimə izin verdi. Mən taksiyə oturub özümü ən axırını əclaf kimi apardığımı anladım, hərçənd, bir vaxt belə şeyə yol verməməyə and içmişdim.

– Yaxşı görək, şişirtməyə dəyməz!

– Deməli, dəyməz?! Bəs ona artıq-əskik sorğu-sual etmədən bütünlüklə etibar edən birini aldadan qadından betər kim və ya nə ola bilər?!

– Ondən betər başı işə o dərəcədə qarışmış insandır ki, yaxınlarının, doğmalarının həyatı ilə heç maraqlanmır.

– Nə danışırısan?! Doğrudan, elə düşünürsən? Bunu kimdən eşidirəm?!

– Bayaq özün dediyin kimi, bundan ən yaxşı başı çıxan birindən. Amma, deyəsən, aşağıda bizi maşın gözləyir... cəld olmalıyıq. İndiki baxış, yoxlama qaydalarına görə, aeroportlarda təyyarələrdəkindən çox vaxt keçirirsən.

Entoni Uolş qızı ilə özünün çamadanlarını aşağı aparana kimi, Culiya sonuncu dəfə mənzilini dolaşib göz gəzdirdi. Gümüşü çərçivəyə baxıb, atasının şəklini üzü divara doğru qoydu, sonra da qapını çırpıb çıxdı.

Bir saatdan sonra limuzin Kennedi aeroportunun terminallarına apararı estakadaya çıxdı.

Culiya uçuş meydançasında dayanan təyyarələrə baxıb: – Taksi götürsəydik, daha yaxşı olardı, – dedi.

– Hə, amma etiraf elə ki, limuzin daha komfortludur. Mən sənın otağından öz kredit kartlarımı tapdım, bir halda ki sən mənım mirasımı qəbul etmək istəmirsən, onda izin ver, özüm onun çarəsinə baxım. Bilsəydin, mənım kimi ölümündən sonra pullarını xərcləmək arzusu ilə ömrü boyu pul yığan neçə-neçə adamlar var! Düşünsən bu, görünməmiş bir dəbdəbədir! Xahiş edirəm, Culiya, mısmırığını sallama. Bir neçə gündən sonra sən Adamın yanına qayıdıb, onu əvvəlkindən daha çox məftun və aşıq görəcəksən. Hələlik isə atanla keçirəcəyin bir neçə qısa gündən yararlanmağa çalış. Sənınlə axırncı dəfə nə vaxt səyahət etdiyimizi nəse xatırlamıram.

– Mənım yeddi yaşım var idi, anam hələ sağ idi, sən otelin telefon köşkündə dayanıb, saatlarla işlərini müzakirə etdiyın vaxt biz tətılı onunla birlikdə hovuz kənarında oturaraq keçirirdik, – deyə Culiya səki kənarında saxlamış limuzindən çıxaraq dedi.

– O vaxtlar mobil telefonların olmamasında mənim nə günahım var axı? – deyə Entoni Uolş öz tərəfindəki qapını açaraq cavab verdi.

Beynəlxalq terminal adamla dolu idi. Entoni ağır köks ötürərək, zal boyunca qeydetmə piştaxtalarına uzanan növbəyə dayandı. Lakin bununla iş bitmirdi: enmə talonlarını – cansıxıcı gözləmə bahasına başa gələn qiymətli kağızları aldıqdan sonra sənişinlər təhlükəsizlik nəzarəti keçidindən keçmək üçün daha bir növbəyə düzülürdülər.

– Bir insanlara bax, bu axmaq rəsmiyyət işləri onların səyahət zövqünü korlayır və son dərəcə qıcıqlandırır. Onları buna görə qınamaq da düzgün deyil – səni də saatlarla ayaqüstə qalmağa məcbur etsələr, istər-istəməz əsəbiləşib özündən çıxarsan, halbuki burda uşaqly analar da, ayaqları üstə zorla dayanan qocalar da var. Bəyəm bu qarşımızda dayanan gənc qadın körpəsinin uşaq yeməyi olan bankalarına partlayıcı maddə dolduran birinə oxşayırımı? Dinamit ədviyyatlı ərik, rəvənd və almadan düzəldilmiş kompot – gülüncdür!

– Səni inandırırım ki, o da mümkündür.

– Yaxşı görək, gəl sağlam mühakimə yürüdək. Bəs blitzkriq7 başlayan zaman arxayincasına oturub çay içən ingilis centlmenləri harda idi?

– Yəni bombalar altında? – deyə Entoninin həddindən artıq yüksək səslə danışmasından pərt olan Culiya pıçıldadı. – Görürəm, istehzanı əldən verməmişən. Bəs mənim yoxlama-nəzarət xidmətçisinə yol yoldaşımın tam mənada atam olmadığını deməyimə və situasiyamızın digər nüanslarını izah etməyimə nə deyirsən? Necə bilirsən, elə bir halda o, sağlam mühakimə yürütməyə qadir olarmı? Misal üçün, mən, öz sağlam mühakimə qabiliyyətimi qonaq otağımın ortasında duran yeşikdə qoyub gəlmişəm.

Entoni çiyinlərini çəkib qabağa keçdi: nəzarət keçidindən keçmək növbəsi ona gəlib çatdı. Culiya son dediklərini ürəyində bir də təkrarladı, həyəcanlandı və təlaşdan dəyişmiş səs ilə atasını səslədi.

– Gəl burdan çıxıb gedək, – deyə Culiya canına düşmüş vəlvələ ilə mübarizə edərək dedi, – tez çıxmaq gedək, təyyarə ilə getmək fikri axmaq bir təşəbbüs idi. Gəl icarəyə maşın götürək, mən sükan arxasına keçim, beş-altı saatdan sonra biz Monreala çatırıq. Söz verirəm ki, yolda sənənlə söhbət edəcəyik. Axı maşında söhbət etmək daha xoşdur, elə deyil?

– Nə olub axı sənə, Culiya, əzizim, sənə belə qorxudan nədir?

– Bəyəm sən anlamırsan? – deyə qız atasının qulağına pıçıldadı. – Sənə bir an içində müəyyən edəcəklər. Sənənlə içində o qədər elektronika var ki, metalxtaranlar zalı ayağa qaldıracaqlar. Polislər gələcək, sənə həbsə alacaqlar, üst-başını axtaracaqlar, başdan ayağa kimi rentgenə salacaqlar, sonra da belə bir texnoloji möcüzənin mümkünlüyünü araşdırmaq üçün sənə hissələrə böləcəklər.

Entoni gülümsəyib nəzarət xidmətinin zabitinə yaxınlaşdı. O, pasportunu açdı, cildin cibindən bir arayış çıxarıb onları zabitə uzatdı.

Zabit sənədi gözdən keçirdi və özündən yüksək rütbəli birini çağırırdı, Entoni Uolşdan isə gözləməsini xahiş etdi. Rəis, öz növbəsində, sənədlərlə tanış olduqdan sonra çox ehtiramla davrandı. Entoni Uolşu bir kənara çəktilər, son dərəcə ehtiyatla üst-başını yoxladılar, sonra da nəzarət keçidi tərəfə apararaq, yolun qalan hissəsini məhdudiyətlərsiz hərəkət etməsinə izin verdilər.

Culiya isə bütün digər sərnişinlər kimi standart yoxlanışa məruz qalmalı oldu. Ona ayaqqabılarını soyunub, cins şalvarının

kəmərini çıxarması tapşırıldı. Sonra saç sancağının həddindən artıq uzun və iti olduğunu bildirdilər, onunla birlikdə kosmetika torbasından balaca dırnaq qayçısı və pilkasını da müsadirə etdilər. Sonunda isə diqqətsizliyinə görə ciddi tənbeh etdilər. “Məgər təyyarə bortuna keçirilməsi qadağan olan əşyaların siyahısı plakatlarda qeyd olunmayıbmı”, deyə sordular. Culiya keçirilməsinə icazə verilən əşyaların siyahıya alınmasının daha asan və düzgün olduğu barədə iradını bildirməyə cəsarət etdi, sərhədçi də ordu təlimatçı-serjantının tonu ilə ondan təsis edilmiş qaydaların pozulması ilə problemlərinin olub-olmaması barədə maraqlandı. Culiya tələsik “yox” cavabı verdi, onun təyyarəsi qırx beş dəqiqədən sonra yola düşəcəkdə, o, çantasını əlinə götürüb, serjantın cavab reaksiyasını gözləmədən qıraqdan onu gülümsəyərək seyr edən Entoninin yanına qaçdı.

– Sənin bu cür güzəşt və imtiyazlarının səbəbini öyrənə bilərəm?

Entoni hələ də əlində saxladığı sənədi havada yelləyib qızına verdi.

– Sən kardiostimulyator gəzdirirsən?

– Artıq on ildir, qızım.

– Niyə?

– Çünki mən infarkt keçirmişəm və ürəyimin dayağa ehtiyacı var idi.

– Nə vaxt olmusan infarkt?

– Sənə bunun ananın ildönümü günü baş verdiyini desəm, sən yenə də məni teatral effektlərə meyilli olduğumda suçlayacaqsan.

– Bəs mənim niyə bundan xəbərim olmayıb?

– Bəlkə başının şəxsi həyatına qarışıq olduğu üçün?

– Heç kim də mənə xəbər verməyib...

– Xəbər vermək üçün əvvəlcə sənin hara yoxa çıxdığını anlamaq lazım idi... Nə isə, gəl bu məsələyə önəm verməyə! İlk aylar bu aparatı bədənimdə daşmalı olduğum üçün əsəbdən, az qala, ölürdüm. Bu gün isə başqa bir aparat məni daşıyır, bütünlüklə! Bax belə... Nə isə, gəl gedək, yoxsa gecikərik, – deyə Entoni Uolş uçuş tablosuna nəzər yetirdi. – Yox-yox, burada elan olunur ki, bizim reysimiz bir saat yubanır. Bircə təyyarələrin cədvəllə işləməsində əngəllər çatışmırdı!

Bu arada Culiya qəzet köşkünə yoxlamağı qərara aldı. O, jurnal fırlancağının arxasından tez-tez düşüncələrə dalmış Entoniyə baxırdı. O, kreslodə oturub dalğın baxışlarla harasa uzaqlara, uçuş meydançası tərəfə baxırdı və Culiya həyatında ilk dəfə atası üçün darıxdığını hiss etdi. Üzünü çevirib Stenlinin nömrəsini yığdı.

– Mən aeroportdayam, – deyə pıçiltı ilə Stenliyə xəbər verdi.

– Nə vaxt yola düşürsən? – deyə Stenli də eynilə onun kimi pıçiltı ilə soruşdu.

– Yəqin, mağazada müştərilər çoxdur – mən mane oldum?

– Mən də həmin sualı sənə vermək istəyirdim.

– Əşi, yox. Axı mən sənə zəng eləmişəm, – deyə Culiya təəccübləndi.

– Onda niyə pıçiltı ilə danışırısan?

– Ah, heç fərqi yox deyiləm.

– Sən mənim mağazama tez-tez gəlsən, yaxşı olar, sən mənə uğur gətirirsən: təsəvvür elə ki, sən burdan getdiyindən bir saat

sonra mən o XVIII əsrin saatını satdım. Halbuki o saat iki il idi burda durub tozlanırdı!

– O saat, həqiqətən də, elə qədimdirsə, onda bir-iki ay gec və ya tez satılmasının onun üçün əhəmiyyəti yoxdur.

– O saat da aldatmağı yaxşı bacarırdı. Bilmirəm, sən orda kiminləsən, bilmək də istəmirəm, amma məni axmaq yerinə qoyma, mənim belə şeydən zəhləm gedir.

– Stenli, məsələ, doğrudan da, sən düşündüyün kimi deyil, inan mənə!

– İnam, mənim əzizim – dini məsələdir, vəssalam!

– Stenli, mən sənin üçün darıxacağam.

– Yaxşı, istirahət günlərindən bolluca faydalanmağa, zövq almağa çalış: səyahətlər gəncləri maarifləndirir!

Stenli Culiyanın sözünü ağızında qoyub dəstəyi asdı. Sonra telefona baxıb dedi:

– Kiminlə gedirsən – get, bircə səni öz ölkəsində dustaq edəcək hansısa bir kanadalıya vurulmağı düşünmə. Sənsiz keçən bir gün də çoxdur, mən artıq sənin üçün darıxıram.

6 Speleologiya mağara və kahaların tədqiqatı, onların törəməsi, morfologiyası, mikroiqlimi, suları, bitkiləri, müasir və qədim kaha faunası, daş dövrün insanların maddi mədəniyyət qalıqları, qayaüstü və heykəltəraşlıq şəkilləri ilə məşğul olan elm

7 Düşmən öz hərbi qüvvələrini səfərbər etməzdən öncə qələbənin günlər, həftələr və aylarla hesablanaraq əldə olunmasını tətbiq edən tezötən müharibə nəzəriyyəsi.

Saat 17:30-da “American Airlines-4742” təyyarəsi Monrealın Trüdo aeroportuna endi. Onlar gömrükdən maneəsiz keçdilər. Bayırda onları artıq maşın gözləyirdi. Şose boş idi və yarım saat keçdikdən sonra maşın şəhərin işgüzar kvartalı ilə irəliləyirdi. Entoni hündür şüşə qülləni göstərdi.

– İşə bir bax, mən onun tikintisini görmüşdüm, – deyə o köks ötürərək söhbətə başladı. – Bu qüllə səninlə yaşıddır.

– Bunu mənə nə üçün xəbər verirsən?

– Axı sən bu şəhəri xüsusilə sevdiyini demişdin, mən də sənə yadigar “suvenir” qoyuram. Nə vaxtsa yenə burada gəzməli olsan, atanın bir neçə ay burada çalışdığını xatırlayarsan. Bu küçə də, digər başqaları kimi, artıq sənin üçün simasız sayılmayacaq.

– Yaxşı, yadımda saxlayaram, – deyə Culiya cavab verdi.

– Mənim burada nə iş gördüyüm səni maraqlandırmır?

– Yəqin ki, bizneslə məşğul olmusan.

– Heç də yox. O zamanlar mən sadə bir qəzet köşkü işlədirdim. Axı sən köynəkdə anadan olmamısan, köynək sonradan əmələ gəlib.

– Bu işlə uzun müddət məşğul olmusan? – deyə Culiya təəccüblə soruşdu.

– İsti içkilər də satmaq fikri ağıma gəlməyənədək. Bax elə ondan sonra mən həqiqi bir biznesmen oldum! – deyə Entoni gözlərindən sevinc saçaraq davam edirdi. – Burada payızın sonundan başlayıb ta baharın gəlişinədək əsən soyuq küləklərdən

sığınacaq axtaran insanlar küçədən donub titrəyə-titrəyə gəlirdilər. Onların mənə satdığım... ikiqat qiymətə satdığım isti qəhvə, şokolad və ya çaya susayıb bura atılmalarını görəydin...

– Bəs sonra?

– Sonra isə mən menyuya sendviçlər də əlavə etdim. Sənin anan dan yeri söküləndən o sendviçləri hazırlamağa başlayırdı. Beləliklə də, bizim mənzilimizin mətbəxi qısa bir zamanda laboratoriyaya çevrildi.

– Deməli, anamla sən Monrealda yaşamırsınız?

– Hə, özü də salat, vetçina dilimləri və sellofan qablaşdırmalar içində. Mən yeməyin bura və yanındakı qüllələrdə olan iş yerlərinə çatdırılmasını təşkil edəndə isə ilk işçimi işə götürməli oldum.

– O ilk işçin kim idi?

– Sənin anan. O, köşkdə satıcı işləyirdi, mən isə yemək sifarişlərini paylaşdırmaqla məşğul idim. Sənin anan elə gözəl idi ki, insanlar onun gözəlliyinə baxmaq üçün gündə üç-dörd dəfə bura gəlirdilər. O zamanlar necə də şad-xürrəm idik! Ananın öz müştəri reytingi var idi. Məsələn, anana incə duyğular bəsləyən 1407 №-li ofisin mühasibi mükafat olaraq ikiqat artıq göyərtili sendviçə layiq görülürdü, on ikinci mərtəbədəki direktordan isə ananın heç gözü su içmirdi, bu səbəbdən də ona həmişə xardal və salat yarpaqlarının qalıqları çatırdı.

Bu zaman maşın otelə yaxınlaşdı. Yükdaşıyan çamadanları yük yerindən çıxarıb gələn qonaqları qapıçının piştaxtasına tərəf apardı.

– Biz yer icarələməmişik, – deyə Culiya pasportunu uzadaraq dedi.

Xidmətçi kompüter ekranında boş yerlər siyahısına baxıb, Culiyanın soyadını yığdı:

– Yox, xanım, otaq sizi artıq gözləyir, özü də necə otaq!..

Culiya təəccüblə ona baxdı; Entoni ehtiyat üçün bir neçə addım geri çəkildi.

– Cənab və xanım Uolş... Quvermen! – deyə qapıçı elan etdi.
– Səhv etmirəmsə, siz bir həftə burada qalacaqsınız.

– Buna necə cəsərət etdin?! – deyə Culiya ona məsum mələk baxışı ilə baxan atasına çevrilib dişlərini qıcadı.

Qapıçı yaxınlaşan mübahisənin qarşısını almağa çalışdı:

– Biz sizə lüks nömrə təqdim etmişik... – Bu yerdə o, sanki Uolş “cənab və xanımının” yaş fərqlərini xüsusilə qeyd edərək, yüngülvari pərtləklə sözünü bitirdi, – m-m-m... toy nömrəsi.

– Ən azından başqa bir otel seçə bilərdin! – deyə Culiya hirs ilə atasının qulağına pıçıldadı.

– Yox, bilməzdim, bu otel xidmət paketinə daxil olunub! – deyə Entoni izah etdi. – Sənin gələcək həyat yoldaşın kompleks səyahət sifariş edib – uçuş, maşın və mehmanxana xərcləri. Şükür Allaha ki, heç olmasa, yarımpansiondan imtina edib. Amma söz verirəm ki, o, ziyana düşməyəcək, mən bütün xərcləri öz kredit kartımla ödəyəcəyəm. Sən axı mənim varisimsən, deməli, biz sənin pullarını birlikdə xərcləyəcəyik! – deyə Entoni sevincək əlavə etdi.

– Bu məni qətiyyənlə narahat etmir! – deyə Culiya qəzəbli cavab verdi.

– Belə de... Bəs nə narahat edir səni?

– Bu nömrə... o axı toy nömrəsidir!

– Bu səni narahat etməsin, mən hələ agentlikdə ikən yoxlamışam, o nömrə iki yataq otağından və onların arasında olan bir salondan ibarətdir. Özü də lap yuxarı mərtəbədə yerləşir, ümid edirəm ki, sən yüksəklikdən qorxmursan?

Culiya atasını tənbeh edənədək qapıçı açarları ona təhvil verib xoş istirahətlər dilədi.

Yükdaşıyan onları liftə qədər ötürdü. Qəfildən Culiya geriyyə atılıb qapıçıya müraciətlə danışmağa başladı:

– Məsələ siz düşündüyünüz kimi deyil! Bu kişi mənim atamdır!

– Amma... mən pis heç nə fikirləşmirəm, madam, – deyə karıxmış qapıçı cavab verdi.

– Yox, fikirləşirsiniz, mən görürəm ki, nəyə fikirləşirsiniz və sizə səhv etdiyinizi demək istəyirəm!

– Madmazel, işlədiyim sənət mənim burada çox şeylər gördüyümə yol verir, – deyə qapıçı kənar adamların onları eşitməməsi üçün piştaxtanın üstündən əyilib dedi. – Lakin bu sirr mənimlə qəbrə gedəcək! – deyə o, Culiyaya təntənəli və düşündüyü qədər inandırıcı bir tonla dedi.

Culiya ağzını yenidən açmışdı ki, qapıçıya acı və sərt bir cavab versin, bu yerdə Entoni qızının əlindən tutub onu kənara çəkdi:

– Sən ictimai fikri qəlbinə çox yaxın buraxırsan.

– Sənin bununla nə işin var?

– O işim var ki, bu cür davranaraq sən azadlığının bir qismini və yumor hissini böyük qismini itirirsən. Cəld ol, gedək, oğlan lifti bizim üçün saxlayıb, yuxarı qalxmaq istəyən isə təkə biz deyilik.

Lüks bütünlüklə Antoninin təsvirinə uyğun idi. Balaca zalın ayırdığı hər iki yataq otağının pəncərələri qədim şəhərə çıxırdı. Culiya yol çantasını yenidən çarpayının üstünə atmışdı ki, qapı döyüldü və o gedib qapını açmalı oldu. Qapını döyən üstündə balaca buz vedrəsinin içində şampan şüşəsi, iki qədəh və konfet qutusu olan təkərli stolu gətirmiş koridor xidmətçisi idi.

– Bu nədir? – deyə Culiya soruşdu.

– Otelimiz sizi təbrik edir, madam, – deyə xidmətçi cavab verdi. – Yeni evlənmiş cütlük üçün bizim bu hədiyyəmizi qəbul edin.

Culiya tərs-tərs ona baxıb stolun üstündəki naməni açıb oxudu. Otel direktoru mister və missis Uolş-Quvermen cütlüyünə toylarını qeyd etmək üçün məhz onun otelini seçdiklərinə görə təşəkkürünü bildirir, onların burada keçirəcəkləri vaxtın unudulmaz olması üçün otelin bütün personalının xidmətlərində hazır olduğu deyilirdi. Culiya naməni cırıb parça-parça elədi, səliqəli şəkildə stolun üstünə qoydu və qapını çırparaq koridor xidmətçisinin üzünə bağladı.

– Madam, amma bu axı nömrənin qiymətinə daxildir! – deyə qapının arxasından xidmətçinin səsi eşidilirdi.

Culiya cavab vermədi, lakin stolun təkərlərinin uzaqlaşan cingiltisi eşidiləndə qapını açdı, qətiyyətli addımlarla xidmətçiyə yetişdi, stolun üstündən şokolad qutusunu götürdü və dinməzəcə geri, öz otağına tərəf getdi. 702 №-li lüksün qapısı ikinci dəfə çırpılanda oğlan səksəndi.

– Bu nə səs-küydür? – deyə Entoni Uolş öz yataq otağından çıxıb soruşdu.

– Xəbərim yoxdur, – deyə Culiya balaca qonaq otağının pəncərəsinin taxtasına oturaraq cavab verdi.

– Gözəldir, deyilmi? – deyə Entoni uzaqda görünən Müqəddəs Lavrenti çayına baxıb dedi. – Həm də çox gözəl bir gündür. Bir az hava almaq istəməzdin?

– Hara desən, gedək, bircə bu oteldə ilişib qalmayaq!

– Buranı mən seçməmişəm, – deyə Entoni qızının çiyinə pulover ataraq cavab verdi.

Qədim Monrealın daş döşənmiş küçələri tam şəkildə Avropa şəhərlərinin ən gözəl məhəllələri ilə rəqabət aparmağa qadirdir. Entoni ilə Culiyanın gəzintisi Tüfəngsazlar meydanından başlandı və Entoni qızına kiçik bir gölün mərkəzində abidəsi ucalan cənab Mezonyovun həyatı haqqında danışmağı özünə borc bildi. Culiya əsnəyərək atasının sözünü kəsib, onu şəhərin banisinin heykəlinin qarşısında qoyub başqa tərəfə getdi. Diqqətini bir az aralıda durmuş konfet satıcısı cəlb etmişdi.

Bir dəqiqədən sonra Culiya əlində bir paket şirniyyatla geri qayıdıb atasına onlardan yeməyi təklif etdi, lakin Entoni çimsinərək dodaqlarını büzdü, ya da kvebeklilər demiş: “Dodaqlarını toyuq büzdümü kimi yığdı” və şirniyyatdan imtina etdi. Culiya cənab Mezonyovun heykəlini süzdü, sonra atasına baxdı, daha sonra yenidən tunc heykələ baxıb bəyənircəsinə başını tərپətdi.

– Nə olub? – deyə Entoni soruşdu.

– Siz bir-birinizə çox bənzəyirsiniz, yəqin, çox yaxşı yola gedərdiniz.

Sonra Culiya atasını Notr-Dam küçəsinə apardı. Entoni Monrealın ən qədim binası olan 130 N^o-li binanın qarşısında ayaq saxlamaq istədi. O bu binanın bir zamanlar şəhərə rəhbərlik edən

Müqəddəs Sulpitsiy konqreqasiyasının üzvlərinin sığınacağı olduğunu qızına izah etməyə başladı.

Lakin Culiya yenidən əsnəyib, addımlarını tezləşdirdi və atasının onu zorla bazilikaya aparacağından ehtiyat edərək, binanın yanından cəld ötüb-keçdi.

– Sən nə itirdiyini heç təsəvvür belə etmirsən! – deyə Entoni qızını səslədi. – Orada tağ-tavan ulduzlu səma kimi bəzədilmişdir – möhtəşəm mənzərədir!

– Yaxşı, yaxşı, bundan sonra bilərəm! – deyə Culiya ayaq saxlamadan cavab verdi və Entoni yenidən uca səslə danışmalı oldu:

– Sənin ananla mən səni burada xaç suyuna çəkib xristian etmişik!

Culiya o saat dayanıb, onun laqeydliyindən mütəəssir olmuş atasına yaxınlaşdı. Lakin indi artıq o maraqlanmış və təslim olmuşdu.

– Yaxşı, daha sənsən, gəl gedək, sənin ulduzlu səmana tamaşa edək! – deyə Culiya Notr-Dam kilsəsinin pilləkənlərini qalxaraq dedi.

Kilsənin interyeri, həqiqətən də, heyranedicidir. Mərkəzi hücrənin divarları dəbdəbəli oyma panellərlə bəzədilmiş, günbəzlə tavanda isə qəşəng ulduzlar parlayırdı. Heyran olmuş Culiya səcdəgaha yaxınlaşdı.

– Buranın bu qədər gözəl olduğunu heç təsəvvürümə belə gətirmirdim! – deyə Culiya pıçıltı ilə heyranlığını bildirdi.

– Bəyəndiyin üçün çox şadam! – deyə Entoni təntənəli şəkildə cavab verdi.

Sonra Entoni Culiyanı “İsa Qəlbi” adlanan kiçik kilsəyə keçirdi.

– Siz, doğrudan da, məni burada xaça çəkmisiniz? – deyə Culiya həyəcanla soruşdu.

– Əlbəttə ki yox! Sənin anan ateist idi. Sənin üçün bu mərasimi keçirməyimə heç vaxt yol verməzdi.

– Onda nə üçün məni aldatdın?

– Buranın nə qədər gözəl olduğunu görməyin üçün! – deyə kilsənin monumental qapılarına doğru yollanan Entoni söylədi.

Sen-Cak küçəsinin hündür yaşayış evlərinin sütunlu ağ fasadları o dərəcədə Uoll-strit küçəsi boyunca uzanan evlərə bənzəyirdi ki, oradan atası ilə keçən Culiya bir anlığa elə gəldi ki, Manhattanın cənubundadırlar. Yenicə fənərləri qoşulan Sent-Elen küçəsi yaşıl xiyabanlı və qazonlu bir parka gətirib çıxardı. Qəfildən Entoni əsərləndi və az qala, üzüqoylu yıxılacaqdı, lakin vaxtında skamyanın söykənəcəyindən yapışmağı bacardı.

– Eybi yoxdur, – deyə o ona tərəf həyəcanla atılan Culiyanı sakitləşdirdi, – sadəcə daha bir pozulma, bu dəfə diz oynağım iflas etdi.

Culiya onun oturmağına kömək etdi:

– Çox ağrıdır?

– Təəssüflər olsun, amma artıq bir neçə gündür ki, mən ağrının nə olduğunu unutmuşam, – deyə o, əzablı bir mimika ilə cavab verdi. – Ölümün də bəzi üstünlükləri olduğunu etiraf etmək gərəkdir.

– Bəsdir boş-boş danışdın! Niyə ədabazlıq edirsən? Mən axı ağrıdığını görürəm.

– Yəqin ki, belə bir mimika da proqrama quraşdırılmışdır. İnsan zədə alırsa, və onda heç bir ağrı ifadəsi müşahidə olunmursa, bu qeyri-təbiidir.

– Yaxşı, bəsdir! Mən bütün bu xırdalıqları bilmək istəmirəm. Sənə necə kömək edə bilərəm?

Entoni cibindən qara bloknot çıxarıb qələmlə birlikdə onu Culiyaya uzatdı:

– Zəhmət olmasa, bu bloknota qeyd elə ki, ikinci gündə sağ ayaq azacıq fəaliyyətdən düşməyə başladı. Gələn bazar günü də bu bloknotu onlara verməyi unutma. Mənim qeydlərim, böyük ehtimalla, onlara gələcək modellərin təkmilləşdirilməsi üçün yardımçı olacaq.

Culiya cavab vermədi, lakin atasının tapşırdığı qeydləri yazmağa başlayanda əlləri titrəyirdi.

Entoni bunu görüb qələmi qızının əlindən aldı.

– Lazım deyil, bunlar boş şeylərdir, – deyə o ayağa qalxaraq dedi. – Bax, mən artıq normal yeriyə bilirəm. Öz-özünə keçib gedən, sadəcə, xırda bir pozuntu idi, odur ki, onu qeyd etməyə ehtiyac yoxdur.

Yuvil meydanına bir atlı gəzinti faytonu çıxdı və Culiya belə faytonda gəzməyi çoxdan arzuladığını elan etdi. Neçə-neçə günlər o, Mərkəzi parkda piyada gəzişmişdi, lakin belə bir dəbdəbəni özünə rəva görmürdü – indi isə ideal fürsət ələ düşmüşdü. O, faytonçuya işarə etdi. Entoni həyəcanla qızına baxdı, o isə mübahisə etmə fikri olmadığını bildirdi. Entoni dərin bir ahla arabaya oturub deyindi:

– Biz gülünc görünürük!

– Bəs ictimai rəyi qəlbə yaxın buraxmaq lazım olmadığını kim deyirdi, görəsən?

– Mən demişdim, amma hər şeyin öz həddi var!

– Sən mənimlə birlikdə səyahət etmək istəyirdin, budur, səyahət edirik! – deyə Culiya qısaca qeyd etdi.

Entoni kefsiz şəkildə hər addımda yırğalanan at sağrısını seyr edirdi.

– Səni xəbərdar edirəm: bu gönüqalının quyruğunu qaldırdığını görsəm, o dəqiqə arabadan enəcəyəm!

– Atlar gönüqalınlar fəsiləsinə aid deyillər, – deyə Culiya etiraz etdi.

– Bu boyda dalı ilə? Yox-yox, icazə ver, şübhələnim!

Araba köhnə limanda, matros aşxanasının yanında dayandı. Əvvəllər yel dəyirmanı duran körpünün üstündəki nəhəng taxıl anbarları qarşı sahili görməyə imkan vermirdi. Adama elə gəlirdi ki, bu əzəmətli dəyirmi tikililər suyun içindən çıxıb düz gecə səmasına dirənirlər.

– Bura bax, gəl burdan çıxmaq gedək! – deyə Entoni narazılıqla dedi. – Üfüqün qabağını kəsən bu beton əcaiblər heç vaxt mənim xoşuma gəlməyib. Anlamıram ki, indiyə qədər onları nə üçün söküb yığıdırmayıblar?

– Zənnimcə milli sərvət olduğu üçün – deyə Culiya cavab verdi – və kim bilir, bəlkə də bir müddətdən sonra insanlar onlarda bir gözəllik görəcəkdir.

– Mən o günü görməyəcəyəm, o günə qədər mən artıq bu dünyada olmayacağam, səni inandırım ki, elə sən də həmçinin!

Bu qısa söhbətdən sonra Entoni qızını köhnə limanın sahili ilə apardı. Onlar Müqəddəs Lavrenti çayının sahililə yaşıl xiyabanın içindən keçib gedirdilər. Culiya bir qədər atasından

irəlidə addımlayırdı. Axşam mehi onun saçlarının tellərini yuxarı qaldırırdı.

– Nəyi seyr edirsən? – deyə Culiya soruşdu.

– Səni.

– Maraqlıdır, mənə baxaraq nə düşünürsən?

– Sənin çox gözəl olduğunu və anana çox bənzədiyini düşünürəm, – deyə Entoni azacıq gülümsəyərək cavab verdi.

– Mən acmışam, – deyə Culiya elan etdi.

– Biz sənin xoşuna gələcək... bax, oradakı stolu seçəcəyik. Bu sahilə çoxlu sayda balaca restoranlar var... biri digərindən bərbad!

– Səncə, onlardan ən bərbad olanı hansıdır?

– Narahat olma: bu işdə hər ikimizə etibar edirəm, çalışsaq, cəhd göstərsək, mütləq tapacağıq.

Sahilə çatdıqda Culiya ilə Entoni dükan və mağazaların ətrafında dolaşib tezliklə köhnə bir körpüyə çıxdılar.

– Bir o adama bax! – deyə Culiya qatı insan izdihamının arasındakı silueti göstərərək atasına dedi.

– Hansı adama?

– Odur, bax, ona, qara gödəkcə geyinənə, dondurma satıcısının yanında dayanıb, – deyə Culiya dəqiqləşdirdi.

– Heç nə görmürəm!

Culiya Entonini, az qala, qaçıraraq özü ilə apardı.

– Səni hansı ilan çalıb axı?

– Tələs, yoxsa əldən verəcəyik onu!

Qəfildən Culiya körpüyə axışan turistlər cəngəlliyinə düşdü.

– Bir de görüm, nə baş verib axı? – deyə Entoni qızına zorla yetişərək təngnəfəs halda dedi.

– Tez elə, cəld ol dedim! – deyə Culiya atasına məhəl qoymadan əmr etdi.

Lakin bu yerdə Entoni bir cavab almayınca daha bir addım belə atmayacağını bəyan edib skamyada oturdu. Culiya onu orda qoyub, diqqətini cəlb edən subyektin dalınca qaçaraq atıldı. Lakin bir neçə dəqiqədən sonra dilxor sifətlə geri qayıtdı:

– Əldən verdim!

– Bu nə oyundur, məni başa sala bilərsən?

– Odur, bax, orda, suvenirilər satılan yerin yanında... Mən tamamilə əminəm ki, sənin şəxsi katibini gördüm.

– Mənim katibim haqqında xüsusi biri olduğunu demək mümkün deyil. O, istənilən başqa bir adama, başqa adamlar da ona bənzəyirlər. Sən, sadəcə, səhvən kimisə ona oxşatmışan, vəssalam.

– Onda nə üçün sən birdən-birə yerində donub-qaldın?

– Mənim diz oynagım... – deyə kədərli bir səslə Entoni Uolş gileyləndi.

– Necə yəni? Sən ki ağrı hiss etmədiyini təkid edirdin!

– Demək ki, mənim bu gicbəsər proqramım yenə də pozuntu verdi. Bir də, xahiş edirəm, mənə qarşı bir az rəhmli ol, axı mən bütövlüklə özümü idarə etmirəm – həddindən artıq qəliz qurğudur... Lap tutaq da ki, o gördüyün adam mister Uolles idi, nə olsun? Hara istəyirsə, ora da gedə bilər. Hazırda o, istifadə sayılır, ona görə də yetərincə boş vaxtı var.

– Bəlkə də ola bilər, amma bu, çox qərribə bir təsadüfdür.

– Dünya kiçikdir, lakin mən sənə onu kiməsə oxşadığından əminəm. Səhv etmirəmsə, bayaq acdığını deyirdin.

Culiya atasına ayağa qalxmağa kömək etdi.

– Düşünürəm ki, hər şey yoluna düşdü, – deyə Entoni ayağını tərpədən xəbər verdi. – Görürsən, mən yenidən normal yeriyə bilirəm. Yeməyə oturmazdan öncə gəl bir az da gəzinək.

Baharın gəlişilə turistlər üçün nəzərdə tutulan cürbəcür xırdavat alverçiləri – suvenirilər, əl işləri və s. satanlar yenidən öz xırdavatçı qutularını sahiləni bulvara çıxarmışdılar.

– Gəl bir ora gedək, – deyə Entoni qızını camaatın gur olan yerinə, az qala, dartaraq apardı.

– Deyəsən, biz şam yeməyi yeməyə gəldik!

Lakin Entoni qızına istəyi olanların rəsmini çəkən göyçək bir gənc qadını göstərdi; kömürlə çəkilən şəkil on dollar qiymətində idi.

– Heyranedicilikdir! – deyə Entoni qadının çəkdiqlərini seyr edərək dedi.

Rəssamın arxa tərəfində asılmış şəbəkədəki bir neçə şəkil eskizi və hazırda çəkdiyi hansısa bir turistin portreti onun, həqiqətən də, istedadlı olduğunun əyani nümunəsi idi. Lakin Culiyanı bu şəkillər zərrə qədər də maraqlandırmadı. O acanda, gözü başqa heç nəyi görmürdü. Onun aclığı isə çox zaman vəhşicəsinə bir qurd aclığına bənzəyirdi. Yemək yeyərkən onda olan canlanma ətrafdakıları – istər iş yoldaşlarını, istərsə də onun həyatında bu və ya digər şəkildə iştirak edən insanları – hamını heyran qoyurdu. Bir dəfə Adam bir təcrübə keçirməyi qərara aldı:

Culiyanın qabağına bir böyük boşqab un məmulatları: bulkalar, kökələr, fəsəllilər və s. qoydu. Culiya şad-xürrəm yeddinci blinə başlayanda, onun süfrə yoldaşının beşinci blindən sonra həzm prosesində çətinlikləri, sancısı başladı. Bu hadisə uzun müddət Adamın yadından çıxmadı. Lakin ən böyük ədalətsizlik isə ondan ibarət idi ki, bu qədər yemək yediyi halda, Culiyanın fiqurası zərrə qədər də olsa, pisləşmirdi.

– Nə oldu, gedək? – deyə səbirsiz tonla Culiya maraqlandı.

– Gözlə bir az, – deyə Entoni məmnun bir turistin az öncə oturduğu taburetin üstünə oturaraq xahiş etdi.

Culiya gözlərini süzdürdü.

– Nə gəlib ağlına? – deyə sərt tonla atasından soruşdu.

– Bir portretim olsun istəyirəm, – deyə Entoni şən bir inadkarlıqla xəbər verdi və qrifelini itiləyən rəssam xanıma müraciətlə soruşdu:

– Hansı cür olsa yaxşıdır: anfasını, profildənmi?

– Bəlkə ¾-də, – deyə qız təklif etdi.

– Sağdanımı, soldanımı, – deyə Entoni taburetdə gah bir yana, gah da o biri yana fırlanaraq soruşdu. – Mənə çox adam deyib ki, sağ profilim daha görkəmli görünür. Siz necə bilirsiniz? Culiya, sən necə hesab edirsən?

– Heç necə, tamamilə heç necə! – deyə Culiya atasına arxa çevirərək cavab verdi.

– Axı sən mədəni o rezinə oxşayan şirniyyatlarla doldurmusan, odur ki, mədən bir az da dözə bilər. Mən heç anlamıram ki, qarın partlayınca konfet, şirniyyat yeyən biri necə ac ola bilər?

Portret çəkən xanım hüzn-təvəccöhlə Culiyaya gülümsədi.

– Bu mənim atamdır, biz uzun illər idi ki, görüşmürdük, çünki onu özündən başqa heç kim maraqlandırmırdı. Bizim sonuncu bərabər gəzintimiz o məni uşaq bağçasına yola salarkən olmuşdu. Bu yaxınlarda isə atam bizim münasibətlərimizi, ünsiyyətimizi bərpa etdi. Bircə ona yaşınızın otuzdan yuxarı olduğunu deməyin, bu onun üçün ağır zərbə olar.

Gənc qadın karandaşını kənara qoyub Culiyaya baxdı:

– Siz məni güldürməyə davam etsəniz, mən şəkli korlayacağam.

– Görürsən, – deyə Entoni qadını dəstəklədi. – Sən madmazelin işinə mane olursan. Yaxşısı budur, get, hazır portretlərə bax, biz isə bir azdan işimizi bitirəcəyik.

– Onu rəsm-filan qəti maraqlandırmır, o, burda yalnız sizdən xoşu gəldiyi, sizə simpatiya bəslədiyi üçün dayanıb! – deyə Culiya rəssama şərh verdi.

Entoni işarə ilə qızını çağırdı, sanki hansısa bir sirri onunla bölüşmək istəyirmiş kimi. Culiya əsəbi sifətlə ona doğru əyildi.

– Necə bilirsən, – deyə atası qızının qulağına pıçıldadı. – Atasının öldüyündən üç gün sonra onun portret üçün poza verməsini görmək istəyən neçə-neçə qadınlar, qızlar var?!

Culiya nə cavab verəcəyini bilmədi və ordan uzaqlaşdı.

Pozasını dəyişdirməməyə çalışaraq, Entoni çəpəki baxışlarla öz sifarişini hələ götürməyən, yaxud da rəssamın yalnız ustalaşmaq üçün çəkdiyi portretləri seyr edən qızına baxırdı. Qəfildən Culiyanın sifəti donub-qaldı, gözləri bir nöqtəyə zilləndi, ağzı isə havası çatışmayan birinin ağzı kimi açıldı. Kömürlə çəkilmiş bir neçə ştrixin, cizginin yaddaşda möhkəm dəfn edilmiş xatirələr aləmini canlandırması bir möcüzədirmi, görəsən?! Şəbəkəyə bağlanmış vərəqdəki bu sifət, çənədə nişan vurulmuş

zorla görünən batıq, qabarıq almacıq sümüklərini ifadə edən bu nazik xətt, kağızdan ona yönəldilmiş, onun da gözünü ayıra bilmədiyi o baxış, o dik, sərt və inadkar alın onu uzun illər öncəyə, uzaq bir keçmişə, çoxdan unudulmuş xatirələrə qaytardı...

– Tomas? – deyə o dili dolaşa-dolaşa dilləndi.

9

1989-cu il sentyabrın 1-də Culiyanın on səkkiz yaşı tamam oldu. Həddi-buluğa çatmasının şərəfinə tamamilə başqa bir sahədə beynəlxalq mübadilələr proqramı haqqında öyrənən Culiya atası Entoni Uolşun bir vaxtlar onu yazdırdığı kolleci atmağı düşünürdü. Culiya oxuduğu bir neçə il ərzində uşaqlara fərdi dərslər verməklə, son aylarda isə dostlarından gizli qrafika fakültəsində rəssamlara poza verməklə məşğul olaraq kifayət qədər pul yığmışdı. Halal zəhmətilə qazandığı pullara həmçinin qrup yoldaşları ilə oynadığı qızgın kart döyüşlərindəki uduşlar və

alınması çətinliklə başa gələn təqaüd də əlavə olundu. Təqaüd məsələsi üçün işə Entoni Uolşun katibini qoşmaq gərək oldu, çünki atasının zəngin olduğundan xəbərdar olan fakültə rəhbərliyi, böyük ehtimalla, Culiyanın təqaüd iddiasını rədd edəcəkdi. Uolles böyük tərəddüdlər içində, dəqiqəbaşı “Miss Uolş, görün məni nəyə vadar edirsiniz! Atanız xəbər tutarsa!..” və s. bu kimi ifadələr işlədə-işlədə, sonda nəhayət, sahibinin uzun müddətdən bəri doğma qızına maddi yardım göstərmədiyini təsdiqləyən şəhadətnaməni imzaladı. Bu sənədi universitetin maliyyə şöbəsinə təqdim etməklə, Culiya rəhbərliyi özünün təqaüd hüququna malik olduğuna inandırdı.

Sonra atasının Park-avenyudakı evinə qısa və coşqun bir ziyarət edərək, az qala, zorla atasından öz pasportunu aldı və qapını möhkəm çırpmaqla oradan baş götürüb getdi. Daha sonra Kennedi aeroportuna gedib Parisə qədər bilet götürdü, 1989-cu ilin 6 oktyabr günü səhər tezdən Parisə gəldi.

Birdən onun yadına tələbəlik illərindəki otağı düşdü. Pəncərə altlığına vintlənmiş balaca taxta stolu, pəncərələrin unudulmaz rəsədxana mənzərəsinə açılması, dəmir stul, qədim, az qala, ötən əsrdən qalma lampa, nahamar, lakin çox ətirli mələfəli yatağı, onunla bir mərtəbədə yaşayan iki rəfiqəsi – lakin onların adları keçmişin sonsuzluğunda itirilmişdi. İncə Sənətlər Məktəbinə gedərək hər gün keçdiyi Sen-Mişel bulvarı. Bulvarın tinindəki “Araqo” kafesi və onun piştaxta arxasında oturub siqaret çəkən və səhər tezdən qəhvə ilə konyak içən daimi müştəriləri. Nəhayət ki, onun müstəqil həyat barədə arzuları reallığa çevrilmişdi, lakin istənilən flirt onun üçün qadağa altında idi – dərslərinə heç nə mane olmamalıydı. Culiya səhərdən axşamədək, axşamdan səhərədək – gecə-gündüz şəkil çəkirdi. O, Lüksemburq bağının, az qala, bütün skamyalarında oturub, onun bütün xiyabanlarını gəzib, insanların keçməsi qadağan olunmuş bütün çəmənliklərində uzanmışdı. Bu qadağalara müqabil olaraq həmin çəmənliklərdə

cürbəcür quşlar gəzişirdi və Culiya onların yöndəmsiz addımlarını və hoppanmalarını maraqla seyr edirdi. Oktyabr bitmişdi və Culiyanın ilk Paris payızının aydın şəfəqləri yaxınlaşan tutqun noyabr dumanlarında sönmüşdü.

Bir axşam “Araqo” kafesində yığışmış Sorbonna tələbələri coşqunluqla Almaniyadakı hadisələri müzakirə edirdilər. Sentyabrın ilk günlərindən başlayaraq, minlərlə ADR almanları Qərbə sığınmaq ümidilə Macarıstan sərhədini keçməyə başlamışlar. Bu ərəfədə Almaniya küçələrində bir milyona yaxın adamın iştirakı ilə nümayiş keçirilmişdi.

Onun adı Antuan idi.

Culiyanı dərin xatirə dalğası öz ağışuna aldı.

– Ora getmək lazımdır! – deyə ikinci adam təklif etdi.

O isə Matias idi. Aydın xatırlayıram ki, o, həmişə siqaret çəkir, cüzi xırda şeylərdən həyəcanlanır, aramsız danışdı, danışmağa sözü olmayanda isə fit çalırdı. O vaxta qədər sükutdan bu dərəcədə qorxan bir insana rast gəlməmişdim.

Entuziastlar dərhal komandaya cəmləşdilər. Maşın elə həmin gecə Almaniyaya yollanmalıydı. Sükan arxasında bir-birini əvəz edərək, onlar Berlinə həmin gecə, yaxud da sübh tezdən çatmağa ümid edirdilər.

Həmin axşam “Araqo” kafesində əlini qaldırıb izdihama qoşulmağa Culiyanı nə vadar etmişdi? Hansı qüvvə onu Sorbonna tələbələrinin oturduğu stola yaxınlaşdırdı? Onlara yaxınlaşaraq Culiya soruşdu:

– Olarmı, mən də sizinlə gedim?

Hər kəlməmi xatırlayıram.

– Mən maşın sürməyi bacarıram, həm də bu gün bütün günü yatıb, yuxumu almışam...

Bu sözlərim isə yalan idi.

– ... odur ki, bir neçə saat dalbadal sükan arxasında otura bilərəm.

Antuan yoldaşları ilə məsləhətləşdi.

Dayan görüm, o, Antuan idi, yoxsa Matias?

Bunun elə bir əhəmiyyəti yoxdur – tələbələr yekdilliklə razılıq verdilər və Culiya onlara qoşulmaq razılığını əldə etdi.

– O amerikalıdır, biz isə onlara çox borcluyuq! – deyərək Antuanın hələ də tərəddüd etdiyini görən Matias dedi. Sonra da əlini qaldıraraq davam etdi, – bu qız vətəninə qayıdıb fransızların dünyada baş verən bütün inqilablara sərgilədiyi şəriklik münasibətini söyləyəcək.

Uşaqlar aralarında Culiyaya yer etdilər və o öz yeni dostlarının arasında oturdu.

Daha sonra uşaqlarla birlikdə Araqo bulvarına çıxan Culiya kimlərlə görüşməli, qucaqlaşib-öpüşməli olmuşdu, axı o artıq gedənlər komandasına daxil idi, Parisdə qalanlarla vidalaşmamaq olarmı? Onların qarşısında min kilometr yolu qət etmək məsələsi durmuşdu, zamansa çox az idi. Həmin gecə, 7 noyabr tarixində Sena çayının Bersi sahililə keçərkən, Culiyanın Parisi həmişəlik tərk etdiyi və öz tələbək otağının pəncərələrindən rəsədxana damını bir daha heç vaxt görməyəcəyi ağına belə gəlmirdi.

Sanlis, Kompyen, Amyen, Kambre... Yolüstü onun qarşısından neçə-neçə yol işarəsi və neçə-neçə tanımadığı şəhərlər ötüb-keçdi!..

Gecəyarısına bir az qalmış onlar artıq Belçika sərhədinə çatırdılar və Valansyenada Culiya sükan arxasına əyləşdi.

Sərhəddəki gömrükçülər uzun müddət maraqla onun amerikalı pasportuna baxıb yoxladılar; xoşbəxtlikdən vəziyyətdən qurtuluş İncə Sənətlər Məktəbinin tələbə biletinin köməyilə başa gəldi və səfər davam etdi.

Matias aramsız oxuyurdu və bu, Antuanı qıcıqlandırır, mən isə mənə tanış olmayan sözləri yadda saxlamağa çalışaraq diqqətlə qulaq asırdım: bu mənə yorğunluqla mübarizə aparmağa kömək edirdi.

Bu xatirə Culiyanın üzündə təbəssüm yaratdı, onun ardınca sel kimi digər xatirələr də axışıb gəldi.

Avtomobil trasından meydana dönərək, onlar birinci dayanacaqlarını etdilər. Biz əlimizdə olan nağd pulları hesablayıb ağ bulka çörək və vetçina almaq qərarına gəldik. Culiyanın şərəfinə isə bir butulka da koka-kola alındı, lakin ona bu içkidən bircə qurtum çatdı.

Onun yol yoldaşları çox sürətli danışdırlar və çox şeyləri Culiya anlamırdı. Halbuki altıillik dərslərin fransız dilini onun üçün, demək olar ki, doğmalaşdırdığını düşünürdü. Nə üçün atam mənə məhz bu dili öyrətməyi qərara almışdı? Yoxsa Monrealda keçirilən günlər xatirinəmi? Lakin yenidən yola düşmək vaxtı idi.

La-Luvyer yolayrıcındakı Monsu keçdikdən sonra onlar yollarını azdılar. Elə Brüsseldən keçid də, xırda da olsa, lakin yenə də macərəyə çevrildi. Orada da ona, amerikalı bir qıza daha yaxşı anlaşılacaq fransız dilində danışılırdı, hərçənd bəzi ifadələri ilk dəfə idi eşidirdi. Maraqlıdır, görəsən, bir yolçunun onlara Lyecə necə getməli olduqlarını anladanda Matias nə üçün elə gülürdü? Antuan vaxtı hesablayaraq yenidən xəritəyə dalmışdı, onun hesablamalarına görə qayıtmaları bir saatdan artıq vaxt

aparacaqdı, Matias isə maşının sürətini artırmağı yalvarırdı: inqilab zaman tanımır. Bir sözlə, şimala gedən yol həddindən artıq uzun görünürdü və onlar başqa yolla, Düsseldorfdan keçərək getməyi qərara aldılar.

Lakin öncə onlar flamand Brabantını keçdilər. Burada fransız dili axsayırdı. Necə də qeyri-adi diyar idi: bir-birindən, sadəcə, bir neçə kilometr aralı yaşayan insanlar üç dildə anlaşırdı!

Matias Belçikanı “Cizgi filmləri və lətifələrdəki dünya” adlandırdı. Lycə çataçatda Culiya mürgüləməyə başladı və maşın qəfildən sürətlə kənara sıçradı.

Yol kənarında saxladılar, qorxu həyəcanı keçdikdən sonra Antuan Culiyanı sərt şəkildə məzəmmətlədi və maşının arxa oturacağına yolladı.

Hərçənd, bu cəza tam zərərsiz oldu: Culiya Qərbi Almaniya sərhədindəki pasport nəzarəti prosesini yuxuda keçirdi. Matias səfir işləyən atasının sayəsində aldığı diplomatik sürücü vəsiqəsi səbəbinə sərhədçi zabiti ögey bacısını oyatmamağı üçün dilə tutdu; yazıq qız yenicə Amerikadan gəlmişdi.

Zabit şəfqət göstərərək yalnız bardaçokda olan sənədlərin yoxlanması ilə kifayətləndi.

Culiya yuxudan oyananda onlar artıq Dortmunda çatırdı. Bütün kompaniya – bir səs istisna olmaqla – Culiyanın fikrini soruşan olmadı – yekdilliklə düşərgə salınmasına və bir kafedə normal səhər yeməyi qərarına səs verdi. O səhər – 8 noyabr günü Culiya həyatında ilk dəfə olaraq Almaniya da oyandı. Ertəsi gün onun adı, yaxşı bələd olduğu dünyasını çoxsaylı hadisələr dalğası üstələyəcək və bu coşqun axın gənc bir qızın həyatını hökmdarcasına ağışuna alacaqdı.

Maşın Bilefeldi keçdi, qarşıda Hannover var idi və Culiya yenidən sükan arxasına oturdu. Antuan etiraz etməyə cəhd etdi,

lakin nə onun özü, nə də Matias maşın sürəcək halda deyildilər, Berlinə isə hələ xeyli yol var idi. Dostların ikisi də o saat yuxuya getdi və Culiya, nəhayət, qısa sakitlik anlarından nəşələnmək imkanı əldə etdi. Qarşıda Helmştedt göründü. Ətraf aləm kifayət qədər qorxulu görünürdü. Tikanlı məftilli hasarlar Şərqi Almaniya ilə sərhədin yaxınlığının təsdiqi idi. Matias yuxudan ayılıb Culiyaya maşını yol kənarına çəkməyi əmr etdi.

Burada onlar rolları dəyişdilər: Matias sükana keçdi, Antuan onun yanındakı oturacaqda oturdu, Culiyanı isə arxa oturacağa yolladılar. Diplomatik pasport sərhədçiləri onların yollarına davam etmələrinə inandırmalı idi. “Hələddici məşğələ!” – deyə Matias əmr verdi. Səfərin əsl məqsədi barədə bir söz belə olmamalı idi. Onların nə üçün ADR-ə getmələri soruşularsa, o, Matias, Berlində səfir işləyən atasını ziyarət etmək niyyətində olduğunu deyəcək; Culiya özünün amerikalı olduğunu və onun da atasının diplomatik idarənin işçisi olduğunu bildirəcəkdi. “Bəs mən?” – deyə Antuan soruşdu. “Sən isə dinməzəcə oturacaqsan”, – deyə Matias mühərriki işə salaraq cavab verdi.

Yolun sağ kənarı ilə qatı küknar meşəsi uzanırdı. Nəhayət, işıqlaşanda çəmənlikdə sərhəd postunun qaranlıq cizgiləri görünməyə başladı. Onun zonası o qədər böyük idi ki, tranzit dəmiryolu stansiyasını xatırladırdı. Onların maşını iki yük maşınının arasına girdi, lakin sərhədçi zabıt onlara o biri yola çıxmalarını işarə etdi. Matias artıq gülümsəmirdi.

Şosenin hər iki tərəfində, ağacların üstündən projektorlu dirəklər ucalırdı və demək olar ki, eyni hündürlükdə olan birbirinin qarşısında qoşa dayanmış dörd baxış buruğu var idi. Hər keçirilən maşının ardınca qapanan qəfəsli darvazanın üstündə “Marienborn sərhəd kontroli” yazılmış lövhə asılmışdı.

Birinci yoxlanışda onları maşının yük yerini açmağa məcbur etdilər. Gömrükçülər Antuanla Matiasın çantalarını yoxladılar və

yalnız bu yerdə Culiya özü ilə heç bir şey götürmədiyini xatırladı. Sonra onlara sənədlərin yoxlanması keçiriləcək iki qarşı-qarşıya durmuş ağ dəmir köşkün arasından keçən yolla irəli getmələri əmr olundu. Zabit Matiasa maşını kənarında saxlayıb onunla getməsini tapşırırdı. Antuan bu təşəbbüslərinin böyük bir ağılsızlıq olduğunu və bu işlərin ən başdan nə ilə bitəcəyini öncədən gördüyünü bildirdi, Matias isə ona “həllədicə məşğələ” zamanı gələnən qərarı xatırlatdı. Culiya baxışı ilə nə etməli olduğunu soruşdu. Matias bizim pasportlarımızı götürüb – mən bunları elə aydın xatırlayıram ki, sanki hər şey dünən olmuşdu – sərhəddənin ardınca getdi. Biz isə Antuanla oturub gözləyirdik və özümüzü bu dəmir tələdə çox tənha hiss etməmizə baxmayaraq, Matiasın tapşırıqlarını unutmadan dinməz-söyləməz oturub gözləyirdik. Bir müddətdən sonra Matias bir nəfər hərbi ilə birlikdə qayıtdı. Gözümüzü onun üzünə diksək də, nə mən, nə də Antuan bizi nələrin gözləyəcəyini anlama bilmirdik. Gənc əsgər bir-bir diqqətlə bizi yoxladı, sonra da pasportları Matiasa qaytardı və işarə ilə keçməmizə icazə verdi. Həyatımda heç bir zaman – nə ona qədər, nə də ondan sonra mən yad, düşmənçəsinə bir mühitdə bu qədər qorxu, damarlarda axan qanı donduran, iliyə qədər işləyən bədbinlik hissi keçirməmişdim. Maşın asta-asta növbəti keçid məntəqəsinə tərəf irəliləyirdi; orada yenə dayandıq və hər şey yenidən başladı. Matiası binanın dərinliyinə apardılar və qayıdarkən biz onun üzündəki təbəssümdən hər şeyin qaydasında və Berlin yolunun bizim üçün açıq olduğunu anladığımız. Bununla yanaşı, avtostradadan kənara çıxmaq bizə qadağan olunmuşdu.

Köhnə Monreal limanının gəzinti sahəsində əsən meh Culiyanı bir az üşüdüdü. Onun baxışı əvvəlki kimi keçmişdən gəlmiş və vaxtilə sərhəddə ucalaraq iki Almaniyanı bölən dəmir ağ köşklərdən qat-qat ağ kağızda əks olunmuş bir kişi sifətinə zillənmişdi.

Tomas, o zamanlar sənin yanına gəldiyimi bilmirdim. Biz elə qayğısız idik ki...,sən isə – sən hələ sağ idin.

Özünə gəlib yenidən oxumağa başlaması üçün Matiasa nə az, nə çox – düz bir saat vaxt lazım oldu. Onların yolüstü qarşılaşdıqları və ya ötüb-keçdikləri maşınların arasında, yük maşınları nəzərə alınmamaqla, yalnız “trabantlar” var idi. Adama elə gəlirdi ki, qonşularla rəqabətə yol açmamaq üçün, bu ölkənin bütün sakinləri eyni markalı maşınlar almağa qərar vermişdi. Onların ADR avtostradası ilə iftixarla irəliləyən “pejo-504” maşını isə ətrafdakılara güclü təsir bağışlayırdı; “pejo” yanlarından keçərkən heyranlıqdan fit çalmayan bir sürücü belə yox idi.

Şermen, Tissen, Köpernits, daha sonra onların ardınca Maqdeburq və nəhayət, Potsdam da arxada qaldılar; Berlinə cəmi əlli kilometr yol qalırdı. Antuan qəsəbəyə girərkən sükan arxasında mütləq özünün oturmalı olduğunu elan etdi. Culiya qaqqıldayaraq dostlarına bu şəhəri, demək olar ki, əlli il öncə məhz onun həmvətənlərinin azad etdiyini xatırlatdı.

– Və indiyə kimi də burada yerlərini bərkidib oturublar! – deyə Antuan istehza ilə qeyd etdi.

– Fransızlarla birlikdə! – deyə eyni tonla Culiya cavab verdi.

– İkiniz də məni cana yığmısınız! – deyə Matias nəticə çıxardı.

Hamı susdu və bu vəziyyətdə Qərbi Almanianın Şərqi Almaniya yerləşdirilmiş balaca bir anklavının sərhədinə gəlib çıxdılar; ta şəhərə çatana qədər heç biri bir kəlmə də olsun danışmadı və bu yerdə Matias qəfildən təntənə ilə dedi: “Ich bin ein Berliner8!”

8 Mən Berlinliyəm! (alm.)

10

Lakin onların bütün hesablamaları yanlış çıxdı. 8 noyabr günü artıq sona yetişir, yoldakı yubanmalara görə isə heç kim narahat olmurdu. Onlar əldən düşmüşdülər, lakin yorğunluq barədə düşünmürdülər. Şəhərin havasında aşkarcasına canlanma sezilirdi: müəyyən hadisələrin baş verəcəyi bəlli idi. Antuan haqlı çıxdı: dəmir pərdənin o biri tayında dörd gün əvvəl Şərqi Berlin əhalisinin azadlıq tələbli çoxmilyonlu nümayişi keçirilmişdi. Minlərlə əsgəri və gözətçi itləri, gecə-gündüz gözünü yummayan keşikçiləri olan hasar bir-birini sevən və əvvəllər birlikdə yaşayıb, indi isə ümitsizcə görüşəcəklərini gözləyən insanları bir-birindən amansızcasına ayırırdı. Budur, iyirmi səkkiz il idi ki, qohumları, dostları, qonşuları bir-birindən sadəcə tikanlı məftilli və gözətçi buruqlu qırx üç kilometrlik beton hasar ayırırdı. Bu hasar barbar qəddarlıqla “soyuq müharibə”nin gəlişini xəbər verən o dərddli-kədərli bir yayda ucaldılmışdı.

Kafedə bir stolun ətrafına toplaşan dostlar ətrafdakıların danışığılarına diqqət yetirirdi. Antuan liseydə öyrəndiyi alman dili biliklərini səfərbər edərək, Matiasla Culiya üçün mümkün qədər aydın şəkildə berlinlilərin dediklərini tərcümə etməyə çalışırdı. Kommunist rejimi çox sürməyəcək. Bəziləri hətta tezliklə buraxılış məntəqələrinin açılacağını iddia edirdi. Hər şey Qorbaçovun oktyabr ayında ADR-i ziyarət etməsindən sonra dəyişmişdi. Pivə içmək üçün iki-üç dəqiqəliyə kafeyə gəlmiş “Tagesspiegel”in müxbiri redaksiyalarında qarışıqlıq və xaosun hökm sürdüyünü xəbər verdi.

Adətən, bu saata qədər nəşriyyatdan çıxmış qəzetlər indiyədək gəlib çıxmamışdı. Mühüm bir hadisə yetişirdi, lakin bunun dəqiq nə olacağından heç kimin xəbəri yox idi.

Gecənin gəlişilə yol yorğunluğu özünü büruzə verdi. Culiya durmadan əsnəyirdi, üstəlik hıçqırıq da onu üstələmişdi. Matias

bu bələdan qurtulmaq üçün bütün üsullardan istifadə edərək, ilk öncə Culiyanı möhkəm və qəfil qışqırıqla qorxutmağa çalışdı. Lakin bütün cəhdləri, sadəcə, qaqqıltı ilə sonuclanır, Culiya isə daha çox hıçqırmağa başlayırdı. Onda işə Antuan girişdi. O, Culiyanı bir neçə mürəkkəb hərəkət etməyə məcbur etdi – məsələn, bir stəkan su içib, başını aşağı salmaq və əllərini açmaq tələb olunurdu. Antuan bu üsulun ən effektiv üsul olduğuna inandırsa da, bu dəfə o da yaramadı – spazmalar daha da gücləndi. Bar müştərilərinin bəziləri öz üsullarını təklif edirdi: məsələn, bir pinta suyu birnəfəsə içmək, axıra qədər; burnunu tutaraq mümkün qədər uzun müddət nəfəs almamaq; yerə uzanıb dizlərini qatlayaraq, ayaqları qarına doğru yığmaq və s. Piştaxtanın yanında sakit dayanıb pivə içən göyçək bir həkim Culiyaya, demək olar ki, qüsursuz ingiliscəsində sadəcə istirahət etməsini məsləhət görənədək onlar ixtiraçılıq sahəsində bir-birilə yarışmağı davam etdirdi. Həkimin qeyd etdiyinə görə, Culiyanın gözlərinin altındakı qaramtıl torbalar onun son dərəcə yorulduğunun əlaməti idi və yuxu bu halda ən yaxşı dərmandır. Üç dost ucuzvari gənclər üçün hostelə axtarmağı qərara aldı.

Antuan belə bir daldalanacağı harada tapmaq mümkün olduğu ilə maraqlandı. Lakin yorğunluq ona da aman verməmişdi: barmen onun nə demək istədiyini anlamamışdı. Nəhayət, onlar bir balaca mehmanxanada iki nömrə kirayələyib, birində iki oğlan, digərində isə Culiya yerləşdilər. Onlar çətinliklə dördüncü mərtəbəyə qalxıb, hər kəs öz otağına gedərək özlərini çarpayılara zorla yetişdirdilər. Düzdür, Antuan gecəni yerə sərilmiş adyalda keçirməli oldu, çünki Matias çatar-çatmaz çarpayıda köndələn vəziyyətdə dərin yuxuya getdi.

Portretçi qadın əlindəki şəkli heç cür bitirə bilmirdi. O, dəfələrlə öz sifarişçisini rahat oturmağa səsləsə də, Entoni Uolş onu, demək olar ki, dinləmirdi. Zavallı qadının tez-tez qızına

baxmaq üçün üzünü çevirən Entoni Uolşun sifətindəki ifadəni tutmaq cəhdləri çox zaman uğursuzluqla nəticələnirdi. Culiya əvvəlki kimi gözünü sərgiyə çıxarılmış şəkillərdən çəkmirdi. Adama elə gəlirdi ki, onun dalğın baxışı o şəkillərdə başqa, uzaq obrazlar axtarırdı. Ata rəssam qadına poza verdiyi vaxtda, qız gözünü o portretdən ayırmırdı... Entoni onu səsləsə də, Culiya cavab vermədi.

Üç nəfər dostun balaca mehmanxananın holunda toplandığı unudulmaz 9 noyabr gününün günortaçağı idi. İlk öncə onlar şəhəri gəzib bələd olmağı qərara aldılar. Daha bir neçə saat, Tomas, cəmi bir neçə saat və mən sənə rast olacağam.

Əvvəlcə onlar Qələbə kolonnasını görməyi qərarlaşdırdılar. Matias bu kolonnanın Vandom kolonnasından daha əzəmətli göründüyünü qeyd etdi, Antuan isə belə müqayisələrin mənasız olduğu qənaətində idi. Culiya onlardan həmişəmi itlə pişik kimi yola getdiklərini soruşduqda hər iki yoldaş onun nə demək istədiyini anlamayaraq, təəccüblə gözlərini ona zillədilər. Sonra onların marağını Kurfyurstendamın əsas ticarət yolu cəlb etdi, bunun ardınca onlar təxminən yüz küçəyə yaxın yolları piyada keçir və yalnız Culiyanın yorğunluqdan ayaqlarını hiss etmədiyi vaxtlarda tramvaya oturub gedirdilər. Günortaçağı onlar qeysər II Vilhelmin şərəfinə inşa edilmiş Xatirə kilsəsinin qarşısına gəlib çıxdılar: bu binanın İkinci Dünya müharibəsi zamanı bombardmana məruz qalaraq uçub dağıldığına görə berlinlilər bu binanı “çürük diş” adlandırırdı, salamat qalan hissəsi isə orijinal bir formada olduğu üçün indiki adını almışdı. Kilsənin xarabazarlığı xatirə nümunəsi kimi qorunub saxlanmışdır.

Axşam yeddinin yarısında səyyahlar parkın yanında dayanıb orada gəzişməyi qərara aldılar.

Tezliklə onlar Şərqi Almaniya hökumətinin müasir dünyanın simasını dəyişəcək, ya da ən azından XX əsrin sonuna səbəb olacaq bəyannamə elan etdiyini öyrəndilər. Bundan sonra Şərqi Almaniya vətəndaşlarına xaricə gedib-gəlmək və maneəsiz Qərbə keçmək imkanları verilirdi. Hasar yanındakı nəzarət məntəqələrində keşik çəkən əsgərlərə atəş açmamaq və itləri buraxmamaq əmri verilmişdi. “Soyuq müharibə” illərində bu biabırçı hasardan keçməyə cəhd göstərən neçə-neçə kişi, qadın və uşaqların həlak olduğunu düşünmək belə vahiməyə səbəb olur! Nümunəvi xidmət keçən keşikçilərin güllə-baranı altında yüzlərlə qoçaq həyatı ilə vidalaşmışdır.

Nəhayət, indi berlinlilərin hərəkət etməsinə məhdudiyyətlərin götürülməsilə azadlıq elan olunmuşdu! Bu yerdə müxbirlərdən biri hökumət nümayəndəsindən bu sərəncamın nə vaxt qüvvəyə minəcəyi barədə maraqlandı. Sualı tam dərk etmədən o cavab verdi: “Elə bu dəqiqədən”.

Axşam saat səkkizdə bu məlumat hər iki Almaniyanın bütün televiziya və radiokanalları ilə yayımlandı: inanılmaz bir xəbər güclü təsir bağışlamışdı.

Minlərlə Qərbi Almaniyalı sərhəd məntəqələrinə axışıb gəldi. Minlərlə Şərqi Almaniyalı da eyni cür davrandı. Şiddətlə və sevinclə azadlığa doğru can atan insanların arasında iki nəfər fransız oğlan, bir amerikalı qız da var idi.

Saat 22:30-da Qərbi və Şərqi Almaniyanın hər bir sakini nəzarət məntəqələrinə səpələndilər. Hadisələrin belə bir istiqamət almasına hazır olmayan hərbiçilər qəfil azadlıqdan məst olmuş çoxminli insan izdihamında itib getdi və bir anda özlərini Hasarın düz yanında buldular. Bornhaymer-ştrassdakı şlaqbaumlar yuxarı qaldırıldı və hər iki Almaniya birliyinə doğru irəlilədi.

Sən şəhərlə, küçədən-küçəyə azadlığa doğru addımlayırdın, mən isə idarə olunduğum gücü anlamadan sənə doğru gəlirdim. Axı nə bu qələbə, nə də bu ölkə mənim deyildilər, küçələr də mənə yad idi, hərçənd yox – mən burada yad idim. Mən də irəli qaçdım, qaçdım ki, bu cansız dəstənin içindən azadlığa çıxım. Antuanla Matias məni qoruyurdu: biz ümidlə dolu rəssamların canfəşanlıqla göy qurşağının bütün rənglərinə boyadığı ucsuz-bucaqsız beton hasar boyunca qaçırdıq. Keçid məntəqələrindəki intizarın dözülməzliyi sənə bəzi həmvətənlərinin Hasara dırmanmasına səbəb olmuşdu. Biz də dünyanın bəri tayında duranlar – onları müşahidə edirdik. Mənim sağ tərəfimdə tanımadığım insanların hasardan hoppanıb düşmələrinə kömək məqsədilə minlərlə əl uzanır, sol tərəfimdə bəziləri hələ dağılmamış dəmir hasarın arxasındakı əsirləri bir neçə saniyə də olsa, tez görmək üçün nisbətən güclülərin çiyinə dırmaşır. Bizim çılğın səsimiz sizin haraylarınızla qarışırdı və bu ümumi xor sizi ruhlandırır, qorxunu dəf edir və sizin burada, bizimlə bərabər olacağınızı təsdiqləyirdi. Qəfildən mən Nyu-Yorkdan qaçmış amerikalı – sənə sonda insaniyyətlik qazanan vətəninə qalib gəlmiş bir ölkənin övladı alman qadını olmağa başladım; mən də Matias kimi, sadələh gənclik vəcdilə “Ich bin ein Berliner” sözlərini pıçıldadım və hönkürtü ilə ağlamağa başladım. Ah, mən necə də ağlayırdım, Tomas...

O axşam Monrealın köhnə limanı sahilində dolaşan turistlər arasında yoxa çıxan Culiya da ağlayırdı. O, kömürlə çəkilmiş şəkə baxıb gözlərindən sel töküdü.

Entoni Uolş gözünü ondan çəkmirdi. O, yenidən qızını səslədi:

– Culiya! Sən özünü yaxşı hiss edirsən?

Lakin qızı atasını eşitmək üçün ondan çox uzaq məsafədə idi – onları ötüb-keçən iyirmi il ayırırdı.

... Camaat anbaan çoxalır və daha güclü qaynaşırdı. Vəhşi basabasda insanlar Hasara yaxınlaşmağa çalışırdı. Bəziləri əllərinə keçənlə hasarı döyəcləməyə çalışırdı: vintaçanlarla, daşlarla, buz baltaları ilə, cib bıçaqları ilə; əlbəttə, bu, mənasız idi və beton bu zərbələrə tabe olmurdu. Lakin insanlar bu maneəni yer üzündən tezliklə silməyə can atırdı! Birdən məndən cəmi bir neçə metr aralıda möcüzə baş verdi: Berlinə dünyanın ən adlı-sanlı violonçel çalanlarından biri gəlmişdi¹⁰. Baş verənləri öyrəndikdə o da bizə – sizə birləşdi. Violonçelini sazlayıb çalmağa başladı. Bunun həmin axşamı, yoxsa ertəsi günümü olduğunu xatırlamıram. Amma fərqi nədir ki? Əsası odur ki, onun melodiyası o Hasarı da sarsıtmışdı. Adicə fa, la, si notlarından ibarət bu melodiya şəxsən sizin üçün səslənirdi, bura azadlıq şərqisinin doğulduğu mühit idi. Və bilirsənmi, həmin anlarda ağlayan yalnız mən deyildim. O gecə mən çoxlu gözyaşı gördüm; iyirmi səkkiz il boyunca görüşmələri, bir-birinə toxunmaları, sarılmaları, bir havanı udmaları qadağan olunan ana-balanın bu uzun ayrılıqdan qurtularaq qucaqlaşmasını və sel kimi axıtıqları göz yaşlarını; minlərlə tanımadığı insanların arasında öz oğullarını axtaran ağbirçək ataların göz yaşlarını; yalnız göz yaşlarının onlara dəymiş zərəri yuyub aparmaq qabiliyyətində olduğu üçün berlinlilərin axıtdığı göz yaşlarını. Sonra isə minlərlə başqa simalar arasında mən Hasarın lap yuxarısında sənin üzünü gördüm, sənin tozdan bozarmış üzünü, sənin gözlərini. Sən mənim orda, Hasarda gördüyüm ilk adam idin – Qərbin ilk qızını görənlə Şərqlin ilk oğlanı, bu qız isə mən idim.

– Culiya! – deyə Entoni Uolş yenidən səsləndi.

Culiya bir kəlmə deməyə taqət tapmadan bir anlığa üzünü atasına çevirdi və yenidən gözünü portretə dikdi.

Sən uzun dəqiqələr boyunca orda, Hasarın düz yuxarısında dayanmışdın və bizim baxışlarımız heç cür bir-birindən ayrılma bilmirdi. Sənin qarşında yeni dünya var idi, o, bütünlüklə sənə məxsus idi və sən mənə elə baxırdın ki, sanki bizi möhkəm, gözə görünməyən bir bağ bağlayır. Mən axmaq kimi ağlamağa davam edirdim və birdən-birə sən mənə gülümsədin. Sən bir az aşağı oturaraq Hasardan hoppandın və mən də başqaları kimi sənə qucaq açdım. Sən mənim açıq qollarıma düşdün və biz ikimiz də sənin indiyə qədər ayaq basmadığın torpağa yığıldıq. Sən almanca üzr istədin, mən isə ingiliscə salamladım. Sonra biz ayağa qalxdıq, sən də mənim çiyinlərimdən tozu elə çəkinmədən çırpdın ki, sanki həmişə bunu etmişdin. Sən nəşə deyirdin, amma mən heç nə anlamırdım. Və bunu görərək sən vaxtaşırı mənə başınla işarə edirdin. O dəqiqələrdə sən dəhşətli dərəcədə gülməli idin və mənə gülmək tutdu. Yəqin ki, mən səndən də gülməli idim. Bu yerdə sən əlini mənə uzadıb sonralar mənim aramsız olaraq təkrarladığım adını dedin – mənim uzun müddətdən bəri təkrar etmədiyim Tomas adını...

Sahil kənarı ilə gəzən bir qadın ona toxunaraq itələdi və üzr istəmək heç ağına da gəlmədi. Culiya ona əhəmiyyət vermədi. Səyyar bəzək-düzək alverçisi onun gözünün önündə ağacdan düzəldilmiş muncuq əsdirirdi, Culiya isə onun dediklərinin heç birini eşitmədən yavaşca başını buladı. Entoni rəssam xanıma on dollar verib ayağa qalxdı. Qadın da ona çəkdiyi rəsmi uzatdı. Üzünün ifadəsi çox düzgün qələmə alınmışdı, oxşarlıq heyranedicidir idi. Entoni razılıqla əlini yenidən cibinə salıb mükafatın dəyərini ikiqat artırırdı. Sonra Culiyaya yaxınlaşdı:

– On dəqiqədir bu cür diqqətlə baxdığın nədir?

Tomas, Tomas, Tomas... Sənin adının tələffüzünün nə qədər şirin olduğunu unutmuşdum. Bu qarşımdakı sənə oxşar şəkli gördüyüm ana qədər sənin səsini, yanaqlarındakı batıqları, təbəssümünü, hər şeyi unutmuşdum. Sənin bu lənətə gəlmiş müharibəyə reportaj dalınca getməyini heç vaxt istəmirdim! Sənin mənə reportyor olmaq istədiyini dediyin gün bunun nə ilə nəticələncəyini bilsəydim, səni bu ideyanın çox pis olduğuna inandırmağa çalışardım.

Sən isə fotoreportajların daşürəkli olmasına, qəlblərimizi sızıldatmasına baxmayaraq, həyatımız barədəki həqiqətləri dünyaya yayan bir məsləyin pis ola bilməyəcəyini deyəcəkdin. Sən qəfil ciddi bir tərzdə deyərdin: “Mətbuat Hasarın o biri tərəfindəki həyatdan xəbərdar olsaydı, ölkə hökuməti bu Hasarın uçurulmasını daha əvvəl əmr edərdi”. Lakin onlar axı bilirdi, Tomas, onlar sizin hər birinizin həyatınızı tam düzgün bilirdi, onlar sizi təqib edirdi, amma hökmdarlar qorxaq olur, onlar dəyişikliklərdən qorxurlar və mən sənin sözlərini xatırlayıram. Sən deyirdin ki, fikir və söz azadlığı olan, cəza tədbirlərindən çəkinilməyən bir ölkədə doğulmaq lazımdır. Bu mövzuda biz səninlə gecə-gündüz mübahisə etsək də, yenə də sözlərimiz tükənmirdi. Bizim o mübahisələrimiz üçün nə qədər darıxdığımı bir bilsəydin, Tomas.

Mənim getmək məcburiyyətində qaldığım o gündəki kimi, mən yenə də tutarlı arqument tapmadan məğlub olduğumu boynuma alardım. Bir də, bu qədər uzun müddət azadlıq eşqilə alışıb-yanan adamı mən necə qoruya bilərdim?! Hə, sən haqlı idin, Tomas, sən özünə dünyanın ən gözəl sənətlərindən birini seçmişdin. Məsudla görüşə bildinmi? Sizin ikinizin də artıq qaranlıq dünyada olduğunuz bir vaxtda o sənə müsahibə verdimi

və bu görüş belə yüksək qiymətə dəydimi? O səndən uzun illər sonra öldü. Pandçer vadisindəki dəfn yürüşündə minlərlə insan iştirak edirdi, lakin sən qalıqlarını heç kim toplaya bilmədi. O bədbəxt mərmə sən qrupunu tikələrə parçalamazdan öncə mən qorxaraq səni tərək etməsəydim, görəsən, həyatım necə olardı?

Entoni əlini Culiyanın çiyinə qoydu:

- Sən kiminlə danışırsan?
- Heç kimlə, – deyə Culiya diksinərək cavab verdi.
- Bu şəkil səni açıq-aşkar tilsimləyib, dodaqların da titrəyir.
- Rahat burax məni, – deyə Culiya pıçıldadı.

Mən özümün birdəqiqəlik utancaqlığı, davamsız qətiyyətsizlik hissimi xatırlayıram. Mən “dostlar” sözünü xüsusilə vurğulayaraq və anlamağın üçün altı-yeddi dəfə təkrarlayaraq səni Antuan və Matiasla tanış etdim. Bu ağılsızlıq idi, sən o vaxtkı ingiliscən bərabad idi. Lakin sən, zənnimcə, yenə də məni başa düşdün və dostcasına onların çiyinlərini şappıldatdın. Matias səni azadlıq münasibətilə təbrik edərək möhkəm qucaqladı. Antuan əlini sıxmaqla kifayətləndi, lakin o da Matias qədər həyəcanlı idi. Və biz dördümüz birlikdə şəhəri gəzməyə yollandıq. Sən kimisə axtarırdın və mən, az qala, axtardığın adamın qadın olduğunu düşünmüşdüm, amma yox, o sən uşaqlıq dostun idi. On il əvvəl o dostun ailəsilə birlikdə Hasarın bu biri üzünə qaçmağı bacarmışdı və o vaxtdan bəri siz onunla görüşmürdünüz. Lakin elə küçədəcə bir-birilə qucaqlaşan, mahnı oxuyan, yeyib-içən, rəqs eləyən minlərlə insan arasında dostu tapmaq mümkün idimi?! Sən onda belə dedin: dünya böyükdür, dostluq – sonsuz. Bilmirəm, Antuanı sən ləhcənmi, yoxsa sadələvhlüyümmü güldürdü, amma

mən sənin bu fikrini çox gözəl hesab edirdim. Necə olmuşdu ki, həyatın sənə bu qədər amansızcasına yanaşmasına baxmayaraq, sən o uşaqlıq saflığını qoruyub saxlaya bilmişdin? Halbuki bizim adı çıxmış azadlıqlarımız bu saflığı içimizdə boğmuşdu. Biz sənə yardımçı olmaq qərarına gəldik və Qərbi Berlinin küçələrini bərabər dolaşmağa başladıq. Sən elə qətiyyətlə addımlayırdın ki, sanki dostunla çoxdan bir-birinizə görüş təyin etmişdiniz. Yolboyunca sən yoldan keçənlərlə toqquşaraq hamının üzünə zillənib baxırdın. Antuan hansısa bir meydanın mərkəzində donub-qalaraq qışqıranda hələ günəş çıxmamışdı: “İlahi! Bu adamın, heç omlasa, adını bilmək olarmı? Budur, neçə saatdır axmaq kimi adını belə bilmədiyimiz adamı axtarıq!” Sən onun nə demək istədiyini anlamamışdın. Onda Antuan daha möhkəm bağırdı: “Adı... Name... Vorname!” Sən də həyəcanlanıb var-gücünlə “Knapp!” deyə bağırdın. Sənin dostunun adı Knapp idi. Antuan da sənə acıqlı olmadığını sübut etməyə çalışaraq yenidən “Knapp! Knapp!” deyə qışqırmağa başladı.

Matias dəli kimi qaqqıldayaraq ona qoşuldu, elə mən də möhkəm qışqırmağa başladım: “Knapp! Knapp!” Biz sənin on ildən artıq idi ki axtardığın adamın adını çağırıb şad-xürrəm rəqs edə-edə küçələri dolaşırdıq.

Qəfildən o nəhəng izdihamın içində kimsə geriyə çöndü və mən bir kişi sifəti gördüm. O, təxminən sən yaşlarda idi. Sizin baxışlarınız toqquşdu, mən isə o anda bir qısqanclıq sancması duydu.

Siz sürüsündən uzaq düşmüş və meşənin o biri ucunda görüşmüş iki canavar kimi yerinizdə donub bir-birinizə zillənmişdiniz. Bir andan sonra Knapp sənin adını çəkdi: “Tomas?” Bozumtul Qərbi Berlin yollarının fonunda ikiniz də nə qədər gözəl görünürdünüz! Sən titrəyə-titrəyə dostunu qucaqlayırdın, sizin simalarınız isə qeyri-adi bir sevinc saçırdı. Antuan ağlayır, Matias isə onu sakitləşdirərək, ayrılığın uzun

olduqca, görüşün bir o qədər şirin olduğuna inandırmağı çalışırdı. Amma Antuan göz yaşları içində boğularaq, belə görüşün bir möcüzə olduğunu təkrarlayırdı. Sən başını yenidən tapdığın dostunun çiyinə dirədin. Lakin mənim sənə baxdığımı görəndə özünü düzəldib öncə dediklərini təkrarladın: “Dünya böyük, dostluq isə sonsuzdur!” – və Antuan əvvəlkindən də möhkəm hönkürüb ağlamağa başladı.

Biz bir barın terrasında əyləşdik. Hava soyuq idi, lakin bu bizim vecimizə də deyildi. Knappa sən bir qədər aralıda oturdunuz. İtirilmiş on ilin xüsusi sözlərə, bəzən, isə sadəcə, bir susqunluğa ehtiyacı var idi. Biz nə o gecə, nə də ertəsi gün birbirimizdən ayrılmadıq. İkinci günün səhərçağında sən Knappa getməli olduğunu izah edirdin. Sən artıq burda qala bilməzdin: nənən Hasarın o biri tayında yaşayırdı və onu uzun müddətə yalnız qoymaq olmazdı, çünki sən onun həyatdakı yeganə dayağı idin. Bu qış onun yüz yaşı tamam olacaqdı. Ümid edirəm ki, o dünyada onunla da görüşmüşsən. O mənim necə də xoşuma gəlmişdi – sənənin nənən! Bizim otağımızın qapısını döyməzdən öncə uzun, ağarmış saçlarını hörərkən necə də gözəl idi! Sən, işlərin yolunda gedəcəyi təqdirdə, Knappa ən qısa müddətdə qayıdacağını söz vermişdin. O Qərbə gedən yolun bir daha bağlanmayacağını iddia edir, sən isə “Ola bilər. Lakin biz on il də gözləməli olsaq belə, mən hər gün səni düşünəcəyəm”, – deyər cavab verdin.

Sən ayağa qalxıb sənə etdiyimiz hədiyyəyə görə bizə təşəkkürünü bildirdin. Düzdür, biz xüsusi bir şey etməmişdik, lakin Matias yenə də bunları dedi: “Dəyməz. Sənə bir faydamız dəydiyinə çox şadıq”. Sonra da Antuan səni keçid məntəqəsinə yola salmağı təklif etdi.

Biz yenidən yola düşdük. Hamı evinə gedirdi, çünki inqilab öz yerində, bu insanların evləri isə şəhərin müxtəlif hissələrində yerləşirdi.

Yolda sən mənim əlimi öz əlinə götürdün, mən də onu geri çəkmədim; beləcə, biz bir neçə kilometri bərabər getdik.

– Culiya, titrəyirsən, qorxuram xəstələnəsən. Gəl otelə qayıdaq. İstəyirsənsə, bu portreti alağ, isti oteldə ürəyin istəyən qədər ona bax.

– Yox, onu burada qoymaq lazımdır, o satılmır. Xahiş edirəm, daha bir neçə dəqiqə duraq, sonra gedək.

Keçid məntəqəsinin hər iki tərəfindən olan insanlar hələ də qəzəbli-qəzəbli Hasarı döyəcləyirdi. Burada biz ayrılmalıydıq. Sən əvvəl Knapp ilə vidalaşdın. “İmkan olan kimi zəng elə” – deyə Knapp sənə öz vizitkasını uzadaraq dedi. O, müxbir idi, sən də ona görəmi bu sənəti seçdin? Yoxsa siz ikiniz də gənc ikən jurnalistika ilə məşğul olmağa and içmişdiniz? Mən dəfələrlə sənə bu sualı vermişdim, sən isə hər dəfə hiyləgər təbəssümlə cavabdan boyun qaçırırdın – səni çox bezdirəndə, həmişə canını məhz bu yolla qurtarırdın. Sən Antuanla Matiasın əllərini sıxıb görüşdün və yalnız ondan sonra üzünü mənə tutdun.

Kaş mənim o vaxt nə qədər qorxduğumu biləydin, Tomas, qorxurdum ki, heç zaman dodaqlarını duymayacağam. Sən mənim həyatıma bir yay kimi daxil oldun – qəfildən, xəbərdarlıq etmədən, səhərçağı otağa günəş şüaları daxil olan kimi. Sən yanağıma sığal çəkərək əyilib astaca gözlərimdən öpdün. “Çox sağ ol”. Bu sənənin məndən aralanarkən dediyin yeganə söz idi. Knapp bizi izləyirdi, mən onun diqqətli baxışını gördüm. Sanki o məndən iki yaxın dostu ayıran o illərin əbədi olaraq yaddaşdan silinməsinə dair təsəlliverici sözlər söyləyirdi. İndi isə bu dostların biri öz redaksiyasına, digəri isə Şərqi Berlinə qayıdırdı.

Mən sənin dalınca “Məni də özünlə apar! Mən sənin nənənlə tanış olmaq istəyirəm!” – deyə səsləndim və cavab gözləmədən əlindən yapışdım və inandırım səni ki, heç bir qüvvə mənim barmaqlarımı ayırıb sənin əlini buraxmağa qadir deyildi. Knapp çiyinlərini dartdı və sənin çəşqin üzünə baxıb dedi: “İndi artıq yol açıqdır, ürəyiniz istədiyi vaxt gələ bilərsiniz”.

Antuan məni fikrimdən daşındırmağa, bunun ağılsızlıq olmasına inandıрмаğa çalışdı. Bəlkə də o haqlı idi, lakin mən həyatımda heç bir vaxt belə məstlik hiss etməmişdim. Matias Antuanı dirsəklədi... yəni nə işin var qarışırısan? Sonra mənə tərəf qaçıb məni qucaqladı. “Parisə qayıdanda bizə zəng elə”, – deyə pıçıldadı və bir parça kağızda tələsik telefon nömrəsini cızma-qara elədi. Mən də, öz növbəmdə, onların hər ikisini qucaqladım və beləcə onlardan ayrıldım. Tomas, ondan sonra mən heç vaxt Parisə dönmədim.

Mən səninlə getdim. 11 noyabr günü səhər çağında, ümumi qarışıqlıqdan istifadə edərək, biz Şərqi Almaniyaya keçdik; o səhər şəhərin bu hissəsinə daxil olan ilk amerikalı tələbə qız, böyük ehtimalla, mən idim, birinci olmasam da, hər halda, ən xoşbəxti idim.

Bilirsənmi, axı mən öz əhdimə sadıq qaldım. O qaranlıq kafeni xatırlayırsanmı? Orada sən bizim nə vaxtsa ayrılacağımız təqdirdə belə, mənim xoşbəxt olacağıma dair mənə and içdirdin. Sənin nə üçün elə dediyini yaxşı anlayırdım: bəzən mən səni tənqəd gətirirdim, azadlıq həsrətindən o qədər iztirablara məruz qalmışdın ki, həyatını mənim həyatımla bağlamağa cəsarət etmirdin. Və mən bu anda sadıq qaldım, hərçənd, o anda sənə çox qəzəblənmişdim – axı bu sözlərlə sən mənim səadətimə kölgə saldın.

Mən ailə qurmağa hazırlaşırım, Tomas, daha doğrusu, ötən şənbə ailə qurmalıydım, lakin toyu təxirə salmalı olduq. Bu, uzun

hekayədir, lakin məni bura məhz o gətirib çıxarıb. Və bəlkə də məhz ona görə gətirib çıxarıb ki, mən sonuncu dəfə sənin üzünü görə biləm. Orada, göylərdə mənim əvəzimdən nənəni öp.

– Culiya, bu ağılsızlıqdır! Özünü kənardan görsəydin, dəhşətə gələrdin! Eynilə batareyasının istifadə müddəti bitmiş atana bənzəyirsən! On beş dəqiqədir ki, bu şəkillərin qarşısında donub-qalmısan, üstəlik burnunun altında, Allah bilir, nə danışırısan...

Cavab vermək əvəzinə Culiya cəld irəli yeridi. Entoni Uolş ona yetişmək üçün addımını tezləşdirdi.

– Nə baş verdiyini öyrənə bilərəm, ya yox? – deyə Entoni Culiyaya çatanda israrla soruşdu.

Lakin Culiya tərs bir sükuta qapılmışdı.

– Bir bura bax, – deyə Entoni qızına öz portretini göstərərək davam etdi, – əla alınıb, hə? Al, götür, onu sənə bağışlayıram, – deyə sevincək əlavə etdi.

Culiya heç cür reaksiya vermədi.

– Yaxşı, mən onu sənə sonra verərəm, yəqin ki, indi əhvalın yerində deyil.

Culiya əvvəlki kimi susmağa davam etdiyi üçün Entoni davam etdi:

– De görüm, sən o diqqətlə baxdığın portretdəki adam nə üçün mənə bu qədər tanış gəlir? Sənin orda, sahil kənarındakı qəribə davranışının səbəbi təsadüfən o deyilmi? Nə baş verdiyini anlaya bilmirəm, amma bu üz mənə həddindən artıq çox tanış gəlir, sanki bir dejavu hissi!

Gəlsənə bir tanış olmasın. Sən mənim dalımca Berlinə qaçaraq gəldiyin gün yumruğunu məhz bu üzə endirmişdin. Bu işə

mənim on səkkiz yaşında ikən sevdiyim insanın üzü idi, məni Nyu-Yorka zorla göndərərək, sən bizi bir-birimizdən ayırdın!

9 Hostel (ing) – əlahiddə rahatlıq xidmətləri olmayan ümumi mehmanxana

10 Mstislav Rostropoviç

11

Restoran, demək olar ki, ağzına kimi dolu idi. İltifatlı bir ofisiyant dərhal onlara iki qədər şampan gətirdi. Entoni qədərini toxunmadı, Culiya isə birnəfəsə öz qədərini boşaltdı, sonra da atasının qədərini başına çəkdi və ofisiyanta yenə şampan sifariş etdi. Menyü gələndə kimi Culiya artıq keflənmişdi.

– Bəlkə yetər? – deyə Culiya dördüncü qədərini sifariş edəndə Entoni soruşdu.

– Xeyir ola? Gör, içində nə qədər köpük var! Dadı da çox gözəldir!..

– Sən sərxoşsan.

– Yox-yox, ona hələ çox var! – deyə Culiya irişərək cavab verdi.

– Yenə də özünü ələ ala bilərdin. Bizim ilk birgə şam yeməyimizi korlamaq istəyin bu qədər güclüdür? Sərxoş olanadək içib keflənməyə ehtiyac yoxdur, sadəcə, getmək istədiyini de, yetər.

– Əsla! Mən yemək istəyirəm!

– Əgər istəyirsənsə, şam yeməyini nömrəyə sifariş edə bilərsən.

– Bu mövzuda isə bunu deyə bilərəm: mən özgələrin məsləhətilə oturub-duran yaşımdan böyümüşəm.

– Uşaq ikən də mənim səbrimi daşıрмаğa çalışarkən özünü belə aparırdın. Amma sən haqlısan, Culiya, biz ikimiz də o yaşdan çıxmışıq – sən də, mən də.

– Düşünsən, bu sənənin mənim yerimə almayacağıın yeganə qərarıdır.

– Nə qərar?

Tomas!

– Yox, o, yeganə deyildi, birincisi idi, sonralar isə, əgər unutmamınsansa, bir çox başqa belə seçimlərin olmuşdur.

– Sən isə həmişə mənim həyatımı idarə etməyə çalışmısan.

– Nə olar. Bu xəstəlikdən bir çox atalar əziyyət çəkir. Lakin sənənin öz dediklərin üst-üstə düşür... axı sən məni yanında olmamağında qınayırsan, indi də belə deyirsən.

– Mən sənənin yanımda olmamağına üstünlük verərdim, lakin sən, sözün əsl mənasında, mənim yanımda olmamağınla kifayətləndin.

– Culiya, sən sərxoşsan və həddindən artıq möhkəm danışırısan, eyibdir.

– Deməli, eyibdir, hə? Bəs xəbər-filan etmədən gəlib o Berlindəki evə soxulmaq eyib deyildi? Sevdiyim insanın qoca nənəsini o dərəcədə qorxudaraq bar-bar bağırib ondan bizim hara yoxa çıxdığımızı öyrənməyə çalışmaq eyib deyildi? Bizim yatdığımız otağın qapısını sındırıb Tomasın çənəsini dağıtmaq eyib deyildi? Bəlkə bütün bunlar təqdirəlayiq hərəkətlər idi?

– Deyək ki, onlar həddini aşan şeylər idi, bu məsələdə səninlə razıyam.

– Demək razısan, hə?! Bəs mənim saçımdan tutub evin qabağında gözləyən maşına sürüyə-sürüyə aparmaq eyib deyildi? Qolumdan yapışib bir cındır kukla kimi silkələyərək məni aeroporta çəkib-çəkişdirərək aparmaq eyib deyildi? Təyyarədən atılıb qaçmamağım üçün məni qayıqla bərk-bərk kresloya bağlamaq eyib deyildi? Məni Nyu-Yorka gətirərək, sanki bir cinayətkar kimi otağıma salıb açarla qıfıllamaq eyib deyildi?

– Bilirsən, elə anlar olur ki, mən özüm özümə keçən həftə ölməkdə ağıllı iş gördüyümü deyirəm.

– Yaxşı görək, yenə öz gurultulu ibarələrini işə salma, doymuşam o sözlərdən.

– Yox, mənim bu dediyimin sənə o parlaq monoloquna heç bir aidiyyəti yoxdur, mən tamamilə başqa şeyi düşündüm.

– Nə düşündün, maraqlıdır?

– Sənə Toması xatırladan portreti görən andan sonrakı davranışını.

Təəccübdən Culiyanın gözləri kəlləsinə çıxdı:

– Sənə ölümünün bu işlə əlaqəsi var?

– Məzəli cümlədir, deyilmi? Cavab belədir: mən təsadüfən, tam qərəzsiz olaraq sənin keçən şənbə ərə getməyinə mane oldum, – deyə Entoni Uolş gülümsəyərək cavab verdi.

– Bu səni o dərəcədə sevindirir ki?

– Sənin toyu təxirə salmalı olmağın? Hələ bir dəqiqə bundan əvvəl bu məni çox kədərləndirirdi, indi isə – tamam başqa məsələdir...

Qızgın surətdə mübahisə edən müştərilərin davranışından karıxmış ofisiyant onların söhbətinə qarışaraq sifarişlərini etməyi təklif etdi. Culiya ət gətirməsini xahiş etdi.

– Necə qızardılmasını buyurursunuz?

– Qanlı olsa, yaxşıdır! – deyə Entoni Uolş cavab verdi.

– Bəs cənab üçün?

– Cənab üçün sizdə təzə batareya tapılırmı? – deyə Culiya xəbər aldı.

Ofisiyantın nitqinin tutulmasını görən Entoni Uolş yemək istəmədiyini deməyə tələsdi.

– Biri var toy, – deyə o, qızına müraciətlə davam edirdi, – biri də var bütün həyatını başqa bir insanla bölüşmək. Bunun üçün böyük məhəbbət, məhəbbət üçün böyük məkan tələb olunur. Bu məkanın qurulub tənzimlənməsilə hər iki tərəf məşğul olur və burada heç birinin yeri dərəcə olmamalıdır.

– Sən kimsən ki, mənim Adama qarşı olan hisslərimi müzakirə və ya mühakimə edirsən? Sən ki onun haqqında heç nə bilmirsən!

– Mən Adam barədə yox, sənin barədə, sənin ona bağışlaya biləcəyin məkan barədə danışırım; amma əgər başqa bir insanın

xatirələri sizin münasibətlərə kölgə salacaqsa, onda çətin ki, həyatınız bəxtiyar ola...

– Bəh-bəh-bəh! Görürəm, ailə həyatından az-maz başın çıxır!

– Sənin anan rəhmətə gedib, Culiya, sən inadla mənə qınasan da, mənim bunda heç bir günahım yoxdur.

– Tomas da rəhmətə gedib, lakin sənin günahın olmasa da, mən həmişə səni bu işdə günahkar biləcəyəm. Odur ki, gördüyün kimi, Adamlarla mən birgə həyat üçün məhdudiyət bilməyən məkana malikik.

Entoni Uolş öskürdü və onun alnında tər dənəcikləri parıldadı.

– Sən tərləyirsən? – deyə Culiya təəccüblə soruşdu.

– Yox, bu, sadəcə, xırda bir texnoloji disfunksiyadır, mən onsuz da ötüşə bilərdim, – deyə Entoni tərləmiş alnını salfetlə silərək dedi. – Sənin vur-tut on səkkiz yaşın var idi, Culiya və sən həyatını cəmi bir neçə həftə tanıdığın bir kommunistlə bağlamaq həvəsinə düşmüşdün.

– Dörd ay!

– Deməli, on altı həftə.

– Özü də o, kommunist yox, Şərqi Almaniya almanı idi.

– Allaha şükür!

– Lakin unuda bilməyəcəyim şey bəzən sənə olan nifrətimin səbəbidir!

– Deyəsən, biz keçmiş zamanda danışmamağa sövdələşmişdik, unutمامısan ki? Qorxma, mənimlə indiki zamanda danış, hətta ölmüş olsam belə, mən yenə də sənin atanam... yaxud da ondan qalan...

Ofisiant Culiyağa sifarişini gətirdi. Culiya ondan qədərini doldurmasını xahiş etdi. Lakin Entoni Uolş qədərini ağzını ovcu ilə bağladı:

– Düşünürəm ki, bizim bir-birimizə deyiləsi hələ çox sözlərimiz var.

Ofisiant anladı və səssizcə ordan uzaqlaşdı.

– Sən Şərqi Berlində yaşayırdın və bir neçə ay idi ki, özün barədə heç bir məlumat vermirdin. Sənin səyahətinin növbəti mərhələsi nə olacaqdı, görəsən, bəlkə Moskvaya yollanacaqdın?

– Sən məni necə axtarıb tapdın?

– Sənin bir Qərbi Almaniya qəzetində çap etdirdiyin məqalənin köməyilə. Mənim üçün onun surətini çıxartdıran bir nəfər tapıldı.

– Kim?

– Uolles.

– Görünür, mənim arxamdan iş çevirərək, sənin Birləşmiş Ştatlardan çıxıb getməyinə yardım etdiyi üçün özünə bağlılanma qazanmaq məqsədilə.

– Deməli, sənin bundan da xəbərin var idi?

– Bəlkə o da sənə görə narahat olurdu və ciddi bir qalmaqla düşməyinin qarşısını almağı sənin uşaq hərəkətlərinə son qoymaq vaxtının yetişdiyini düşünmüşdü?

– Mən təhlükədə-filanda deyildim, mən Toması sevirdim.

– Müəyyən yaşa qədər insan başqasına olan məhəbbətindən məst olur, əslində isə bu, insanın özünün özünə olan sevgisidir. Qarşında Nyu-Yorkda hüquq fakültəsində oxumaq dayanmışdı, sən isə hər şeyi atıb Parisə, İncə Sənətlər Məktəbinə yollandın;

Parisə gəlincə isə bir müddətdən sonra Berlinə getdin, ilk rast çıxana vuruldun və sanki sehrlı çubuğun tilsimilə bir anda rəssamlığı unudub müxbir olmaq fikrinə düşdün. Yaddaşım yol verirsə, deyəsən, o da müxbir olmağı arzulayırdı. Qəribə təsadüfdür, deyilmi?

– Sənin bütün bunlarla nə işin var idi ki?

– Pasportunu sənə verməsini Uollesə mən tapşırırdım, Culiya, sən gəlib pasport axtararaq mənim stolumun yeşiklərini qarışdıranda, mən qonşu otaqda oturmuşdum.

– Anlaya bilmirəm, bütün bu hiylələr nəyə gərəkdir? Nə üçün pasportu özün mənə vermədin?

– Çünki o vaxtlar, xatırlayırsansa, bizim münasibətlərimiz o qədər də ürəkaçan deyildi. Əgər pasportu sənə mən özüm təslim etsəydim, sən planlaşdırdığın macəradan elə zövq almazdın. Odur ki, mənimlə gurultulu qırğından sonra qaçmana yol verməklə mən sənin qaçışına özünəməxsus bir qiyam çaları qatmış oldum, deyilmi?

– Deməli, sən bunu tam şüurlu şəkildə eləmişdin?

– Mən Uollesə sənin sənədlərinin yerini bildirdim, özüm isə, həqiqətən də, yandakı qonaq otağında oturmuşdum; hərçənd, bəlkə də bütün bu məsələdə məni idarə edən sındırılmış mənlilik hissi idi.

– Sındırılmış – sənin mənliyin?!

– Bəs Adamla işlər necə olacaq?

– Adamın işə heç bir aidiyyəti yoxdur!

– Xatırladım ki, əgər mən ölməsəydim – bunu demək nə qədər qəribə səslənsə də – sən indi artıq onun arvadı idin. Yaxşı,

mən sualımı başqa cür ifadə etməyə çalışaram, lakin öncə səndən gözlərini yummanı xahiş edirəm.

Atasının nə demək istədiyini anlamayan Culiya vaxtı uzadırdı, lakin Entoni inadından dönmürdü və qız onun xahişini yerinə yetirdi.

– Gözlərini mümkün qədər möhkəm bağla. Mənə sənin özünü zülmət qaranlıqda hiss etməyin gərəkdir.

– Bu nə hoqqalardır axı?

– Heç olmasa, bir dəfə mənim xahişimi yerinə yetir; bu, cəmi bir neçə saniyə vaxt aparacaq.

Culiya var gücü ilə gözlərini yumdu və zülmət qaranlığa batdığını duydu.

– İndi çəngəlini əlinlə tap və yeməyə başla.

Oyuna qapılaraq Culiya atasının dediyini etməyə çalışdı. Əlini süfrənin üstündə gəzdirəndən sonra axtardığı əşyanı tapdı. Sonra qətiyyətsiz bir hərəkətlə çəngəllə boşqabından bir tikə ət götürüb, onu nələrin gözlədiyindən xəbərsiz bir halda ağzına aparmağa cəhd etdi.

– De görüm, ətin dadı onu görməməyinin səbəbinə dəyişdimi?

– Ola bilər, – deyə Culiya gözlərini açmadan cavab verdi.

– Onda bir xahişimi də yerinə yetir, amma gözlərini açmadan.

– De görüm, – Culiya boğuş səsə dedi.

– Həyatının xoşbəxt bir anını xatırla.

Və Entoni qızının üzünə diqqətlə baxaraq susdu.

Muzeylər adası... orada ikilikdə gəzdiyimizi xatırlayıram. Sən məni nənənlə tanış edəndə, o, ilk növbədə, mənim nə işlə məşğul olduğumu soruşdu. Söhbət etmək heç də asan deyildi: sən nənənin suallarını öz bərbad ingiliscənə tərcümə edirdin, mən isə alman dilini heç bilmirdim. Bununla belə, mən birtəhər ona Parisdəki İncə Sənətlər Məktəbində oxuduğumu anlada bilmişdim. O gülümsədi və ayağa qalxıb komoduna yaxınlaşdı, oradan çox sevdiyi rus rəssamı Vladimir Ratskinin şəkil reproduksiyasını çıxardı. Sonra isə bizə gəzməyə getməyi tapşırırdı, belə bir xoş gündən yararlanmamaq günahdır deyə. Sən özünün qeyri-adi Hasar macərəndan nənənə heç nə danışmamışdın, bizim hansı şəraitdə görüşdüyümüzdən bir kəlmə də bəhs etməmişdin. Və yalnız biz qapıdan çıxanda o səndən Knappı tapıb-tapmadığını soruşdu. Sən duruxub uzun müddət susdun, lakin üzündəki ifadədən axtarıqlarının nə ilə sonuclandığını görmək çətin deyildi. Nənən gözəl bir təbəssümlə gülümsədi və sənə görə çox şad və xoşbəxt olduğunu dedi.

Yenicə küçəyə çıxmışdıq ki, sən əlimdən tutub məni özünə apardın; hər mən səndən hara qaçdığımızı soruşanda, sən “Tez ol, tez ol!” deyə cavab verirdin. Nəhayət, biz ensiz körpü ilə Şreyedən keçdik.

Muzeylər adası... mən heç vaxt bir yerdə incəsənətə ayrılmış bu qədər bina görməmişdim. Mənə elə gəlirdi ki, sənənin ölkəndə cahillik və solğunluq hökm sürürdü, burada isə çalarların çılğınlığı məni heyran qoydu. Sən məni Altes Museum¹¹ qapılarına doğru apardın. Bu, nəhəng kvadrat formalı bir bina idi, lakin içəri girdikdən sonra biz rotondanın içinə düşmüş olduq. Həyatımda heç bir zaman belə qəribə, az qala, ağlasığmaz arxitektura ilə rastlaşmamışdım. Sən məni o rotondanın düz mərkəzinə keçirərək tam bir dönüş etməyi tapşırırdın, sonra bir də, yenə də; məni başım gicəllənənədək daha tez-tez fırlanmağa məcbur edirdin. Bu yerdə

sən o ağilsız valsı dayandıraraq məni qucaqladın və dedin: “Alman romantizmi məhz budur – kvadrata salınmış dairə, istənilən fərq və ziddiyyətlərin bir-birilə ideal şəkildə birləşib uyğunlaşa bilməsinin rəmzi”. Sonra isə sən məni Perqamona¹² apardın.

– Necədir, – deyə Entoni soruşdu, – o xoşbəxt anını bir daha yaşadınmı?

– Hə, – deyə Culiya gözlərini açmadan cavab verdi.

– Kimi gördün?

Culiya gözlərini açdı.

– Cavab verməyə də bilərsən, Culiya, o an bütünlüklə sənə məxsusdur. Mənim daha sənənin həyatına müdaxilə etmək niyyətim yoxdur.

– Nə üçün məndən gözlərimi yummağı istədin?

– Çünki hər gözlərimi yumanda mən sənənin ananın üzünü görürəm.

– Tomas ona oxşar o portretdə bir xəyalat kimi, bir kölgə kimi əmələ gəldi və dedi: get, əmin-amanlıq içində yaşa, ərə get və daha məni düşünmə, heç nəyə görə təəssüflənmə. Bu, işarə idi.

Entoni boğazını arıtladı:

– Ay Allah! Nə işarəsi! O, kömürlə çəkilmiş adi bir eskiz idi, vəssalam. Təsəvvür elə ki, mən o küncə bir salfet parçası atım; – onun girişdəki asılıqandan asılacağından və ya yerə düşəcəyindən bir şey dəyişəcəkmi? Təsəvvür elə ki, şüşədəki şərabin son damlası süfrəyə yox, qonşu stolda oturan xanımın qədəhinə süzülə, bu onun bir ildən sonra hal-hazırda birlikdə yemək yediği gicbəsərə ərə getməsinə yardımçı olacaqmı? Mənə marsliya baxan kimi baxma! Sadəcə, o axmaq bütün axşamı qızın başını tovlamağa

çalışaraq o qədər çox və möhkəm boşboğazlıq etdi ki, hər kəlməsi qulağımda cingildəyir.

– Sən tale işarələrinə heç vaxt inanmadığın üçün belə deyirsən. Hər şeyi nəzarət altında saxlamağa çox alışmışsan!

– Culiya, elə işarələr olmur! Mən stolumun altındakı zibilqabına minlərcə dəfə əzilmiş kağız parçalarını ataraq, ürəyimdə onların yerə düşməyəcəyi halda, arzumun çin olmasını tutmuşam. Təəssüf ki, tale mənə gözlədiyim işarəni hələ də göndərmədi. Mən özümü üç-dörd dəfə dalbadal zibilqabına kağız atmağı bacarmaqla mükafat qazanacağıma inandırdım və tale ilə öz axmaq mübahisəmi davam etdirdim. İki il səylə təcrübə yığaraq, kağızı elə ilk atışdan artıq məndən on metr məsafədə dayanan zibilqabının düz mərkəzinə salmağı öyrəndim. Amma nə qazandım? Heç bir şey! Bir dəfə üç çox mühüm müştəri ilə şam yeməyində iştirak etməli oldum. Şəriklərimdən biri səylə onlara firmamızın filiallarının olduğu ölkələri sadalayan vaxtda mən ömür boyu arzuladığım-gözlədiyim qadının o ölkələrin hansında yaşaya biləcəyini, onun səhər-səhər evdən çıxaraq yeridiyi küçələri xəyal edirdim. Şam yeməyindən sonra mənim süfrə yoldaşlarımdan biri, çinli – amma, xahiş edirəm, adını soruşma! – mənə gözəl bir inanc söylədi. Orda deyilirdi ki, bədirlənmiş Ayın əks olunduğu gölməçenin mərkəzinə hoppansan, o Ayın ruhu səni həsrətini çəkdiklərinin yanına götürəcək. Mənim müştərimi başdan-ayağa suya qərq edərək ikiayaqlı novun içinə hoppananda şarikimin üzünü görməliydin. Üzr istəmək əvəzinə mən onun tryukunun işləmədiyini elan etdim. Gözlədiyim qadın elə də gəlib çıxmadı. Odur ki, o axmaq işarələri unut, onlardan yalnız nəyə görə Allaha inamını itirmiş insanlar yapışıdır.

– Elə demə! – deyə Culiya səsinə yüksəldərək dedi. – Mən balaca olanda axşam sənin evə qayıtmağın üçün dəfələrlə “gölməçələrin içinə hoppanmışam”. İndi artıq belə təmsillərlə

mənim başımı tovlamaq artıq gecdir. Mənim uşaqlığım çoxdan bitib!

Entoni Uolş kədərli-kədərli qızına baxdı. Culiya əvvəlki kimi qəzəb saçırdı. O, gurultu ilə stulu çəkib ayağa durdu və restorandan çıxdı.

– Mənim xanımımı üzrlü hesab edin, – deyə o, ofisianta üzrxahlıq etdi. – Yəqin ki, şampan ona bu cür təsir edib, onun içində həddindən artıq çox köpük var idi.

Culiya ilə Entoni otelə gecənin sükutunu narahat etmədən, dinməz-söyləməz qayıdırdılar. Onlar üzüyuxarı köhnə şəhərin dolanbac küçələrilə gedirdilər. Culiya vaxtaşırı küçənin iri daşlarına ilişərək yırğalana-yırğalana addımlayırdı. Həmin anlarda Entoni dərhal ona əlini uzadırdı ki, qız yıxılmasın, lakin Culiya özünü düzəldib, müvazinətini tarazlayır və atasının ona toxunmasını rədd edərək əlini itələyirdi.

– Mən xoşbəxt qadınam! – deyə Culiya birdən-birə büdrəyərək dedi. – Çiçəklənən dövrümdə xoşbəxt bir qadın! Mən sevdiyim işlə məşğul oluram, mənim sevdiyim yaxın dostum var və mən sevdiyim bir insanla ailə qurmağa hazırlaşırım! Çiçəklənən dövrümdəyəm... – deyə Culiya dolaşan dililə təkrarladı.

Qəfildən onun ayağı büdrədi və o, az qala yıxıldı, lakin özünü saxlayıb fənərli sütuna söykəndi və astaca yerə sürüşdü.

– Lənət şeytana! – deyə o, trotuara yığılaraq dedi.

Atası ona ayağa qalxmağa kömək etmək üçün əlini uzatdı, lakin Culiya onun əlini itələdi. Onda Entoni dizi üstə çöküb onun yanında oturdu. Küçə bomboş idi və onlar on dəqiqəyə yaxın yanaşı oturub sütuna söykənmişdilər. Sonra Entoni plaşının cibini axtarıb içindən balaca bir paket çıxardı.

– Bu nədir?

– Konfet.

Culiya çiyinlərini dartıb üzünü o yana çevirdi.

– Mənə elə gəlir ki, paketin lap dibində iki, ya da üç şokolad ayı balası gizlənilib... Son məlumatlara görə, onlar orda biyan ilanı ilə oynayırmışlar.

Culiya heç bir reaksiya vermədi, lakin atasının şirniyyatı geri, cibinə qoymağa hazırlaşdığını görəndə, paketi əlindən aldı.

– Sən uşaqkən bir gün evə bir pişik gətirdin, – deyə Entoni Culiya üçüncü ayı balası ilə hesablaşarkən dedi. – Sən onu çox sevirdin, o da səni sevirdi, lakin bir həftədən sonra o pişik evdən qaçıb küçə həyatına qayıtdı... İstəyirsənsə, gəl otele qayıdaq.

– Yox, – deyə Culiya konfetini çeynəyərək cavab verdi.

Yanlarından təntənə ilə arabaya qoşulmuş kürən bir at keçdi. Entoni arabaçıya salamlamış kimi əl etdi.

Onlar yalnız bir saatdan sonra otele döndülər. Culiya holdan keçib sağ liftə oturdu, Entoni isə sol liftlə yuxarı qalxdı. Onlar yuxarı mərtəbədə görüşdülər və özlərinin toy lükslərinə doğru koridorla yan-yanaya getdilər. Entoni Culiyaya yol verdi. Qız o saat öz otağında gizləndi, Entoni də öz otağına daxil oldu.

Culiya çarpayısına uzanıb mobil telefonunu axtararaq çantasını eşləməyə başladı. Saata baxıb Adama zəng elədi. Lakin, sadəcə, avtomat cavabverənin səsini eşitdi, amma zəng edəni danışmağa dəvət edən qısa cingiltili siqnal çalınmazdan əvvəl telefonu söndürdü. Sonra Stenlinin nömrəsini yığdı.

– Göründüyü kimi, sən orda yaxşı formadasan!

- Bilirsənmi, sənsiz çox-çox-çox darıxıram!
- İşə bir bax! Sənin mənə bu dərəcədə bağlılığından xəbərim yox idi. Səfərin necədir?
- Sabah evə dönməyi düşünürəm.
- Belə tez? Bəyəm axtardığını tapdın?
- Mahiyyətcə, hə.
- Adam indicə burdan getdi, – deyə Stenli təntənə ilə xəbər verdi.
- O sənin evinə gəlmişdi?
- Mən də onu deyirəm, nə olub sənə, içkilisən?
- Bir az.
- Deyəsən, doğrudan da, yaxşı formadasan.
- Bəli. Lənət şeytana, nə üçün hamınız mənim pis olmağımı istəyirsiniz ki?
- Kim “hamımız?” Bilmək istəyirsənsə, mən burda təkəm.
- Adam nə istəyirdi səndən?
- Məncə, sadəcə, sənin barəndə danışmaq istəyirdi; bəlkə də oriyentasiyasını dəyişmək fikrindədir. O halda nahaq yerə vaxt itirib, elə kişilər heç mənim zövqümdə deyillər.
- Deməli, Adam sənin yanına mənim barəmdə danışmaq üçün gəlmişdi?
- Yox, o mənim onunla sənin barəndə danışmağım üçün gəlmişdi. İnsanlar sevdikləri üçün darıxanda, adətən, belə edirlər.
- Culiya susurdu; Stenli trubkada onun ağır nəfəsini eşidirdi.

– Onun kədərli olduğu bəlli idi, mənim əzizim. Səndən ona xüsusi bir simpatiya bəsləmədiyimi heç vaxt gizlətməmişəm, lakin bədbəxt sevgililəri görmək mənim qəlbimi ağrıdır.

– O, nədən kədərli idi ki? – deyə Culiya soruşdu və onun səsində səmimi bir dilxorluq duyuldu.

– Mənə bax, sən tamam aqlını itirmisən, yoxsa həddindən artıq çox vurmusan? Baş tutmamış toydan iki gün sonra nişanlısı (İlahi, ürəyim bulanır o səni elə adlandıranda nə isə) əlaqə saxlamağa bir nömrə və ya ünvan da qoymadan, səbəbsiz-bəhanəsiz, Allah bilir, hara qaçıb gedirsə, kədərlənməyib nə etməlidir? Ən azından bu dediklərimi anladınmı, yoxsa əvvəlcə ayılmağın gərəkdir?

– Birincisi, mən ünvan qoymuşam, ikincisi isə yola düşməzdən öncə onun yanına getmişdim...

– Əlbəttə, Vermont! Sən ona arsızcasına Vermontra getdiyini demisən. Sən buna ünvan deyirsən?

– Necə bəyəm, Vermontla problem-filan oldu ki? – deyə Culiya günahkar səs ilə soruşdu.

– Y-yox... daha doğrusu, mən yanılmazdan əvvəl problem yox idi...

– Sən orda nə iş açmısan? – deyə Culiya nəfəs almadan soruşdu.

– Dedim ki, sən Monrealdasan. Bəs mən sənə axmaq yalanını hardan bilə bilərdim?! Gələn dəfə nişanlına yalan satmaq fikrinə düşsən, məni xəbərdar elə, mən sənə bu işlərin necə olduğunu öyrədim, ya da, ən azından, sənənlə bir dalğaya köklənək.

– Lənət şeytana!

- Sən məni qabaqladın, mən də elə bunu demək istəyirdim...
- Bəlkə siz şam yeməyini də birlikdə yemisiniz?
- Mən evdə tapdığım yeməklə onu yedizdirdim...
- Ah, Stenli!

– Nə “Stenli?” Kədərlərinə əlavə olaraq onun acından ölməsinə göz yummalıydım? Bilmirəm, mənim əzizim, sən orda – Monrealda nə işlə məşğulsan, ən əsası isə kiminləsən; düzgün anladımsa, bu mənim işim deyil, amma səndən çox xahiş edirəm, Adama zəng elə, ən azından, bu lütfü ona ikram edə bilərsən.

– Stenli, buradakı məsələ qətiyyənlə sən düşündüyün kimi deyil.

– Mənim nə düşündüyümü hardan bilirsən ki? Səni maraqlandırırsa, bil ki, mən ona sənəin səfərinin sizin münasibətlərinizə heç bir aidiyyətinin olmadığını və sənəin, sadəcə, atanın olduğu yerlərə səyahət etmək qərarına gəldiyini dedim. Görürsən? İnanırdıcı surətdə yalan danışmaq üçün müəyyən istedad tələb olunur!

– Amma mən and içirəm ki, bu halda sən ona yalan söyləmiş olmadın.

– Bir də mən əlavə etdim ki, atanın ölümü səni çox sarsıdıb və sizin gələcək evlilik həyatınız üçün sənəin keçmişin yarıaçıq qalmış qapısını həmişəlik bağlamağın çox önəmlidir. Axı sevgililərə yuvalarında əsən yellər heç gərək deyil, elədirmi?

Culiya yenə cavab vermədi.

– Sənəin Uolş atacağıının hekayəsinə dair axtarışların necə gedir? – deyə Stenli maraqlandı.

– Deyəsən, mən ona bəslədiyim nifrətin daha bir səbəbini öyrənib tapmışam.

- Əla! Vəssalam?
- Bir də, bəlkə də mənim ona məhəbbətimə səbəb olan nələrisə...
- Və sən sabah evə qayıtmağı planlaşdırırsan?
- Özüm də bilmirəm... Zənnimcə Adamla nə qədər tez görüşsəm, o qədər yaxşıdır.
- Yoxsa nə olar?
- Dinlə nə: bu gün mən sahil kənarında gəzişirdim və orda portretçi-rəssam bir qadınla üzləşdim...

Culiya Stenliyə Monrealın köhnə portundakı tapıntısından bəhs etdi və bu dəfə onun dostu istehzal atmacalardan çəkindi.

– Gördüyün kimi, qayıtmaq vaxtıdır, elə deyilmi? Mənim hər Nyu-Yorku tərk edib getməyimin axırı yaxşı olmur. Bir də əgər mən sabah qayıdıb gəlməsəm, sənə kim uğur gətirəcək?

– Bir dost məsləhəti istəyirsən? Ağına gələn hər şeyi bir kağız parçasına yaz və bütün yazdıqlarının əksini elə! Gecən xeyrə qalsın, əzizim!

Bu sözləri deyib Stenli telefonun dəstəyini asdı. Culiyə vanna otağına getmək üçün ayağa qalxdı və atasının nə addım səslərini eşitdi, nə də gizli-gizli otağına keçdiyini gördü.

11 Berlin Dövlət İncəsənət Muzeyi

12 Perqamdan olan Zevsin səcdəgahı qoyulan Berlin muzeyi (e.ə. 180-ci il)

Monreal səması aydınlaşmağa başlayırdı. Şəfəqin mülayim işartısı iki yataq otağını ayıran zalı nura boyadı. Qapı döyüldü, Entoni açdı, koridor xidmətçisi üstündə səhər yeməyi olan təkərli arabanı otağın ortasına sürüb gətirdi. Gənc oğlan süfrəni açmağı təklif etdi, lakin Entoni onun cibinə bir neçə dollar basaraq, arabanın qulplarından yapışdı. Oğlan otaqdan çıxdı, Entoni onun çıxaraq qapını möhkəm vurmamasına nəzarət etdi. Entoni süfrə açmaq üçün hansı stolu seçəcəyinə dair tərəddüd edirdi: otağın mərkəzindəki kiçik stolunu, yoxsa gözəl mənzərə açılan pəncərələrin yanındakı ensiz stolunu. Nəhayət, üstünlüyü şəhər mənzərəli bir səhər yeməyinə verdi, süfrəni astaca stolun üzərinə sərdi, çəngəl-bıçağı və boşqabları, portağal soklu bardağı, fincanları, un məmulatları olan səbəti və gözəl bir qızılgül olan güldanı da stolun üstünə düzdü. Bir addım arxaya çəkilib əl işinə göz gəzdirdi, sonra güldanda əyilmiş gülü düzəltdi, südqabını isə çörək səbətinə yaxın qoydu. Sonra Culiyanın boşqabına bürmələnərək qırmızı lentlə bağlanmış bir kağız qoydu, üstünü də salfetlə örtüdü. Bu dəfə mərifətini qiymətləndirmək üçün stoldan xeyli aralandı. Qalstukunun düyününü möhkəmləndərək, qızının yataq otağının qapısını astaca döydü və madam üçün səhər yeməyinin hazır olduğunu elan etdi. Culiya yuxulu halda deyindi və saati soruşdu.

– Artıq oyanmaq vaxtıdır, on-on beş dəqiqədən sonra məktəb avtobusu gələcək, bax, yenə gecikə bilərsən!

Burnuna kimi çəkdiyi isti yorğanın altında isinib bükülmüş Culiya şirin-şirin gərnəşdi. Çoxdan idi ki, belə yaxşı yatmamışdı. O, saçlarını qarışdırıb, gözlərini gün işığına alışdırmaq üçün yavaş-yavaş gözlərini açdı. Sonra bir sıçrayışla ayağa qalxdı, lakin

başı gicəlləndiyi üçün yenidən çarpayısının qırağına oturmalı oldu. Yatağın baş ucundakı stolun üstündəki zəngli saat səhər səkkizi göstərirdi.

– Niyə axı belə erkəndən? – deyə o, vanna otağına girərək zarıdı.

Culiya duş qəbul edənə kimi Entoni Uolş balaca qonaq otağındakı kresloda oturub, bir neçə dəfə boşqabdan sallanan qırmızı lentə baxaraq köks ötürdü.

“Air Canada” kompaniyasının təyyarəsi saat 07:10-da Nyuark aeroportundan yola düşdü. Dinamiklərdən çatıltı səsləri arasından hava gəmisi komandirinin səsi eşidildi. O, təyyarənin artıq enməyə başladığını və dəqiq cədvəllə Monreala çatacağını elan etdi. Sonra komandiri eniş vaxtı mütləq qaydaları sadalayan baş stüard əvəz etdi. Adam ensiz kresloda mümkün olan qədər gərnəşdi, açılıb-yığılan stolu yerinə yığışdırdı və illüminatordan bayıra boylandı. Təyyarə Müqəddəs Lavrenti çayının üstündən keçirdi. Uzaqda artıq şəhərin konturları görünür və Mon-Ruayalın cizgiləri artıq asanlıqla seçilirdi. MD-80 sərt bir viraj etdi və Adam kəməri bağladı. İrəlidə, təyyarənin səmti üzrə eniş meydançasının işıqları yanırıdı.

Culiya hamam xalatinin kəməri belində sıx bağlayıb, balaca qonaq otağına daxil oldu. O, açılmış cəlbedici süfrəyə baxıb, onun üçün stulu çəkən Entoniyə gülümsədi.

– Mən sən üçün “Örl Grey” sifariş verdim, – deyə Entoni Culiyanın fincanını dolduraraq dedi. – O restoran xidmətindəki axmaq ha çalışdı ki, mənə cürbəcür şeylər sırsın: qara çay, çox qara, sarı, ağ, yaşıl, tüstülü, çin çayı, sıçuan çayı, Formoz, Koreya, Seylon, Hindistan, Nepal çayı və s. və i. a. – o qədər çay adı çəkdi

ki, yadımda da qalmadı adları – yalnız özümü öldürəcəyimlə hədələyəndə səsini kəsdi.

– “Örl Grey” – lap yerinə düşdü! – deyə Culiya salfeti boşqabın üstündən götürərək dedi.

O, qırmızı lentlə bükülmüş kağızı görüb təəccüblə atasına baxdı.

Lakin Entoni o saat kağızı onun əlindən aldı:

– Səhər yeməyindən sonra açarsan.

– O nədir ki? – deyə Culiya soruşdu.

– Bax, bu uzunsov qatlamalar, – deyə Entoni səbəti göstərərək izah etdi, – kurasan adlanır, hər iki tərəfdən qəhvəyi rəngdə içlik görünən kvadrat şəklində olanlar isə – şokoladlı bulkalardır, bunlar isə şəkərlənmiş ilbizə oxşayanlar – kişmişli kökəldir.

– Mən səndən o qırmızı lentli bağlamanı soruşuram, nə gizlədirsən orda?

– Dedim axı, səhər yeməyindən sonra.

– Onda nə üçün o bağlamanı mənim boşqabıma qoymuşdun?

– Mən... fikrimi yeni dəyişdim, bir azdan baxsan yaxşıdır.

Lakin Culiya Antoninin fikrinin dağılmağından istifadə edərək cəld hərəkətlə əlindəki bağlamanı alıb götürdü.

Lenti çəkib bağlamanı açdı. Kağızdan yenə də Tomasın üzü gülümsəyirdi.

– Sən onu nə vaxt aldın? – deyə soruşdu.

– Dünən, biz limandan ayrılarkən sən tez-tez irəli gedib mənə məhəl qoymayanda. Mən rəssam qadına artıqlaması ilə pul

ödədim və o da şəkli götürə biləcəyimi dedi: müştəri şəklini götürmək istəməyibmiş, ona isə şəkil gərək deyil.

– Sən bunu nə üçün etdin?

– Sən elə uzun müddət o şəkli seyr etdin ki, mən də onu bağışlamağım ilə sənə xoş sürpriz edəcəyimi düşündüm.

– Yox, mən həqiqəti bilmək istəyirəm: sən nə üçün bu şəkli aldın? – deyə Culiya israr edirdi.

Entoni qızından gözünü çəkmədən divana oturdu:

– Çünki sən ilə söhbət etməyimiz gərəkdir. Mən bizim sən ilə bu mövzunu heç vaxt müzakirə etməli olmayacağımıza ümid edirdim və bu söhbəti açmazdan öncə uzun müddət tərəddüd etdim. Hərçənd, səyahətimizin bizim münasibətlərimizi korlayacağını nəzərdə tutmamışdım, çünki sən in reaksiyan mənə məlumdur, lakin sən in ifadə etdiy in kimi, işarələr mən i buna vadar etdiyi üçün... sənə bir şeyi etiraf etmək məcburiyyətindəyəm.

– Bəsdir əzilib-büzüldün, açıq danış, görək nə olub! – deyə Culiya sərt şəkildə əmr etdi.

– Culiya, mən Tomasın həqiqətən öldüyünü düşünmürəm.

Adam qəzəbdən çatlayırdı. O, aeroportdan mümkün qədər tez çıxıb qurtulmaq üçün özü ilə heç nə götürməmiş, əliboş gedirdi, Yaponiyadan gələn “Boinq-747”nin sərnişinləri isə bütün keçid məntəqələrini zəbt etmişdilər. Adam saata baxdı. Qarşısındakı növbə onun, ən azı, 20 dəqiqə yubanacağından xəbər verirdi, odur ki, tezliklə taksiyə otura bilməyəcəkdi.

“Sumimasen!” Bu söz onun yaddaşında qəfildən canlandı, sanki kimsə qoşulma düyməsini basdı. Bir Yaponiya nəşriyyatında çalışan Adamın müxbiri o sözü elə tez-tez işlədirdi ki, Adam bu

“bağışlayın” kəlməsini milli ənənə hesab edirdi. “Sumimasen, bağışlayın!” deyə Adam “Capan-Al” reysinin sərnişinlərinin arası ilə soxulub keçərək on dəfədən artıq təkrarladı; daha on dəfə “Sumimasen” kəlməsini təkrarlayaraq Adam Kanada xidmətinin zabitinə pasportunu uzatdı, o da, öz növbəsində, möhürü vuraraq sahibinə qayıtdı. Yükverilmə zonasına qədər mobil telefonlardan istifadə olunmasının qadağasına məhəl qoymadan, o, telefonunu cibindən çıxarıb dərhal Culiyanın nömrəsini yığdı.

– Mənə elə gəlir ki, telefonun zəng çalır, yəqin onu yataq otağında qoymusan, – deyə Entoni boğuş səslə dilləndi.

– Söhbəti dəyişmə. “Həqiqətən ölməyib” nə deməkdir?

– Başqa cür də ifadə etmək olar, məsələn, sağdır...

– Tomas sağdır? – deyə Culiya, az qala, özündən gedərək təkrarladı.

Entoni başı ilə təsdiqlədi.

– Sən hardan bilirsən?

– Onun məktubundan; adətən, dünyadan köçmüş adamlar məktub yaza bilmir. Bir istisna ilə: mən nəzərə alınmasam... Mən bunu düşünməmişdim, amma həqiqətən də, maraqlı süjetdir...

– Nə məktubu? – deyə Culiya soruşdu.

– Sənin o dəhşətli faciədən yarım il sonra aldığı məktubu deyirəm. Zərfin üstündə Berlin ştempel var idi, arxa tərəfində isə Tomasın soyadı yazılmışdı.

– Mən heç vaxt Tomasdan məktub-filan almamışam. Bunun yalan olduğunu de, lütfən!!!

– Sən o vaxt evdən qaçmışdınsa, o məktubu necə ala bilərdin? Mən isə onu sənə ünvanını bilmədiyim üçün çatdırma bilmədim. Bununla belə, öncədən görürəm ki, sən bu faktı da siyahına əlavə edəcəksən.

– Nə siyahısından danışırısan?

– Mənə nifrət etdiyən səbəblərin siyahısına.

Culiya ayağa qalxıb stolu itələdi.

– Xatırlayırsansa, biz danışarkən keçmiş zamandan istifadə etməməyi qərara almışdıq. Odur ki, bu son sözlərini sən indiki zamanda deyə bilərdin! – deyə Culiya qışqırdı və otaqdan qaçaraq çıxdı.

Yataq otağının qapısı möhkəm çırpıldı; təklidə qalan Entoni az öncə qızının oturduğu yerə əyləşdi.

– Nə qədər bərəkət ziyan olur! – deyə o, kökəli səbətə baxaraq pıçıldadı.

Taksi növbəsində onun hiyləsi bir fayda vermədi. Orada formalı bir qadın dayanıb, hərəyə müəyyən olunmuş maşını göstərirdi. Adam hamı kimi gözləməli oldu. O, yenidən Culiyanın nömrəsini yığdı.

– Ya o telefona cavab ver, ya da söndür! O zənglər məni qıcıqlandırır! – deyə Entoni yataq otağına girərək Culiyaya acıqlandı.

– Çıx get burdan!

– Aman, Allahım! Culiya, axı o zamandan iyirmi il ötüb!

– Bu iyirmi il ərzində sənın əlinə mənə bunu demək üçün bir dənə də olsun fürsət düşmədi? – deyə Culiya fəğan etdi.

– Bu iyirmi il ərzində bizim sənınlə söhbət etmək üçün, ümumiyyətlə, çox az imkanlarımız oldu, – deyə Entoni qətiyyətlə cavab verdi. – Hətta fürsət olsaydı da, bilmirəm, bunu edərdimmi. Nəyə görə? Bu illər ərzində qurub-yaratdığın düzəni pozmağına yol vermək üçün? Sənın Nyu-Yorkda yaxşı işin, Qırx ikinci küçədə studiyın, səhv etmirəmsə, aktyorluğu oxuyan dostun, sonra özünün dəhşətli qara-qurasını Kvinsdə sərgiləyən ikinci dostun var idi. Və sən işverəninlə saç düzümünü dəyişməzdən öncə onu tərک etdin, ya da əksinə, ola bilər, yerləri səhv salıram.

– Sən bunların hamısını hardan bilirsən?

– Bilirsənmi, mənım həyatım səni heç vaxt maraqlandırmayıbsa, mən, təsəvvür elə ki, sənın həyatını diqqətdən qoymamağa çalışmışam.

Entoni xeyli qızına baxdı, sonra da qonaq otağına qayıtdı.

– Sən onu açıb oxudun? – deyə atası qapıdan çıxarkən Culiya soruşdu.

– Mən heç bir zaman sənın korrespondensiyanı oxumağı özümə rəva bilməmişəm, – deyə Entoni geri dönmədən cavab verdi.

– Amma sən onu saxlamısan? O səndədir?

– O sənın otağındadır – mən sənın evimizdəki otağını nəzərdə tuturam. Mən onu sənın yazı stolunun yeşiyinə qoymuşam; o məktubun səni məhz orada gözləməli olduğunu düşündüm.

– Bəs onda mən Nyu-Yorka qayıtdıqda bunu mənə nə üçün demədin?

– Bəs sən niyə mənimlə Nyu-Yorka qayıtdıqdan altı ay sonra əlaqə saxladın, Culiya? Mən səni o Soxo aptekinin balaca pəncərəsindən görməsəydim, heç bəlkə yenə də zəng etməyəcəkdin. Bəlkə neçə il yoxluqdan və susqunluqdan sonra sən, azacıq da olsa, mənim üçün darıxmısan? Bizim duelimizdə daim qalib olan tərəf mənim olduğumu zənn edirsənsə, çox yanılırsan.

– Deməli, bütün bunlar sənin üçün bir duel, bir oyun idi, hə?

– Elə düşünmək istəməzdim: uşaqlıqda sən oyuncaqlarını sındırmağı sevirdin.

Sonra Entoni Culiyanın çarpayısına bir zərf qoydu.

– Onu sənə verirəm, – deyə əlavə etdi. – Əlbəttə, bunu sənə daha öncə deməliydim, lakin sən özün məni o imkandan məhrum etdin.

– Bu nədir?

– Bizim Nyu-Yorka qədər təyyarə biletlərimiz. Mən onları səhər sən yatarkən qapıçıya sifariş etdim. Dediym kimi, sənin reaksiyanı öncədən bilirdim və düşünürəm ki, bizim səyahətimiz bununla başa çatır. Əynini geyin, əşyalarını topla. Holda görüşərik. Mən hesabı bağlatdırmalıyam.

Entoni qapını astaca bağlayaraq otaqdan çıxdı.

Avtomobil trası maşınlarla dolu idi, bu səbəbdən taksi Müqəddəs Patrik küçəsinə döndü. Lakin burada da vəziyyət ürəkaçan deyildi. Sürücü 720-ci şoseyə çıxmağı təklif etdi – o yol bir qədər uzaq idi, lakin sonradan Rene Levekin bulvarı ilə kəsədən getmək olardı. Adamı marşrut qəti maraqlandırmırdı, tək tezliklə ünvana yetişsin. Sürücü köks ötürdü: müştərisi istədiyi qədər əsəbiləşə bilər, bununla yol açılmayacaqdı. Onlar otuz dəqiqəyə çatacaqlar, bəlkə də ondan tez – əsas şəhərə çıxmaq idi, sonrası, Allah qoysa, daha asan olar. İşə bir bax, bəziləri taksi

sürücülərinin müştərilərlə kobud davrandığını zənn edir... Sürücü söhbətə son qoymaq üçün radionun səsini artırdı.

Uzaqdan Monrealın işgüzar mərkəzi olan qüllənin təpəsi göründü; deməli, otelə də az qalırdı.

Culiya çantasını belindən asıb holu keçdi və qətiyyətli addımlarla qapıçının stoluna doğru irəlilədi. Qapıçı əlindəki işləri atıb ona tərəf yüyürdü.

– Madam Uolş! – deyə o, əllərini açaraq yüksək səsle dedi. – Müsyo sizi küçədə gözləyir; sifariş etdiyimiz limuzin bir az yubanır, bu gün şəhərdə dəhşətli tıxaclar var!

– Təşəkkür edirəm, – deyə Culiya cavab verdi.

– Sizin bizləri belə erkən tərk etdiyinizə görə çox pərişanam, madam Uolş; ümid edirəm ki, bunun səbəbi bizim otel xidmətimizdən narazı olmanız deyil? – deyə qapıçı təsirlənmiş halda Culiyaya baxaraq maraqlandı.

– Sizin kurasanlarınız möhtəşəmdir! – deyə Culiya gözünü qırpmadan yalan satdı. – Yalnız xahiş edirəm, birdəfəlik yadınızda saxlayın ki, mən “madam” yox, “madmazeləm!”

Culiya oteldən çıxıb gözlərilə Entonini axtardı, o, səkidə dayanmışdı.

– Maşın bu saat gələcək, – deyə Entoni xəbər verdi. – Hə, budur, gəldi.

Onların yanında qara “linkoln” saxladı. Maşından çıxıb sərnəşinləri yerləşdirməzdən öncə sürücü arxa yük yerini açmaq üçün düyməni basdı. Culiya qapını açıb arxa oturacağa əyləşdi. Qapıçı çantaları maşının yük yerinə yerləşdirincə, Entoni maşının ön hissəsindən keçdi. Lap yaxında möhkəm siqnal səsi eşidildi: bir

taksi düz bir neçə santimetr məsafəsində yanlarından keçib, az qala, Entonini vuracaqdı.

– Necə insanlardır bunlar, getdikləri yeri görmürlər sanki! – deyə “Sen-Pol” otelinin qarşısında ikinci sırada maşınını saxlayan taksi sürücüsü söyləndi.

Adam ona bir neçə dollarlıq kupyura uzatdı və xırdasını gözləmədən otelin fırlanan qapılarına doğru atıldı. Adını qapıçıya söyləyib madmazel Uolşun otağının nömrəsini soruşdu.

Küçədəki qara limuzin isə taksinin lütf edib onun yolunu boşaltmasını gözləyirdi. Lakin taksi sürücüsü, başı pullarının hesablanmasına qarışdığından, tələsmək fikrində deyildi.

– Təəssüf edirəm, lakin müsyö və madam Uolş artıq oteli tərk etdilər, – deyə qeydiyyat şöbəsində oturan qız cavab verdi.

– Müsyö və madam Uolş? – deyə Adam “müsyö” sözünü xüsusilə vurğulayaraq təkrarladı.

Qapıçı Adama yaxınlaşmağa tələsdi.

– Yardım edə bilərəm, müsyö? – deyə o, səmimiyyətlə soruşdu.

– Yalnız bir sualıma cavab verin: mənim arvadım həqiqətənmi gecəni bu oteldə keçirib?

– Sizin arvadınız? – deyə qapıçı Adamın çiyininin üstündən küçəyə nəzər salaraq soruşdu.

Limuzin hələ yerindən tərpənməmişdi.

– Madmazel Uolş!

– Hə... madmazel bu gecə burda idi, lakin o çıxıb getdi.

– Təkcə?

– Zənn etmirəm... onu kiminsə ötürdüyünü görmədim, – deyə qapıçı lap karıxaraq cavab verdi.

Otelin qarşısındakı avtomobil siqnallarının konserti Adamı çölə baxmağa vadar etdi.

– Müsyö! – deyə onun diqqətini küçədən ayırmağa çalışan qapıçı səsləndi. – Bəlkə bir şey yemək istərdiniz?

– Sizin işçiniz mənə müsyö və madam Uolşun otelinizi tərk etdiklərini dedi, deməli, onlar iki nəfər idilər! Deyin görüm, qız tək idi, yoxsa yox? – deyə Adam inadından dönmürdü.

– Bizim işçimiz sadəcə yanılib, – deyə qapıçı köməkçisinə tərs-tərs baxaraq dedi. – Bu, təəccüblü deyil, axı bizim çox müştərilərimiz var... Müsyö çay içmək istərdi, yoxsa qəhvə?

– O çoxdan getdi?

Qapıçı yenidən xəlvətə küçəyə boylandı. Qara limuzin, nəhayət, dayanacaqdan sürüb çıxmağa çalışırdı. Maşını gözlərilə yola saldıqdan sonra qapıçı rahatlanaraq köksünü ötürdü.

– Zənnimcə, xeyli vaxtdır, – deyə o cavab verdi. – Bizim əntiqə meyvə şirələrimiz var! İzin verin, sizi səhər yeməyi olan zala ötürüm, bu gün siz mənim qonağımsınız!

Uçuş ərzində onlar bir-birilə bir kəlmə belə kəsmədilər:
Culiya gərgin baxışla illüminatora baxırdı.

Təyyarədə oturarkən, mən həmişə buludların arasında sənin üzünü görmək istəyirdim, o dumanlı, buruq-buruq buludların içində sənin üzünün cizgilərini təsvir etməyə çalışırdım. Mən sənə yüz dənə məktub yazdım, səndən də yüz dənə cavab aldım, hər həftə iki məktub. Biz bir-birimizə yenidən görüşəcəyimizə and içdik mən buna imkan tapan kimi. Dərslər arasındakı fasilələrdə mən tezliklə sənə qovuşmaq üçün işləyib pul qazanırdım. Mən restoranlarda ofisiant, kinoteatrda biletsatan işləmişəm, hətta reklam layihələri paylamışam və bütün mənim söylərim yalnız bir məqsədi güdürdü – gözəl bir səhər Berlinə, sənin məni gözləyəcəyin həmin aeroporta gəlmək arzusu.

Neçə-neçə gecələri mən bizim səninlə bozumtul şəhərin küçələrilə gəzərək güldüyümüzü xatırlayaraq yuxuya getmişəm!
Bəzən sən gedən zamanlarda nənən mənə bizim məhəbbətimizə bu

qədər şiddətlə inanmağın təhlükəli olduğunu, bu məhəbbətin uzun sürməyəcəyini deyirdi. Səninlə – bir Şərq oğlanı ilə məni – bir Qərb qızını ayıran, fərqləndirən bir çox amillərin olduğunu iddia edirdi. Lakin hər sən evə gələrkən məni qucaqlayanda, mən sənin çiyinin üstündən ona baxıb, yanıldığına dərin əminlik duyaraq gülümsəyirdim. Atam məni evin önündəki maşına zorla otuzdurarkən, mən sənin adını çağırıb dururdum ki, bəlkə sən məni eşidəsən. Və həmin axşam gecə xəbərləri buraxılışında Kabulda baş verən faciədə dörd nəfər müxbirin həlak olduğu, onlardan birinin də alman olduğu bildiriləndə, mən o saat söhbətin sənin haqqında getdiyini anladım, damarlarımda qanım dondu. Mən həmin anda bir restoranda, köhnə piştaxtanın qarşısında dayanıb qədəhləri silirdim, elə oradaca huşumu itirdim. Aparıcı sizin maşınınızın sovet ordusunun qoyub getdiyi minaya düşərək partladığını xəbər verdi. Tale sanki azadlıqdan zövq alaraq yaşamana yol vermədən, yenə də səni öz toruna saldı. Qəzetlər bu hadisənin xırdalıqlarına varmırdı – dörd qurban, vəssalam. Bu xəbər dünyaya kifayət edirdi, qalanı isə – həlak olanların adları, onların həyatı, həmişəlik qoyub getdikləri yaxınları, doğmaları və s. xəbərlər əhəmiyyət kəsb etmirdi. Lakin mən bilirdim, bilirdim ki, həmin alman oğlan sən idin. Knappı axtarıb tapmaq üçün mən düz iki gün əlləşdim, boğazımdan bir qurtum su belə keçməyən iki gün.

Sonra isə o özü, nəhayət, mənə zəng elədi və onun səs tonundan onun dostunu, mənim isə sevgilimi itirdiyimi anladım. Knapp öz ən yaxın dostunu itirdiyini dəfələrlə təkrarlayırdı. Knapp sənin müxbir olmana yardım etdiyinə görə özünü çox suçlayırdı, mən isə, özüm dərdədən ölərkən, bacardığım qədər onu sakitləşdirməyə çalışırdım – sənin lazımı təşəkkür sözləri tapa bilmədiyinə görə özünü cəzalandırmağın söyləyirdim. Və onda Knappla mən bizi tamamilə tərk etməməyin üçün sənin barəndə danışmağa başladıq. Həlak olanların şəxsiyyətləri müəyyən olunmadığını mənə o xəbər verdi. Şahidlərin birinin dediyinə görə,

mina partlayarkən, maşınınız parça-parça olmuşdu. Şosenin hər tərəfinə dəmir parçaları səpələnmişdi, ortada isə yalnız maşının yanaraq eybəcər hala düşən karkası – mənasız insan vəhşətinin sübutu közərirdi. Knapp səni ora, Əfqanıstana göndərdiyini özünə bağışlaya bilmirdi. O hönkürə-hönkürə gedənlərdən birini əvəz etməyin mühüm olduğunu başa salırdı. Əgər sən onda onun yanında olmasaydın!.. Lakin mən anlayırdım ki, həmin anda o sənənin dünyada ən çox istədiyini şeyi hədiyyə etdi. “Çox təəssüflər olsun, çox təəssüf”, deyə Knapp hıçqıraraq təkrarlayırdı, mən isə, dərdimə boğularaq, bir damla gözyaşı axıtmadım. Mən telefonun dəstəyini yerinə qoya bilmədim, o mənim əlimdən düşdü. Sonra mən önlüyümü çıxarıb küçəyə çıxdım. Uzun müddət hara getdiyimi bilmədən yeridim. Məni əhatə edən şəhər isə özünün adı həyatını yaşayırdı, sanki heç nə baş verməmişdi.

Bir də həmin səhər Kabul ətrafında Tomas adlı bir reportyorun minaya düşərək həlak olduğu kimi maraqlandırır ki?! Kimi kədərləndirəcəkdi bu xəbər?! Mənim səni bir daha görməyəcəyimi, həyatımın heç bir zaman əvvəlki kimi olmayacağını kim anlaya bilərdi axı?!

İki gün dilimə bir tikə yemək vura bilmədiyimi sənə demişdim. Hərçənd bunun əhəmiyyəti yoxdur. Mən bunu daha on dəfə təkrarlaya bilərdim, təki sənənlə özüm haqqında danışa bilim, təki sənənin mənimlə mənim barəmdə danışmağın eşidə bilim. Hansısa bir küçənin tinində huşumu itirdim.

Bilirsənmi, sənənin sayəndə mən görüşdüyümüz ilk andan mənim ən yaxşı və ən yaxın dostuma çevrilən Stenli ilə tanış oldum. O, qonşu palatadan pərişan vəziyyətdə çıxıb, xəstəxananın uzun koridoru ilə ağır-ağır yeridi. Mənim palatamın qapısı bir az açıq idi, o ayaq saxlayıb palatama boylandı və mənə gülümsədi. Dünyanın heç bir klounu üzündə belə kədərli təbəssüm ifadə edə bilməzdi. Onun dodaqları titrəyirdi. Qəfildən o mənim özümə qadağan etdiyim iki sözü dedi, amma ona, hələ tanımadığım bir

insana dərdimi açmağa hazır idim. Axı qəlbin ən dərinliyində olan sirləri tanımadığın insana açmaq tanıdığın insana açmaqdan çox fərqlənir... Bu, sadəcə, bir dəqiqəlik zəiflikdir, onu tamamilə yad bir adamla bölüşdüyün üçün, yaddaşdan asanlıqla silmək mümkündür. “O öldü”, – deyə Stenli dedi, mən də ona: “Hə, o öldü”, – deyə cavab verdim. O öz dostunu nəzərdə tuturdu, mən isə səni. Bizim Stenli ilə tanışlığımız bu cür baş vermişdi, hər ikimizin əzizimizi və sevgilimizi itirdiyimiz gün. Edvard QİÇS-dən ölmüşdü, sən isə bütün dünyanı bürüyüb insanları biçən bir fəlakətdən. O mənim çarpayımın aşağı tərəfində oturub, məndən ağlaya bilib-bilmədiyimi soruşdu, mən ona “yox” cavabı verdikdə isə, o da ağlamağı bacarmadığını etiraf etdi. O, əlini mənə uzatdı, mən onun əlini sıxdım və elə bu yerdə hər ikimizin gözlərindən sel kimi ilk göz yaşları sıçradı; onların axını səni məndən, Edvardı da Stenlidən ümitsizcə uzaqlara apardı.

Entoni Uolş stüardessanın təklif etdiyi içkilərdən imtina etdi. O, salonun arxa hissəsinə nəzər yetirdi. Təyyarə, demək olar ki, boş idi, lakin Culiya təxminən on sıra geridə, illüminatorun yanında oturmağa üstünlük vermiş və onun baxışı əvvəlki kimi səməyə dikilmişdi.

Xəstəxanadan çıxdıqdan sonra mən evi tərk etdim. Lakin çıxmazdan öncə sənə mənə göndərdiyin yüz dənə məktubu qırmızı lentlə bağlayıb, onları öz yazı stolumun yeşiyində gizlətdim. Səni xatırlamaq üçün artıq onları təkrar-təkrar oxumağa ehtiyac yox idi. Mən pal-paltarımı çamadana yığaraq evdən çıxıb getdim. Heç atamla vidalaşmadım, çünki onun bizi bir-birimizdən ayırdığını bağışlaya bilmirdim. Səninlə görüşmək üçün yığdığım pulu ayrı evə köçəndən sonra xərcləməyə başladım.

Daha bir neçə ay sonra isə qrafik-rəssam işləməyə və sənsiz yaşamağı öyrənməyə başladım.

Biz Stenli ilə birgə çox vaxt keçirirdik. Beləcə, bizim dostluğumuz möhkəmləndi. O vaxtlar Stenli Bruklində, bir bazarda çalışırdı. Biz axşamlar körpünün ortasında görüşmək adəti saldıq və elə olurdu ki, saatlarla orada dayanıb, sürəhiyə söykənərək yuxarı-aşağı gəzişən paroxodları seyr edir, yaxud da sahildə gəzişirdik. O mənə Edvard haqqında, mən isə ona sən haqqında danışırıdım və axşam evə hər ikimiz yuxusuz gecələrimizə sizin bir hissənizi daşıyaraq qayıdırıdım.

Mən sənə siluetini səhərlər ağacların səkiyə saldığı kölgələrdə axtarırdım; sənə cizgilərini Qudzon sularında oynayan işıq zolaqlarında arayırdım və əbəs yerə şəhərdə gəzişən bütün küləklərin səsində sənə kəlmələrini tutmağa çalışırdım. Düz iki il mən bizim Berlindəki həyatımızı xəyalən yenidən yaşayırdım, bəzən ikimizə gülürdüm, lakin heç bir zaman sənə düşünməyi tərgitmirdim.

Sənə məktubunu almadım, Tomas, sənə ölməyib sağ qaldığını xəbər verən məktubunu. Sənə mənə məktub yazdığın heç ağıma da gəlmirdi. Bunlar iyirmi il öncə olub, mən isə qərribə bir hissə keçirirəm: mənə elə gəlir ki, sən bu məktubu dünən göndərmisən. Bəlkə o məktubda sənə uzun aylar yoxa çıxmandan sonra mənə artıq Berlin aeroportunda gözləmədiyindən söz gedir? Ya da mənə yoxa çıxdığımdan bəri həddindən artıq uzun müddət keçdiyindən? Yoxsa bizim sənənlə hisslərin solub öldüyü həddə çatdığımızdan? Bəlkə orada məhəbbətin də son baharı olmasından və onu yalnız məhəbbət öpüşlərinin təamını unutmuş insanların dadmasından söhbət gedir? Bəlkə də sən bizim məhəbbətimizə inamını itirmisən; bəlkə də mən sənə başqa səbəbə görə itirmişəm. İyirmi il... az qala, iyirmi il... məktub həddindən artıq uzun yol gəlib.

Biz artıq əvvəlki biz deyilik. İndiki mən yerimdən qopub Parisdən Berlinə bir yol qət etməyə qadirəmmi? Və bizim baxışlarımız yenə də Hasar üstündən – mən onun bu tayında, sən o biri tayında – toqquşsaydı, nə olardı? Sən 1989-cu ilin noyabr axşamı qucağını Knappa açan kimi bu gün mənə də qucaq açardınmı? Sənlə mən yaşlanmışlardan fərqli olaraq cavanlaşan şəhərin küçələrilə qaça bilərdikmi? Sənin dodaqların... onlar o vaxtkı kimi zərif olacaqmı? Bəlkə sənin məktubunun mənim yazı stolumda açılmamış qalmaqda davam etməsi yaxşıdır? Bəlkə bu hamı üçün yaxşı olacaq?

Stüardessa Culiyanın çiyinə toxundu: kəmərləri bağlamaq zamanı idi. Təyyarə Nyu-Yorka yaxınlaşırdı.

Adam şəraitə tabe olub, günün bir hissəsini Monrealda keçirməli oldu. “Air Canada” aviakompaniyasının işçisi onu razı salmaq üçün əlindən gələni əsirgəmədi, lakin boş yer yalnız saat 16:00-da Nyu-Yorka yola düşən təyyarələrdən birində var idi. Adam durmadan Culiyaya zəng edirdi, lakin onun telefonu avtomat cavabverəndə idi.

Bu dəfə onlar başqa şose ilə gedirdilər: maşının pəncərəsindən Manhettenin qüllələri görünürdü. “Linkoln” Manhetten tunelinə girib gözdən itdi.

– Məni qərribə bir hiss bürüyüb: qızımın məni öz evində artıq görmək istəmədiyini düşünürəm. Bir də seçimi sənin üfunətli çardağınla öz apartamentlərim arasında etməyə qalanda, mən üstünlüyü öz evimə verirəm. Çox güman ki, sənin evinə şənbə günü gələrəm ki, qutumu aparmağa gəlməzdən öncə ona yetişim.

İndi isə Uollesə zəng edib, onun yerində olub-olmadığını öyrənsən, yaxşıdır, – deyə Entoni Culiyaya bir kağız parçası uzadaraq dedi.

– Deməli, sənin “təsərrüfat müdirin” əvvəlki kimi səninlə yaşayır?

– Sözüün açığı, mənim şəxsi katibimin indi nə ilə məşğul olduğundan heç xəbərim də yoxdur. Öldüyümdən bəri onun həyatı ilə maraqlanmağa heç macal tapmamışam. Amma əgər onu infarktdan qorumaq istəyirsənsə, onda biz ora gəldiyimiz zaman onun orada olmaması yaxşıdır. İstədiyini bəhanəni uydura bilərsən, amma onun bu həftənin sonunadək çıxıb getməsi – istəyir, lap dünyanın o biri başına getsin – mənim üçün daha əlverişlidir.

Cavab əvəzinə Culiya Uollesin nömrəsini yığdı. Avtomat cavabverən cənab Uollesin işverəninin vəfat etməsi səbəbindən biraylıq məzuniyyətə çıxdığını xəbər verdi. Məlumat qoymaq mənasızdı. Cənab Uolşa aid təcili məsələlərin yaranacağı təqdirdə, birbaşa onun notariusuna müraciət etmək gərək idi.

– Arxayın ola bilərsən, yol açıqdır! – deyə Culiya mobil telefonunu çantasına qoyaraq dedi.

Yarım saatdan sonra maşın Entoni Uolşun şəxsi evi qarşısındakı səkidə dayandı. Culiya evin fasadına baxdı və onun nəzəri o saat üçüncü mərtəbənin eyvanına yönəldi.

Bir gün məktəbdən evə qayıdarkən anasının məhz o eyvanın qəfəsliyindən sallandığını görmüşdü. Həmin an Culiya onu çağıraraq qışqırmasaydı, anası nə edərdi görəsən? O, sanki öz təhlükəli niyyətinin izlərini silən kimi qızına əl elədi.

Entoni çamadanı açıb Culiyaya bir bağlama açar uzatdı.

– Nə əcəb, onlar sənənin açarlarını sənə etibar ediblər?

– Belə deyək: biz sənin məni öz evində saxlamaqdan imtina edə biləcəyini və ya dərhal söndürməyəcəyini də nəzərə almışdıq... Qapını açacaqsan, ya yox? Burada bu qədər dayanmaq olmaz, qonşulardan biri məni görüb tanıya bilər.

– Belə de... Deməli, səni artıq qonşular da maraqlandırır? Bu ki yenilikdir!

– Culiya!

– Yaxşı, gedək, – deyə Culiya qapının döyməli qulpunu çevirərək köks ötürdü.

Onlarla bərabər açıq qapıdan evə gündüz işığı doldu. İçəridə hər şey əvvəlki kimi toxunulmamış, onun ən erkən xatirələrində olduğu kimi idi: böyük şahmat lövhəsinə oxşayan holun ağlı-qaralı plitkalarla bəzədilmiş döşəməsi; sağ tərəfdə incə bir qövs şəklində yuxarı ucalan tünd taxta pilləli nərdivan yelpiyi. Onun bəzəkli sürahibəndi atasının qonaqlara evin giriş otaqlarını nümayiş etdirərək məmnunluqla adını çəkdiyi məşhur mebelçi ustanın əl işi idi. Culiyanın ata evindən gedəndən sonra yaşadığı evlərin otaqlarından geniş olan holun dərinliyindəki qapılar anbara və mətbəxə gətirdi. Sol tərəfdə isə atasının nadir hallarda evdə olduğu axşamlar şəxsi mühasibatlıq işlərilə məşğul olduğu kabinet idi. Hər şey, demək olar ki, hər şey Entonini Monreal qülləsində qəhvə satdığı o soyuq-sazaqlı günlərdən ayıran zənginlik saçdı. Ən uzun divardan Culiyanın uşaqlıq portreti asılmışdı. Görəsən, onun indiki gözlərində rəssamın beş yaşlı bir qızcıqazın gözlərində tutduğu şən qığılcımlar qalıbmı? Culiya kesson tavana tamaşa etmək üçün başını yuxarı qaldırdı. Oradan yuxarıdan-aşağı taxta oyma panellərə hörümçək toru sallanmış olsaydı, interyer qorxulu filmlər üçün hazırlanmış dekorasiyaya bənzəyərdi, lakin Entoni Uolşun mülkü həmişə nümunəvi təmizlikdə saxlanılırdı.

– Otağının hansı tərəfdən olduğu yadıradırmı? – deyə Entoni öz kabinetinə girərək soruşdu – Ora təkbaşına get –

zənnimcə, yolu azmazsan. Acmınsansa, mətbəx şkaflarında, yəqin ki, bəzi qida məhsulları qalıb – paştetlər və konservlər-filan. Axı mən elə də çoxdan ölməmişəm.

Entoni, eynilə uşaqkən etdiyi kimi, pillələri iki-iki qalxaraq əlini taxta sürahidə sürüşdürən Culiyanı gözü ilə ötürdü. Culiya yenə də uşaqlığındakı kimi, nərdivanın yuxarisına çataraq arxasınca kiminsə gəlib-gəlmədiyini yoxlamaq üçün geriye çöndü.

– Nə baxırsan? – deyə yuxarıdan-aşağı atasına baxıb soruşdu.

– Heç nə, – deyə Entoni gülümsəyərək cavab verdi və kabinetinə girdi.

Culiyanın qarşısında koridor uzanırdı. Birinci qapı anasının yataq otağına açılırdı. Culiya qapının qulpunu basdı, qulp astaca aşağı getdi və qızın o otağa girmək fikrini dəyişməsilə eləcə də geri, yerinə qayıtdı. Sonra Culiya bir daha heç yerdə ayaq saxlamadan irəliyə, koridorun sonuna tərəf addımladı.

Otaqda sehri sayrışan toranlıq hökm sürürdü. Çəkilməmiş tül pərdələr sallanaraq hələ də çalar parlaqlığını qoruyub-saxlayan xalçanın üstünə düşürdü. Culiya çarpayısına yaxınlaşdı, uc tərəfdə əyləşdi, başını yastığına söykəyərək, acgözlüklə yastıqüzünün ətrini qoxulamağa başladı. Xəyalında dərhal onun yorğan altında uzanıb balaca fənərlə işıq salaraq çoxlu kitablar oxuduğunu, pəncərə açıq olan zamanlarda uydurulmuş personajların küləkdən narın-narın titrəyən pərdələrin üzərində canlandığını xatırladı. Onu yuxusuz gecələrində neçə-neçə məxfi şərikləri olan kölgələr ziyarət etmişdi! O özünə yer edərək ayaqlarını uzatdı və ətrafa göz gəzdirdi. Bu, bir az mobilə bənzəyən, amma həddən artıq böyük olan lüstrdür, ona görə də Culiya stula dırmaşaraq onun pərlərinə üfürdükdə, pərlər hərhlən mirdi. Bu, pal-paltar şkafidır, yanındakı

isə Culiyanın kitab-dəftər, bəzi şəkilləri, heyranedici ölkələrin xəritələrini yığdığı şkafdır. O zamanlar bu xəritələri Culiya ya yazı ləvazimatları satılan mağazadan alır, ya da sinif yoldaşları ilə özündə iki nüsxədə olan açıqcalarla dəyişdirirdi – dünyada bu qədər möhtəşəm yerlər olarkən, iki dəfə eyni yerə getmək nəyə gərəkdir ki?! Qəfildən onun gözləri etajerə sataşdı. Orada onun iki köhnə oyuncağı olan və əvvəlki kimi bir-birinə etinasız yanaşan qırmızı itlə göy pişiyə söykənmiş məktəb kitab-dəftəri səliqəli şəkildə düzülmüşdü. Kollecın bitməsi illərindən yazı stolunun üstündə qalmış tarix dərslisinin tünd-qırmızı üzünü Culiyanın diqqətini cəlb etdi və o, çarpayının üstündən ayağa qalxdı.

Stolun cızıq-cızıq taxta səthi... Bu stolun arxasında boş-boş oturaraq və yaxud da Uolles dərslərin gedişatı ilə maraqlanmaq üçün qapını döyərək dəftərində eyni cümləni təkrar-təkrar yazaraq neçə saatlar keçirmişdi... Bu ruh fəryadı yüzlərlə, minlərlə səhifələri zəbt edirdi: “Mən darıxıram, darıxıram, mən darıxıram!” Yeşiyin farfor qulpu ulduz şəklində idi. Yeşiyin itaətlə açılması üçün onu azacıq dartmaq kifayət idi. Culiya onu açdı. Orada olan qırmızı flomaster lap dərinliyə yuvarlandı. Culiya əlini ora buraxdı. Yarıq ensiz idi və çevik flomaster onun əllərindən qaçdı. Bu oyun Culiyanın xoşuna gəldi və o, əlilə yeşiyi yoxlamağa başladı.

Şəhadət barmağı rəsmxət günyəsinə, çeçələ barmaq yarmarkada qazanılmış və taxılmaq üçün çox zövqsüz olan bir muncuğa toxundu, orta barmaq isə nə iləsə – qurbağa şəkilli qələmyonanlamı, yoxsa tısbağa futlyarlı yapışqan lentləmi – rastlaşdığını anlamadan havada qətiyyətsiz halda qalmışdı. Baş barmaq kağız dördbucağa toxundu. Bu dördbucağın sağdakı yuxarı diş-diş küncü onun üzərində poçt markasının olduğundan xəbər verirdi. Ötən illər ərzində bu markanın ucu, görünür, zərfdən qoparaq dik qalırdı. O, yeşiyin qaranlıq dərinliyində gizlənmiş zərfə sığal çəkdi və barmağını qırıq-qırıq xətlərdən çəkməməyə

çalışaraq lələk qələminin qoyduğu izlərin üstündən keçirdi; bu, sevgililərin birinin digərinin dərisində dırnağı ilə nə cızdığını tapmağa çalışdığı bir oyuna bənzəyirdi. Culiya xətti tanıdı – Tomasın xəttini.

O, zərfi götürdü, onun ağzını açdı və məktubu çıxardı.

“Sentyabr 1991-ci il.

Culiya!

Mən, insan vəhşətinə baxmayaraq, sağ qaldım. O qərribə qəzada yeganə sağ qalan mən oldum. Axıncı məktubda sənə Məsudun axtarışına yollandığımızı xəbər vermişdim. Lakin canımda hələ də dəhşətli bir əks-səda verən qulaqbatırıcı partlayış üzündən onunla görüşümüzün məqsədini unutmuşam. Hər şeyi olduğu kimi plyonkaya yazmaq üçün məni irəliyə aparan şövqü unutmuşam. Mən yalnız, az qala, məni həmişəlik öldürə bilən və yoldaşlarımı əbədiyyətə qovuşduran bir nifrətlə üzləşdim. Yerli kəndlilər məni həlak olacağım yerdən iyirmi metr aralıda, qəzanın tör-töküntüsü içindən çıxardılar. Nə üçün dostlarımı parça-parça edən ölümün nəfəsi məni, sadəcə, bir qədər aralıya tullayaraq rəhm elədi? Bunu mən heç bir zaman bilməyəcəyəm. O insanlar məni ölü sanaraq arabaya uzandırdılar. Əgər böyüklərin arasında hərlənən bir oğlan uşağı mənim saatımdan xoşlanaraq, bütün cəsaretini toplayıb onu mənim qolumdan açmaq fikrinə düşməsəydi, mənim əlim həmin an tərپənməsəydi və uşaq boğazını yırtaraq bar-bar bağırmasaydı, böyük ehtimalla, onlar məni diri-diri torpağa basdıracaqdılar. Lakin yenə də deyirəm: insan vəhşətinə baxmayaraq, mən sağ qala bildim. Deyirlər, ölüm bir insanı aparmağa gələrək onu öpəndə, onun bütün həyatı gözü

önündən gəlib keçir. Lakin onun öpüşü çox möhkəm olanda elə bir şey baş vermir. Qızdırma sayıqlamasında ikən mən yalnız bir şeyi – sənin üzünü görürdüm. Mənə qulluq edənin gözəl-göyçək gənc bir tibb bacısı olduğunu deməklə səni qısqandıra bilərdim, amma təəssüf ki, qeydimə qalan səliqəsiz saqqallı, yaşlı bir kişi idi. Son dörd ayı mən Kabulun xəstəxana koryasında yatmışam. Mənim dərim yanıb, lakin mən sənə giley-güzar edib zarımaq üçün yazmıram.

Bir dənə də olsun namə almadan keçmiş beş ay bir-birinə həftədə iki dəfə məktub yazan insanlar üçün həddindən artıq böyük bir müddətdir. Beş səssizlik ayı – az qala, yarım il – bizim uzun zamandan bəri görüşmədiyimizə, bir-birimizə toxunmadığımızı görə daha da dəhşətlidir. Uzaqdan-uzağa sevmək çox çətindir – məni gündən-günə əzab verərək üzən məhz budur.

Knapp mənim sağ qaldığımı öyrənən kimi Kabula gəldi. Onun mənim yanıma – ümumi palataya girərkən necə ağladığını görədin, sözün açığı, mən özüm də qəhərlənmişdim. Xoşbəxtlikdən, qonşu çarpayıda yatan yaralı əsgər dərin yuxuda idi, yoxsa o yenilməz və cəsarətli əsgərlər qarşısında biabır olardıq! Və Knapp sənə dərhal zəng edib mənim qurtulmağımı xəbər verməyibsə, bu yalnız mənim ondan bunu xahiş etməyimə görədir. Bilirəm ki, mənim ölümümü sənə o xəbər vermişdi, sağ qaldığımı isə özüm xəbər vermək istədim. Bəlkə də əsl səbəb başqadır; bəlkə bu məktub sənənlə mənim hekayəmizin kədərli sonu ilə barışmağına kömək edəcək.

Culiya, bizim sevgimiz fərqlərimizdən, hər səhər gözümüzü açarkən ağuşuna düşdüyümüz ixtiralar şövqündən başladı. Söhbət səhərlərdən düşmüşkən, mənim sənəni yatdığını, yuxuda gülümsədiyini seyr edərək neçə səhər keçirdiyimi heç bilmirsən – axı sən özün də bilmədən, həmişə yuxuda gülümsəyirdin – yuxuda

mənə neçə dəfə qısılaraq, anlamadığım bir dildə nəşə dediyini bilmədiyim kimi mən isə dəqiq sayını deyə bilərəm – yüz dəfə!

Culiya, mən bilirəm: birlikdə nəşə qurmaq tamamilə başqa bir məsələdir. Mən sənə atana nifrət edirdim, amma sonralar onu anlamaq istədim. Mənim onun yerində olarsam, necə davranacağımı anlamağa çalışdım. Təsəvvür elə ki, sən mənə bir qız dünyaya gətirmisən, biz onunla tək qalmışıq, o, heç nədən, yaxud da məni dəhşətə gətirən bir şeydən yaranmış bir dünyada yaşayan xarici bir oğlana aşıq olub – böyük ehtimalla, mən də sənə atan kimi davranırdım. Mənim heç bir zaman sənə Hasar arxasında keçən uzun illər barədə danışmaq niyyətim olmayıb, – mən sevgimizin ovqatını bir dəqiqəyə də olsa, o cəfəng xatirələrlə pozmaq istəmirdim, çünki sən insanların qadir olduğu qəddarlıqlar barədə hekayələrə layiq deyilsən; amma sənə atan – o bu dəhşət haqqında, çox güman ki, bilirdi və sənə aqibətinin pis olmasını istəmirdi.

Mən səni götürüb apardığına, məni otağımızda üzüm qanlı qoyub getdiyinə görə və mənim bütün bunların qarşısında aciz qalaraq sevgilimi əldən verdiyimə görə sənə atana nifrət edirdim. Mən qəzəb və kin içində boğularaq sənə sənənin əks-sədası hələ də gəldiyi otaqların divarlarını yumruqlayırdım, lakin sonradan, bütün bunlara rəğmən, sənə atanı anlamaq istədim. Səni heç anlamağa çalışmadan öz məhəbbətimdən necə əmin edə bilərəm?

Sən isə öz həyatına qayıtdın – nə etməli, həyat bu cür qurulub. Yadındadırmı, sən tez-tez mənə taleyin göndərdiyi işarələrdən danışdın; mən buna inanmırdım, amma sonda sənə gətirdiyin əsaslara diqqət yetirdim. Hətta bu gün axşam, mənim sənə bu məktubu yazdığım anda, tale mənim üçün ən dəhşətliyini hazırlayır.

Mən səni olduğun kimi sevmişəm və dəyişməni heç zaman istəməmişəm; mən çox şeyi anlamadan, zamanın ən yaxşı təbib

olduğunu düşünərək səni sevirdim; bəlkə də bu sevgimin ən apofeoz məqamında səndən məni hər şeydən vaz keçərək, bizi ayıran, fərqləndirən amillərə göz yumaraq fədakarcasına sevib-sevmədiyini soruşmağı unudurdum. Bəlkə də sən özün o sualı özünə verməyi çatdırmadığın kimi, mənim də bu sualı sənə verməyimə imkan vermirdin? Lakin o məqam, heç nəyə baxmayaraq, gəlib çıxdı.

Sabah mən Berlinə qayıdıram. Bu məktubu da yolumda ilk rastıma çıxan poçt qutusuna salacağam. Məktub sənə, həmişəki kimi, bir neçə gündən sonra çatacaq, səhv etmirəmsə, ayın on altısı ilə on yeddisi arası.

Bu zərfdə sən mənim indiyə kimi sirr kimi saxladığım bir şeyi görəcəksən; sənə öz şəklimi göndərmək istərdim, lakin hal-hazırda mənim görkəmə o qədər də ürəkaçan deyil, bir də indiki vəziyyətdə olduğum şəkli sənə göndərmək mən tərəfdən həddindən artıq özünəəminlik kimi görünə bilər. Yox, bu, sadəcə, təyyarə biletidir. Görürsən, artıq mənim yanıma gəlməyin üçün uzun aylar boyunca işləyib pul yığmağına ehtiyac qalmır – təbii ki, əvvəlki kimi mənim yanıma gəlməyi istəyirsənsə. Mən də sənə dalınca gəlmək üçün pul qazanmaqla məşğul idim. Və bu bileti də bura, Kabula gələrkən özümlə götürmüşdüm ki, onu burdan sənə göndərim. Özün görəcəksən... onun hələ müddəti var.

Mən hər ayın sonuncu günü səni Berlin aeroportunda gözləyəcəyəm.

Əgər biz qovuşsaq, sənə söz verirəm ki, sənə mənim üçün dünyaya gətirəcək qızını sevgilisindən heç bir zaman ayırmaram. Onları fərqləndirən nə olur-olsun, mən qızımı məndən alan adamı anlayacam, mən qızımı anlayacağam, çünki onun anasını çox sevmişəm...

Culiya, sənə seçimin hər necə olur-olsun, onu olduğu kimi qəbul edəcək və heç zaman səndən inciməyəcəyəm. Əgər sən

gəlməsən, əgər mən hər ayın sonuncu günü aeroportdan tək qayıtmalı olsam, bil ki, mən hər şeyi anlayacaq və olduğu kimi qəbul edəcəyəm; bu məktubu sənə məhz ona görə yazıram.

Lakin onu da bil ki, mən həyatın mənə gözəl bir noyabr axşamında əta etdiyi o gözəl simanı heç vaxt unutmayacağam, ümidin bizə qayıtdığı, mənim – Şərqdən gəlmiş birinin sən – Qərbdən gəlmiş birinin qucağına yığılmaq üçün Hasara dırmaşdığım o gözəl axşamı unutmayacağam.

Sən həyatdan mənə əta olunan ən gözəl hədiyyə idin və o cür də qalacaqsan. İndi, bu sözləri yaza-yaza, səni nə dərəcədə sevdiyimi duyuram.

Tezliklə görüşənədək... Tezliklə olacağına ümid edirəm. Lakin istənilən halda, sən harada olmağından asılı olmayaraq, sən həmişə mənimlə olmusan və mənimlə qalacaqsan. Təkcə sən sağ olduğunu, Yer üzündə yaşadığını bilmək mənim üçün böyük xoşbəxtlikdir.

Mən səni sevirəm.

Tomas”.

Zərfin içindən saralmış üzlüklü nazik bir kitabça çıxdı. Culiya onu açdı. Aviabiletin çəhrayı rəngli talonunda aşağıdakılar çap olunmuşdu: “Froyleyn Culiya Uolş, Nyu-York-Paris-Berlin, 29 sentyabr 1991-ci il”. Culiya bileti stolun yeşiyinə qoydu, pəncərəni bir az açdı, yenidən çarpayuya uzanıb, əllərini başının altına qoydu və uzun müddət bu vəziyyətdə uzanaraq diqqətlə otağının pərdələrinə baxdı. Pərdələrin iki uzun qumaş parçasının qırıqlarında onun tənha uşaqlığından qayıtmış köhnə kabus dostları canlanırdı.

Günortadan sonra Culiya otaqdan çıxıb, anbara endi və Uollesin cem və mürəbbələri saxladığı şkafı açdı. Rəfin üstündən paketdə suxarı tapdı, bir balaca banka bal seçdi və mətbəx stolunun arxasına oturdu. Onun diqqətini balın qatılaşmış və parıldayan səthində qaşıqla qoyulmuş nazik şırım çəkdi. Qərribə bir nişanədir, böyük ehtimalla, onu Entoni Uolş sonuncu səhər yeməyi vaxtı qoymuşdu. O, atasının həmin bu stol arxasında tək-tənha oturaraq, qarşısında bir fincan çayla səhər qəzetlərini oxuduğunu təsəvvür etdi. Maraqlıdır, görəsən, həmin gün o, nə barədə düşünürdü? Əbədiyyən geridönməz keçmişin maraqlı bir sübutu. Və nəyə görə bu xırda, ilk baxışdan əhəmiyyətsiz bir təfərrüat onun tam mənasında – və bəlkə də ilk dəfə olaraq – atasının öldüyünü dərk etməsinə səbəb oldu? Çox zaman əhəmiyyətsiz bir şey, ya da bir qoxu həmişəlik çıxıb gedənlər haqqında xatirələri beyində yenidən dirildir. Eyni hissi Culiya indi keçirir, bu geniş mətbəxdə oturaraq, ilk dəfədir özünün çox da ürəkaçan olmayan uşaqlığı üçün darıxırdı. Qapı tərəfdən arabir öskürmə səsi eşidildi, qız başını qaldırıb qapının ağzında dayanaraq ona gülümsəyən Entoni Uolşu gördü.

– Gəlmək olar? – deyərək Entoni Culiya ilə üzbəüz oturaraq soruşdu.

– Rica edirəm, özünü evindəki kimi hiss elə!

– Mən bu lavanda balını Fransadan sifariş etdirirəm; sən əvvəlki kimi onu xoşlayırsan?

– Gördüyün kimi, bəzi şeylər dəyişilmir.

– O sənə nə yazmışdı?

– Zənnimcə bu sənin işin deyil.

– Sən bir qərara gələ bildinmi?

– Nə barədə deyirsən?

– Yaxşı bilirsən nəyi nəzərdə tuturam. Ona cavab vermək fikrin var?

– İyirmi il keçdikdən sonra? Aradan çox zaman keçdiyini və artıq gec olduğunu düşünürsən?

– Sən bu sualı kimə verirsən – mənəmi, özünəmi?

– Hal-hazırda Tomas, çox güman ki, evli-uşaqly bir adamdır. Onun həyatına soxulmağa nə ixtiyarım var?

– Oğlu, qızı, ya bəlkə də əkiz uşaqları var?

– Nə-ə-ə?

– Mən, sadəcə, sənin öncədən görmə qabiliyyətlərinin onun gözəl ailəsinin kimlərdən ibarət olduğunu təyin edə bilib-bilmədiyilə maraqlanıram. Hə, nə deyirsən, qızımı var, oğlumu?

– Nə ağzına gələnı danışırısan?

– Hələ bir neçə saat bundan öncə sən onu ölmüş bilirdin, indi isə beynində onun həyat mənzərələrini təsvir etmədə, zənnimcə, həddini aşırısan.

– İlahi-Pərvərdigara! Axı o zamandan bu yana altı ay yox, iyirmi il keçib!

– Birincisi, iyirmi il yox, on yeddi il keçib. Evlənilib-ayrılmaq üçün – üstəlik, bir dəfə deyil, bir neçə dəfə – kifayət edən bir zamandır. Təbii ki, əgər o sənın antikvar işləyən dostun – Stenlidir-nədir – onun kimi oriyentasiyasını dəyişməyibsə. Hə, düzdür, Stenlidir onun adı!

– Sənın belə bir vəziyyətdə mənimlə zarafatlaşmağa hünərin də çatır?!

– Ah, yumor həqiqətin qəfildən insanı haqladığı vaxtda, öhdəsindən gəlmək üçün çox yaxşı bir üsuldur; bu sözlərin kimə

məxsus olduğu yadımda olmasa da, onlar xalis həqiqətdir. Mən yenə də öz sualımda iddialıyam: sən bir qərara gəldinmi?

– Mənim qərara gəlinəsi bir halım qalmayıb, artıq çox gecdir, bunu anlaman üçün daha nə qədər təkrarlamağım gərəkdir? Bir də, sən ki buna sevinməlisən, elə deyil bəyəm?

– Situasiya geridönməz və bərpaolunmaz olduqda artıq çox gec ola bilər. Məsələn, mənim sənə anana demək istəyib, deməyi çatdırmadıqlarımı demək üçün artıq çox gecdir, halbuki mən onun ağılı itirməzdən əvvəl mənə məktub yazmasını çox arzulayırdım. Səninlə bizim məsələmizə gəldikdə isə, “artıq çox gec” məfhumu şənbə günü, mənim batareyası bitmiş bir oyuncaq kimi sönəcəyim gün olacaq. Amma əgər Tomas sağdırsa, onda, təəssüf doğurucu da olsa, hələ elə də gec olmadığını deməlidir. Sən o portreti gördüyün anı və bizi bu səhər buraya gətirdiyi qüvvəni xatırlasan, artıq çox gec olduğu bəhanəsindən yapışmayacaqsan. Yaxşısı budur, özünə başqa bir bəhanə tap.

– De görüm, sən, əslində, nəyə nail olmağa çalışırsan?

– Qətiyyən heç nəyə. Amma sən, bəlkə də, öz Tomasına qovuşmağa çalışırsan, hərgah...

– Hərgah nə?

– Yox, heç nə, bağışla. Mən elə susmadan danışırım... Yəqin ki, sən haqlısan.

– İşə bir bax! Mənim nədəsə haqlı olduğumu səndən ilk dəfədir eşidirəm. Amma maraqlıdır, görəsən, nədə haqlıyam?

– Dəyməz, səni inandırım ki, oturub inildəmək, taledən giley-güzar etmək, nəyin ola biləcəyi təqdirdə baş vermədiyinə dair xəyallara qapılmaq çox asandır. Mən sənə “qəddar tale başqa cür qərar verdi”, yaxud da daha yaxşı “hər şeyin səbəbkarı atamdır, o mənim həyatımı darmadağın etdi” kimi sayıqlamalarını əzbərdən

bilirəm. Bir sözlə, həyat – bir dramdır – mövcud olmanın istənilən başqa bir üsulu kimi üsuldur.

– Oh, yaman qorxutdun məni... Az qala, sənin məni ciddi qəbul edəcəyinə inanacaqdım!

– Yox-yox, bunun sənin üçün qorxusu yoxdur – sənin davranışın nəzərə alınarsa...

– Bir şey də var: Tomasa məktub yazmaq istəyimdən yanıb kül olsaydım belə, nəyin bahasına olur-olsun, onun ünvanını tapıb on yeddi ildən sonra məktubuna cavab vermək imkanım olsaydı da, mən heç vaxt Adama qarşı bu cür alçaq hərəkət etməzdim. Məgər sən bu həftə ərzində onun üzərinə, onsuz da, həddindən artıq yalan düşdüyünü düşünmürsən?

– Əlbəttə! – deyə Entoni acı bir istehza ilə cavab verdi.

– Sənin tonunu anlamıram.

– Sən tamamilə düzgün hərəkət etmişən. Bəzi şeyləri gizlədərək yalan danışmaq çox rəhmli və ədalətlidir. Bundan da əlavə, bu sizin bəzi şeyləri bölüşməninə şərait yaradacaq. O sənin yalan söylədiyini yeganə adam olmayacaq.

– Sənin kimin barəsində danışdığını öyrənə bilərəm?

– Sənin barəndə! Hər axşam onunla yatağa uzanarkən, bir anlığa da olsa, Şərqdəki dostunu xatırlayacaqsan və bir az da olsa, özünü aldatmış olacaqsan; hər dəfə həyata keçməyənlər haqqında təəssüf hissi keçirdikcə, sən yenə də özünü aldatmış olacaqsan; hər dəfə özünə “bəlkə Berlinə qayıtmağa dəyərdi” deyə sual verdikcə, yenə də özünü aldadacaqsan. Dayan görüm, qoy bir hesablayım, axı mən həmişə riyazi bacarıqlarımla seçilmişəm: həftədə üç xırda yalan, iki şiddətli xatirə və üç Adamın Tomasla müqayisəsini götürək – bunlar üst-üstə... üç üstə gəl iki üstə gəl üç, vurulsun əlli iki həftəyə, üstəlik də 30 il evlilik həyatına – hə, hə, otuz il, bəlkə də

mən həddindən artıq optimistəm, amma qoy otuz il olsun... Cəmisi edir on iki min dörd yüz səksən yalan halları. Belə bir mehriban evli cütlük üçün pis deyil!

– Görürəm, özündən çox məmnunsan! – deyə Culiya atasına əl çalaraq kinayəli səslə yekun vurdu.

– Bəs sənə, hisslərindən əmin olmadan kiminləsə birgə yaşamaq yalan, xəyanət deyil? Sən heç ailədə birinin digərinin yanında illərcə bir yad, bir qonşu kimi sadəcə var olmasının ailə həyatını nəyə döndərdiyini təsəvvür edirsən?!

– Görürəm, sən çox yaxşı təsəvvür edə bilirsən?

– Sənin anan həyatının son üç ilini mənə “cənab” deyə müraciət edir, mən onun yataq otağına girdikdə isə, məni su kəməri işçisi zənn edərək, əli ilə ayaqyolunu göstərirdi. Bəlkə belə bir həyatı təsvir etməm üçün qələmlərini mənə borc verəsən?

– Sən həqiqəti deyirsən? Anam, doğrudan da, səni “cənab” deyə çağırırdı?

– Bu, hələ necə deyərlər, “yaxşı” günlərdə belə idi, pis günlərdə isə o, polisə zəng edib evinə yad bir adamın soxulduğu haqda şikayət edirdi.

– Sən, doğrudan da, onun o şeydən... ondan öncə sənə məktub yazmasını istəyirdin?

– Hər şeyi öz adı ilə adlandırmaqdan qorxma. Aqlını itirməzdən öncə? Tamamilə dəli olmazdan öncə? Cavab verirəm: hə, istəyirdim, lakin hal-hazırda söhbət sənin anandan getmir.

Entoni diqqətlə qızına baxırdı.

– Bal necədir – dadlıdır?

– Hə, – deyə Culiya suxarını ağzında xırçıldadaraq cavab verdi.

– Həmişəkindən bir az qatıdır, hə?
– Doğrudur, bir az qatıdır.
– Yəqin ki, sən bu evi tərk etdikdən sonra arılar tənbelləşib.
– Ola bilər, – deyə Culiya gülümsəyərək cavab verdi. – Arılar haqqında söhbət etmək istəyirsən?

– Niyə də yox?
– Sən onun üçün çox darıxırdın?
– Əlbəttə, başqa necə ola bilər!
– Bəs sən iki ayağınla su novuna hoppananda... – sən bunu anam üçün edirdin?

Entoni pencəyinin içəri cibində eşələnib, oradan bir zərf çıxardı və stolun üstü ilə onu Culiyaya tərəf sürüşdürdü.

– Bu nədir?
– Parisdə yerdəyişmə ilə Berlinə iki bilet – Almaniyaya birbaşa reys indiyədək yoxdur. Təyyarə saat 17:00-da yola düşür. Sən ora mənimlə və ya mənsiz yola düşə bilərsən, ya da ümumiyyətlə, getməyə bilərsən – bir sözlə, özün qərar ver. Bu ki yenilikdir, deyilmi?

– Bunu nə üçün edirsən?
– Sən o kağız parçasını neylədin?
– Hansı kağızı deyirsən?
– Sənin həmişə yanında gəzdirdiyin Tomasın naməsini – hər sən ciblərini boşaldanda o məktub bir möcüzə kimi üzə çıxırdı; o əzilmiş kağız mənə həmişə sənə etdiyim pisliyi xatırladırdı.
– Mən onu itirmişəm.

– Orda nə yazılmışdı? Hərçənd yox, cavab vermə, məhəbbət həmişə son dərəcə bayağı ifadə olunur. Sən həqiqətənmi onu itirmisən?

– Hə, dedim axı!

– Sənə inanmıram, elə şeylər heç vaxt izsiz itmir. Günlərin bir günü onlar qəlbin ən dərinliklərindən yenidən üzə çıxırlar. Yaxşı, get hazırlaş, çantanı yığ.

Entoni ayağa qalxıb mətbəxdən çıxdı. Qapıya çatanda geri çöndü:

– Tələs, evinə getmək gərək deyil: nəyə lazım olarsa, biz onları ordan, yerində alırıq. Vaxtımız azdır. Səni küçədə gözləyirəm, maşın artıq sifariş olunub. Qulaq as, mən sənə bunları deyirəm və qərribə dejavu hissi keçirirəm, yoxsa... bəlkə mən yanılıram?

Sonra Culiya holda atasının uzaqlaşan addımlarının sədasını eşitdi.

O, əllərini üzünə tutub ağır ah çəkdi. Barmaqlarının arasında stolun üstündəki bal bankasını görürdü. Yox, o, Berlinə Toması axtarmaqdan öncə, atası ilə səyahətini uzatmaq üçün getməlidir. Və Culiya öz-özünüdə bunun nə bir bəhanə, nə də üzrxahlıq olacağına və Adamın nə vaxtsa onu mütləq anlayacağına dair ən səmimi bir and içdi.

Culiya öz otağına qayıtdı və çantasını yerdən qaldırdığı anda onun gözü kitablar olan etajerə sataşdı. Kitabların səliqəli sırasında tünd-qırmızı üzlüklü tarix dərsliyi görünürdü. Bir az tərəddüddən sonra qız kitabı götürdü, arasından mavi rəngli zərfi çıxarıb çantasına qoydu. Sonra pəncərəni bağlayıb otaqdan çıxdı.

Entoni ilə Culiya aeroporta qeydiyyatın axırına yaxın yetişdilər. Stüardessa onlara uçuş talonlarını verib tələsmələrini

tövsiyə etdi: vaxt çox məhdud idi və o onların öz terminallarına çatana qədər təyyarənin tərpənməyəcəyinə zəmanət vermirdi.

– Ah, mənim ayağımla bu, ümitsiz cəhddir! – deyə Entoni yazıq-yazıq stüardessaya baxaraq dedi.

– Siz yeriməkdə çətinlik çəkirsiniz, ser? – deyə gənc qadın narahat oldu.

– Mənim yaşımda, miss, bu adi bir haldır, – deyə Entoni ona kardiostimulyator haqqında şəhadətnaməni uzadaraq məğrurluqla bildirdi.

– Burada gözləyin, – deyə stüardessa telefonunu qoşaraq dedi.

Bir neçə dəqiqədən sonra elektrokar artıq onları Paris reysilə uçuşa hazırlaşan təyyarəyə doğru aparırdı. Aviakompaniya agentinin müşayiətilə təhlükəsizlik nəzarəti bu dəfə hamar keçdi.

– Sən yenə pozulma verirsen? – deyə Culiya elektrokar onları yüksək sürətlə aeroport yolları ilə apararkən atasından soruşdu.

– Allah xatirinə, sus! – deyə Entoni pıçıldayaraq cavab verdi.
– Sus, yoxsa yaxalanacağıq. Mənim ayağım lap yaxşıdır.

Sonra Entoni qayğıkeşliklə elektrokar sürücüsünün həyatı ilə yaxından maraqlanan adam kimi onunla söhbət etməyə davam etdi. On dəqiqədən sonra Entoni ilə Culiya birincilər sırasında təyyarəyə mindilər.

İki stüardessa Entoniyə kreslosunda yerləşməyə yardım etdikləri müddətdə (biri onun belinin altına döşəkcələr qoyur, digəri isə isti şal təklif edirdi) Culiya təyyarənin çıxış qapısına qayıdıb stüarda daha bir zəng etməsini bildirdi. Atasını artıq bortda idi, Culiya özü isə təyyarəyə bir neçə dəqiqədən sonra qayıdacaqdı. O, pilləkənlərdə ayaq saxlayıb mobil telefonunu qoşdu.

– Sirli-sehrli Kanada səyahətləri necə keçir? – deyə Stenli dəstəyi qaldırıb soruşdu.

– Mən indi aeroportdayam.

– Geri qayıdırsan?

– Əksinə, gedirəm.

– Dayan görüm, əzizim, bəyəm mən sənənin macəranın hansısa bir mərhələsini ötürmüşəm?

– Yox, bu gün səhər mən Nyu-Yorka qayıtdım, amma sənəninlə görüşməyi çətdırmədim, hərçənd, inan ki, buna çox ehtiyacım var idi.

– Bəs indi hara yollanacağını öyrənə bilərəm – Oklahomaya, yoxsa bəlkə Viskonsinə?

– Stenli, əgər sən Edvardın ölümündən öncə öz əlilə sənə yazdığı bir məktub tapsaydın, onu açıb oxuyardınmı?

– Culiya, əzizim, mən sənə artıq demişəm ki, onun son sözləri “Mən səni sevirəm” idi. Bundan artıq nəyi bilməli idim ki? Hansısa üzrxahlıqlar, təəssüflər və s.? Yox, son anda onun dilindən çıxan o üç söz bizim bir-birimizə deməyi çətdırmədiyimiz hər şeyi ifadə etdi.

– Deməli, sən o məktub olan zərfi açmazdın?

– Yəqin ki, hə; hərçənd, mən bizim mənzilimizdə Edvardın yazdığı bir dənə də olsun namə tapmadım. Onun yazı-pozudan zəhləsi gedirdi, heç alış-veriş siyahısını da yazmağa hövsələsi yox idi, bütün o işlərlə mən özüm məşğul olurdum. Sən o zamanlar mənim buna görə nə qədər qəzəbləndiyimi heç təsəvvür belə edə bilməzsən, amma iyirmi il keçməsinə baxmayaraq, mən, yenə də əvvəlki kimi, supermarketdən onun sevdiyi yoqurtları alıram. Hər

şeyin çoxdan bəri yox olub getməsinə baxmayaraq, belə duyğusallıq ağılsızlıqdır, deyilmi?

– Bəlkə elə də ağılsızlıq deyil.

– Anladığım qədər sən Tomasın məktubunu tapmısan, elədir? Axı sən hər onu düşünəndə mənimlə Edvard barədə söhbət açırsan, odur ki, oxu mənə onun məktubunu!..

– Nə üçün? Sən axı məktubu açmayacağını deyirsən.

– Mənim balaca başiboşum, bizim iyirmi illik dostluğumuz ərzində sən mənim sənin üçün təqlidmə nümunəsindən başqa hər kəs ola biləcəyimi anlamadınmı? Zərfi bu gün aç, məktubu isə sabah oxu, əgər belə sənin üçün daha asan olacaqsansa... amma əsla onu məhv etmə. Sözün açığı, mən bir qədər vicdansızlıq edib yalan söylədim, əgər Edvard mənə məktub yazıb qoymuş olsaydı, mən onu yüzlərcə dəfə dalbadal oxuyardım, onun yazı-pozuya bu qədər vaxt sərf etməyəcəyini bilə-bilə, yenə də, hər sözü düzgün anladığımdan əmin olmaq üçün, saatlarla gözümü o məktubdan çəkməzdim. Nəhayət, indi deyə bilərsənmi ki, hara aradan çıxırsan? Səni bu gün axşam yaxalaya biləcəyim telefon nömrəsini öyrənməyə səbirsizlənirəm.

– Çox ehtimal ki, sabaha yaxalaya bilərsən məni, üstəlik, nömrədən öncə “qırx doqquz” kodunu yığmalı olacaqsan.

– Deməli, dediyin yer xaricdədir?

– Almaniyada, Berlində.

Araya sükut çökdü. Stenli söhbəti davam etməyə cəsarət etmədən dərinə köks ötürdü.

– Sən, mənim anladığım kimi, açdığın o məktubda nəşə təzə bir xəbər tapmısan? – deyə Stenli, nəhayət, dilləndi. – Və indi də mənə uçuş zalından onun axtarışına yola düşməklə düzgün hərəkət edib-etmədiyini soruşmaq üçün zəng edirsən, düz tapdım?

– Mən sənə təyyarənin pilləkənindən zəng edirəm... və zənnimcə sən mənə artıq cavab verdin.

– Onda cəld təyyarəyə qaç, səfeh! Gözlə, gecikməyəsən!

– Stenli...

– Yenə nə var?

– Sən qəzəblənirsən?

– Təbii ki, yox. Sadəcə, məndən bu qədər uzaqda olmağın bir az kefimi pozur, vəssalam. Yenə axmaq sualların var?

– Sən bunu necə bacarırsan?

– Sən suallarını yağdırmadan onlara cavab verməyi? Bədxah dillər bunu sənə mənim səndən daha çox qadın olduğumla izah edərdi, lakin sənin əlində fərqli bir izah üçün çox səbatlı dəlillərin var: sadəcə, mən sənin ən yaxın və ən yaxşı dostunam. İndi isə sənin üçün nə qədər darıxacağımı anlamadan məndən əl çək.

– Sənə oradan zəng edəcəyimə söz verirəm.

– Hə-hə, əlbəttə!

Stüardessa Culiyaya təcili təyyarəyə qalxmasını işarə etdi: ekipaj yalnız onu gözləyirdi. Və Stenli Culiyadan Adamın zəng edəcəyi təqdirdə ona nə deyəcəyini soruşmaq istədikdə, Culiya artıq mobil telefonunu söndürdü.

Nahardan sonra stüardessa məcməyiləri yığdı və işığı azaltdı, salona toranlıq çökdü. Təyyarəyə minəndən bəri Culiya atasının dilinə bir loğma çörək vurduğunu, yatdığını və ya ən azından mürgülədiyini görmədi. Bəlkə də elektron mexanizm üçün bu, normal bir şeydir, hərçənd, Culiya üçün bu mümkünsüz idi və o bununla necə barışacağını da bilmirdi... Xüsusilə də ona görə ki, məhz bu əlamətlər ona onların ikili səyahətinin Əbədiyyətdən, sadəcə, bir neçə gün pay qoparmalarına şərait yaratdığını xatırladırdı. Sərnişinlərin əksəriyyəti yatır, bir qismi kresloların arxa tərəfinə quraşdırılıb keçirilmiş ekranlarda filmə baxır, axırıncı sıradakı adam isə cürbəcür sənəd və kağız-kuğuz vərəqləyirdi. Entoni qəzetə göz gəzdirir, Culiya isə illüminatordan təyyarənin qanadında və aşağılarda dərin gecə zülmətində coşub-daşan okeanda əks olunan Ayın işıq zolaqlarını seyr edirdi.

Yaza yaxın mən İncə Sənətlər Məktəbindəki təhsilimi yarıda qoyub Parisə dönməməyi qərara aldım. Sən məni fikrimdən daşındırmaq üçün əlindən gələni etdin, lakin mənim müxbir olmaq qərarım qəti idi, hələlik isə, eynilə sən kimi,, hər səhər evdən çıxıb iş axtarmağa yola düşürdüm, hərçənd, mənim – amerikalı bir qızcığazın iş tapmaq şansları çox az idi. Budur, bir neçə gün idi ki, tramvay xətləri yenidən şəhərin hər iki hissəsini birləşdirirdi. Ətrafımız coşub-daşırdı, dillərdə gəzən yalnız bir şey idi – əvvəlki, dünya hələ “soyuq müharibə” qanunları ilə yaşamadığı dövrdəki kimi sənin ölkənin yenidən birləşməsi... Məxfi polisdə xidmət edənlər arxivlərilə bərabər sanki buxarlanıb

yoxa çıxdılar. Bu hadisələrdən bir neçə ay öncə onlar öz nüfuzlarına xələl gətirə biləcək, onların adını ləkələyə biləcək bütün sənədləri, milyonlarla həmvətənlərinin, həmçinin sənin üzərindən tərtib edilmiş dosyaları yox etmişdilər. Sən onların qarşısını almaq üçün təşkil olunan nümayişlərdə birincilər sırasında idin.

Görəsən, sən də adına filan nömrə altında şəxsi iş açılmışdı? Bəzi məxfi arxivlərdə sən xəlvəti, küçədə gizli kameralarla çəkilmiş fotosəkillərin, silahdaşlarının, dostlarının, nənin adları olan siyahı ilə birlikdə iş yerin barədə məlumatlar olan qovluq indiyə kimi dururmu? Sənin gəncliyin o vaxtkı iqtidarda şübhə doğururdumu? Biz keçmiş müharibənin acılarından götürdüyümüz ibrətləri unudaraq bütün bunlara necə yol verdik? Bəyəm bu, rejim üçün revanş götürüb milləti qırmağın yeganə yolu imiş? Biz səninlə bir-birimizə nifrət etmək üçün çox gec dünyaya gəlmişik, qarşıda bizi hər şeyi yenidən dərk etmək gözləyirdi. Axşamlar biz səninlə məhəlləndə gəzərkən, mən çox zaman sən canında hələ də bir qorxu yaşadığının fərqinə varırdım. Bir zabit mundiri və ya sən fikrincə şübhəli dərəcədə asta gedən avtomobil görünə bu qorxu səni ağuşuna alırdı. “Tez elə, burdan çıxıb gedək”, – deyə sən gözə görünməyən bir düşməndən gizlənmək üçün tələsik məni ən yaxın bir küçəyə və ya həyəətə dartaraq aparırdın. Mən sənə güldükdə isə sən mənim bir şey qanmadığımı və “onların” nələrə qadir olduğunu deyərək mənə qəzəblənirdin. Dəfələrlə mənim səni şam yeməyinə apardığım restoranların girişindən tələş içində zala nəzər yetirdiyinin şahidi olmuşam. Dəfələrlə də sənə o qorxunc keçmişini xatırladan hansısa bir müştərinin tutqun sifətini görcək mənə “Gəl burdan gedək” sözlərini demişdin. Bağışla məni, Tomas, sən haqlı idin, mən o zaman qorxunun nə demək olduğunu anlamırdım. Körpünün üstündən hərbi patrul keçdiyini gördükdə məni özünə dartıb körpünün altında gizlənməyə məcbur edərkən güldüyüm üçün də üzr istəyirəm. Axı mənim heç nədən xəbərim yox idi, heç nəyi anlaya bilmirdim, mənim yaxınlarım da bunu anlamazdı.

Və sən tramvayda mənə kimisə göstərəndə sənin üzündən o adamın məxfi polis əməkdaşı olduğunu anlayırdım.

Öz mundirlərindən, iqtidar və harınlamış özünəəminlik əlamətlərindən qurtularaq, keçmiş Ştazi əməkdaşları sənin şəhərində izdihama qoşulub dünənə kimi uzun illər boyunca zülm, təqib, mühakimə etdikləri, hətta işgəncə verdikləri insanlarla yana yana yaşamağa başlayaraq, gündəlik həyata uyğunlaşmağa çalışırdılar. Hasarın devrilməsindən sonra onların çoxu ifşa olunacaqları qorxusu ilə özləri üçün özgə bir keçmiş uydurdu; digərləri isə rahatca karyera qurmağa davam edirdi; beləliklə, zaman keçdikcə o insanların böyük əksəriyyəti vicdan əzabından və törətdikləri cinayətlərin xatirələrindən qurtuldular.

Mən bizim Knappı ziyarət edib, sonra üçümüzün birlikdə parkda gəzməyə çıxdığımız axşamı xatırlayıram. Knapp susmadan səni indiyə qədər necə yaşadığın barədə sorğu-suala tuturdu, sənin üçün o suallara cavab verməyin nə qədər çətin olduğu onun heç ağına da gəlmirdi. O iddia edirdi ki, Berlin hasarının kölgəsi onun yaşadığı Qərbə qədər gedib çıxmışdır, sən isə coşqunluqla ona bütün ömrünü Qərbdən beton hasarla ayrılmış Şərqdə keçirdiyini deyirdin. “Siz belə bir yaşamla necə barışa bilirdiniz?” – deyə Knapp kirmək bilmirdi. Sən isə gülümsəyərək ondan həqiqətənmi hər şeyi belə tez unutduğunu soruşurdun. Lakin Knapp yenidən sualları ilə sənə hücum edirdi, onda sən də təslim olurdun. Sən səbirlə ona hər şeyin öncədən nizamlaşdırılmış olan, ayrı-ayrı insanların hansısa bir məsuliyyətə cavabdeh olmadığı və səhv etmək riskinin minimum olduğu bir həyat barədə danışırıydın. Sən çiyinlərini çəkərək: “Bizdə tam məşğulluq idi, hökumət tam mənası ilə hər şeydə iştirak edirdi”, – deyirdin. Knapp isə: “Bəli, bütün diktaturalar da məhz bunun üzərində dayanır”, – deyə yekun vururdu. Belə vəziyyət bir çoxları üçün əlverişli idi, axı azadlıq mövcudolmanın ən başlıca təminatıdır və insanların əksəriyyəti azadlıq həsrətindədir, lakin ondan istifadə etməyi

bacarmırlar. Sənin Qərbi Berlində bir kafedə oturarkən bizə dediklərini çox yaxşı xatırlayıram. Demişdin ki, şərqdə hər bir alman öz həyatını öz istədiyi kimi dəyişdirirdi – amma xəyalında, isti evdə oturaraq. Sənin dostun səndən o dərddə illərdə neçə insanın hökumətlə əlbir olduğunu düşündüyünü soruşduqda, sizin söhbətiniz kəskin sürət aldı; amma siz yenə də bir razılığa gələ bilmədiniz. Knapp əhalinin maksimum otuz faiz olduğunu düşünürdü. Sən isə öz xəbərsizliyini etiraf edirdin – bir də sən bu məlumatları haradan bilə bilərdin, axı sən heç vaxt Ştazi üçün çalışmamışdın.

Bağışla məni, Tomas, sən haqlı imişsən, mənim sənə doğru aparan yola qədəm qoyaraq o qorxunu hiss etməyim üçün uzun illər keçməli oldu.

– Bəs nə üçün sən məni öz toyuna dəvət etmədin? – deyə Entoni qəzeti aşağı salaraq soruşdu.

Culiya səksəndi.

– Ah, bağışla, səni qorxutmaq istəməzdim. Sən fikrə getmişdin?

– Yox, sadəcə, bayıra baxırdım, vəssalam.

– Bayır ki zil qaranlıqdır, – deyə Entoni illüminatora nəzər salaraq dedi.

– Nə olsun, buna rəğmən ay bədirlənib.

– Aşağı tullanmaq üçün kifayət qədər hündürlükdür, deyilmi?

– Mən sənə toy dəvətnaməsi göndərmişdim.

– Hə, göndərmişdin, digər iki yüz nəfər qonağına göndərdiyin kimi. Bu, doğma atanı toya çağırmaq demək deyil. Mən səni

səcdəgaha aparan adam olmağıma ümid edirdim; belə hadisə, zənnimcə, onun barəsində ata ilə şəxsən danışmağa dəyər.

– Məgər biz səninlə bu iyirmi il ərzində nə barədəsə danışmışıq, söhbət eləmişik? Mən sənin zəngini gözləyirdim, düşünürdüm ki, səni gələcək həyat yoldaşım ilə tanış etməmi xahiş edəcəksən.

– Məncə, onunla haradasa görüşmüşəm.

– Hə, tamamilə təsadüfən, “Bluminqdeylz” universamındaki eskalator da... mən deyərdim ki, ora belə bir tanışlıq üçün çox münasib bir yerdir. Bir sözlə, sən Adamla və ya mənim həyatımla maraqlanan adama oxşamırdın.

– Səhv etmirəmsə, üçümüz bir yerdə gedib çay içdik.

– Düzdür, çünki birlikdə çay içməyi sənə o təklif etdi, səninlə tanış olmağı o istədi. Biz də cəmi iyirmi dəqiqə bir yerdə olduq və bütün o iyirmi dəqiqəni sən, bizə ağızımızı açmağa macal vermədin, özün danışdın.

– Sənin nişanlın çox az danışan idi, elə bil autistdir; mən hətta düşündüm ki, bəlkə o laldır.

– Sən ona, heç olmasa, bir sual verdinmi?

– Sən özün necə, Culiya, nə vaxtsa mənə bir sual vermişən, məndən bir məsləhət istəmişən bəyəm?

– Yox, nəyimə gərəkdir? Sual verim ki, sən saatlarla oturub mənim yaşım da olarkən nə ilə məşğul olduğunu, necə davrandığını danışasan, ya da mənim nə edəcəyimi diktə edəsən? Hə, mən qiyamətə qədər susmaq istəyirdim ki, sən sonunda mənim heç vaxt və heç nədə sənə oxşamaq istəmədiyimi başa düşəsən.

– Bir az yatsan yaxşıdır, – Entoni Uolş dedi. – Sabah bizi uzun bir gün gözləyir. Parisə çatan kimi başqa, Berlinə gedən təyyarəyə minməliyik.

O, Culiyanın dizinin üstündəki şalı lap çiyinə qədər çəkib onun üstünü örtüdü, özü isə qəzet oxumağa davam etdi.

Təyyarə Şarl de Qoll aeroportunda endi. Entoni saatını Paris vaxtına keçirdi.

– Bizim yerdəyişməyə qədər düz iki saatımız var, odur ki, bununla problem olmayacaq.

O anda Entoni onları E terminalında gözləyəcək təyyarənin F terminalına göndəriləcəyini və o terminalın keçid qalereyasının onların təyyarəsilə uyğun gəlmədiyini bilmirdi, – bu məlumatları onlara stüardessa çatdırdı və əlavə etdi ki, sənişinlərin dalınca gələn avtobus onları B terminalına aparacaqdır.

Entoni işarə ilə baş stüardı yanına çağırıldı.

– Biz E terminalına getməliyik! – deyə Entoni Uolş oğlana müraciət etdi.

– Bağışlayın, anlamadım? – deyə oğlan soruşdu.

– Siz indicə elan etdiniz ki, bizi B terminalına aparacaqlar, bizə isə E terminalı lazımdır.

– Ola bilər, – deyə stüard cavab verdi. – Bilirsinizmi, biz özümüz də çox zaman terminalların adlarını dəyişik salırıq.

– Məni, heç olmasa, bir şübhədən xilas edin – biz dəqiq Şarl de Qoll adına aeroportdayıq?

– Əgər burda üç müxtəlif çıxış varsa, münasib keçid qalereyası və avtobuslar yoxdursa, onda arxayın ola bilərsiniz, bura məhz həmin aeroportdur!

Enişdən qırx beş dəqiqə sonra onlar, nəhayət, təyyarədən çıxdılar. İndi sərhəd nəzarətini keçib, Berlin reysi olan terminalı tapmaq qalmışdı.

Aeroport polisinin iki zabitini üç müxtəlif reyslərin yüzlərlə sərnişinlərinin pasportlarını yoxlamaq işi gözləyirdi. Entoni uçuş tablosuna nəzər yetirdi:

– Bizdən öndə, ən azı, iki yüz nəfər adam var; qorxuram ki, gecikəcəyik.

– Eybi yox, növbəti təyyarəyə oturarıq – deyə Culiya cavab verdi.

Nəzarət keçidindən sonra onlar uzun müddət ucsuz-bucaqsız koridorlar və tərپənən yol lentlərilə piyada getdilər.

– Bu qədər vaxta Nyu-Yorka piyada çatmaq olardı! – deyə Entoni coşub-daşırdı.

Bu sözləri deyən kimi, qəfildən yerə yığıldı.

Culiya atasını tutmağa çalışdı, lakin o elə sürətlə yığıldı ki, Culiya onu saxlamağı çətdirmədi. Tərپənən yol lenti Antoninin sərilmiş bədənini üzərində sürüyərək qabağa getməkdə idi.

– Ata, ata, oyan! – deyə Culiya atasını silkələyərək dəhşət içində çığırıp-bağırırdı.

Yol lenti yüngülvari cırıltı ilə hərəkətsiz bədənini metal kandara doğru aparırdı. Sərnışinlərdən biri Culiyaya yardım etmək üçün irəli atıldı. Onlar birlikdə Antonini qaldırıp kənara çəkdilər. Sərnışin pencəyini soyunub hələ də huşsuz olan Antoninin başının altına qoydu. O, “təcili yardım” çağırmağı təklif etdi.

– Yox-yox, qətiyyən! – deyə Culiya sanki yuxudan ayıldı. – Boş şeydir, sadəcə, özünü pis hiss elədi, mən alışmışam belə hallara...

– Əminsiz? Sizin həyat yoldaşınız heç yaxşı görünmür.

– Bu mənim atamdır. O, şəkərdən əziyyət çəkir, – deyə Culiya yalan söylədi.

– Ata, oyan! – deyə Culiya yenə də atasını silkələyərək ucadan səsləyirdi.

– İcazə verin, onun nəbzini yoxlayım.

– Toxunmayın ona! – deyə Culiya təlaş içində əmr etdi.

Entoni gözlərini açdı.

– Biz hardayıq? – deyə o, ayağa qalxmağa cəhd edərək inildədi.

Culiyanın yanında duran adam ona ayağa qalxmağa yardım etdi. Entoni müvazinətini zorla saxlayaraq divara söykəndi.

– Saat neçədir?

– Siz bunun sadə bir naxoşluq olduğundan əminsiz? Zənnimcə o, çətinliklə başa düşür...

– Yaxşı-yaxşı, bir az asta!.. – deyə tam özünə gəlmiş Entoni acıqla dilləndi.

Sərnişin pencəyini yerdən qaldırıb geriye dönmədən oradan uzaqlaşdı.

– Ən azından ona təşəkkür edə bilərdin! – deyə Culiya istehza ilə dedi.

– Nə üçün? Xəstəyə yardım etmək bəhanəsilə səni “bişirməyə” çalışdığı üçün? Xeyr, elə şey yoxdur!

– Yox, sən, həqiqətən də, dözülməzsən! Məni nə dərəcədə qorxutdun!

– Nədən qorxursan ki? Mən onsuz da ölüyəm, bundan qorxulu nə ola bilər ki?

– Nə baş verdiyini öyrənə bilərəm?

– Yəqin ki, haradasa kontaktlar ayrıldı, ya da başqa bir xırda nasazlıq idi. Gərək bunu onlara deyim. Bəlkə mən kiminsə bu yaxınlıqda mobil telefonunu söndürdüyü üçün söndüm? Çox xoşagəlməz bir hissidir.

– İşə bir bax! Mən heç vaxt heç kimə hal-hazırda başıma gələnləri danışa bilmərəm, – deyə Culiya çiyinlərini çəkərək dedi.

– Mən səhv edirəm, yoxsa sən bir az əvvəl, həqiqətən də, məni “ata” deyə çağırırdın? – deyə Entoni qızını çıxışa doğru dartaraq soruşdu.

– Səhv eşitmisən! – deyə qız cavab verdi.

Onların təhlükəsizlik xidməti nəzarətini keçmələri üçün ən uzağı on beş dəqiqə vaxtları qalmışdı.

– Vay, lənət şeytana! – deyə Entoni pasportunu açaraq təəssüfləndi.

– Yenə nə oldu?

– Mənim kardiostimulyator haqqında şəhadətnaməm... yoxa çıxıb.

– Ciblərinə yaxşı-yaxşı bax.

– Yox, alt-üst eləmişəm ciblərimi, heç nə yoxdur!

Entoni kədərli baxışla qarşıda duran metalxtaran çərçivəyə baxdı.

– Mən onun altından keçən kimi aeroportun bütün polis xidməti bura axışacaq.

– Onda bir də çantanın içinə diqqətlə bax! – deyə səbrini itirmək üzrə olan Culiya cavab verdi.

– İsrar etmə, deyirəm axı, onu itirdim – yəqin, təyyarədə düşüb, pencəyimi stüardessaya verəndə. Çox təəssüf edirəm, amma bu vəziyyətdən heç bir çıxış yolu görmürəm.

– Qulaq as, biz bura yenidən Nyu-Yorka əliboş qayıtmaq üçün gəlməmişik. Bir də əgər sən o kağızı itirmisənsə, geriye necə dönəcəyik?!

– Gəl maşın kirayələyib şəhərə gedək. O zaman ərzində mən bir şey fikirləşməyə çalışaram.

Entoni qızına birgəcəlik oteldə otaq kirayələməyi təklif etdi.

– İki saatdan sonra Nyu-Yorkda səhər olacaq və sən, sadəcə, mənim həkimimə zəng edib, ondan faksla o şəhadətnamənin dublikatını göndərməsini xahiş edəcəksən.

– Məgər sənin həkimin öldüyünü bilmir?

– Təsəvvür elə ki, yox. Axmaqlıqdır! Mən onu ölümüm barədə xəbərdar etməyi unutmuşam!

– Bəlkə taksi götürək? – deyə Culiya soruşdu.

– Parisdə taksi? Sən bu şəhərin necə bir yer olduğunu bilmirsən?

– Görürəm, hər şey üçün əvvəlcədən cavabın hazırdır.

– İndi mübahisə etmək zamanı deyil; bax, bu lap yerində oldu, odur, orada maşın icarəsi var, bizə balaca bir avtomobil yarayar. Hərçənd, yox, yaxşısı budur, “limuzin” götürək, o daha sanballı görkəmlidir!

Culiya təslim oldu. Artıq günortaya yaxın Culiya A1 avtomobil trasına aparən yolayrıcına çıxdı. Entoni diqqətlə yol işarələrinə baxaraq özünü irəli verdi.

– Sağa dön! – deyə o əmr verdi.

– Parisə gedən yol soldadır... odur, iri hərflərlə yazılıb.

– Çox sağ ol, mən hələ oxumağı unutmamışam, lakin sən mən dediyim kimi elə! – deyə Entoni çəmkirərək onu sükanı sağa döndərməyə məcbur etdi.

– Sən ağılını itirmisən! Nə oyun çıxarırsan?! – deyə Culiya maşını təhlükəli virajda zorla saxlayaraq bağırdı.

Sıranı dəyişmək artıq çox gec idi. Hiddətlənmiş avtomobil siqnallarının xoru altında Culiya istiqaməti şimala doğru götürmək məcburiyyətində qaldı.

– Çox ağıllı bir işdir! Biz Brüssel istiqamətində gedirik, Paris isə arxada qaldı.

– Bilirəm. Amma səni sükan arxasında oturmaq işi çox yormazsa, Brüsseldən altı yüz kilometr sonra biz Berlində olacağıq; mənim hesablamalarıma görə, yol təxminən doqquz saata yaxın vaxt aparacaq. Bəd ayaqda, yarıyolda saxlayırıq ki, sən bir az yata biləsən. Böyük avtomobil traslarında aeroportlarda olduğu kimi nəzarət-keçid məntəqələri yoxdur, bu isə bir müddətliyinə bizim problemi dəf edir, müddətimiz isə o qədər də çox deyil. Dörd gündən bir az artıq – əlbəttə, məndə hansısa bir pozulma baş verməməsi şərtilə.

– Deməli, sən bunları biz icarəyə maşın götürməzdən əvvəl, öncədən düşünüb-daşınmısan? Bunun üçün mənə “limuzin” götürməyi əmr etdin?

– Sən Toması görmək istəyirsənmi, istəmirsənmi? Onda bir az sürəti artır; mənim sənə yol göstərməyimə ehtiyac yoxdur, sən bu yolu əzbər bilirsən, deyilmi?

Culiya radionu ən yüksək səsle qoşaraq, maşının sürətini mümkün qədər artırdı.

Ötən iyirmi il ərzində avtomobil trası əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırılıb. İki saat keçdikdən sonra onlar artıq Brüsseli keçmişdilər. Entoni, əsasən, dinib-danışmır, yalnız arada ətrafdakı mənzərəyə baxaraq burnu altında nəsə deyirdi. Bir anlığa Culiyaya deyil, başqa tərəfə baxdıqda, Culiya fürsət tapıb arxa görünüş güzgüsünü elə çevirdi ki, arabir atasını görə bilsin. Entoni radionun səsini aldı.

– De görüm, sən İncə Sənətlər Məktəbində oxuyarkən xoşbəxt idin? – deyə o, sükutu pozaraq qızından soruşdu.

– Mən orada elə də uzun müddət olmadım, lakin yaşadığım yeri çox sevirdim. Mənim otağımdan açılan mənzərə çox gözəl idi. İş stolu arxasında oturarkən, Rəsədxananın damını görmək olurdu.

– Mən də Parisi çox sevirdim. Mənim onunla bağlı bir çox xatirələrim var. Bəzən mənə elə gəlir ki, ölməyi də məhz orada istərdim.

Culiya çeçədi.

– Nə oldu? – deyə Entoni soruşdu. – Sənin üzünə nə olub? Mən yenə də sarsaq bir söz dedim?

– Yox-yox, hər şey yaxşıdır.

– Nə “yaxşıbəzlikdir?” Sifətin elədir ki, sanki kabus görmüsən.

– Məsələ burasındadır ki... mən bunu deməkdə çətinlik çəkirəm, çünki bir qədər ağlasığmaz səslənir...

– Uzatma, de görək!

– Axı sən elə Parisdə ölmüsən, ata.

– Doğrudan?! İşə bax, heç bilmirdim.

– Məgər sənin heç nə yadında deyil?

– Bilirsənmi, yaddaşımın elektron beynə köçürülməsi mənim Avropaya səfərimlə bitir. O tarixdən sonra zülmət bir boşluqdur. Zənnimcə elə olması yaxşıdır, öz ölümümün təfərrüatlarını xatırlamaq o qədər də ürəkaçan olmazdı. Son nəticədə, bu qurğunun zaman çərçivələrinin qaçılmaz, lakin zəruri bir bəla olduğunu etiraf etmək gərəkdir. Və sadəcə, mərhumun yaxınları üçün deyil.

– Başa düşürəm, – deyə Culiya boğuq səslə cavab verdi.

– Zənn etmirəm. İnan ki, bu vəziyyət təkcə sənin gözündə qeyri-adi və ağlasığmaz görünür, o mənim özümü də çaşdırır və getdikcə daha çox. Bu gün həftənin hansı günüdür?

– Çərşənbə.

– Deməli, üç gün qalıb. İçində son anlarını sayan bir əqrəbin tiqqılısını eşitməyin nə demək olduğunu təsəvvür elə. Bəs sənə xəbər verdilərmə mənə...

– Sən işıqfor yanında qırmızı işıqda dayanarkən ürəyin dayanmışdı.

– Şükür Allaha ki, yaşıl işıq deyilmiş. Yoxsa üstəlik hələ parça-parça da olacaqdım.

– İşıqfor yaşıl işığa keçdi...

– Lənət şeytana!

– ... lakin heç bir yol-nəqliyyat qəzası olmadı, əgər bu məlumat sənə təskinlik verirsə...

– Sözün açığı, bu hal mənə qətiyyən təskinlik vermir. Mən çox əzab çəkmişəm?

– Yox, məni hər şeyin bir an içində baş verdiyinə inandırdılar.

– Hə-hə, onlar ölən qohumlarının ağrı-acısını azaltmaq üçün həmişə elə deyirlər. Nə isə, bunlar hamısı keçmişdə qaldı və artıq heç bir əhəmiyyət daşımır. Yaxın adamların nə üçün və necə öldüyünü kim xatırlayır ki?! Onların necə yaşadığını unutmasınlar yetər!

– Bəlkə mövzunu dəyişək? – deyə Culiya sanki yalvararaq təklif etdi.

– Necə istəyirsən, sadəcə, öz ölümüm haqqında kiminləsə söhbət etmək fikri mənə əyləncəli gəldi.

– O “kimsə” dediyin sən qızındır və o bu söhbətin səni əyləndirdiyini düşünmür.

– Culiya, xahiş edirəm, lazım deyil, indi həqiqətin araşdırılması üçün münasib zaman deyil.

Bir saat sonra maşın artıq Hollandiya ərazisində, Almaniya isə lap yaxında – yetmişkilometrlik məsafədə idi.

– Hə, halal olsun, əla fikirləşiblər, – deyə Entoni qeyd etdi. – Özünü, demək olar ki, azad və müstəqil hiss edirsən. Əgər sən Parisdə elə xoşbəxt idinsə, nə üçün ordan çıxıb getdin?

– Nə bilim, gecəyarısı, ekspromt alındı; mənə elə gəlirdi ki, bu, cəmi bir neçə gün çəkəcək. Əvvəllərdə söhbət, sadəcə, dost-tanışla bir gəzintidən gedirdi.

– Sən onları çoxdan tanıyırdın?

- On dəqiqə olardı.
- Aydındır! Yaxşı, sənin o “çoxdankı” dostların nə ilə məşğul idilər?
- Mənim kimi tələbələr idi, amma onlar Sorbonnoda oxuyurdular.
- Anlayıram. Yaxşı, bəs Almanıyanın işə nə aidiyyəti var idi? Məgər İspaniyaya və ya İtaliyaya getmək daha əyləncəli olmazdı?
- İnqilab duyulması idi. Hasarın yenilməsi Antuanla Matiasın ürəyinə dammışdı, bəlkə də bu o qədər şüurlu da deyildi, lakin biz orada mühüm hadisələrin baş verəcəyini hiss edirdik və bunları öz gözümüzlə görmək istəyirdik.
- Görəsən, səni tərbiyə edərkən nəyi nəzərdən buraxmışam ki, inqilab hissi səni belə bürümüşdü? – deyə Entoni dizlərinə vuraraq heyifsiləndi.
- Özünü qınama, bəlkə də bu sənin bacardığın yeganə yaxşı əməlidir.
- Baxır nə mənada! – deyə Entoni dodaqaltı deyindi və üzünü pəncərəyə çevirdi.
- Bütün bu sualları nə üçün mənə məhz indi verirsən?
- Yəqin, sənin məndən heç nə soruşmadığına görə. Mən Parisi məhz ona görə sevirdim ki, orada sənin ananı ilk dəfə öpdüm. Və etiraf edirəm ki, bu busə mənə elə də asan başa gəlmədi.
- Bütün təfərrüatları bilmək istədiyimdən əmin deyiləm.
- Ah, o necə də gözəl idi! Biz cəmi iyirmi beş yaşında idik!
- Bəs Parisə necə gəlib çıxmışdın? Sən ki gənclikdə kasıb olduğunu deyirdin.

– Mən min doqquz yüz əlli doqquzuncu ildə Avropadakı hərbi bazaların birində əsgəri xidmətdə idim.

– Dəqiq harada?

– Berlində. O zamanlarla bağlı xatirələrim o qədər də xoş deyil.

Entoni yenidən pəncərələrin o tayında sayrışan mənzərəyə baxdı.

– Mənə pəncərələrdəki əksimdə baxmağa zəhmət çəkmə, yadına sal ki, mən sənin yanında oturmuşam, – deyə Culiya atasına baxmadan dilləndi.

– Onda səni ötüb-keçmək istəyən yük maşınını-filan, görə bilmək üçün arxa görünüş güzgüsünü düzgün quraşdırmağı tövsiyə edirəm.

– Deməli, sən anamla orada rastlaşmısan?

– Yox, biz Fransada tanış olmuşuq. Mən ordudan tərxis olunduqdan sonra qatara minib Parisə getdim... Vətənə qayıtmazdan öncə Eyfel qülləsini görməyi xəyal edirdim.

– Onu görən kimi məftun oldun?

– Heç də pis deyildi, hərçənd, bizim göydələnlərlə müqayisə oluna bilməz.

– Mən anamı deyirəm.

– O, məşhur bir kabaredə rəqs edirdi. Biz onunla klassik cütlük təşkil edirdik – İrlandiya irsiyyətilə sıxılmış Amerika əsgərçiyi və əslən həmin ölkədən olan rəqqasə.

– Bəyəm anam rəqqasə idi?

– “Blubel Göl!” Bu truppa Yelisey Çəmənliklərindəki “Lido”da möhtəşəm tamaşalar verirdi. Bir tanış oğlan bizim üçün

bilet əldə etmişdi. Sənin anan o revyunun solisti idi. Ah, sən onun çeçyotka oynamağını görəydin! İndırırım səni, o, Cincer Rocerslə rəqabətə girə bilərdi.

– Nə üçün anam o barədə heç vaxt danışmayıb?

– Bizim ailədə boşboğaz adam olmayıb, yoxdur – ən azından bu xüsusiyyət sənə irsən keçib.

– Hə, sən onu necə tovlayıb yoldan çıxardın?

– Elə bil sən bayaq təfərrüatları bilmək istəmədiyini demişdin? Amma əgər sən bir az sürəti azaltsan, mən... qoy elə olsun, danışaram.

– Mən elə də sürətlə sürmürəm axı! – deyə Culiya sürətin saatda yüz qırx kilometri göstərdiyi spidometrə gözücu nəzər salaraq cavab verdi.

– Baxır kim üçün! Mən bizim avtostradalara alışmışam, orada asta-asta gedib mənzərələri seyr etmək olur. Amma sən belə sürməkdə davam etsən, onda mənim barmaqlarımı qapının qulpundan ayırmaq üçün xüsusi açar lazım olacaq.

Culiya ayağını sürətləndiricidən çəkdi və yalnız ondan sonra Entoni rahat nəfəs aldı.

– Mən səhnənin yanındakı stolun arxasında oturmuşdum. Onlar on axşam dalbadal tamaşalarla çıxış etdilər; mən o çıxışların, qızların günorta saatlarında da oynadığı bazar günü çıxışı da daxil olmaqla, heç birini buraxmadım. Bilet satan qıza yaxşı bəxşilər verirdim ki, mənə eyni yerə bilet versin.

Culiya radionu söndürdü.

– Sonuncu dəfə səndən güzgünü çevirib yola baxmanı xahiş edirəm! – deyə Entoni əmr tonu ilə dedi.

Culiya sözsüz itaət etdi.

– Konsertlərin altıncı günü sənin anan, nəhayət, məni gördü. Sonralar o məni dördüncü gündə gördüyünə and içirdi, lakin mən əminəm ki, altıncı gün idi. Ən azından mən onun tamaşa vaxtı tez-tez mənim tərəfə baxdığını görürdüm. Özümü tərifləmək istəmirəm, amma bir dəfə o məndən gözünü çəkmədiyi üçün, az qala, büdrəyib yıxılmışdı. Düzdür, özü bu xoşagəlməz hadisənin heç cür mənimlə bağlı olmadığını iddia edirdi. Sənin anan bunu şübhəsiz bir inadkarlıqla inkar edirdi; bu onun naz-qəmzəsinin xüsusi bir cəhəti idi. Ondən sonra mən onun qrim otağına hər axşam gül dəstələri göndərməyə başladım ki, tamaşadan sonra çiçəkləri ona versinlər. Bu, qədimi növlü qızılgüllərdən ibarət eyni dəstələr idi, özü də göndərənin adı qeyd olunmurdu.

– Niyə?

– Sözümlü kəsmə, indi özün hər şeyi anlayacaqsan. Tamaşaların sonuncu günü mən onu kulisaların arxasında gözlədim. Mənim yaxa cibimdə də bir ağ qızılgül var idi.

– Sən belə zərif olduğuna inana bilmirəm! – deyə Culiya qaqqıldayaraq dedi.

Entoni üzünü pəncərəyə çevirib susdu.

– Bəs sonra nə oldu? – deyə Culiya israr edirdi.

– Hekayə bitdi!

– Niyə bitdi?

– Çünki sən məni ələ salıb gülürsən, ona görə də mən davam etməkdən imtina edirəm.

– Yox, mənim səni ələ salmaq fikrim yox idi!

– Bəs onda sən o sarsaq irişməni nə demək idi?

– Əksinə, mən nə qədər çalışsam da, səni romantik bir aşıq rolunda görə bilmədiyim üçün gülürdüm.

– Ən yaxın yanacaqoldurma məntəqəsində maşını saxla, yolun qalan hissəsini mən piyada gedəcəyəm! – deyə Entoni əllərini sinəsində çarpazlayıb incik tonla dedi.

– Yox, danış, yoxsa yenə sürəti artıracağam!

– Sənin anan koridorun sonunda pərəstişkarlarının yığılıb onu gözlədiyinə vərdiş etmişdi; üstəlik, keşikçi həmişə rəqqasələri otelə aparan avtobusa kimi ötürürdü. Mən onların yolunun üstündə dayanmışdım və keşikçi, mənim fikrimcə, çox kobud bir tonla kənara çəkilməyimi əmr etdi. Onda mən yumruqlarımı işə saldım.

Qəfildən Culiya çox güclü bir gülüslə qaqqıldamağa başladı.

– Lap əla! – deyə Entoni qəzəblə dedi. – Madam ki elədir, məndən daha bir söz də eşitməyəcəksən!

– Yalvarıram, ata, incimə, – deyə Culiya hələ də gülüsdən özünü saxlaya bilmədən dedi. – Bağışla, özümü saxlaya bilmədim.

Entoni çevrilib diqqətlə qızına baxdı:

– Bu dəfə mən səhv eşitmədim, deyəsən, sən, həqiqətən də, mənə ata dedin?

– Ola bilər, – deyə Culiya gülüsdən yaşarmış gözlərini silərək dedi. – Davam elə.

– Amma nəzərə al ki, Culiya, sifətində cüzi bir təbəssüm belə sezilsə, hər şey bitəcək. Söz verirsən?

– And içirəm! – deyə Culiya sağ əlini qaldıraraq təntənəli surətdə söz verdi.

– Sənin anan bu davaya atıldı, məni kənara çəkib avtobus sürücüsündən onu gözləməsini xahiş etdi. Sonra məndən nə üçün hər tamaşada eyni stolun arxasına oturduğumu soruşub öyrənməyə çalışdı. Görünür, o ana kimi anan mənim yaxamdakı

qızılgülü hələ görməmişdi və mən onun sualına cavab olaraq qızılgülü ona uzatdım. Ona hər axşam göndərilən gül dəstələrinin mənim işim olduğunu anlayanda isə o, heyrətdən donub-qaldı və mən, fürsətdən istifadə edərək, onun sualına cavab verdim.

– Nə dedin ona?

– Dedim ki, ona evlilik təklif etmək üçün hər axşam tamaşaya gəlirdim.

Culiya heyranlıqla atasına baxdı, lakin Entoni onun yola baxmasını əmr etdi.

– Anan qəhqəhə çəkib gülməyə başladı, onun gülüşü isə, eynilə sənə mənə güldüyün gülüş kimi cingilti və şən idi. Lakin birdən-birə o mənim ondan cavab gözlədiyimi anladı, avtobus sürücüsünə getməsi üçün işarə etdi və mənə öncə onu şam yeməyinə dəvət etməmi təklif etdi. Biz Yelisey Çəmənliklərində olan böyük bir kafeyə qədər piyada getdik. Sənə açıq etiraf edirəm ki, dünyanın ən gözəl küçəsilə onun yanında addımlayarkən, iftixardan yerə-göyə sığmırdım. Biz bütün axşam boyunca onunla uzun-uzadı söhbət etdik, lakin şam yeməyinin sonuna yaxın mən müdhiş bir vəziyyətə düşdüyümü və ümidlərimin sabun köpüyü kimi partlayacağını anladım.

– Sənə o cür qəfil evlənmə təklifindən dəhşətli nə ola biləcəyini təsəvvür etmirəm.

– Mən utandığımından ölürdüm, çünki yeyib-içdiyimiz şam yeməyinin hesabını ödəməyə cibimdə pul-para yox idi. Əbəs yerə xəlvətçə ciblərimi axtarıb-durdum, orada bir qara qəpik də yox idi. Çünki əsgərlik vaxtı yığdığım bütün pullarımı “Lido”ya biletlərə və gül dəstələrinə xərcləmişdim.

– Bəs bu vəziyyətdən necə çıxıb bildin?

– Yeddinci dəfə idi ki, qəhvə sifariş etmişdim və bu arada sənin anan üz-gözünə əl gəzdirmək üçün ayaqyoluna çıxmışdı. Ofisiantı çağırıb ona hər şeyi etiraf etmək, girov kimi saatımı və sənədlərimi qoymaq qərarına gəldim. Ona yalvaracaqdım ki, qırğın-mərəkə çıxarıb məni biabır eləməsin. Ən gecə həftə sonuna qədər restoranla haqq-hesabı kəsməyi söz verəcəkdim. Lakin hesab qəbzim əvəzinə o mənə məcməyidə ananın qısa bir naməsini uzatdı.

– Orda nə yazılmışdı?

Entoni cibindən bumajnikini çıxardı, içindən saralmış bir parça kağızı açıb rəvan bir səslə oxudu:

– “Mən heç vaxt vidalaşmağı bacarmamışam, əminəm ki, siz də bunu bacarmırsınız. Gözəl axşama görə çox təşəkkür edirəm. Mən qədimi növlü qızılgülləri çox sevirəm. Fevral ayının sonlarından başlayaraq biz Mançesterdə tamaşalarla çıxış edəcəyik, sizi orda yenidən görməyə çox şad olaram. Əgər gəlsəniz, sizə məni şam yeməyinə dəvət etməyə icazə verərəm”. Al, bax, – deyə Entoni Culiyaya kağızı uzadaraq dedi, – altında onun imzası var.

– Möhtəşəm! – deyə Culiya köks ötürdü. – O nə üçün elə etdi?

– Çünki anan mənim düşdüyüm vəziyyəti dərhal anlamışdı.

– Necə yəni?

– Özün fikirləş: əgər bir oğlan kafenin işıqları söndürülməyə başlayarkən, gecə saat ikidə yeddinci fincan qəhvə içirsə və inadla susursa...

– Sən Mançesterə getdinmi-getmədinmi?

– İlk öncə öz maddi durumumu qaydaya salmaq üçün o ki var çalışmalı oldum. Mən rastıma çıxan istənilən işə əl atırdım.

Səhər saat beşdə Mərkəzi bazara gəlib, meyvə-tərəvəz yeşiklərini boşaldır, dərhal ondan sonra kafeyə qaçıb ofisiant kimi qulluq edirdim. Günortalar isə ofisiant önlüyünü yeyinti malları dükanındaki prikazçik xalatına dəyişirdim. Mən beş kilo arıqlamışdım, amma İngiltərəyə gedib, ananın çıxış etdiyi teatra bilet almaq, ən əsası isə gözəl bir şam yeməyini ödəmək üçün kifayət qədər pul topladım. Mən bu ümitsiz raundda qələbə çalıb birinci sətıra yerləşməyi bacardım. Səhnə pərdəsi açılar-açılmaz anan mənə gülümsədi.

Tamaşadan sonra biz köhnə bir pivəxanaya girdik. Mən əldən-dildən düşmüşdüm. Xatırlamaq belə mənə utandırır: mən elə zaldaca yuxuya getmişdim və ananın bundan xəbəri olduğundan əminəm. O axşam, stol arxasında oturarkən biz, demək olar ki, dinib-danışmırdıq. Biz sözləri deyil, susqunluğumuzu paylaşırıdık və mən ofisiantı hesab istəmək üçün çağıranda sənənin anan diqqətlə mənə baxıb yalnız bircə söz dedi: “Hə”. Mən ona baxıb, “hə” sözünün nə demək olduğunu anlamadım, onda anan o “hə” sözünü elə bir aydın və təmtəraqlı tonla təkrarladı ki, indiyə kimi o səs mənim qulağımdadır. “Hə, mən sizinlə evlənəcəyəm”. Revyu Mançesterdə düz iki ay davam etdi. Sonra anan truppa ilə vidalaşdı və biz mənim evimə gəlmək üçün paroxoda oturduq. Amerikaya gələn kimi evləndik. Toyda, keşşdən savayı, elə kilsədəcə olanlardan dəvət olunmuş iki nəfər şahid var idi. Bizim qohum-əqrəbadan heç kim toya gəlməyə lütf etməmişdi. Mənim atam sonuna qədər rəqqasə ilə evləndiyimi mənə bağışlamadı.

Sonra Entoni səliqə ilə naməni qatlayıb yerinə qoydu.

– Buna bax! Mənim kardiostimulyator şəhadətnaməm gör hardan çıxdı! Mən necə də axmağam! Onu pasporta qoymaq əvəzinə, gic kimi bumajnikə basmışam!

Culiya başı ilə razılıq işarəsi etdi, lakin üzündə bir tərəddüd kölgəsi var idi.

– Bu, Berlinə səfər... sən onu bizim səyahətimizi uzatmaq üçün təşkil eləmişən?

– Belə sualı verirənsə, deməli, mənə heç tanımırısan?

– Bəs o icarəyə götürülmüş maşın və guya, itmiş şəhadətnamən necə? Axı sən bütün bunları bizim bərabər uzun bir yol getməyimiz üçün quraşdırmısan?

– Lap quraşdırmışamsa da, bəyəm bərabər maşınla yol getmək elə pis ideya idi ki?

Yol kənarındakı lövhədə olan yazı onların Almaniyaya daxil olduqlarından xəbər verdi. Kefi pozulmuş Culiya arxa görünüşün güzgüsünü əvvəlki vəziyyətinə saldı.

– Nə oldu sənə? Niyə birdən-birə susdun? – deyə Entoni maraqlandı.

– Sənin bizim otağa soxularaq Toması al qana boyadığın gündən əvvəlki gün biz onunla evlənməyi qərara almışdıq. Lakin bizim bu istəyimiz ürəyimizdə qaldı, çünki mənim atam onun cəmiyyətinə mənsub olmayan bir adamla qızının evlənməsinə qəti razi olmazdı.

Entoni üzünü pəncərəyə tərəf çevirdi.

Almaniya sərhədini keçdikdən sonra Entoni ilə Culiya bir kəlmə belə danıřmadılar. Arabir Culiya radionu yüksək səslə qořur, Entoni isə dərhal radionun səsini azaldırdı. Yaxınlıqda řam meřesi bařlayırdı. Meřenin kənarında hamının çoxdan unutduęu řax l n n yolun qarřısını kəsərək bir sıra beton bloklar

düzülmüşdü. Culiya elə uzaqdan Mariyenbornun keçib getmiş dövrün abidəsi olaraq qalmış sərhəd zonasındakı tikililərin qəmgin siluetlərini tanıdı.

– Siz o zaman sərhədi necə keçə bilmişdiniz? – deyə Entoni sağdan görünən köhnəlmiş nəzarət buruqlarını seyr edərək maraqlandı.

– Ən utanmaz bir yolla. Mənim yol yoldaşım olan oğlanlardan birinin atası diplomat idi; o, atasının Qərbi Berlində işlədiyini, bizim onun qohumları olduğumuzu və onun yanına qonaq getdiyimizi dedi.

Entoni qaqqıldayıb güldü.

– Sənin məsələndə xüsusilə inandırıcı imiş.

Kişi dizlərini əllərinə sıxıb əlavə etdi:

– O məktubu sənə daha əvvəl vermədiyimə görə çox peşmanam.

– Səmimi deyirsən?

– Özüm də bilmirəm... Ən azından o məktubu sənə xəbər verdikdən sonra üzərimdən sanki bir yük götürüldü. İmkan olan bir yerdə maşını saxlaya bilərsən?

– Nə üçün?

– Sənin özünə də fasilə edib istirahət etmək gərəkdir, elə mən də istəyirəm bir az ayaqlarım açılsın.

Yol kənarında olan lövhədəki işarə təxminən on kilometr yaxınlıqda avtostansiya olduğunu göstərirdi. Culiya atasına orada dayanacaq etdiyinə söz verdi.

– Bəs nə üçün siz anam ilə Monreala getdiniz?

– Bizim çox az pulumuz qalmışdı – daha doğrusu, mənim heç pulum yox idi də, ananın topladığı xırda bir məbləğ isə qısa bir müddətdə əriyib yox oldu. Nyu-Yorkda həyat gündən-günə çətinləşirdi. Amma bilirsənmi, biz orada xoşbəxt idik. Zənnimcə, o illər bizim evliliyimizin ən xoşbəxt illəri idi.

– Və sən bununla fəxr edirsən, hə? – deyə mülayim bir kədərlə Culiya soruşdu.

– Nə ilə?

– Həyatı bir qara qəpiksiz başlayıb, sonda bu qədər uğurlara nail olduğunla.

– Məgər sən fəxr etmirsən? Öz cəsarətinlə fəxr etmirsən? Sənin təxəyyülünün və istedadının məhsulu olan plüş oyuncaqla oynayan uşağı gördükdə məmnunluq hissi keçirmirsən? Yaxud da ticarət mərkəzində dolaşaraq kinoteatr afişasında sənin icad etdiyən cizgi filminin nümayişini görəndə iftixar hissi duymursan?

– Mənə, sadəcə, xoşbəxt olmağım kifayətdir, bunun özü az nailiyyət deyil.

Maşın dayanacağı sarı döndü. Culiya maşını geniş qazonla haşiyələnmiş səkinin yanında saxladı. Entoni qapını açdı və maşından düşməzdən öncə qızını altdan-yuxarı süzdü.

– Sən məni cinləndirirsən, Culiya! – deyə atası maşından aralanaraq dedi.

O, mühərriki söndürüb başını sükanın üstünə qoydu.

– İlahi, mənim burda nə işim var?!

Entoni uşaq meydançasından keçib xidmət stansiyasına girdi. Bir neçə dəqiqədən sonra o, əlində yeməklə dolu paketlə çıxıb maşına yaxınlaşdı, qapını açdı və aldıklarını oturacağı üstünə düzdü.

– Bunları sənin üçün almışam, bir şey yeməyin lazımdır. Amma əvvəlcə get bir əl-üzünü yu, sərinlə, mən də hələlik maşına keşik çəkərəm.

Culiya itaətlə maşından çıxdı. O, yelləncəklə qumluğun yanından dolanıb keçdi və stansiyanın binasına girdi. Qayıdanda Entoninin uşaq karuselinin yanındakı otluğun üstündə uzanıb gözlərini səmaya dikdiyini gördü.

– Yaxşısan? – deyə Culiya narahatlıqla soruşdu.

– Necə bilirsən, mən indi ordayam, göylərdəyəm?

Bu sualdan çaşqınlığa düşən Culiya atasının yanında otluğa oturdu. O da gözlərini səmaya qaldırdı:

– Başım çıxmır. Mən çox uzun müddət Toması o buludların arasında axtarmışam və onun üzünü orada gördüyümdən tamamilə əmin idim. O isə, demə, sağ imiş.

– Sənin anan Allaha inanmırdı, mən isə inanırdım. Yenə də, necə bilirsən, mən cənnətə düşmüşəmmi, yoxsa yox?

– Bağışla, amma mən bu suala cavab verə bilmirəm, heç cür bacarmıram...

– Allaha inanmağı bacarmırsan?

– Sənin burda, mənim yanımda olduğuna, mənim səninlə söhbət etdiyimə inana bilmirəm, çünki sən...

– Çünki mən ölmüşəm! Sənə demişəm axı: sözlərdən qorxub-çəkinməməyi öyrən! Axı sözlər, xüsusilə də dəqiq sözlər çox önəmlidir. Məsələn, sən vaxtında mənim gözümün içinə baxa-baxa “Ata, sən alçaq və axmaqsan, heç vaxt mənim həyatımla maraqlanmamısan, sən mənim həyatımı öz yazıq mövcudiyyətinə bənzətməyə çalışan özündən müştəbeh eqoistsən, sən özünü hər şeyi mənim yaxşılığım üçün etdiyinə inandıran, lakin yalnız öz

mən fəətini güdən başqa atalardan fərqlənməyən birisən” sözlərini desəydin, bəlkə mən sənin sözlərini eşidərdim. Biz də, beləcə, əbəs yerə bu qədər zaman itirmiş olmazdıq, səninlə dost olardıq. Etiraf elə, biz səninlə dost olsaydıq, əla olardı, deyilmi?

Culiya cavab vermədi.

– Bax, məsələn, çox dəqiq sözlərin nümunəsi: sənə yaxşı ata olmağı bacarmamışamsa, səninlə dost olmaq istərdim.

– Yola düşməyin vaxtı gəldi, – deyə Culiya titrək səslə dilləndi.

– Yox, gəl bir az da gözləyək; mənə elə gəlir ki, enerji ehtiyatlarım istehsalçıların vədlərinə o qədər də cavab vermir; mən enerjimi bundan sonra da belə gen-bol istifadə etsəm, bizim birgə səyahətimizin düşündüyümüz qədər uzun çəkməyəcəyindən qorxuram.

– Yaxşı. Bizim kifayət qədər zamanımız var. Berlin də uzaqda deyil, bir də ki, iyirmi itirilmiş ildən sonra daha bir neçə saatın heç bir əhəmiyyəti yoxdur.

– On yeddi il, Culiya, iyirmi deyil.

– Nə fərqi var?

– Üç il insan həyatı üçün az müddət deyil. İnan mənə, mən nə dediyimi çox yaxşı bilirəm.

Ata ilə qız otun üstündə uzanmağa davam etdilər – tər pən m ədən, əllərini başlarının altına qoyaraq, gözlərini səmadan çəkmədən.

Bir saat keçdi... Culiya yuxuya getmişdi. Entoni yatan qızını seyr edirdi. Onun yuxusu çox rahat və şirin görünürdü, yalnız külək əsərək saçlarını üzünə salanda, Culiya uşaq kimi narazı-narazı burnunu qırırdı. Onda Entoni əlini uzadıb astaca

qızının alınına düşən telləri kənara çəkirdi. Culiya gözlərini açanda səma artıq qaralmağa başlayır, gün axşama doğru gedirdi. Entoni yanında yox idi. Culiya ətrafa boylanıb gözlərilə atasını axtardı və onu maşının qabaq oturacağında oturmuş gördü. Ayaqqabılarını geyinib – qəribədir, onları nə vaxt çıxardığını xatırlamırdı – dayanacaq tərəfə qaçdı.

– Mən çox yatmışam? – deyə o, maşını işə salaraq soruşdu.

– İki saat, bəlkə də ondan artıq. Saata fikir vermədim.

– Bəs nə iş görürdün?

– Gözləyirdim.

– Maşın dayanacaqdan çıxıb şoseyə düzəldi. Potsdam artıq səksənkilometrlik məsafədə idi.

– Biz qaranlıq düşəndə çatacağıq, – deyə Culiya söhbətə başladı, – və mən Toması harada axtaracağımı belə bilmirəm. Bundan da əlavə, onun əvvəlki kimi burada yaşadığını da bilmirəm. Bir sözlə, sən, həqiqətən də, məni əsl macərəyə sürükləmişən... Axı onun mütləq şəkildə Berlində olacağını kim deyib?

– Hə, düzdür, bu, sadəcə, fərziyyələrdən biridir, xüsusilə də evlənməyin, üç əkiz dünyaya gətirməyin və onlarla birlikdə bir kənd evinə köçüb yerləşən arvadın qohum-əqrəbasının xərcləri nəzərə alınsa...

Culiya yenidən atasına qəzəbli bir nəzər saldı, atası isə barmağı ilə yolu göstərməklə, ona diqqətini yoldan ayırmamasını tapşırırdı.

– Qorxunun şüuru nə dərəcədə bulandıra biləcəyi çox heyrətləndiricidir, – deyə əlavə etdi.

– Bununla nə demək istəyirsən?

– Heç nə, bir söz idi – dedim. Yeri gəlmişkən, mənə aid olmayan işlərə burnumu soxmaq istəməzdim, amma zənnimcə, Adama özün barədə bir məlumat verməyin vaxtı gəlib çatıb. Bunu, heç olmasa, mənim xətrimə elə. Sən yatdığı vaxtda çantanda ulayan Qloriya Geynorun səsini eşitmək istəmirəm.

Sonra Entoni gur səslə oxuyaraq “I Will Survive”ni yamsılamağa başladı. Culiya var gücü ilə ciddiliyini qoruyub-saxlamağa çalışırdı, lakin Entoni səsini ucaldıqca, Culiyanı dözülməz gülmək tuturdu. Berlinə çatacaqda hər ikisi qaqqıldayıb gülürdü.

Entoni Culiyaya “Brandenburger Hof Hotel”in yolunu göstərdi. Otelə çatmamış binadan Antonini hörmətlə salamlayaraq onları qarşılamağa çıxan qapıçı göründü. “Axşamınız xeyir, cənab Uolş!” – deyə onları otelin fırlanan qapılarından içəri buraxan mehmanxana işçisi də öz növbəsində salamladı. Entoni holdan keçib qeydiyyat stoluna yaxınlaşdı və oranın işçisi də Antoninin adını çəkərək, onunla mehribancasına görüşdü. Onların qabaqcadan yer sifariş etmədiyinə və belə vaxtlarda mehmanxanada boş yerlərin olmamasına baxmayaraq, registrator böyük məmnuniyyətlə onlara iki lüks otaq təşkil edəcəyinə söz verdi. Bircə narahatlıq o otaqların eyni mərtəbədə olmaması ilə əlaqədar idi. Entoni otaqların müxtəlif mərtəbələrdə olduğunu heç bir önəmi olmadığını qeyd edərək registratora təşəkkürünü bildirərək, açarları aldı. Mehmanxana işçisi ondan otelin “gastronomiya” restoranında onlar üçün bir stol düzənlənməsini istəyib-istəmədiklərilə maraqlandı.

– Şam yeməyini burada yemək istərdin? – deyə Entoni Culiyaya tərəf dönərək soruşdu.

– Sən bu otelin səhmdarısan? – deyə qız maraqlandı.

– Əgər istəmirsənsə, – deyə Entoni davam edirdi, – mən burdan ikidəqiqəlik məsafədə yaxşı bir Asiya restoranı tanıyıram. Sən əvvəlki kimi çin mətbəxini sevirsən?

Culiya cavab vermədi və Entoni onların ikisi üçün “Çina Garden” terasında bir stol sifariş olunmasını xahiş etdi.

Nömrələrinə yerləşdikdən sonra Culiya əl-üzünü yudu, özünü səliqəyə saldı və atasını axtarmağa yollandı. Onlar görüşərək birlikdə restorana piyada getdilər.

– Səni nəşə narahat edir?

– Dəhşətdir! Burada hər şey o qədər dəyişilib ki! – deyə Culiya cavab verdi.

– Sən Adama zəng elədin?

– Hə, nömrədə olanda zəng elədim.

– O sənə nə dedi?

– Mənim üçün darıxdığını, mənim nə səbəbə görə bu cür tələsik çıxıb getdiyimi anlamadığını; nəyin peşində olduğumu bilmək istədiyini; dalımca Monreala gəldiyini, lakin sadəcə bir saat yubanma üzündən bizim bir-birimizlə rastlaşa bilmədiyimizi dedi.

– O bizi orada birlikdə görsəydi, nə hala düşəcəyini təsəvvür edirsən?

– Bir də mənim yalnız səyahət etdiyimə dair dörd dəfə mənə and içdirdi.

– Sən nə etdin?

– Dörd dəfə yalan söylədim.

Entoni restoranın qapısını açıb qızını irəli buraxdı.

– Bax ha, aldada-aldada dursan, buna alışa bilərsən! – deyə Entoni gülərək dedi.

– Burda gülməli bir şey görmürəm.

– Hər halda, biz Berlinə sənin birinci sevgilinin peşindən gəlmişik, sən isə nişanlığna Monrealda atanla birlikdə olduğunu etiraf etməyə qorxursan. Bəlkə də mən səhv edirəm, amma sənin hərəkətin mənə çox gülməli gəlir – sırf qadına xas bir hərəkətdir, amma gülməlidir.

Şam yeməyi zamanı Entoni axtarış planlarını işləyib hazırladı. Sabah səhər tezdən onlar jurnalistlərin həmkarlar ittifaqına yollanıb Tomas Mayer adlı adamın onların uçotunda olub-olmadığını öyrənməlidirlər. Restorandan geri qayıdarkən Culiya atasını Tirqarten-parka tərəf apardı.

– Bax, orda mən yatmışam, – deyə Culiya uzaqda görünən şaxlı-budaqlı ağacı göstərdi. – Fantastik bir şeydir! Mənə elə gəlir ki, sanki bütün o hadisələr dünən baş verib.

Entoni gözlərini qıyıb bic-bic qızına baxdı, sonra da əllərini birləşdirib, Culiyanın ayaqları altına tutdu.

– Nə edirsən?

– Sənin üçün pilləkən yaradıram – haydı, nə qədər ki bizi heç kəs görmür, dırmaş, hasarı keç.

– Bəs sən necə olacaqsan? – deyə Culiya hasarın o biri üzünə keçərək maraqlandı.

– Mən isə turniketdən keçərəm, – deyə Entoni bir az aralıda görünən girişi göstərərək dedi. – Park gecəyarısına qədər işləyir, bu gənclik hərəkətləri isə artıq mənlik deyil.

Entoni parkın içində Culiya ilə görüşərək, onu çəmənliyə apardı və onlar həmin o şaxlı-budaqlı cökə ağacının altında yerləşdilər.

– Qəribə bir təsadüfdür: Almaniyada yaşayarkən, nahardan sonra mən də bir neçə dəfə bu ağacın altında istirahət dəzgahı açmışam. Bura mənim ən sevimli guşəm idi. Hərbi qulluq zamanı hər icazə aldıqca bura gəlir, uzanıb kitab oxuyur və xiyabanlarla gəzişən qızlara tamaşa edirdim. Maraqlıdır, biz səninlə eyni yaşımızda eyni yerdə oturub istirahət etmişik, amma bir neçə onillik fərqlə. Monreal qülləsini də nəzərə alsaq, səninlə birlikdə təbəssümlə xatırlayacağımız artıq iki yerimiz var; nə deyim, mən çox məmnunam.

– Mən həmişə Tomasla bura gəlmişəm, – deyə Culiya cavab verdi.

– Doğrudan?! Hiss edirəm ki, bu oğlana simpatiya duymağa başlayıram.

Uzaqdan filin səsi eşidildi. Berlin heyvanat parkı parkın kənarında yerləşirdi, onlardan azca aralıda.

Entoni ayağa qalxıb qızını özü ilə apardı.

– Uşaqkən sən heyvanat parklarına nifrət edirdin, heyvanların qəfəsdə saxlanması səni qəzəbləndirirdi. O zamanlar sən baytar həkimi olmağı arzulayırdın. Sənin altı yaşın tamam olanda mənim sənə plüş bir oyuncaq – susamuru bağışladığım, böyük ehtimalla, yadından çıxıb. Yəqin ki, mən uğursuz bir seçim etmişdim – o, aramsız xəstələnir, sən də həmişə onu müalicə edirdin.

– Olmaya sən mənim öz Tillimi sənə sayəndə, bağışladığın o oyuncaq sayəsində yaratdığımıza işarə edirsən?

– Yox, bu nə sözdür! Guya bizim uşaqlığımız böyüklük həyatımıza hansısa bir təsir göstərə bilirmiş... Bir də sən durmadan məni nədəsə qınayır, təqsirləndirirsən, halbuki mənim vəziyyətim, onsuz da, ürəkaçan deyil.

Entoni gücünün, taqətinin qorxunc bir sürətlə tükəndiyini etiraf etdi. Geri qayıtmaq vaxtı idi, onlar taksiyə mindilər.

Otelə qayıtdıqdan sonra Culiya öz mərtəbəsində liftdən düşdü, Entoni onunla sağollaşdı, özü isə yuxarı, apartamenti olan mərtəbəyə qalxdı.

Culiya çarpayısının üstündə üzüqoylu uzanaraq hələ uzun müddət mobil telefonundakı nömrələri gözdən keçirdi. Nəhayət, Adama zəng etmək qərarına gəldi, amma avtomat cavabverənin səsini eşidən kimi zəngi kəsib, Stenlinin nömrəsini yığdı.

– Hə, nə var, nə yox? Axtardığını tapdınmı? – deyə dostu maraqlandı.

– Hələ yox, yenicə gəlib çıxmışam bura.

– Sən Berlinə piyada getmisən bəyəm?

– Parisdən maşınla gəlmişəm... bir sözlə, uzun söhbətdir.

– Sən bir azca da olsa, mənim üçün darıxırsan? – deyə Stenli soruşdu.

– Bəs necə?! Əlbəttə! Mənim sənə, sadəcə, gəlib çıxdığımı xəbər vermək üçün zəng etdiyimi düşünürsən?

Stenli işdən evə qayıdarkən, yolunun başqa istiqamətdə olmasına baxmayaraq, qeyri-ixtiyari olaraq Culiyanın evinin yanından keçib, özü də bilmədən Horatsio-stritlə Qrinviç-stritinə gəlib çıxdığını etiraf etdi.

– Sən olmayanda məhəllənin nə qədər qəmgin və boş göründüyünü təsəvvür belə etməzsən!

- Yaxşı görək; sən, sadəcə, mənə xoş olmaq üçün elə deyirsən.
- Yeri gəlmişkən, ora gedəndə sənın qonşunla, o ayaqqabı alverçisilə rastlaşdım.
- Cənab Zimurla? Onunla söhbət etdiniz?
- Nə danışırsan! Bizim səninlə onun başına açdığımız oyunlardan sonra?.. Yox, o, sadəcə, mağazasının qapısında dayanıb mənimlə salamlaşdı, mən də salamını aldım.
- İlahi-Pərvərdigara! Bir-iki günlük səni özbaşına buraxan kimi, yaramaz tanışlıqlar etməyə başlayırsan.
- Əclafliq eləmə! Sənə deyim ki, o, sən düşündüyün qədər də pis deyil, vallah!
- Stenli, zənnimcə sən mənə nəşə demək istəyirsən, amma özündə cəsərət tapmırsan.
- Nə demək istədiyini anlamıram.
- Mən səni beş barmağım kimi tanıyıram: kiminləşə rastlaşarkən onu ilk baxışdan elə də pis hesab etməməyin şübhə doğurur, üstəlik əgər sən cənab Zimura simpatiya hissləri də duymağa başladınsa, deməli, mən günü sabah təcili geri dönməliyəm!
- Geri dönməyin üçün başqa bir bəhanə tap, əzizim, biz onunla, sadəcə, salamlaşdıq. Hə, bir də onu deyim ki, bu günlərdə Adam gəlmişdi.
- Görürəm, onunla ayrılmaz dostlar olmusunuz!
- Nə edək ki? Baş verənlərdən göründüyü kimi, sən onu tərک etmək fikrindəsən axı. Bir də onun evinin mənim mağazamdan iki küçə sonra olmasında mənim günahım nədir? Sənə maraqlıdırsa bil ki, Adam o qədər də yaxşı formada deyildi. Ən azından onun tez-tez mənim yanıma gəlməyə dadanması ümidverici hal deyil. O

sənin üçün darıxır, Culiya, narahat olur və mən bunun üçün onun əlində yetərli əsasların olduğu fikrindəyəm.

– Stenli, mən sənə and içirəm ki, sən düşündüyün kimi bir şey yoxdur, hər şey tam əksinədir.

– Sən mənim canım, bircə and içmə. Sənin dediyini qulağın duyur?

– Hə, duyur! – deyə Culiya bir dəqiqə də tərəddüd etmədən cavab verdi.

– Sən bu dərəcədə sarsaqlaşanda, mən dəli oluram. Sən heç bu sirli-sehrli səyahətin səni haralara aparıb çıxardığına dair özünə sual verirsən?

– Yox, – deyə Culiya pıçıldadı.

– Onda Adamdan bütün baş verənlərə normal yanaşmasını nə üçün umursan? Yaxşı, mənim artıq söhbət etməyə vaxtım yoxdur. Burada axşam saat səkkizə işləyir və mənim şam yeməyi üçün hazırlıq görməyim gərəkdir.

– Kiminlə şam yeməyi edirsən?

– Sən bu gün şam yeməyini kiminlə etmisən?

– Tamamilə tək idim.

– Sənin mənə yalan danışdığına dair güclü şübhələrim var, ona görə də dəstəyi asıram; istəsən, sabah zəng edərsən. Hələlik, öpürəm!

Culiya söhbətə davam edə bilmədi, o, telefon dəstəyinin asılmasının çiqqılıtısını eşitdi; görünür, Stenli artıq öz qarderob otağına tələsirdi.

Zəng Culiyanı yuxudan oyatdı. O, gərnəşib telefonun dəstəyini götürdü, lakin heç nə eşitmədi. Ayağa qalxıb otaqdan çıxmaq istəyirdi ki, birdən geyincəkli olmadığını anladı, yerdən axşamdan soyunub çarpayının yanına atdığı xalata qaldırıb əyninə geyindi.

Qapının arxasında koridor xidmətçisi dayanmışdı. Culiya qapını açanda xidmətçi “kontinental” səhər yeməyi və iki ədəd ilıq bişirilmiş yumurta olan arabanı sürüb içəri gətirdi, gətirdiklərini süfrənin üstünə düzməyə başladı.

– Amma axı mən heç nə sifariş etməmişəm! – deyə Culiya dilləndi.

– Siz sevdiyiniz kimi – üç dəqiqə yarım. Düzdür? Mən yumurtanın bişmə vaxtından danışıram.

– Hə, düzdür, – deyə Culiya saçlarını qarışdıraraq bir şey anlamadan cavab verdi.

– Biz hər şeyi cənab Uolşun tapşırdığı kimi etdik.

– Amma mən ac deyiləm... – deyə Culiya yumurtanı təmizləyən gənc oğlana baxaraq dedi.

– Cənab Uolş sizin bunu deyəcəyinizə dair də məni xəbərdar etmişdi. Hə, bir də getməzdən öncə sizə deyəcəyim bir şey də var: o, saat səkkizdə, yəni otuz yeddi dəqiqədən sonra sizi holda gözləyəcək, – deyə xidmətçi qolundakı saata baxaraq dedi. – Sizə xoş istirahətlər, miss Uolş. Bu gün hava çox gözəldir, Berlində gözəl vaxt keçirmənizi diləyirəm.

Sonra koridor xidmətçisi Culiyanın təəccüblü nəzərlərinin müşayiətilə otaqdan uzaqlaşdı.

Qız açılmış süfrəyə göz gəzdirdi: portağal soku, peçenye, isti çörək – hər şey ən gözəl evlərdəki kimi idi! bu səhər yeməyinə əhəmiyyət verməməyi qərara alaraq vanna otağına yollanan Culiya

dərhal geri qayıdıb divanın üstündə əyləşdi. Barmağını yumurta sarısına batırıb yaladı, sonra isə süfrənin üstündəki, demək olar ki, hər şeyi yeyib qurtardı.

Tələsik duş qəbul edib birtəhər saçlarını qurutdu və əynini geyindi, ayaqqabılarını bir ayağının üstündə hoppana-hoppana yolüstü ayağına keçirdi və otaqdan çıxdı. Saat düz səkkiz tamam idi!

Entoni onu qapıçının piştaxtasının yanında gözləyirdi.

– Gecikirsən! – deyə o, Culiya liftdən çıxarkən dedi.

– Deməli, üç dəqiqə yarım, hə? – deyə Culiya fikirli halda atasına baxıb söylədi.

– Deyəsən, sən yumurtaların məhz o qədər bişməsini sevirdin, elə deyil? Amma onu da deyim ki, tələsməliyik, çünki yarım saatdan sonra görüşümüz var. Şəhərdə isə dəhşətli tıxaclar var.

– Görüşümüz? Harada və kiminlə?

– Almaniya nəşriyyatının həmkarlar ittifaqının mərkəzi ofisində. Axtarışlara nədənsə başlamalıyıq, ya yox?

Entoni fırlanan qapıdan keçib qapıçından taksi çağırmasını xahiş etdi.

– Sən bunu necə bacardın? – deyə Culiya sarı rəngli “mercedes”ə əyləşərək soruşdu.

– Sən hələ şirin yuxudaykən – səhər tezdən mən oraya zəng elədim.

– Bəyəm sən almanca danışa bilirsən ki?

– Məni yüklədikləri çoxsaylı texniki möcüzələrlə yanaşı, on beş dildə danışmaq funksiyası ilə də təchiz olduğumu sənə deyə

bilərdim – bilmirəm, bu fakt sənə hansısa təsir bağışlayacaqmı – lakin əks təqdirdə, mənə bir neçə il hərbi xidmətimi Almaniyada keçirdiyimi də, yəqin ki, unutmamısan. O zamandan bəri almanca danışmaq, ən azından, istədiyimi izah etmək səriştəsini qoruyub-saxlamağı bacarmışam. Sən isə həmişəlik burda yaşamağı düşünürdün və ümid edirəm ki, az da olsa, Hötenin dilini bilirsən?

– Hər şeyi tamamilə unutmuşam.

Taksi Ştüler-ştrasse tərəfə istiqamət aldı, sonra, növbəti yolayrıcında sola dönüb parkdan keçdi. Nəhəng bir cökə ağacı yamyaşıl çəmənliyə kölgə salırdı.

Maşın yaxınlarda təmir olunmuş Şpreye sahilinin kənarı ilə sürətlə irəliləyirdi. Biri digərindən daha gözəl və daha müasir, çayın hər iki tərəfində olan yeni binalar bir-birilə fəsadlarının şəffaflığı və arxitektura üslublarının orijinallığı ilə sanki yarışırdı. Onların getdiyi məhəllə vaxtilə solğun Hasarın uzandığı sərhədlə qonşu idi. Lakin o vaxtlardan burada artıq heç bir iz qalmamışdı. Qarşıda şüşə divarlı nəhəng Konqres mərkəzinin binası ucalırdı. Bir az irəlində, çayın hər iki sahilində daha görkəmli bir kompleks yerləşirdi. O binaya yüngül piyada körpüsü ilə keçmək olardı. Onlar binaya girib, mətbuatın həmkarlar ittifaqının yerləşdiyi otaqları tapdılar. Qəbul otağında bir nəfər işçi oturmuşdu və Entoni kifayət qədər bacarıqlı almançada Tomas Mayeri axtardıqlarını bildirdi.

– Hansı məsələyə görə? – deyə işçi, gözünü kağız-kuğuzdan çəkmədən maraqlandı.

– Mənə cənab Mayer üçün çox mühüm bir məlumatım var, o məlumatı mən yalnız şəxsən onun özünə çatdırı bilərəm, – deyə Entoni çox nəzakətlə cavab verdi.

Entoninin son dedikləri həmsöhbətini çox maraqlandırdığı üçün o, dərhal sözügedən cənabın axtarılıb tapılması üçün həmkarlar ittifaqına dərin minnətdarlıq hissi duyacağını əlavə etdi. Şübhəsiz, söhbət onun ev ünvanından və ya telefon nömrəsindən deyil, çalışdığı mətbuat orqanından gedirdi.

İşçi Entonidən gözləmələrini xahiş etdi, özü isə rəhbərliyin qəbuluna yollandı.

Daha sonra Entoni ilə Culiyanı direktor müavininin otağına dəvət etdilər. Üstündəki divarda, görünür, öz balıq kolleksiyasını nümayiş etdirən kabinet sahibinin böyük şəkli asılmış divana əyləşərək, Entoni az öncə dediklərini bir də təkrarladı.

– Deməli, siz həmin Tomas Mayeri ona bir məlumatı çatdırmaq üçün axtarırsınız? Bilmək olarmı bu nə məlumatdır? – deyə məmur bıqlarını sığallayaraq soruşdu.

– Təəssüflər olsun ki, bu məlumatı sizə deyə bilmərəm, amma məlumatın onun üçün birincidərəcəli olduğu barədə sizi səmimi qəlbədən inandırırım, – deyə Entoni çox təsiredici bir tonla cavab verdi.

– Sizin o Tomas Mayerin imzası ilə olan elə bir mühüm əhəmiyyətli məqalələr ağıma gəlmir, – deyə direktor müavini dalğın halda dedi.

– Siz bizə onu tapmaqda və onunla əlaqə yaratmaqda yardımçı olsanız, bu vəziyyət kökündən dəyişə bilər.

– Bəs freyleynin¹³ bu hekayəyə nə kimi aidiyyəti var? – deyə məmur kreslosunu pəncərəyə tərəf çevirərək sual verməyə davam edirdi.

Entoni söhbətin əvvəlindən bəri bir kəlmə danışmayan Culiyaya tərəf döndü.

– Heç bir aidiyyəti yoxdur, – deyə o cavab verdi. – Freyleyn mənim assistentimdir.

– Mənim həmkarlar ittifaqımızın üzvləri haqqında istənilən məlumatı yaymaq səlahiyyətlərim yoxdur, – deyə direktor müavini kreslosundan ayağa qalxaraq dedi.

Entoni də ayağa qalxıb məmura yaxınlaşdı, əlini onun çiyinə qoyub dedi:

– Mənim Tomas Mayerə çatdıracağım xəbər... yalnız ona çatdırıla biləcəyim bu xəbər onun həyatını kökündən dəyişə bilər. Mənim sizin kimi yüksək rütbəli həmkarlar ittifaqı xadiminin bu təşkilatın üzvlərindən birinin uğurlu karyera inkişafına maneələr törətdiyini düşündüyümə şərait yaratmayın. Belə bir qərara gəlməyimə üzləşdiyim maneələr təkən verir.

Məmur kreslosuna oturdu, bığlarını bir qədər dartışdırdıqdan sonra klaviaturasında tez-tez nə işə yazmağa başladı. Sonra da ekranı Entoniyə tərəf çevirdi.

– Özünüz baxın. Bizim siyahılarda Tomas Mayer adlı kimsə yoxdur. Çox təəssüf edirəm. O adam nəinki bizdə uçotda deyil, onun adı heç jurnalistlərin soruq kitabçasında da yoxdur, buyurun, özünüz də görün. İndi işə məni üzrlü hesab edin, məni iş gözləyir və əgər siz o dəyərli məlumatınızı Mayerdən digərinə etibar edə bilmirsinizsə, məni artıq məşğul etməməyinizi xahiş edirəm.

Entoni ayağa qalxdı, məmura onlara yardımçı olmağa çalışdığı və vaxt ayırdığı üçün dərin təşəkkürünü bildirdi və işarə ilə Culiyaya onunla birlikdə otaqdan çıxmasını anlatdı. Onlar həmkarlar ittifaqının binasını tərk etdilər.

– Hə-ə, görünür, sən haqlı imişsən, – deyə səki ilə addımlayan Entoni deyirdi.

– Deməli, mən sənin assistentinəm, hə? – deyə Culiya qaşqabaqla soruşdu.

– Yaxşı görək, mənə elə qaşqabaqla baxma, sən orada olmanı nə iləsə izah etməliydim, ya yox?

– Freyleyn Culiya! Nə əla!

Entoni küçənin o biri tərəfindən keçən taksiyə əl edib saxlatdı.

– Bəlkə sənın Tomasın ixtisasını, peşəsini dəyişib?

– İnanmıram. Jurnalistika onun ixtisası, peşəsi yox, istedadı, xüsusi bacarığı idi. Onu başqa bir peşənin sahibi olaraq təsəvvür etmək belə çətindir.

– Sənın üçün çətindir, onun üçün isə bəlkə də çətin deyil. Sizin onunla yaşadığınız o kasıb məhəllə necə adlanırdı?

– Komeniusplats. Karl Marks meydanının arxasında yerləşir.

– Deməli, belə!

– Nə oldu?

– Heç nə. Nə qədər xoş xatirələr var, deyilmi?!

Entoni sürücüyə ünvanı söylədi.

Maşın şəhərin içindən sürüb keçdi. Burada artıq nə sərhəd postları, nə də Hasar izləri vardı – Qərbi Berlinin bitərək Şərqi Berlinə keçməsinə işarə edən heç bir şey. Onlar televiziya qülləsinin yanından keçdilər – təpəsində böyük antenası olan nəhəng, göyləri yarıb keçən oxa bənzər bir bina. Maşın irəlilədikcə, onları əhatə edən şəhər mənzərəsi daha sürətlə dəyişilirdi. Onlar bir zamanlar Culiyanın yaşadığı məhəlləyə gəlib çıxdıqda, hər şeyin nə qədər dəyişdiyinin şahidi oldular. Hər şey elə dəyişilmişdi ki, Culiya oraları heç tanımadı.

– Deməli, sənin gəncliyinin ən möhtəşəm və unudulmaz hadisələri məhz bu gözəl məkanda baş vermişdir? – deyə Entoni istehza ilə maraqlandı. – Hə, burada, həqiqətən də, müəyyən bir lətafət vardır.

– Sus! – deyə Culiya atasına acıqlandı.

Qızının qəfil kəskinliyi və sərtliyi Entonini təəccübləndirdi:

– Mən yenə səhv bir şey dedim?

– Yalvarıram, sus!

Bir zamanlar küçə boyu uzanan köhnə korpus və tökülüb-itən balaca evləri indi müasir dizaynlı çoxmərtəbəli yaşayış binaları əvəz edirdi. İctimai bağ istisna olmaqla, Culiyanın yaddaşındakıların hamısı tamamilə yoxa çıxmışdı.

O, 2 nömrəli evə yaxınlaşdı. Əvvəllər burada yaşıl qapılı köhnə bir bina var idi, onun arxasındakı hündür taxta pilləkən yuxarı mərtəbəyə qalxırdı; bəzən Culiya Tomasın nənəsinə sonuncu mərtəbələrə qalxmağa kömək edirdi. Qız gözlərini yumdu və xatirələrə qərq oldu. Xüsusilə komodun yanında aşkarca hiss olunan mum ətri; həmişə yuxarı çəkilmiş tül pərdələr – onlar küçədən düşən işığı otağa çox zəif şəkildə buraxır və yad baxışlardan evi qoruyurdular; yemək otağındakı stolun üstündə olan dəyişməz qobelen süfrə, üç stul və ağ-qara televizorla üzbəüz otağın küncündə duran sürtülmüş bir divan. Tomasın nənəsi bu televizoru hakimiyyətin əhaliyə çatdırılmasını zəruri hesab etdiyi xoş xəbərlər saçmağa başlayandan bəri qoşmamışdı. Daha sonra isə qonaq otağı ilə onların yataq otağını ayıran zəif bir arakəsmə. Dəfələrlə Culiya Tomasın ürkək və utancaq nəvazişlərinə güldükcə, Tomas utandığından yastığı onun ağzına tutub az qalırdı qızı boğa.

– O vaxtlar sənin saçların daha uzun idi, – deyə Entoni qızını xatirələrdən bir qədər ayırmaq istəyilə dilləndi.

- Nə? – deyə Culiya atasına tərəf dönərək soruşdu.
- Sənin on səkkiz yaşın olanda saçların indikindən uzun idi.

Entoni küçəyə nəzər saldı.

- O vaxtlardan çox az şey qalıb, deyilmi?
- Daha doğrusu, heç nə qalmayıb de, – Culiya pıçıldadı.
- Gəl üzbəüzdəki o skamyada oturaq, rəngin-ruhun ağarıb, bir az özünə gəlməyin lazımdır.

Onlar uşaq ayaqlarının tapdaladığı solğun otlu bir çəmənliyin kənarında əyləşdilər.

Culiya susurdu. Entoni əlini qaldırdı ki, qızını qucaqlasın, lakin Culiya skamyanın söykənəcəyinə uzandı.

– Bilirsən, burda başqa evlər də var idi. Onlar əldən düşmüş fasadları və xoşagəlməz görkəmlərilə seçilirdi, lakin içərisi çox gözəl və rahat idi, ümumiyyətlə...

– Hə, yəqin ki, rahat idilər – sənin xatirələrində... insana çox zaman elə gəlir, – deyə Entoni qızına dəstək verməyə çalışdı. – Yaddaş – qəribə bir rəssamdır: o ən parlaq rəngləri və ən ifadəli siluetləri saxlayaraq, həyat boyalarını yeniləşdirir, tutqun çalarları isə hafizədən silib aparır.

– Küçənin sonunda, bax, o dəhşətli kitabxana binasının yerində balaca bir kafe var idi. Mən həyatımda ondan miskin bir şey görməmişdim: bozumtul zal, tavandan sallanmış neon borucuqlar, plastmas üst taxtalı axsaq stollar, lakin sən bizim bu qəmgin bistroda necə ürəkdən güldüyümüzü və nə qədər xoşbəxt olduğumuzu təsəvvür edə bilməzsən! Spirtli içkilərdən burada yalnız araq və bərbad pivə verirdilər. Müştərilər çox olanda mən oranın sahibinə yardım edirdim: yaxama önlük taxıb, sifarişləri

stollara paylaşdırırdım. Bax, kafe orada idi, – deyə Culiya kafeni əvəz edən kitabxananı göstərərək əlavə etdi.

Entoni boğazını arıtladı:

– Sən kafenin küçənin o biri tərəfində olmadığından əminsən? Mən o tərəfdə sənın təriflərinə tam uyğun bir bistro görürəm.

Culiya atasının göstərdiyi tərəfə baxdı. Bulvarın tinində, məhz kitabxana ilə üzbəüzdə balaca, köhnə bir kafenin zəif işıqlı lövhəciyi görünürdü.

Culiya dərhal yerindən sıçradı, Entoni də ayağa qalxdı. Qız tələsik küçəni keçdi, son bir neçə metr yolu isə qaça-qaça qət etdi. Nəfəsi kəsilərək kafenin qapısını itələyib içəri girdi.

Zalın divarları başqa rəngə boyanmış, neon borucuqlar əvəzinə iki lüstr asılmışdı, amma plastmas stollar bu müəssisəyə nəcib bir “retro” ahəngi verərək yerində qalmışdılar. Heç dəyişilməyən piştaxtanın arxasında ağ saçlı bir qoca dayanmışdı və o, Culiyanı tanıdı.

Zalın dərinliyində arxası bunlara doğru yeganə bir müştəri oturmuşdu. Görünür, qəzet oxuyurdu. Culiya nəfəs almadan ona yaxınlaşıb dedi:

– Tomas?

13 Freyleyn – xanım (bəzi Qərb ölkələrində ərsiz qadına müraciət edərkən söylənilən söz)

Romada hökumət başçısı yenicə istefa vermişdi. Mətbuat konfransı bitdikdən sonra o, sonuncu dəfə fotoreportyorlara onun şəkillərini çəkmələrinə izin verdi. Fotoaparatların gur işıqları onun dayandığı hündürlüyü işığa boyamışdı. Bu zaman zalın dərinliyində duran bir nəfər özünün reportyor ləvazimatlarını xüsusi bir çantaya yerləşdirirdi.

– Bu səhnəni əbədiləşdirmək istəmirsən? – deyə onun yanında dayanan gənc qadın maraqlandı.

– Yox, Marina, istəmirəm: bir çoxlarının çəkdiyi bayağı kadrları çəkmək fikrində deyiləm, bu o qədər də maraqlı deyil. Mən bunu həqiqi bir reportaj sanmıram.

– Sənin necə də murdar xasiyyətin var: sənin cazibədar görkəminin onu qane etməsi sənin uğurun, xoşbəxtliyindir, – nə qədər olmasa, bir dəyişiklikdir!

– Başqa sözlə desək, sən mənim haqlı olduğumu təsdiqləyirsən, deyilmi? Gəl belə edək: öyüd-nəsihətini dinləməkdənsə, səni nahara dəvət edirəm.

– Sən münasib bir yer tanıyırsan?

wtJm– Mən tanımıram, amma əminəm ki, sən tanıyırsan!

RAİ14-nin bir jurnalisti onların yanından keçərkən Marinanın əlindən öpdü və çıxıb getdi.

– Bu kim idi?

– Heç, bir sarsaq, – deyə Marina cavab verdi.

– Ən azından səndə gözü olan bir sarsaqdır.

– Hə, mən elə onu demək istəyirdim. Hə, nə deyirsən, gedək?

– Gözlə, hələ girişdən sənədlərimizi almalıyıq, sonra qaçaq burdan.

Onlar mətbuat konfransının keçdiyi zaldan qol-qola çıxdılar və çıxışa doğru addımladılar.

– Sənin planların nədir? – deyə Marina qapıçıya özünün akkreditasiya kartını göstərərək həmsöhbətindən soruşdu.

– Redaksiyadan xəbər gözləyirəm. Budur, üç həftədir bugünkü kimi axmaq yığıncaqları dolaşıram və hər səhər Somaliyə getmək üçün “yaşıl işığın” yanmasını gözləyirəm.

– Halaldır sənə!

Növbəsi çatdıqda reportyor pasportunu götürmək üçün öz keçid kartını nəzarətçiyə təqdim etdi; Palatso Monteçitorionun¹⁵ daxili binalarına girə bilmək üçün bütün müştərilər pasportunu nəzarət məntəqəsində qoyub keçməliydilər.

– Cənab Ulman? – deyə nəzarətçi sual etdi.

– Bəli-bəli, mənim pasportumla kartımda müxtəlif soyadların qeyd olunduğunu bilirəm, lakin siz diqqətlə baxın – şəkil və adım hər ikisində eynidir.

Nəzarətçi hər iki sənədin məlumatlarını müqayisə etdi və artıq sual vermədən pasportu sahibinə qaytardı.

– De görüm, nə üçün sən məqalələrinin altında öz adını yox, təxəllüsünü qeyd edirsən? Bu nə deməkdir – mətbuatın ulduzunun nazı-ədası?

– Yox-yox, burada daha qəliz məsələ var, – deyə reportyor qolunu Marinanın belinə sararaq cavab verdi.

Onlar qızmar günəş şüaları altında çoxsaylı turistlərin istidən qurtulmaq üçün toplaşmış dondurma yedikləri Kolonna meydanından keçdilər.

– Yaxşı ki, adını saxlamısan.

– Saxlamasaydım, nə dəyişəcəkdi ki?

– Mənim Tomas adından xoşum gəlir, bu ad sənə yaraşır, sənənin sifətin tipik Tomas sifətidir.

– Aha, deməli, hər adın öz sifət tipi var? Orijinal fikirdir!

– Hə, məhz o cürdür! – deyə Marina söhbətinə davam edirdi.
– Sənənin başqa adın ola bilməzdi – sənə Massimo və Alfredo, ya da Karl adlarını qətiyyənlə yaraşdırma bilmirəm. Tomas – sənə yaraşan yeganə ad budur!

– Əşi, boş şeylərdir. Yaxşı, biz hara gedirik?

– Bu istidə, üstəlik, acgözlüklə dondurma yeyən bu qədər adamın içində dərhal granita dadmaq istəyi yaranır. Odur ki, izin ver, səni “Taza d’oro”ya aparım, yaxındadır, Panteon meydanında.

Tomas Antonin 16 sütununun ayaq tərəfində dayandı. O, çantasını açıb, fotoaparatlardan birini çıxardı, obyektivini burub bağladı, sonra da dizüstə çöküb maraqla Mark Avreli sütununun üstündəki barelyeflərə tamaşa edən Marinanın şəklini çəkdi.

– Bəyəm bu şəkil digər əlli növ şəklə oxşayanlardan deyil? – deyə Marina gülə-gülə soruşdu.

– Bəh-bəh, sən bu qədər pərəstişkarının olduğunu bilmirdim, – deyə Tomas gülümsədi və iri plandan Marinanın şəklini çəkdi.

– Axı mən sütunu nəzərdə tuturdum! Sən mənə çəkirdin?

– Bu sütun Berlindəki Qələbə sütununa oxşayır, lakin sən möhtəşəmsən!

– Görürsən? Mən axı deyirdim ki, hər şey sənə cəlbedici görünüşünə bağlanır; sən coşqun bir qadın düşkünüsən, Tomas və İtaliyada sənə uğur üçün heç bir şansın yoxdur! Gəl gedək burdan, dözülməz istidir.

Marina Tomasın əlindən tutdu və onlar Antonin sütununu geridə qoyaraq oradan uzaqlaşdılar.

Culiya Berlin səmasına ucalan Qələbə sütununu yuxarıdan-aşağı süzdü. Kürsüyə oturan Entoni çiyinlərini çəkdi.

– İlk gündən müvəffəqiyyət gözləmək ağılsızlıq idi, – deyə Entoni köks ötürdü. – Etiraf et ki, kafedəki o adam Tomas olsaydı, belə bir təsadüf şübhəli olardı.

– Bilirəm... mən yanıldım; sadəcə... bir anlığa elə bildim ki, odur, vəssalam.

– Bəlkə sən o adamın Tomas olduğunu şiddətli dərəcədə istədiyini üçün elə sandın?

– Arxadan onun saçı da, bədən quruluşu da, qəzetə axırdan-əvvələ baxmaq tərzi də Tomasa bənzəyirdi.

– Onda bistro sahibi sən onun Toması xatırladığına dair sual verəndə niyə elə sifət almışdı? Axı sən ona sizin orada nə qədər xoşbəxt olduğunuzu xatırladanda olduqca gülürüz və mehriban idi?

– Bilmirəm, amma onun mənim heç dəyişmədiyimi deməsi çox xoş idi; halbuki onun məni tanıdığını heç xəyal belə etməzdim.

– Qızım, axı səni kim unuda bilər?!

Təşəkkür əvəzinə Culiya zarafatla atasını böyründən dirsəklədi.

– Mən əminəm ki, o bizə yalan söylədi və sənin Tomasını da çox yaxşı xatırlayır: çünki sən Tomasın adını çəkən kimi o adam sanki gərildi, gərginləşdi.

– Toması mənim adıma çıxma! O mənim deyil. Bizim buraya necə və nə üçün gəldiyimizi artıq anlaya bilmirəm, başım çıxmır, nəyə gərəkdir bunlar...

– Necə yəni “nəyə gərəkdir?” Mənə ölüm tariximi keçən həftəyə təyin etdiyimin nə qədər uğurlu olduğunu xatırlatmaq üçün gərəkdir.

– Bədir! Əgər sən mənim Adamı tərک edib kabus axtarışında itib-batmamı zənn edirsənsə, yanılırsan!

– Mənim balam, səni əsəbiləşdirmək istəməzdim, lakin izin ver sənə xatırladım ki, sənin həyatındakı yeganə kabus mənim. Sən bunu mənə çox tez-tez xatırladırdın, odur ki, indiki vəziyyətdə bu imtiyazı məndən alma!

– Heç zarafatlıq halım yoxdur...

– Nə zarafat-filan – mən ağzımı açmağımla sən dərhal məni susdurursan... Yaxşı, razıyam, indi zarafat vaxtı deyil, sənin əhvalın da məni dinləmək üçün münasib deyil, amma sənin o kafedəki oğlanın səhvən Tomas olduğunu zənn edəndə sərgilədiyin reaksiyana görə, düzünü deyim – Adamın yerində olmağı istəməzdim. Məni yanıldığıma inandırmağa heç çalışma!

– Sən yanılırsan!

– Nə olar, qoy bu da mənim sadıq qaldığım daha bir vərdişim olsun! – deyə Entoni əllərini sinəsində çarpazlayaraq etiraz etdi.

Culiya gülümsədi.

– Yenə nəyi düzgün etmədim?

– Heç, heç, – deyə Culiya cavab verdi.

– Xahiş edirəm, de görək!

– Sənin davranışında, xasiyyətində hələ də köhnədən qalma nələrə var, əvvəllər buna fikir verməmişdim.

– Xahiş edirəm, məni sancmağa çalışma! – deyə Entoni kürsüdən qalxaraq dedi. – Özü də, gəl gedək nahar etməyə, səhər açıldandan dilinə bir damcı su da dəyməyib sən.

Ofisə gedərkən, Adam yolüstü şərab dükanına girdi. Mağaza sahibi ona bir qədər tünd, lakin son dərəcə gözəl tanin tərkibli və rənglə şəffaflıq ahəngi olan ecazkar “geyimli” Kaliforniya likörü təklif etdi. Adam, az qala, tamahsılanmışdı, lakin o daha nəfis, daha qeyri-adi, hədiyyə olunacaq insanın imicinə daha uyğun bir şey axtarırdı. Müştərisinin nə istədiyini anlayan ticarətçi dərhal mağazanın arxa otağına keçdi və tezliklə oradan əlində bordo şüşəsi ilə geri qayıtdı. O ilin istehsalı olan şərab, təbii ki, digərlərindən daha bahalı idi, amma məgər kamilliyin qiyməti

olarmı?! Və məgər Culiya ona, Adama deməmişdimi ki, onun yaxın dostu Stenli belə bir başdan çıxaran şey qarşısında aciz qalıb dərhal “təslim olur”. Onun keflənməsi, qeyri-ixtiyari və ya şüurlu şəkildə Culiyanın hara yoxa çıxdığını danışması üçün bir-iki şüşə kifayət edər.

– Beləliklə, başlanğıc mövqeyinə qayıdaq, – deyə Entoni buterbrod otağının terasında əyləşib danışdı. – Biz həmkarlar ittifaqına kimi gedib çıxdıq və onun adının oradakı siyahılarda qeyd olunmadığını öyrəndik. Lakin sən qətiyyətlə onun jurnalist olduğuna inanırsan; yaxşı, hər şeyin tamamilə başqa cür görünməsinə baxmayaraq, sənin intuisiyana etibar edək. Biz onun yaşadığı evə də getdik və məlum oldu ki, o bina sökülmüşdür. Tomasın keçmiş kəşib atdığını desək, heç də məsələni böyütmüş olmarıq. O dərəcədə qətiyyətli kəşib atıb ki, bunun məqsədli şəkildə olmasına dair şübhələr yaranır.

– Mən sənin fikrini anladım. Yaxşı, bu halda necə bir nəticəyə gəlirsən? Tomasın özü ilə bizim bərabər olduğumuz zaman arasındakı bütün körpüləri yaxıb-yandırdığını demək istəyirsən? Və belə bir halda biz burada nə itirmişik, evə qayıtmağımız daha düzgün olmazmı – bunumu demək istəyirsən? – deyə Culiya ofisiantın gətirdiyi kapuçinonu rədd edərək qəzəbli halda cavab verdi.

Lakin Entoni ofisianta gözü ilə fincanı stola qoymasını işarə etdi.

– Sən qəhvəyə etinasız münasibətini bilirəm, lakin buranın kapuçinosu ələ düşməz.

– Mən isə çaya üstünlük verirəm, buna nə deyəcəksən?

– Heç nə, sadəcə, bir şey göstərməni istəyirəm, zənnimcə, çox şey deyil.

Culiya bir qurtum içdi və sifətini turşutdu.

– Nifrət ifadə etməyə zəhmət çəkmə; xoşuna gəlmədiyini anladım, lakin öncə də dediyim kimi, bir gün sən hər şeyin əsl dadını duyub zövq almaq üçün acılara alışıb, onları görməməyi, duymamağı öyrənəcəksən. Bir də, əgər sən dostunun sizin eşq macəranız ilə bağlı bütün körpüləri yaxıb-yandırdığını düşünürsənsə, mənə, bununla özünə çox yüksək qiymət verirsən. Açıq-aydın görünür ki, o sizin ümumi keçmişinizlə yox, özünün keçmişilə bağları qoparıb. Düşünürəm ki, sən onun görüşməyinizdən öncəki həyata baxışlarının və prinsiplərinin səninlə görüşdükdən sonrakı dünyaya keçidi nə qədər çətinliklə həzm etdiyini yaxşı anlamırdın. Çünki onun əvvəl yaşadığı sistem hər udum azadlıq uğrunda onun uşaqlıq dəyərlərini əzib keçməsi bahasına başa gəlirdi...

– Görürəm, onu müdafiə etməyə başlamısan?

– Yalnız axmaq adamlar heç bir zaman fikirlərini dəyişmirlər. Aeroport buradan yarım saatlıq məsafədə yerləşir; biz otelə qayıdıb, çantalarımızı götürüb, sonuncu reysə yetişə bilərik və elə bu gecə sən öz gözəl Nyu-York mənzilində yata biləcəksən. Təkrarçılıq etmək istəmirəm, lakin onu bil ki, sadəcə, axmaqlar öz fikirlərini heç zaman dəyişmir – nə qədər ki gec deyil, bunu düşünməyinə dəyər. Nə deyirsən, evə getməkmi istəyirsən, yoxsa axtarışlara davam etməkmi?

Culiya ayağa qalxdı, kapuçinosunu sir-sifətini turşutmadan birnəfəsə içdi, ağzını ovcu ilə sildi və fincanını gurultu ilə stola qoydu.

– Hə, cənab Şerlok, bizə yeni bir iz təklif edə bilərsinizmi?

Entoni nəlbəkiyə bir neçə qəpik xırda pul atdı və ayağa qalxdı.

– Deyəsən, sən bir ara mənə Tomasın vaxtını daim sizinlə bərabər keçirən bir yaxın tanışını haqqında bəhs etmişdin?

– Knapp? O, Tomasın ən yaxın dostu idi, amma mən onun barəsində sənə bəhs etdiyimi nəşə xatırlamıram.

– Deməli, mənim yaddaşım səninkindən möhkəmdir. Həmin Knapp o vaxtlar nə işlə məşğul idi? Böyük ehtimalla o da jurnalist idi, hə?

– Əlbəttə.

– Bu gün səhər bizə peşəkar jurnalistlərin siyahısını göstəriləndə onun adını çəkmək heç ağına gəlmədi?

– Ay Allah, tamamilə ağımdan çıxdı...

– Mən elə bunu deyirdim: sən göz önündəcə ağılını itirirsən! Yaxşı, gedək!

– Biz yenə həmkarlar ittifaqına gedirik?

– Yox, dəli olmusan?! – deyə Entoni gözlərini yuxarı qaldıraraq cavab verdi. – Nədənsə, mənə elə gəlir ki, bizi orada heç gözləmirlər.

– Onda hara gedirik?

– Yəni gecə-gündüz gözlərini kompüterə dikmiş birinə İnternetin möcüzələrindən bəhs etmək işi mən yaşda adama qalıb?! Sən lap dəhşətsən!.. Gəl buralarda bir yerdə İnternet-kafe axtaraq, ancaq çox xahiş edirəm – saçlarını yığ, belə küləkdə saçının açıq olması sifətini tamamilə gizlədir!

Marina Toması onun qonağı olması üçün dilə tutdu – hər necə olsa onlar hazırda Marinanın ərazisində idilər, axı o, Berlinə

gələndə, Tomas ona əlini cibinə salmağa imkan vermirdi. Nəhayət, Tomas razılaşdı: iki dondurmalı qəhvə o qədər də baha deyildi.

– Sənin bugünlük bir işin varmı? – deyə Tomas soruşdu.

– Sən bir saata baxsana – gün, demək olar ki, bitib, bir də mənim işim – sənsən. Şəkillərsiz məqalə də yoxdur.

– Onda bu gün nə işlə məşğul olmaq fikrindəsən?

– Axşama kimi böyük məmnuniyyətlə gəzintiyə çıxardım; hava çox gözəldir, biz köhnə şəhərdəyik, gəl bu fürsəti qaçırmayaq.

– Knapp redaksiyadan getməmiş ona zəng etməliyəm.

Marina astaca Tomasın yanağını sığalladı.

– Bilirəm, məndən yaxa qurtarmaq üçün hər şeyə hazırsan, lakin narahat olma, sən mütləq Somaliyə gedəcəksən. Knapp orada sənsiz bacarmaz, o özü dəfələrlə bunu mənə deyib. O, gecəgündüz baş redaktor kürsüsünə keçməyi xəyal edir, sən onun ən yaxşı reportyorusan və sənin işin onun karyera yüksəlişi üçün hava-su qədər önəmlidir. Onun qətiyyətli bir addım atması üçün meydanı hazırlamasına zaman ver.

– İlahi! O, üç həftədir o meydanı hazırlayıb qurtara bilmir!

– Sən onun xüsusi ehtiyatlılığının məhz səninlə bağlı olduğunu demək istəyirsən? Sən onu nəinki sənin iş yoldaşın, həm də yaxın dostun olduğunda suçlamayacaqsan ki... Odur ki, arxayın ol, bir az rahatlan və şəhər gəzintisində mənim yol yoldaşım ol.

– Sən təsadüfən rolları səhv salmamısan ki?

– Əlbəttə, yox, lakin səninlə mən bu işi çox sevirəm.

– Məni ələ salırsan, hə?

– Özü də necə! – deyə Marina ürəkdən gülərək cavab verdi.

Sonra Marina Tomasa Trinita-dei-Monte kilsəsinin simmetrik günbəzlərini göstərərək, onu İspaniya meydanındaki pilləkənlərə tərəf apardı.

– Dünyada bundan gözəl bir yer varmı? – deyə qız soruşdu.

– Berlin! – deyə Tomas bir an belə tərəddüd etmədən cavab verdi.

– Cəfəngiyatdır! Boş-boş danışmağı buraxsan, mən səni “Qreko” kafesinə aparacaq və kapuçinoya qonaq edəcəyəm, sən isə sonra mənə sizin Berlində belə ləziz qəhvə olub-olmadığını deyərsən!

Entoni gözlərini ekrana dikib orada yazılmış göstərişləri anlamağa çalışırdı.

– Mən elə bilirdim ki, sən almanca rəvan danışırısan, – deyə Culiya atasına dedi.

– Danışmağına danışırım, lakin yazıb-oxumaq tamamilə başqa məsələdir. Bir də bu məsələdə dil önəmli deyil, mənim bu yeni kəşflərdən heç başım çıxmır.

– Bir o yana otur görüm! – deyə Culiya atasını sıxışdırıb, özü klaviaturanın qarşısına keçdi.

O, klavişləri cəld döyəcləməyə başladı və tezliklə ekranda “axtarış” səhifəsi açıldı. Culiya orada “Knapp” sözü yazdı və birdən dayandı.

– Nə oldu?

– Onun adını xatırlaya bilmirəm... Sözü açığı, mən heç “Knapp” nə olduğunu bilmirəm – addırmı, soyaddırmı?.. Biz həmişə onu elə Knapp deyə çağırmışıq.

– Bir o yana çəkil görüm! – deyə bu dəfə də Entoni göstəriş verdi və “Knapp” sözünün yanında bir də “jurnalist” sözü yazdı.

Ekranada dərhal on bir addan ibarət siyahı əmələ gəldi. Knapp familiası yeddi nəfər kişiyyə və dörd nəfər qadına məxsus idi və o adamların hamısı məhz o sahənin işçiləri idilər.

– Bu odur! – deyə Entoni üçüncü sətiri göstərərək dedi. – Yurgen Knapp.

– Niyə məhz budur?

– Çünki “Çefredacteur” sözü birmənalı “baş redaktor” kimi tərcümə olunur.

– Nə danışırısan?!

– Mən sənənin o cavan oğlan barədə danışdıqlarını düzgün anlamışamsa, onun qırx yaşa qədər karyerada yüksəlməsini ehtimal etmək tamamilə məntiqəuyğundur, əks halda o, böyük ehtimalla, sənətini dəyişərdi, sənənin Tomasın kimi. Donquldanıb istehza etmək əvəzinə mənə fərasətimə və ağılıma görə minnətdar ol.

– Öldürsən də, Knapp barədə sənə danışdığımı xatırlaya bilmirəm, üstəlik, sənənin onun psixoloji portretini tərtib etməyin üçün də elə bir xüsusi məlumat verəcəyimə heç ehtimal etmirəm, – deyə Culiya heyvətlə bildirdi.

– Görürəm, yaddaşının nə qədər iti olduğunu mənə sübut etmək istəyirsən? Bəs sənənin gənc yaşlarında çoxlu sayda gözəl anlar yaşadığın kafe küçənin hansı tərəfində yerləşirdi? Sənənin Knappın “Tagesspiegel” redaksiyasında, beynəlxalq xəbərlər şöbəsində işləyir. Özün bir qərara gəl – onu ziyarətmi edək, yoxsa burada oturub boşboğazlığa davam edək?

İş günününə sonu idi və Berlin küçələrinənin ümidsiz tıxaclarını yarıb keçmək üçün onlar xeyli vaxt sərf etməli oldular. Nəhayət,

taksi onları Brandenburq darvazasına gətirib çıxardı. İndi, artıq avtomobil tıxacları arxada qaldıqdan sonra, onlar evlərinə tələsən sakinlərin və bu diqqətəlayiq yerləri görməyə can atan turistlərin sıx axını arasında özlərinə yol açmaq məcburiyyətində qalmışdılar. Çünki məhz burada, günlərin bir günü Amerika prezidenti öz sovet əməkdaşına monumental alaqaşının arxasından çəkilmış Hasarı dağıdıb, sülhü bərqərar etmək çağırışı ilə müraciət etmişdi. Və məhz burada, tarixdə yalnız bir dəfə iki dövlət başçısı bir-birini eşidib, Qərblə Şərqi birləşdirməyə razılıq vermişdilər.

Culiya addımlarını tezləşdirdi və Entoni çətinliklə ona yetişirdi. Bir neçə dəfə o, qızını gözdən qaçırdığını zənn edərək, ucadan onu səsləyir, lakin sonra Parizerplatsı ağışuna alan insan izdihamının içində onun siluetini tapıb sakitləşirdi.

Culiya redaksiyanın binası qarşısında dayanıb, atasının ona yetişməsini gözlədi, sonra onlar birlikdə qəbul xidmətinin piştaxtasına yaxınlaşdılar. Entoni Yurgen Knappı görmək istədiklərini və bunun mümkün olub-olmadığını soruşdu. Oranın işçisi olan qız həmin vaxtda telefonla danışırdı. O, dəstəyi kənara qoyub, Entonidən onların Yurgen Knappla görüşünün təyin olunub-olunmadığını soruşdu.

– Yox, görüş təyin olmayıb, lakin mən əminəm ki, o bizi görməyə çox şad olacaq, – deyə Entoni əminliklə bildirdi.

– Sizi necə təqdim edim? – deyə qız Entoninin yanında piştaxtaya söykənib dayanan xanımın saçlarına bağlanmış gözəl şərfə heyranlıqla baxaraq maraqlandı.

– Culiya Uolş, – deyə o cavab verdi.

Yurgen Knapp üçüncü mərtəbədə öz kabinetində oturmuşdu; o, telefonçu qızdan indicə çəkdiyi adı bir də təkrarlamasını xahiş etdi, sonra da “Telefonda gözləyin!” dedi və birinci mərtəbənin

holu, ən əsası isə görüşə gələnlərin piştaxtası görünən şüşəli arakəsməyə yaxınlaşdı.

Orada, aşağıda bir qadın əsəbi halda ora-bura gəzişirdi və tam Knapp ona baxan anda saçlarını düzəltmək üçün başındakı şərfi dartıb çıxardı. Onun saçları Knappın xatirələrindəkindən çox qısa idi. Başqalarından xüsusi bir zərifliklə seçilən bu qadın, sözsüz ki, Tomasın on səkkiz il bundan öncə onu tanış etdiyi həmin Culiya idi.

Knapp dəstəyi götürdü və dedi:

– Onlara mənim olmadığımı, həftəsonuna qədər səfərdə olacağımı deyin. Ya da yox, ayın sonuna qədər burada olmayacağımı deyin. Lakin çox xahiş edirəm, çalışın ki, dedikləriniz son dərəcə inandırıcı səslənsin!

– Baş üstə, – deyə telefonçu qız həmsöhbətinin adını çəkməkdən ehtiyatlanaraq cavab verdi. – Bir də sizə zəng edən var, birləşdirimmi?

– Kim soruşur?

– Ayırd etməyə çətdirmədim.

– Yaxşı, birləşdirin.

Telefonçu qız zəngi Knappın kabinetinə keçirdi, dəstəyi yerinə qoydu sonra isə ona tapşırılan rolunu məharətlə icra etdi.

– Yurgen?

– Danışan kimdir?

– Tomasdır! Səsimi tanımadın?

– Yox, tanıdım, əlbəttə... Bağışla, sadəcə, fikrim yayınmışdı.

– Mən sənə xaricdən zəng edirəm və səninlə birləşdirilməyimi düz beş dəqiqədir gözləyirəm. Məni bu qədər xətdə gözlətdiyinə görə, yəqin ki, nazirlə danışdın?

– Əşi, yox. Önəmli deyil. Bağışla. Qulaq as, sənə xoş xəbərim var, mən onu sənə axşam deməyə hazırlayırdım: bizim üçün “yaşıl işığa” icazə verildi və sən Somaliyə yola düşürsən.

– Əntiqədir! – deyə Tomas sevincək cavab verdi. – Deməli, mən əvvəlcə Berlinə gəlib, sonra da oradan Somaliyə yollanacağam.

– Niyə özünə iş artırırsan ki? Sən Romada qal; mən sən üçün elektron bilet təşkil edərim və bütün zəruri sənədlərini ekspress-poçtla yollayarıq, sabah səhər hamısı əlində olacaq.

– Deyirsən, redaksiyaya qayıdıb səninlə görüşmək elə də önəmli deyil?

– Yox, inan ki, elə daha yaxşı olacaq, biz bu icazəni, onsuz da, uzun müddətdir gözləyirik və indi bir günü də əbəs yerə itirməyə dəyməz. Afrikaya uçan təyyarə Fyumiçino aeroportundan təxminən axşamtərəfi çıxır, sabah səhər mən sənə zəng edib, təfsilatları dəqiqləşdirəcəyəm.

– Mənə bax, sən yaxşısan? İşlər yolundadır? – deyə Tomas soruşdu. – Səsin birtəhər gəlir.

– Yox-yox, hər şey qaydasındadır, sadəcə, bu uğuru səninlə birlikdə qeyd etmək istədiyimi yaxşı bilirsən.

– Heç bilmirəm sənə necə təşəkkür edim, Yurgen! Yaxşı, daha sənsən, oradan Pulitzer premiyası və baş redaktor vəzifəsini sənə hədiyyə gətirərəm!

Sonra Tomas dəstəyi asdı. Knapp arakəsməyə yaxınlaşıb Culiya ilə yanındakı adama bir daha baxdı və onların holu yarıb keçərək binadan çıxmalarını seyr etdi.

Sonra yazı stoluna yaxınlaşıb, radiotelefonun dəstəyini ehmalca aparatın üstünə qoydu.

14 RAI, Radiotelevisione Italiana – İtaliya radio və televiziyası

15 Palatso Monteçitorioda İtaliya Parlamentinin Palatası yerləşir.

16 Mark Avrelinin rəşadətlərinə həsr olunmuş sütun. Demeniko Fontana adlı heykəltəraş sütunun postamentinin bərpası zamanı səhvən onun üzərində Antonin Piyə həsr olunmasını qeyd etmişdir.

Tomas İspaniya meydanındaki parad pilləkənlərinin birinin yuxarı pilləsində oturub onu gözləyən Marinanın yanına qayıtdı. Meydan turistlərlə dolu idi.

– Nə oldu? Danışa bildin onunla? – deyə Marina maraqlandı.

– Gəl burdan çıxmaq, həddindən artıq çox adam var, keçmək mümkün deyil; yaxşısı budur, maqazinləri gəzək və o rəngarəng şərfləri tapsaq, onu alıb sənə hədiyyə edəyəm.

Marina gün eynəyini burnunun ucuna salaraq, bir söz demədən ayağa qalxıb yola düzəldi.

– Hey, hara gedirsən? Mağaza o tərəfdə deyil axı! – deyə Tomas qətiyyətli addımlarla pilləkənlərlə fəvvarəyə tərəf enən rəfiqəsini səslədi.

– Bəli, o tərəfdə deyil, əks tərəfdədir, çünki sənə şərfin mənə qətiyyətən gərək deyil!

Tomas pilləkənin aşağı tərəfində Marinaya yetişdi:

– Dünən sən onu əldə etməyi xəyal edirdin axı...

– Özün dediyin kimi, o dünən idi, dünən – dünəndə qaldı, bu gün isə mənə heç nə lazım deyil. Biz qadınlar beləyik – hərdəmxəyalıq, siz kişilər isə, sadəcə, axmaqısınız!

– Nə olub axı? – deyə Tomas təəccübləndi.

– O olub ki, sən, həqiqətən də, mənə hədiyyə etmək istəsəydin, onu özün seçməli, qəşəng bükürməli və əsl sürpriz olması üçün münasib bir məqamı gözləməli idin. Bax, bu, həqiqi diqqət nişanəsi olardı. Ümumiyyətlə, Tomas, iltifat və nəzakət çox nadir bir xüsusiyyətdir və qadınlar onu çox dəyərləndirir. Lakin səni əmin edirəm ki, kişini əldə saxlamaq üçün bu, çox azdır.

– Çox təəssüf edirəm... mən, sadəcə, səni sevindirmək istəyirdim.

– Nəticədə isə hər şey əksinə alındı. Əfv olunmaq üçün təqdim olunan hədiyyələr mənə gərək deyil.

– Amma... bəyəm mənim nəsə bir günahım var?

– Yoxdur günahın, hə? Bilirsən, sən indi hər yalan danışdıqca burnu uzanan Pinokkiya oxşayırsan! Yaxşı, höcətləşməyə dəyməz, yaxşısı budur gedək, sənin ezamiyyətini qeyd edək. Knapp onu xəbər verdi sənə, deyilmi? Bir də, məni bu gün şam yeməyinə dəvət etmək üçün gözəl bir restoran tapmağa çalış.

Bu sözləri deyib Marina Toması yalnız qoyaraq çıxıb getdi.

Culiya taksinin qapısını açdı, Entoni düşüb otelin fırlanan qapılarına tərəf getdi.

– Yenə də, bir çıxış yolu olmalıdır. Sənin Tomasın izsiz-soraqsız yoxa çıxmadı ki! O, indi haradadırsa, bilmirik, amma yaşayır. Deməli, biz onu tapacağıq, sadəcə, zaman və səbir məsələsidir.

– Hansı zamandan dəm vurursan? Bizim cəmi bir sutka vaxtımız qalıb. Daha doğrusu, bir günümüz. Axı şənbə günü biz geri dönməliyik, unutmamısan ki?

– Mənim zamanım bitir, Culiya, sən isə hələ bir ömür vaxtın var və əgər sən bu işin sonuna qədər gedib axtarışlara davam etməyi qərara alsan, bura dönəcəksən, artıq mənsiz, amma dönəcəksən. Bu səyahət, ən azından, hər ikimizi Berlinlə barışdırdı. Bunun özü də az şey deyil!

– Deməli, sən məni buraya onun üçün gətirmisən, hə? Vicdanını rahatlatmaq üçün?

– Buna nə ad istəsən, qoya bilərsən. Mən o şərtlərdə yenə də eynilə davranacağım şeyə görə üzr istəyə bilmərəm. Lakin

mübahisə etməyə, gəl, heç olmasa bir dəfə səylərimizi birləşdirək. Hətta bir günə çox şey dəyişə bilər, inan mənə.

Culiya gözünü atasından çəkib başqa tərəfə baxmağa başladı. Onun əli Antoninin əlinə toxunurdu, o isə, bir az tərəddüddən sonra holdan keçib liftlərə tərəf getdi.

– Təəssüf ki, bu gün axşam sənə yoldaşlıq edə bilməyəcəyəm, – o, qızına dedi. – Hirsələnmişəm, yorulmuşam. Enerjimi sabaha saxlamağım daha məqsəduyğundur – bu sözləri həqiqi mənada işlədəcəyimi heç vaxt düşünməzdim.

– Get, istirahət elə. Mən də əldən düşmüşəm, yəqin ki, şam yeməyini nömrəyə sifariş etdirəcəyəm. Səhər yeməyi vaxtı görüşərik. İstəsən, sənə dalınca gələ bilərəm.

– Oldu, – deyə Entoni gülümsəyərək razılaşdı.

Lift onları yuxarı apardı. Culiyə liftdən birinci çıxdı və atasına əl elədi. Liftin qapıları bağlandıqdan sonra Culiyə hələ bir müddət orada dayanıb, mərtəbələrin yanib-sönən qırmızı işıqlarını seyr etdi.

Nömrəsinə girən kimi, Culiyə dərhal isti suyu qoşdu, vannanı doldurdu, güzgünün qarşısında dayanan iki flakon otlardan düzəldilmiş cövhəri vannaya boşaltdı və otağa qayıdıb, telefonla şam yeməyi üçün giləmeyvəli sıyıq və meyvə sifariş etdi. Yolüstü o, çarpayı ilə üzbəüz asılmış divarüstü plazma ekranlı televizoru da yandırdı, paltarlarını soyunub, vanna otağına keçdi.

Knapp diqqətlə özünə güzgüdə baxırdı. Qalstukunun düyününü bərkidib, sonuncu dəfə özünün güzgüdəki əksinə nəzər yetirib, redaksiyanın ayaqyolundan çıxdı. Düz saat səkkizdə mədəniyyət naziri Fotoşəkil Sarayında onun – Knappın düşünüb yaratdığı və təşkil etdiyi sərgini açıq elan etməli idi. Bu layihənin

tələb etdiyi iş ona çətinliklə başa gəlmişdi, lakin bu əmək onun karyera yüksəlişində önəmli rol oynamalı idi. Bu görüş uğurlu keçərsə, qələm yoldaşları sabahkı KİV-də17 onun səylərinin nəticələrini tərifləyərsə, çox tezliklə Knapp redaksiyanın girişində olan şüşəli arakəsməsi olan geniş və işıqlı kabinetə keçə biləcək. Knapp holdakı şüşə saata baxdı: ehtiyatda hələ on beş dəqiqəsi var idi, Parizeplatsla piyada keçərək, qırmızı xalça sərilmiş pilləkənin ayaq tərəfində dayanıb, naziri və kameralı televiziya işçilərini qarşılamaq üçün kifayət qədər vaxt var idi.

Adam sendviçin sellofanını açdı və nişan alaraq onu parkdakı fənərli dirəkdən asılmış zibil qutusuna tulladı. Lakin yan atdığı üçün ayağa qalxıb yağlı kürəciyi yerdən qaldırıb qutuya atmalı oldu. Yenicə çəmənliyə ayaq qoymuşdu ki, orada oturan sincab qulaqlarını şəkləyib ayaqları üstündə düz dayandı.

– Çox təəssüf edirəm, dostum, – Adam ona müraciətlə dedi, – amma mən cibimdə findıq gəzdirmirəm, Culiya isə şəhərdə yoxdur. Biz səninlə tərk edilmişik, bax belə!

Kürən tüklü balaca sanki onun hər sözünü təsdiqləyirmiş kimi ona baxıb başını yelləyirdi.

– Sincabların ət məmulatlarını sevdiyini düşünmürəm, – deyə Adam buterbrodunun böyründən çıxan vetçinadan bir tikə qırıb ona ataraq danışmağa davam edirdi.

Lakin sincab Adamın ona atdığı ənəma tamahsılanmadı və hoppa-hoppa ağacın gövdəsilə yuxarı qalxdı. Yolla asta qaçışla yüyürən bir qadın Adamın yanında ayaq saxladı:

– Siz sincablarla danışırınsınız? Mənim də onların insanlara yaxınlaşıb başlarını o tərəf-bu tərəfə silkələmələrinə tamaşa etməkdən çox xoşum gəlir.

– Bəli, bilirəm, qadınların sincablardan çox xoşları gəlir, halbuki bu heyvanlar nə az, nə çox – siçovulların yaxın qohumlarıdır.

Adam sendviçi zibil qutusunda tulladı, əllərini ciblərinə qoyub oradan uzaqlaşdı.

Qapı döyüldü. Culiya hamamdakı təkbarmaq əlcəyi götürdü, üzündəki maskanı sildi və əyninə xalat alaraq qapıya tərəf yollandı. Otaqdan keçib qapını açdı və koridor xidmətçisindən məcməyini çarpayının üstünə qoymasını xahiş etdi. Sonra çantasından banknot tapdı, onu imzalanmış hesab vərəqinin arasına qoydu və cavan oğlana uzatdı. Oğlan otaqdan çıxan kimi Culiya çarpayısında rahatca əyləşib meyvə yeməyə başladı, eyni zamanda, televizor pultunun düyməciklərini basaraq alman dilində olmayan bir kanal axtarmağa başladı.

Üç İspaniya, bir İsveçrə, onların ardınca da iki Fransa kanalı. Culiya nə amansız müharibə kadrları göstərilən Si-en-en kanalına, nə “Blumberq” kanalındakı birja xəbərlərinə (üstəlik, heç də maraqlı xəbərlər deyildi, rəqəmlərdə o, tam naşı idi), nə də RAI kanalındakı hansısa bir teleoyuna baxmaq istəyirdi (bu verilişin aparıcısı, Culiyanın fikrincə, həddindən artıq vulqar birisi idi), o üzdən də kanalları yenidən gözdən keçirməyə başladı.

İki motopolisin müşayiətilə irəliləyən təntənəli izdiham binaya yaxınlaşırdı. Knapp baş verənləri daha yaxşı görmək üçün barmaqlarının ucuna qalxdı. Yanındakı irəliyə keçməyə cəhd etdi, lakin Knapp həmkarını dirsəkləyərək onu nizam-intizama səslədi:

gecikməyəydi, vaxtında gəlib yerini tutaydı. Qara limuzin düz Knappın yanında saxladı. Cangüdən qapını açdı və maşından nazir düşdü. Dərhal foto və telereportyorlar onu dövrəyə alıb başına topladılar. Knapp sərgi direktorunun müşayiətilə bir addım irəli gəldi, önəmli məmuru salamlayaraq təzim etdi və təntənəli şəkildə onu qırmızı xalçalı pilləkənlə yuxarı apardı.

Culiya fikridəğiniq halda pultun düyməciklərini qarışdırırdı. Sıyıq olan boşqabda bir üzüm giləsi, meyvə qabında isə iki alma tumu qalmışdı. İndi yemək üçün daha nə seçəcəyi Culiyanı düşündürürdü: şokoladlı pirojnamı, almalı ruletmi, blinçikmi, yoxsa ikiqat sendviçmi? O, narazı baxışla qarnına, ombasına nəzər yetirdi və menyunu otağın uzaq küncünə tulladı. Televiziya xəbərləri hansısa bir kübar vernisajın ürəkbulandırıcı rəngarəng kadrları ilə sona yetişirdi. Dəbdəbəli paltarlı kişilər və qadınlar, müxtəlif mühüm şəxslər fotoaparatlardan işıqları altında qırmızı xalçalı cığırla ağır-ağır o üz-bu üzə gedib-gəlirdilər. Culiyanın diqqətini böyük ehtimalla Almaniya vətəndaşı olan ya aktrisanın, ya da müğənninin uzun, qırmızı rəngli donu cəlb etdi. Bu tanınmışlar areopaqında Culiya heç bir tanış simaya rast gəlmədi... təkə bir nəfərdən başqa! Ayağa sıçrayıb məcməyini yerə ataraq, o, televizorun ekranına yaxınlaşdı. Hə, Culiya fotoaparat obyektivinə gülümsəyərək binaya daxil olan adamı tanıdığından əmin idi. Kamera iri planla Brandenburq darvazasını göstərərək kənara çəkildi.

– Ay səni, alçaq! – deyə Culiya bərkdən dedi və tələsik vanna otağına qaçdı.

Otel işçisi Culiyanı həmin vernisajın yalnız Stiftung Brandenburgendə18 keçməsinə inandırdı. O bu sarayın Berlinin arxitektura sahəsindəki ən yeni şah əsərlərinin cərgəsinə daxil

olduğunu vurğuladı və onun pilləkənlərindən Brandenburq darvazasına açılan gözəl mənzərəni də qeyd etdi. Sözügedən vernisaj, şübhəsiz ki, “Tagesspiegel” qəzeti tərəfindən təşkil olunmuşdu. Lakin miss Uolş oraya dərhal tələsməməlidir: bu geniş reportyor kadrlarının sərgisi məşhur Hasarın yenilməsinin ildönümünə qədər – yəni hələ beş ay boyunca açıq olacaqdı. Miss Uolş istəyirsə, təbii ki, otel işçisi sabah günorta saatlarına kimi onun üçün iki dəvətnamə əldə edər. Amma yox, Culiyaya tamamilə başqa bir şey lazım idi: ona təcili olaraq gözəl ziyafət donu gərək idi.

– Amma, miss Uolş, indi artıq axşam saat doqquzdur!

Culiya çantasını piştaxtanın üstünə boşaldıb, titrək əllərlə bir-bir içindəkiləri seçib ayırmağa başladı – dollar, avro, xırda pul; hətta onun heç vaxt ayrılmadığı köhnə bir doyçmarka da tapıldı. Sonra o, qolundakı saati da çıxarıb, bütün çantadan çıxan pullara əlavə edərək, qiymətli topanı sanki bir oyunçu kimi otel işçisinə tərəf itələdi.

– Yalvarıram, təcili olaraq mənə bir ziyafət donu tapın, nə rəngdə olur-olsun – qırmızı, bənövşəyi, yaşıl – fərqi yoxdur, amma təcili!

Otel işçisi qaşını qaldırıb mat-məttəl halda Culiyaya baxırdı. Lakin peşəkar vicdan üstün gəldi: o, cənab Uolşun qızını pis vəziyyətdə qoya bilməzdi. Qızın problemini həll etmək onun vəzifəsi, boynunun borcu idi.

– Xahiş edirəm, miss, bu qiymətli topanı çantanıza yığıdırıb, mənim dalımca gəlin, – deyə işçi Culiyaya dedi və onu otelin camaşırxanasına apardı.

Camaşırxananın yarıqaranlıq işıqlanmasında belə onun Culiyaya göstərdiyi don son dərəcə gözəl və möhtəşəm görünürdü. Don 1206 nömrəli otağın kirayənişininə məxsus idi. Mal

göndərənələr donu o qədər gec saatlarda gətirib çıxarmışdılar ki, otel heyəti xanım qrafinyanı oyatmağa cəsərət etməmişdi – otel işçisi izah etdi. Şübhəsiz ki, donun üstündə nöqtə boyda da olsa, bir ləkə belə olmamalı idi və Culiya, eynilə Zoluşka kimi, donu gecəyarısına, yəni saatin on ikinci dəfə vurmasına qədər qaytarmaq məcburiyyətində idi.

İşçi Culiyanı əynini dəyişmək üçün camaşırxanada yalnız qoydu və öz paltarını həmin asılıqandan asmasını tövsiyə etdi.

Culiya əynini soyunub, son dərəcə ehtiyatla bu möhtəşəm, müasir, çəkisiz bir parçadan yaradılmış şah əsəri olan donu əyninə keçirdi. Burada güzgü yox idi, o üzdən qız özünə parıltılı polad dirəyində baxmağa çalışdı, lakin aparatın silindrşəkilli səthi ona boçkaya oxşayan bir surət əks etdirdi. Culiya saçlarını daradı, kor-koranə üz-gözünə bir az kosmetika çəkdi, çantasını, cins şalvarını və puloverini camaşırxanada qoyub, qaranlıq koridorla otelin holuna qayıtdı.

Otel işçisi onu özünə tərəf çağırırdı və Culiya itaətlə piştaxtaya tərəf getdi. Oğlanın arxasında bütün divar enində böyük bir güzgü var idi, lakin Culiya güzgüdə özünə baxmaq istəyərkən, otel işçisi qızın qarşısına keçib görünüş sahəsinin qabağını tutdu.

– Yox, yox, yox! – deyə Culiya yenidən güzgüyə baxmaq cəhdini təkrarlamaq istəyərkən oğlan əngəl oldu. – İcazənizlə, miss...

Oğlan stolun yeşiyindən kağız salfet çıxarıb, Culiyanın dodağındakı yayılmış pomadanı düzəltdi və kənara çəkilib dedi:

– İndi isə özünü təmaşa edə bilərsiniz!

Həyatında heç bir zaman Culiya bundan gözəl paltar görməmişdi. Bu don onun gördüyü ən dəbdəbəli modelçilərin tikdiyi və ən bahalı mağazaların piştaxtalarını bəzəyən çeşidli paltarlardan qat-qat gözəl və təkrarolunmaz idi.

– Heç bilmirəm minnətdarlığımı sizə necə bildirim! – deyə Culiya həyəcanla dedi.

– Nə danışırırsınız, siz bu donun yaradıcısının dəyərini daha da yüksəldir, ona şərəf verirsiniz; mən əminəm ki, bu paltar sizə qrafinyadan yüzlərcə dəfə gözəl yaraşır, – deyə oğlan Culiyanın qulağına pıçıldadı. – Mən limuzin çağırtdırmışam, sürücü sizi meydanda gözləyəcək və sonra da geri, otelə gətirəcəkdir.

– Amma... mən taksiylə gedə bilərdim...

– Zarafat edirsiniz? Nə taksi?! Belə bir geyimdə taksi?! Hesab edin ki, limuzin sizin üçün kəret, mənim üçün isə arxayınlıq rəhnidir. Ümid edirəm ki, Zoluşkanı unutmamısınız? Sizə xoş istirahət, gözəl axşam arzulayıram, miss Uolş, – deyərək oğlan Culiyanı limuzinə qədər ötürdü.

Küçəyə çıxdıqdan sonra Culiya barmaqlarının ucuna qalxıb oğlanın yanağından öpdü.

– Miss Uolş, sonuncu bir xahişim var...

– Nə dilərsiniz – diləyin məndən!

– Bu donun uzun, hətta həddindən artıq uzun olmasında bizim bəxtimiz gətirib. Odur ki, sizə yalvarıram, indicə etdiyiniz kimi, donun ətkələrini yığmayın. Sizin idman ayaqqabılarınız bu geyimlə heç uyğun deyildir!

Ofisiant isti qəlyanaltılar olan məcməyini stola qoydu. Tomas Marinanın boşqabına pörtlədilmiş tərəvəzlər düzdü.

– Bir söz soruşum: nə üçün sən bu restoranda gün eynəyini çıxarmırsan? Buranın işıqları o qədər solğundur ki, menyunu zorla oxudum!

– Elə onun üçün! – deyə Marina sərt cavab verdi.

– Həqiqətən də! Çox dolğun bir cavab idi! – deyə Tomas gülə-gülə qeyd etdi.

– Çünki sənin mənim baxışlarımı görməyini istəmirəm.

– Hansı baxışını?

– HƏMİN O baxışımı!

– Qulaq as, bağısla məni, amma mən heç bir şey anlaya bilmirəm!

– Biz qadınların sizinlə keçirdiyi vaxt ürəyimizcə olduğu halda, siz kişilərin gözlərimizdə axtardığınız baxışı deyirəm.

– Bunun üçün xüsusi bir baxışın olduğunu heç bilmirdim!

– Yalan söyləmə, sən o baxışı bütün kişilər kimi çox gözəl tanıyır və onu başqa baxışlardan asanlıqla ayıra bilirsən, bəli-bəli!

– Yaxşı, qoy sən deyən olsun! Lakin sən mənimlə keçirdiyin vaxtın sənə xoş olmasını bildirən bu baxışdan məni ən azından indi niyə məhrum edirsən?

– Çünki sən o baxışı görəndə kimi beynində məndən qaçmağın ən məharətli yollarını aramağa başlayacaqsan.

– Nə boş-boş danışırısan?!

– Tomas, tənhalığını azad, sərbəst, heç nəyə məcbur etməyən münasibətlərlə bəzəyən, sevgi sözlərini deyil, sadəcə, xoş sözləri əsirgəməyən bütün kişilər onlarla yaxın olan qadında HƏMİN O baxışı görməkdən qorxurlar.

– Axı hansı “HƏMİN O” baxışı deyirsən, məni başa sal, nəhayət!

– Qadının kişiyə dəlicəsinə aşiq olduğunu deyən baxışı. Qadının tez ötüb-keçən bir eşq macərəsindən daha artığını istədiyini bildirən baxış. Məsələn, axmaqcasına səslənsə də,

qadının daha uzunmüddətli münasibət istədiyini, bərabər istirahət planlarını ehtimal etdiyini, ümumiyyətlə, bərabər gələcək planlarını qurmaq istədiyini bildirən baxışı deyirəm. Küçədən keçən bir uşaq arabasını görərkən qadının cüzi təbəssümü hər şeyi məhv etməyə qadir imiş.

– Deməli, bu qara gün eynəyi arxasında məhz HƏMİN O baxış gizlənir?

– Özündən çox razısan! Aldanıb şirniklənmə, mənim, sadəcə, gözlərim ağrıyır, vəssalam.

– Bütün bunları mənə nə üçün deyirsən, Marina?

– Maraqlıdır, Somaliyə gedəcəyini mənə nə vaxt xəbər vermək fikrindəsən – tiramisudan 19 öncə, ya sonra?

– Mənim tiramisu sifariş edəcəyimi sənə kim dedi?

– Biz səninlə iki ildir tanışlıq və bütün bu müddəti səninlə bərabər çalışırıq, o üzdən sən necə yaşadığına, nə ilə nəfəs aldığına azdan-çoxdan bələdəm.

Marina eynəyini burnunun ucuna çəkdi və onların boşqaba düşməsinə şərait yaratdı.

– Yaxşı, mən, həqiqətən də, sabah gedirəm. Lakin mən özüm bunu yenidən öyrəndim.

– Sabah?! Berlindən keçib gedəcəksən?

– Yox, Knapp mənim Moqadişoya elə burdan getməyimə üstünlük verir.

– Sən düz üç ay idi ki, bu səfərin xəyalları ilə yaşayırdın, onun bu haqda danışmağını səbirsizliklə gözləyirdin, indi isə dostun bir çırtma vuran kimi yerindən sıçramağı qərara aldın?

– O, sadəcə, bir gün də olsun itirmək istəmir, onsuz da kifayət qədər əbəs yerə vaxt itirmişik.

– Yox, vaxt itkisi onun üzündən olub, sən isə ona bu tələskənliyinlə böyük bir xidmət etmiş olursan. Onun bu səfərə özünün karyera yüksəlişi üçün ehtiyacı var, sən isə premiya almaq üçün ondan heç bir asılılığın və ya ehtiyacın yoxdur. Sənin istedadın, hətta dirəyin yanında ayağını qaldırmış itin də şəklini çəksən, daha böyük uğurlara aparıb çıxarar.

– Sən nə demək istəyirsən axı?

– Mən sənin bu həyatda öz yerini tapıb tutmağını istəyirəm, Tomas; sevdiyin insanların gözünə baxıb ürəyindəkiləri demək əvəzinə onlardan qaçıb gizləndiyin bəsdir mənə. Elə məndən başla! Misal üçün, mənim söhbətlərimin səni darıxdırdığını de, bizim, sadəcə, məşuq-məşuqə olduğumuzu və mənim sənə nəsihət oxumağa heç bir ixtiyarımın çatmadığını söylə. Ya da Knappa evə dönmədən, özünlə gərəkli şeyləri götürmədən, dost-tanışla vidalaşmadan Somaliyə bu cür, tələm-tələsik yola düşməyin mümkünsüzlüyünü söylə! Xüsusilə də oradan nə zaman dönəcəyinin qeyri-məlum olduğu halda.

– Bəlkə də sən haqlısan.

Tomas cibindən mobil telefonunu çıxardı.

– Nə edirsən?

– Nə edirəm? Knappa sms yazıram ki, mənim üçün şənbə gününün axşam reysinə Berlinə bir bilet sifariş versin.

– Mən sənə yalnız o smsi göndərdikdən sonra inana bilərəm.

– Ondan sonra sən mənim HƏMİN O baxışı görməyimə imkan verəcəksən?

– Ola bilər...

Limuzin qırmızı xalçalı cığırın qabağında saxladı. Ayaqqabılarının görünməməsi üçün Culiya maşından bir sıra akrobatlıq məharətləri icra edərək düşməli oldu. O, pilləkənlərlə yuxarı qalxdı və orada çoxsaylı fotoaparət işıqları onun gözlərini qamaşdırdı.

– Mən tanınmış adam-filan deyiləm! – deyə o reportyora dedi, lakin reportyor onun ingiliscəsini anlamadı.

Feys-kontrolada dayanan gözətçi Culiyanın donunun gözəlliyi qarşısında donub-qaldı. Culiyanın gəlişini çəkən kameranın işığından gözləri qamaşan gözətçi ondan sənədlərini və dəvətnaməsini tələb etməyi lüzum bilmədi.

Culiya geniş bir zala daxil oldu və qonaqların sonsuz izdihamına nəzər yetirdi. Onlar əllərində şərab qədəhləri tutaraq zahn içilə var-gəl edir, son dərəcə böyüdülmüş fotoşəkillərə tamaşa edirdilər. Culiya həyatında görmədiyi və tanımadığı adamların salamlarına süni bir təbəssümlə cavab verirdi – kübar yığıncaqların öz qanunları vardır. Bir qədər aralı, estradada arfaçalan qadın Motsartın əsərini ifa edirdi. Qəribə bir baleti xatırladan insan toplumunun arasından keçərək Culiya gəlişinin məqsəd obyektini axtarmağa başladı.

Qəfildən onun diqqətini üçmetrlik hündürlükdə asılan bir fotoşəkil cəlb etdi. Bu rəsm ya Kandaqarın, ya Tacikistanın dağlarında, yaxud bəlkə də Pakistanın sərhədində çəkilmişdi. Səngərdə uzanmış əsgərin gimnastyorkası onun milliyyətini təyin etməyə imkan vermirdi, yaralının yanında oturub, sanki ona təsəlli verən ayağıyalın oğlan uşağı isə eynilə bütün dünyanın uşaqları kimi görünürdü.

Qəfildən Culiyanın çiyinə bir əl toxundu və onu səksəndirdi.

– Sən heç dəyişilməmişən. Sən hara, bura hara? Mən sənin adını qonaqlar siyahısında görməmişdim. Bu necə də xoş sürprizdir! Yolun bura necə düşüb?

– Bəs sən burda neynirsən? Ayın sonuna qədər səfərdə olacağını düşünürdüm – hər halda, bu gün səhər ofisindəki işçi mənə belə məlumat verdi. Sənə mənim ismarışımı çatdırmadılar bəyəm?

– Mən düşündüyümdən erkən döndüm və aeroportdan birbaşa buraya gəldim.

– Sənə bir az məşq eləməyi tövsiyə edirəm, Knapp, heç yalan danışmağı bacarmırsan. Mən nə dediyimi bilirəm, son günlər ərzində bu məsələdə kifayət qədər təcrübə toplamışam.

– Yaxşı, tutalım ki, mən yalan söylədim. Lakin məni soruşanın məhz sən olduğunu heç cür ağıma gətirməzdim. Axı artıq iyirmi ildir ki, səndən bir xəbər-ətər yoxdur.

– On səkkiz il! Bəyəm sənın Culiya Uolş adlı bir o qədər tanışın var ki, yanına gələnin mən olduğumu anlamadın?!

– Mən sənın soyadını unutmuşdum, Culiya – adını yox, təbii ki... amma soyadını unutmuşdum – və ziyarətçinin sən olduğunu anlamadım. İndi mənim işim başımdan aşır, ətrafımda isə o qədər gərəksiz, mənasız informasiya sırımığa çalışanlar var ki, artıq ziyarətçilərimi süzgəcdən keçirməyə məcburam.

– Komplimentə görə təşəkkür edirəm!

– Yaxşı, Culiya, de görüm, Berlinə nə üçün gəlmisən?

Culiya başını qaldırıb yenidən divardan asılmış fotosəklə baxdı. Şəklin altında T .Ulman imzası var idi.

– Bu şəkli yalnız Tomas çəkə bilərdi, onun ruhuna yaxındır, – Culiya kədərli səslə dedi.

– Amma Tomas uzun illərdir ki, jurnalistikadan gedib. Heç Almaniyada da yaşamır. Keçmişini silib.

Culiya təsirləndiyini gizlətməyə çalışaraq zərbəni igidcəsinə qarşıladı. Knapp davam edirdi:

– O, indi xaricdə yaşayır.

– Dəqiq harada?

– İtaliyada, arvadı ilə birlikdə. Biz elə də tez-tez əlaqə saxlamırıq, ildə bir dəfə ola, ya olmaya.

– Aranızda inciklik olub?

– Yox, inciklik-filan yoxdur, sadəcə... həyat bizi ayırdı. Onun arzusunu həyata keçirməsi üçün mən əlimdən gələni əsirgəmədim, lakin o, Əfqanıstandan qayıdandan sonra tamamilə başqa bir adam oldu. Bunları nəyə deyirəm axı, sən ki özün hər şeyi məndən yaxşı bilirsən. Bir sözlə, o, başqa bir yol seçdi.

– Yox, mən heç nə bilmirdim, – deyə Culiya dişlərini sıxıb cavab verdi.

– Məndə olan son məlumata görə Tomas həyat yoldaşı ilə Romada bir restoran işlədirlər. İndi isə, ümid edirəm ki, məni bağışlayarsan, digər qonaqlarımla məşğul olmalıyam. Səni görməyimə çox sevindim, heyif ki, vaxt məhduddur. Sən nə vaxt gedirsən?

– Sabah səhər, – deyə Culiya cavab verdi.

– Sən hələ də Berlinə nə üçün gəldiyini demədin, yəqin, işlə bağlı səfərdir, hə?

– Sağ ol, Knapp.

Culiya geriyə dönmədən çıxıb getdi. O, addımını sürətləndirərək çıxışa doğru gedirdi və şüşə qapıdan keçən kimi pilləkənlərlə özünü onu gözləyən limuzinə doğru atdı.

Otelə qayıtdıqdan sonra Culiya tələsik holdan keçdi və koridora çıxan soldakı qapıdan camaşırxanaya girdi. Donu əynindən çıxarıb yerinə asdı və şalvarı ilə puloverini geyindi. Birdən kimsə arxadan öskürdü.

– Siz geyincəklisiniz? Gözümü açə bilərəm? – deyə otel işçisi bir əliylə gözlərini yumub, o biriləsə Culiyaya bir dəst burun yaylığı uzadaraq soruşdu.

– Yox! – deyə Culiya hönkürtü ilə ağlayaraq cavab verdi.

Oğlan dəstədən bir yaylıq çıxarıb çiyinin üstündən ona uzatdı.

– Çox sağ olun! – deyə Culiya təşəkkür etdi.

– Mən sizin otelə girdiyinizi gördüm və mənə elə gəldi ki, kosmetikanız bir qədər... yayılmışdır. Anladığım qədər, bugünkü ziyafət sizin ümidlərinizi boşa çıxarmışdır?

– Bu, çox yumşaq bir şərhdir, – deyə Culiya hıçqıraraq cavab verdi.

– Əfsus ki, belə hallar tez-tez olur... Tələsik qərarlar həmişə risklidir.

– İlahi-Pərvərdigara! Əgər mən bu səyahəti, oteli, bu şəhəri, bütün bu mənasız qaçxaqovu öncədən görə bilsəydim... Başı-qulağı dinc yaşayırdım da, axı nə üçün!..

Otel işçisi Culiyaya tərəf yaxınlaşdı ki, qız üzünü onun çiyinə sıxıb ürəkdən ağlaya bilsin və təsəlli verməyə çalışaraq astaca belini sığallamağa başladı.

– Sizi bu dərəcədə kədərləndirən şeyin nə olduğunu bilmirəm, lakin sizə bir məsləhət verməyə izin verin: kədərinizi atanızla bölüşsəniz yaxşıdır, ondan yaxşı sizə dəstək verən tapılmaz. Onun sağ olduğuna, sizin yanınızda olduğuna, münasibətlərinizin mehriban olduğuna sevinib şükür edin. O, başqalarını dinləməyi bacaran birisidir, mən əminəm.

– Siz nə danışırırsınız!.. Kaş biləydiniz... nə qədər yanıldığınızı biləydiniz, hər şey tam əksinədir! Mehriban münasibətlər – mənimlə onun arasında?! O, başqalarını dinləyib anlamağı bacarır? Yəqin ki, biz fərqli adamlardan bəhs edirik!

– Miss Culiya, mənə dəfələrlə cənab Uolşa xidmət etmək nəsb olmuşdur və onun özünü əsl centlmen kimi aparmasından sizi əmin edə bilərəm.

– Onun kimi eqoisti yer kürəsi görməmişdir!

– Onda biz, həqiqətən də, fərqli-fərqli insanlardan danışırıq. Mən tanıdığım cənab Uolş hər zaman son dərəcə lütfkar və mehriban idi. Sizin haqqınızda da həmişə həyatının yeganə uğuru və xoşbəxtliyi olaraq bəhs edirdi.

Culiya donub-qaldı.

– Atanızın yanına gedin, miss, əminəm ki, o sizi anlayacaq.

– Mənim həyatımdakı heç nə normal deyil. Amma indi mən onun yanına gedə bilmərəm, o yorulub və yatıb.

– Mənə elə gəlir ki, o, istirahət edib və özünə gəlmişdir, çünki bir az bundan əvvəl mən onun otağına şam yeməyi apardım.

– Mənim atam yemək sifariş etdi?

– Bəli, mən məhz onu deyirəm.

Culiya idman ayaqqabılarını ayağına keçirib, yenə də təşəkkür əlaməti olaraq otel işçisinin yanağından öpdü.

– Şübhəsiz ki, biz sizinlə danışib söhbət etməmişik, sizə etibar edə bilərəm, deyilmi? – deyə oğlan soruşdu.

– Təbii ki, danışmamışıq, biz sizinlə heç görüşməmişik də! – deyə Culiya onu inandırdı.

– Biz bu donun üzərində heç bir ləkənin olmadığından əmin olaraq tam arxayınlıqla çexoluna qoya bilərik?

Culiya andiçmə mərasimindəki kimi sağ əlini yuxarı qaldırıb oğlana gülümsədi, o isə, öz növbəsində, işarə ilə Culiyaya yuxarıya qaçmağı təklif etdi.

Culiya yenidən holdan keçib liftə girdi. Lift yeddinci mərtəbədə dayandı; bir qədər tərəddüddən sonra Culiya “penthaus” düyməsini basdı.

Hələ koridordaykən o, televizor səsini eşitdi. Qapını döydü, atası dərhal qapını açdı.

– Sən o gözqamaşdırıcı donda son dərəcə cazibədar idin! – deyə Entoni çarpayısına uzanaraq dedi.

Culiya ekrana baxdı: televizorda xəbərlərin axşam buraxılışı və təkrarən vernisajın çəkilişləri nümayiş olunurdu.

– Elə bir geyimdə parlamaq istəyindən çəkinmək çətindir. Mən heç vaxt səni o qədər zərif və cazibəli görməmişdim və bu sənin cırıq-cındır cins şalvarlarına “əlvida” demənə daha bir səbatlı səbəbdir, sənin yaşına onlar artıq yaraşmır. Planlarından xəbərdar olsaydım, sənə yoldaşlıq edərdim və camaat arasında belə bir gözəl xanımla görünməkdən qürur duyardım.

– Mənim heç bir planım-filan olmayıb... mən, sadəcə, həmin bu verilişdə Knappı gördüm, ona görə də başalovlu ora qaçdım, vəssalam.

– Maraqlıdır! – deyə Entoni yerindən qalxaraq dedi. – Ayın sonuna qədər səfərdə olacağı deyilən bir adam üçün çox maraqlı haldır!.. İkisindən biridir: ya o bizi aldatdı, ya da ikilənməyi bacarır. Görüşünüzün necə keçdiyini soruşmuram, amma halın heç xoşuma gəlmir.

– Mən haqlı idim: Tomas evlidir. Sən də haqlı idin: o artıq jurnalist deyil... – deyə Culiya özünü kresloya yıxaraq məlumat verdi. Oturduqdan sonra balaca stolun üstündəki məcməyidə şam yeməyi süfrəsini gördü.

– Sən özünə yemək sifariş etmişən?

– Mən onu sənin üçün sifariş etmişəm.

– Mənim sənin yanına gələcəyimi hardan bilirdin?

– Mən sənin düşündüyündən də çox bilirəm. Səni vernisajda görəndə – özü də sənin elə yığıncaqlara olan mənfi münasibətin nəzərə alınarsa – o saat burada nəsə bir qəribəlik olduğunu anladım. Ekranıda Toması gördüyünü zənn etdim, yoxsa gecəyarısı orada nə işin ola bilərdi? Otel işçisi mənə zəng edib sənin üçün limuzin sifariş verməsinə icazə istəyəndə isə, fərziyyəmin yanlış olmadığı qərarına gəldim və ziyafətin arzuolunandan pis keçəcəyi təqdirdə sənin üçün şirin bir yemək, çərəz-filan gətirmələrini tapşırıdım. Qabın qapağını qaldır: orada, sadəcə, blinçiklər var, təbii ki, onlar məhəbbəti əvəz etməyə qadir deyillər, lakin onları qabın yanında duran bardaqdakı ağcaqayın siropu ilə yesən, kədərini bir qədər şirinləşdirə bilərsən.

Qonşu lüksü kirayələyən xanım qrafinya da televizorda xəbərlərin gecə buraxılışını seyr edirdi. Sonra həyat yoldaşından günü sabah dostları Karla zəng etməyi və uğuru münasibətilə onu təbrik etməyi xahiş etdi. Bir də Karla deməliymiş ki, gələn dəfə şəxsən onun üçün eksklüziv model yaradarkən, həmin paltar

sözün həqiqi mənasında yeganə və təkrar olunmaz olmalıdır, hansısa başqa, ondan cavan və yaraşığı bir qadın eyni paltarı geyinib özünü göstərməməlidir. Şübhəsiz ki, Karl qrafinyanın bu gözəl donu nə üçün geri göndərdiyini anlamalıdır – xanım üçün o don artıq əzəli gözəlliyini itirmişdir...

Culiya bütün təfərrüatları ilə atasına ziyafəti təsvir etdi – onun bu lənətə gəlmiş yığıncağa qəfil getmək qərarını, Knapppla söhbətini və özünün dramatik gedişini; o, bütün baş verənlərin onu nə üçün bu dərəcədə sarsıtdığını özü də anlamadan və qəlbən etiraf etmədən hər şeyi atasına danışdı. Hər halda, onun Tomasın evləndiyini öyrəndiyinə görə deyildi, çünki o, əzəldən bu ehtimalla yer vermişdi, başqa necə ola bilərdi ki?! Yox, Culiya üçün ən sarsıdıcı xəbər – səbəbini özü də bilmirdi – Tomasın jurnalistikadan çıxıb getməsi idi. Entoni onun sözünü kəsmədən və heç bir şərh vermədən diqqətlə dinləyirdi. Sonuncu blinçiki yedikdən sonra Culiya atasına bu sürprizə görə təşəkkürünü bildirdi: şam yeməyi ona fikirlərinin durulaşmasına kömək olmadı, lakin böyük ehtimalla çəkisinə daha bir kiloqram artırdı. Artıq burada qalmasının mənası yox idi. Həyatın ona nə cür olursun işarələr göndərməsinə rəğmən, axtaracağı bir şey qalmamışdı, gələcək həyatı yoluna qoymağın vaxtı çoxdan yetişmişdi. Yatmadan öncə o, əşyalarını toplayacaq və elə sabah səhər tezdən atası ilə birlikdə təyyarəyə minəcəklər. Bu dəfə, Culiyanın qeyd etdiyi kimi, onun özündə də dejavu hissi yarandı və dəqiq ifadə olunsaydı – bu dejavular onu cana yığmışdı.

Koridorda Culiya idman ayaqqabılarını soyundu və otağı olan mərtəbəyə xidməti pilləkənlərlə piyada endi.

Culiya otaqdan çıxan kimi Entoni telefonun dəstəyini qaldırdı. San-Fransiskoda saat on altı idi və telefonun elə birinci zəngindən sonra xəttin o üzündən ona cavab verdilər.

– Pilgez xətdədir!

– Mane olmadım ki? Mənəm, Entoni.

– Köhnə dostlar heç vaxt mane ola bilməz; səsini eşitməyimə çox şadam, çoxdandır danışib-dərdləşmirik səninlə.

– Səndən bir xahiş etmək istəyirəm – xırda bir araşdırma aparmana ehtiyac var, təbii ki, imkan daxilində.

– Mənim pensiyaya çıxandan bəri nə qədər darıxdığımı kaş biləydin, Entoni! Sən mənə itmiş açarları tapmaq xahişi ilə də zəng etsəydin, mən böyük məmnuniyyətlə bu işi üzərimə götürməyə hazır olardım!

– De görüm, sərhəd polisilə əlaqən hələ də qüvvədədirmi? Mənə viza şöbəsində işləyən bir adam lazımdır, ondan bir məlumat almağa zərurət yaranıb.

– Heç şübhə etmə, mənim əllərim indiyə qədər hələ də uzundur!

– Lap əla; mən də sənənin həmin o uzun əllərinlə bir nəfərə çatmanı istəyirəm...

Köhnə dostların söhbəti yarım saatdan çox çəkdi. İnspektor Pilgez dostu Entoniyə gərəkli məlumatları ən qısa zamanda əldə edəcəyinə söz verdi.

Nyu-Yorkda axşam saat səkkiz idi. Qədim əşyalar mağazasının üstündəki lövhəcik dükanın bazar ertəsinə qədər bağlı olduğundan xəbər verirdi. İçəridə Stenli günorta saatlarında gəlib çıxmış XIX əsrin sonlarına aid kitab şkafının rəflərini quraşdırırdı. Vitrini Adam taqqılatdı.

– Aman Allahım! Yenə bu zəli gəldi! – deyə Stenli narazı halda deyindi və bufetin arxasında gizləndi.

– Stenli, mənəm, Adam. Bilirəm ki, içəridəsiniz!

Stenli aşağı oturub nəfəsini almadan gözləyirdi.

– Mən iki şüşə “şato-lafit” şərabı gətirmişəm!

Stenli aramla ayağa qalxıb özünü düzəltdi.

– 1989-cu il istehsalı! – deyə Adam küçədən səsləndi.

Mağazanın qapıları açıldı.

– Bağışlayın, mən burada səliqə-sahman yaratmağa çalışırdım və səsinizi elə indicə eşitdim, – deyə Stenli qonağını içəri dəvət edərək dedi. – Şam yeməyinizi yemisiniz?

17 KİV – Kütləvi İnformasiya Vasitələri

18 Berlində müasir incəsənət mərkəzi

19 Tiramisu – qat-qat xəmərdən hazırlanmış İtaliya deserti

Tomas gərnəşib şirin-şirin yatan Marinanı oyatmamağa çalışaraq çarpayıdan durub çıxdı. O, dolama pilləkənlərlə aşağı düşdü və qonaq otağından duplexin 20 aşağı dərəcəindən keçdi. Bar piştaxtasını dolanıb, fincanını qəhvəbişirənin lüləyinin altına qoydu, üstünə uğuldamasın deyə bir məhrəba atdı və işləmə düyməsini vurdu. Sonra şüşəli qapıları açıb terrasaya çıxdı ki, üzünü Romanın tavanlarını isidən günəşin ilk mülayim şüalarının altına tutsun. Balyustradaya yaxınlaşıb aşağı əyildi və yuxarıdan küçəyə baxdı. Marinanın yaşadığı çoxmərtəbəli binanın qarşısında bir furqon dayanmışdı; malgətirən maşından meyvə-tərəvəz olan

yeşikləri boşaldıb, birinci mərtəbəyə, kafenin yanındakı bakaleya dükənina daşıyırdı.

Qızardılmış çörəyin gözəl ətri cingiltili italyan söyüşləri simfoniyasına bir müqəddimə oldu. Əyninə xalat geyinmiş Marina terrası çıxdı, görünüşü tutqun və fikirli idi.

– İki şey demək istəyirəm, – deyə Marina söhbətə başladı. – Birincisi, sən burada anadangəlmə vəziyyətdə dayanmısan və mən şübhə edirəm ki, sənin görkəmin üzbəüz qonşularımın səhər yeməyi zamanı iştahasını pozmaq iqtidarındadır.

– Bəs ikincisi? – deyə Tomas geriye dönmədən soruşdu.

– Biz səhər yeməyini aşağıda yeyəcəyik, evdə heç nə yoxdur.

– Bəyəm dünən axşam biz ciabatta almadıq? – deyə Tomas gülümsəyərək maraqlandı.

– Əynini geyin! – deyə Marina otağa dönərək əmr verdi.

– Heç olmasa, sabahın xeyir deyərdin, – deyə Tomas söyləndi.

Üzbəüz evdəki eyvanın güllərini sulayan yaşlı qadın gülərlə Toması salamladı. Tomas ona təbəssümlə cavab verdi və terrasdan çıxdı.

Səhər hələ saat səkkiz yox idi, hava isə artıq isinməyə başlayırdı. Kafe sahibi vitrinin qarşısında əlləşib-vuruşurdu; Tomas ona çətirləri səkiyə düzməyə yardım etdi. Marina stol arxasına əyləşib şirniyyat səbətindən kurasan çıxardı.

– Sən bütün günü mısmırığını sallayacaqsan? – deyə Tomas, öz növbəsində, səbətdən roqalığ çıxararaq soruşdu. – Mənim getdiyimə görəmi belə edirsən?

– Bax indi mən sənə olan məftunluğumun səbəbini anladım, Tomas, sən həmişə yerində söz deməyi bacarırsan.

Kafe sahibi onların qabağına iki fincan buğlanan kapuçino qoydu. Sonra üzünü yuxarı tutub Tanrıdan axşama qədər yağış-ıldırım göndərməsini dilədi və Marinaya onun “səhər gözəlliyinə” dair heyranlığını bildirdi. Sonra da xəlvəti Tomasa göz vurdu və qapının arxasında gözdən itdi.

– Bəlkə səhərimizi korlamayaq? – deyə Tomas Marinaya müraciət etdi.

– Əlbəttə, korlamayaq, əla fikirdir! Cəld roqalığını ye bitir, sonra qalxaq mənim evimə, sən cəld şəkildə mənə sahiblən, sonra da uzun müddət vanna otağında həzz al, mən isə, axmaq gicbəsər kimi, sənənin paltarlarının yığıb yerləşdirilməsilə məşğul olum. Sonra evdən çıxanda sən məni maç eləyib, üç aylığa yoxa çıxacaqsan, bəlkə də həmişəlik. Ancaq mənim dediklərimə cavab vermək lazım deyil – indi dediyin hər nə olur-olsun, axmaqcasına səslənəcək.

– Dur, mənimlə gedək!

– Mən reportyor yox, müxbir işləyirəm.

– Yox, mənimlə Berlinə gedək, axşamı orada keçirək; sabah mən Moqadişoya yola düşüm, sən isə Romaya qayıdarsan.

Marina çevrilib işarə ilə kafe sahibindən yenə qəhvə gətirməsini xahiş etdi.

– Haqlısan, aeroportda vida mərasimi daha əlverişlidir, bir az dramatism artıqlıq etməz, elədir?

– Doğrudan, bizim redaksiyaya görünsən, pis olmaz, – deyə Tomas qeyd etdi.

– Soyumamış iç qəhvəni!

– Deyinmək əvəzinə “hə” deyərdin, mən də sənənin üçün bilet alardım.

Qapının altına kimsə bir zərf qoymuşdu. Entoni nıqqıldaya-nıqqıldaya əyilib onu qaldırdı. Zərfi açıb, içindən öz adına gələn faks kağızı çıxardı:

“Təəssüf edirəm, amma hələ heç bir şey tapa bilməmişəm, lakin ruhdan düşməmişəm. Bir az sonra nəticələr əldə etməyə ümid edirəm”.

Namə Core Pilgezin inisialları ilə imzalanmışdı.

Entoni Uolş yazı stolunun arxasına əyləşib, Culiya üçün bir namə yazdı. Sonra xidmət bürosuna zəng edib, onun üçün sürücüsü olan bir maşın göndərilməsini xahiş etdi. Otaqdan çıxıb yeddinci mərtəbəyə endi, barmaqlarının ucunda qızının otağının qapısına yaxınlaşdı, naməni qapının altına qoydu və tələsik getdi.

– Karl Libknext-31 ünvanına, lütfən, – deyə Entoni sürücüyə müraciət etdi.

Qara limuzin dərhal şoseyə düzəldi.

Tələsik bir fincan çay içdikdən sonra Culiya çamadanını dəhlizdən gətirib, çarpayısının üstünə qoydu. Əvvəlcə paltarlarını, şəxsi əşyalarını çox səliqəli yığırdı, sonra isə necə gəldi yığmağa başladı. Bir dəqiqəliyə yır-yığışı dayandırıb pəncərəyə yaxınlaşdı. Şəhərə xırda yağış çisələyirdi. Aşağıda, otelin qarşısında qara limuzin tərpnirdi.

– Paltarlarını çantaya yığmamı istəyirsənsə, onları bura gətir!
– deyə Marina otaqdan Toması səslədi.

Tomas başını vanna otağının qapısından bayıra çıxardı:

– Bilirsən, mən özüm də paltarlarımı yığa bilərəm.

– Əlbəttə, bilərsən, amma necə gəldi yığacaqsan, Somalidə isə mən yanında olmayacağam ki, yenidən hər şeyi ütüləyib səliqə ilə yığam.

– Demək, sən onları artıq ütüləmişən də? – deyə Tomas yüngülvari narahatlıqla soruşdu.

– Yox, amma ütüləyə də bilərdim.

– Sən bir qərara gəldin, ya yox?

– Başqa sözlə, mənim səni bu günümü, sabahımı tərk edəcəyimi bilmək istəyirsən? Bəxtin gətirdi – gələcək baş redaktorumuza baş çəkməyin karyeram üçün pis olmadığını düşündüm. Sənin üçün bu, xoş xəbərdir, lakin bu xəbərin sənin Berlinə getməyinə heç bir aidiyyəti yoxdur; beləcə, mənimlə daha bir axşam keçirmənə imkanın olacaq.

– Mən çox şadam! – deyə Tomas elan etdi.

– Nə danışırsan?! – deyə Marina Tomasın çantasını bağlayaraq istehza ilə cavab verdi. – Biz günortaya kimi Romadan çıxmalıyıq, odur ki, saatlarla vannada oturma!

– Mən ikimizdən ən deyingənin özüm olduğumu düşünürdüm.

– Daha sən zəifləmişənsə, mən nə edirəm?

Marina astaca Toması içəri itələdi, xalatinin kəmərinə açdı və dostunu düşün altına dartdı.

Qara “mercedes” hündür boz korpusların qarşısındakı dayanacağına burulub dayandı. Entoni sürücüdən onu gözləməsini xahiş etdi – bir saatdan gec olmayaraq qayıdacağına ümid edirdi.

Sonra Entoni asılqan günlüklü giriş qapısı olan binaya yaxınlaşdı və Ştazi arxivlərinin yerləşdiyi binanın pilləkənlərlə tələsik yuxarı qalxdı. Müştərilərin qəbulu piştaxtasının qabağında dayanıb öz ad soyadını dedi və yolu soruşdu.

Keçməli olduğu koridor nabeləd adamı qorxuya sala bilərdi. Onun hər iki tərəfində müxtəlif mikrofon modelləri, izləmə kameraları, fotoaparatar, buxar vasitəsilə zərflərin açılması və nəzarətdən keçəndən sonra yenidən yapışdırılması üçün qurğular, sürətçıxaran maşınlar və arxivləşdirmə sistemlərlə dolu piştaxtalar uzanırdı. Bir sözlə, burada polis dövləti qullarının gecəgündüz bütün ölkəni nəzarət altında saxlamaları üçün gərəkli hər şey var idi. Vərəqələr, təbliğat dərslikləri, dinləmə sistemləri ildənildən daha da inkişaf edib təkmilləşdirilirdi. Beləliklə də, qəddar rejimin təhlükəsizliyini möhkəmləndirmək naminə, milyonlarla insan diqqətli nəzarət altında yaşayır, onların hər addımını analizə məruz qalıb, bu arxivin dosyələrində qeyd olunurdu. Düşüncələrə dalmış Entoni istintaq kamerası olan bir fotosəklin qarşısında dayandı.

Haqsız olduğumu bilirəm. Bəli, Hasar yenilmişdi və azad olunma prosesi bərpa olunmaz görünürdü, lakin buna yüzfaizlik zəmanəti kim verə bilərdi, Culiyamı? Praqa baharını yaşayanlarmı? Yoxsa o zamandan bəri minlərcə cinayəti və ədalətsizliyi cavabsız qoyan demokratlarımızı? Hətta bu gün belə Rusiyanın özünün dünənki qaniçənlərindən qurtulduğunu tam əminliklə iddia etmək mümkündürmü? Bax ona görə də mən diktaturanın yenidən açılmış qapılarını qapatmasından və səni özünün totalitar məzarında gömməsindən qorxdum. Məni, bir atanı doğma qızım ilə ayıracaqlarından qorxdum və bu ayrılıq qızımın istəyinə görə deyil, onun əvəzinə diktaturanın belə qərar aldığına görə olacaqdı. Bilirəm ki, ömrünün sonuna qədər məni bağışlamayacaqsan, lakin əgər o vaxt işlər pis sonuclansaydı, sənin

köməyinə çata bilmədiyimi bir ömür özümə bağışlamazdım. İndi isə o vaxt haqsız olduğuma görə qismən xoşbəxt olduğumu etiraf edə bilərəm.

– Sizə bir yardım lazımdır? – deyə koridorun sonundan bir səs gəldi.

– Mən arxivi axtarıram, – deyə Entoni özünü itirərək cavab verdi.

Hasarın yenilməsindən bir neçə gün sonra ADR-in siyasi polis qulluqçuları qaçılmaz rejim iflasının təlaşı içində yaradıcılıqlarına cüzi işıq sala biləcək hər şeyi ayırır-seçmədən məhv etməyə başladılar. Lakin belə qısa müddətdə totalitar rejimin hökm sürdüyü qırx il ərzində yığılıb toplanan milyonlarla vətəndaşın şəxsi informasiyası olan dosyeleri necə ləğv etmək olardı?! Artıq 1989-cu ilin dekabr ayında ölkə əhalisi onların bu fırıldaqlarından xəbər tutarkən kütləvi şəkildə dövlət təhlükəsizliyi arxivlərinin filiallarını mühasirəyə almağa başladı. Şərqi Almaniyanın hər bir şəhərində yüz səksən kilometr uzunluqda olan və nəhayət əlçatmazlığını itirən istənilən növ məlumatların toplandığı kartotekanın ləğv olunmasına mane olmaq üçün camaat Ştazinin binalarına hücum edirdi.

Entoni Şərqi Berlinin Komeniusplats küçəsindəki 2 N^o-li evdə yaşamış Tomas Mayer adlı bir nəfərin dosyesilə tanış ola bilib-bilməyəcəyini soruşdu.

– Təəssüf ki, mən sizin xahişinizi yerinə yetirə bilmərəm, – deyə məmur üzrxahlıq etdi.

– Necə yəni?! Mən qanunun vətəndaşların arxivlərə daxil olmalarının yüngülləşdirdiyini nəzərdə tutduğunu düşünürdüm.

– Düzdür, lakin elə həmin qanun, eyni zamanda, bizim insanların şəxsi həyatına müdaxilə olunmasını da qadağan edir, çünki onlara dair şəxsi məlumatların yad insanların əlinə düşməsinin müxtəlif fəlakətlərə gətirib çıxara bilməsi ehtimalı da istisna olunmur, – deyə bu paraqrafı çoxdan əzbərləyənə oxşayan məmur nəfəs almadan guruldadı.

– Məhz bu bənddə qanunu düzgün izah etmə xüsusilə önəmlidir. Səhv etmirəmsə, hər ikimizi maraqlandıran bu qanunun ilkin məqsədinin istənilən bir şəxsin Ştazi dosyalarına sərbəst müdaxiləsinin təmin olunmasıdır ki, dövlət təhlükəsizliyi xidmətinin o insanların şəxsi talelərinə nə kimi təsir göstərdiyini ayırd etmək mümkün olsun, elə deyilmi? – deyə Entoni arxivin girəcəyində asılan lövhədə yazılan mətni təkrarlayaraq məmurun yadına saldı.

– Bəli, şübhəsiz, – deyə məmur müştərinin nə istədiyini hələ də anlamayaraq cavab verdi.

– Tomas Mayer mənim kürəkənimdir – deyə Entoni çəkinmədən yalan danışdı. – Hal-hazırda o, Amerika Birləşmiş Ştatlarında yaşayır və sevinclə tezliklə baba olacağım xəbərini sizə çatdırmağa tələsirəm. Siz onun nə vaxtsa uşaqlarına öz keçmişindən bəhs etməsinin nə qədər önəmli olduğunu anlamalısınız. Axı belə bir fürsətdən kim imtina edərdi? Sizin uşaqlarınız var, cənab?..

– Hans Ditrix! – deyə məmur özünü təqdim etdi. – Bəli, mənim iki gözəl qızım var, Emma və Anna.

– Ah, nə gözəl! – deyə Entoni şövqlə əl çaldı. – Gərək ki, siz çox məmnunsunuz!

– Əlbəttə ki, mən xoşbəxtəm!

– Yazıq Tomas! Onun şəxsən özünün bu axtarışlara başlaması üçün gəncliyində çapıq qoyan ağır, faciəli hadisələr hələ

çox təzədir. Mən buraya uzaq ölkədən gəlmişəm, onun xahişilə, ona keçmişilə barışmağa bir imkan yaratmaq üçün gəlmişəm və kim bilir, bəlkə nə vaxtsa o, qızını buraya gətirməyə özündə güc və təpər tapacaq, çünki – aramızda qalsın – qulağıma çatıb ki, doğulacaq uşaq qızıdır. Beləliklə, o, qızını bura, dəbə-baba torpağına gətirə bilər ki, qızı öz soy-kökü ilə əlaqəni duysun, hiss etsin. Əzizim Hans, – deyə Entoni təntənəli tonla davam edirdi, – mən, gələcək baba kimi sizə, iki gözəl qız balanın atasına xahişlə müraciət edirəm: mənə yardım edin, sizin soydaşınız, həmvətəniniz olan Tomas Mayerin qızına yardım edin, o qızcığaza bu xoşbəxtliyi bəxş edən kəs olun, biz bunu cani-qəlbədən arzulayırıq!

Baş verənlərdən son dərəcə təsirlənmiş Hans Ditrix nə deyəcəyini bilmirdi. Müştərinin yaşla nəmlənmiş gözləri lap axırına çıxdı. O, Entoniyə kağız salfet uzatdı.

– Tomas Mayer dediniz?

– Bəli-bəli! – deyə Entoni cavab verdi.

– Zalda, stolların birində əyləşin, mən də gedim, baxım görüm onun adına bizdə nə var.

On beş dəqiqədən sonra Hans Ditrix Entoni oturduğu stolun üstünə kartotekadan gətirdiyi dəmir yeşiyi qoydu.

– Deyəsən, sizin kürəkəninizin dosyesini tapmışam, – deyə o, sevincək xəbər verdi. – Bəxtimiz gətirib: bu dosye ləğv olunanlar sırasına düşməmişdir; bilirsinizmi, ləğv olunmuş dosyələrin bərpasının sona yetməsi hələ tez zamanda gözlənilmir, biz heç cür kreditləri əldə edə bilmirik.

Entoni səmimi şəkildə ona təşəkkürünü və eyni zamanda da, utancaq bir baxışla kürəkəninin keçmişilə tanış olmaq üçün tək qalmağa ehtiyac olduğunu bildirdi. Hans dərhal çıxıb getdi, Entoni isə doqquz il boyunca nəzarət altında olan cavan oğlanın

adına açılmış “koppuş” dosyenin tədqiqatına daldı. Onlarca səhifələrdə onun həyatında baş verən bütün hadisələr, tanışlıqları, meyilləri və ədəbi baxışları qeyd olunurdu; burada, həmçinin, şəxsi söhbətlərdə və camaat arasında Tomasın dedikləri, onun mülahizələri, ictimai dəyərlərə sədaqəti haqqında məlumatlar da var idi. Tomasın şəxsiyyətini təşkil edən hər şey – onun gənclik ideyaları və ümidləri, ilk sevgi iztirabları, ilk təcrübə və peşmanlıqları – hamısı məlum və nəzərə alınmış idi. Entoni alman dilini o qədər də yaxşı bilmədiyindən, Hans Ditrixin köməyindən yararlanmağı qərara aldı ki, o, dosyeyə əlavə olunan ümumiləşdirici nəticədən baş çıxarmasına Entoniyə yardımçı olsun; dosyedəki sonuncu qeyd 1989-cu ilin 9 oktyabr tarixində edilmişdi.

Tomas Mayer – atasız və anasız böyümüş yetim oğlan – hələ tələbəlik illərindən başlayaraq hakimiyyətin şübhələrinə tuş gəlmişdir. Onun ta uşaqlıqdan çox bağlı olduğu ən yaxın dostu və qonşusu Qərbə qaçmağı bacarmışdır. Yurgen Knapp adlı bu cavan oğlan sərhədi, böyük ehtimalla, maşının arxa oturacağının altında gizlənərək keçmiş və bir daha ADR-ə qayıtmamışdır. Tomas Mayerin onun ortağı olduğunu heç kim sübut edə bilməmişdir: o, dövlət təhlükəsizliyi xidmətinin məlumatverənilə dostunun planları haqqında tam səmimi söhbət etmişdir ki, bu da onun sözügedən işlə heç bir əlaqəsinin olmadığını sübut edirdi. Tomasın dosyesi üçün məlumat toplayıb çatdıran casus Knappın qaçmağa hazırlaşdığını ondan öyrənmişdir, lakin sonuncunu həbs etmək üçün bu xəbəri çox gec aldığı qeyd olunur. Bununla belə, Tomasın öz ölkəsinə xəyanət edən birilə yaxın dostluğu və Knappın Qərbə qaçmaq niyyətini müvafiq orqanlara vaxtında çatdırmaması onun Demokratik Respublikanın yüzfaizlik loyallıq vətəndaşı olduğu anlamına gəlmirdi. Dosyedəki məlumatlardan aydın görünürdü ki, onu təqib etmək zərurəti yox idi, lakin ona nə zamansa məsul bir dövlət vəzifəsinin etibar olunması ehtimalı da qəti şəkildə yox dərəcəsində idi. “Raport”un sonunda Tomasın öz keçmiş dostu ilə

və yaxud Qərbdə yaşayan istənilən digər şəxslərlə yenidən əlaqə qurmaq fikrində olmadığından əmin olmaq üçün aktiv təqib altında qalması tövsiyə olunurdu. Dosyenin yenidən baxılması və ya bağlanması üçün Tomas Mayerə otuz yaşı tamam olana qədər sınaq müddəti müəyyən olunurdu.

Hans Ditrix sənədin oxunmasını bitirirdi. O yanılmadığından əmin olmaq üçün, Tomas haqqında məlumat toplayıb çatdıran casusun adını təəccüblənərək iki dəfə təkrar-təkrar oxudu. Hans təlaşını gizlətmək iqtidarında deyildi.

– Belə bir dönüş kimin ağına gələ bilərdi?! – deyə Entoni dosyenin sonunda qeyd olunan soyaddan gözünü çəkmədən qəzəblə dedi. – Təəssüf, çox təəssüf...

Ən azı, Entoni qədər mütəəssir olub sarsılan Hans Ditrix tamamilə onunla razı idi.

Entoni əvəzsiz yardımına görə Hansa səmimi təşəkkürünü bildirdi. Məmurun diqqətini bir təfərrüat cəlb etdi, lakin müştərisinə fərqinə vardığı bu nüansı açıb-açmamağın nə qədər doğru olduğuna dair bir anlıq tərəddüd keçirdi.

– Axtarışlarınıza tam aydınlıq gətirilməsi üçün, – deyə nəhayət, Hans dilləndi, – kürəkəninizin də bunu etməsini sizə bildirməyi zəruri hesab edirəm. Demək istədiyim odur ki, dosyenin arxa tərəfində onun öz dosyesi ilə şəxsən tanış olduğuna dair bir qeyd var.

Entoni Ditrixə öz dərin minnətdarlığını bildirdi və arxivlərin bərpası layihəsində əlindən gələni əsirgəməyəcəyinə dair söz verdi. Bunun səbəbini də gələcəyi görmək üçün keçmiş bilməyin nə qədər önəmli olduğunu anladığı ilə izah etdi.

Arxivdən çıxaraq Entoni özünə gəlmək üçün təmiz hava almağa şiddətli ehtiyac duydu. O, avtomobil dayanacağıının yanındakı bağçaya girib skamyada oturdu.

Onun yaddaşında Ditrixin sonuncu etirafı canlandı və o, üzünü yuxarı tutub dedi:

– Axı nə üçün bu daha öncə mənim ağıma gəlməyib!

O ayağa qalxıb maşına yaxınlaşdı. Qapını açıb əyləşdi, mobil telefonunu çıxardı və San-Fransisko nömrəsini yığdı.

– Səni yuxudan oyatmadım ki?

– Əlbəttə ki, yox. Axı indi, sadəcə, gecə saat üçdür!

– Sən Allah, bağışla, sadəcə, mən elə bu dəqiqə mühüm bir məlumat əldə etdim.

Corc Pilgez gecə lampasını yandırdı, tumbanın yeşiyini açıb əlilə orada qələm tapmağa çalışdı.

– Eşidirəm, – deyə dilləndi.

– Bizim axtarış obyektimizin öz soyadından qurtulmaq istədiyinə, ondan heç bir zaman istifadə etməmək niyyətinin olduğuna və yaxud ən azından soyadının mümkün qədər az xatırladılmasına dair şübhələrim yaranıb.

– Nədən?

– Uzun hekayədir.

– Onun hazırkı adına dair səndə hansısa bir güman və ya ehtimal varmı?

– Qətiyyəən.

– Əla! Sən mənə gecəyarısı zəng etməyinlə lap düzgün eləmişən, verdiyin məlumat mənim axtarışlarıma çox kömək edəcəkdir! – deyə Pilgez dəstəyi asmazdan əvvəl istehza ilə dedi.

O, işığı söndürdü, əllərini başının altına qoyub yuxuya getməyə çalışdı, lakin faydasız idi. Yarım saat keçdikdən sonra arvadı ona sərt şəkildə ayağa qalxıb işə başlamasını tövsiyə etdi. Səhərin açılmasına hələ xeyli müddət olduğu onu maraqlandırmırdı, yerində qurcalanıb nıqqıldamaqdansa, gedib çalışmasının, ona da rahat yuxu yatmasına imkan yaratmasının daha məqsədəuyğun olduğunu bildirdi.

Corc Pilgez xalata əyninə keçirib, bütün dünyanı lənətləyərək, mətbəxə keçdi. Əvvəlcə özünə sendviç düzəltdi, iki tikə çörəyə bolluca yağ çəkdi: onu yüksək xolesterinlə hədələyən Natalyanın gözündən iraq. Qənimətini kabinetə apardı və yazı stolunun arxasına əyləşdi. O, bəzi təşkilatların gecə-gündüz çalışdığını bilirdi, o üzdən telefonun dəstəyini qaldırıb, sərhəd nəzarəti xidmətində çalışan bir dostuna zəng etdi.

– De görüm, soyadını dəyişmiş bir adam bizim əraziyə daxil olarsa, onun keçmiş soyadı bizim kartotekada qeyd olunacaqmı?

– O adam əslən haralıdır? – deyə Pilgezin həmsöhbəti soruşdu.

– Almandır, ADR-də dünyaya gəlib.

– Bu halda şübhə yoxdur: o, bizim konsulluqların birinə viza üçün müraciət edərsə, həmin məlumatlar mütləq şəkildə haradasa qeyd olunacaqdır.

– Əlinin altında qələm varmı? – deyə Corc soruşdu.

– Mən kompüter arxasında oturmuşam, dostum, – deyə Kennedi aeroportunun immiqrasiya xidmətinin zabiti olan Rik Brem adlı dostu cavab verdi.

“Mercedes” otelə qayıdırdı. Entoni Uolş pəncərədən şəhər mənzərəsini seyr edirdi. Maşın bir aptekin yanından keçdi. Aptekin fasadında növbə ilə ayın tarixini, havanın temperaturunu və saati göstərən lövhəcik yanıb-sönürdü. Berlində günortaya az qalırdı, hava isə 21 dərəcə selsini göstərirdi...

– Cəmi iki gün... – deyə Entoni Uolş öz-özünə pıçıldadı.

Culiya əsəbi halda vestibülü çamadanının yanından keçərək irəli-geri gəzişirdi.

– Miss Uolş, inanın mənə, atanızın hara yoxa çıxdığından qətiyyənlə xəbərim yoxdur. O, səhər tezdən bizdən maşın çağırmağımızı xahiş etdi, lakin hara gedəcəyini xəbər vermədi, o vaxtdan sonra biz onu görmədik. Mən sürücü ilə əlaqə yaratmağa çalışdım, lakin onun mobil telefonu söndürülüb.

Otel işçisi Culiyanın baqajına nəzər yetirdi.

– Cənab Uolş nə əlavə bir sifariş-filan, nə də sizin bu gün gedəcəyiniz barədə heç bir məlumat verməmişdir. Siz onun fikrini dəyişdiyindən əminsiz?

– Fikrimi mən dəyişmişəm! Mən ona bu səhər görüş təyin etmişəm, təyyarə günorta saat üçdə çıxacaq və əgər biz Parisdə düşüb digər təyyarəyə yetişsək, bu, axşama Nyu-Yorka yetişmək üçün sonuncu reysdir.

– Amma siz Amsterdamdan da gedə bilərsiniz, vaxtınız da gen-bol olar; mən məmnuniyyətlə bu işdə sizə yardımçı olaram.

– Nə olar, zəhmət olmasa, bu işi dərhal yoluna qoyun, – deyə Culiya ciblərini axtararaq əmr verdi.

Lakin bir an sonra o otel işçisinin gözü önündə pərişan halda başını piştaxtanın üstünə söykədi.

– Nə problem var, miss?

– Biletlər atamda qalıb!

– Əminəm ki, o yubanmayacaq. Bu qədər narahat olmağa dəyməz; bu gün axşama mütləq Nyu-Yorkda olmağınız gərəkdirsə, sizin ehtiyatda hələ bir az vaxtınız var.

Bu anda otelin girəcəyində Entoni Uolşun düşdüyü qara limuzin saxladı. O, fırlanan qapını itələyib içəri girdi.

– İlahi-Pərvərdigara! Hardasan?! – deyə Culiya atasına tərəf atıldı. – Az qala, dəli olacaqdım!

– Qəribədir, sənin mənim haqqımda bu qədər narahatlığımı, mənim harada nə iş gördüyümlə maraqlandığımı ilk dəfədir görürəm; bu gün, həqiqətən də, əlamətdar gündür!

– Məni bunlar yox, təyyarəyə gecikmək təhlükəsi narahat edir!

– Hansı təyyarəyə?

– Biz axı dünən axşam evə getməyi qərara aldığımızı, yadımdan çıxıb?

Onların söhbətini yenicə gələn, faks olan zərfi Entoniyə uzadan otel işçisi kəsdi. Entoni Uolş zərfi açdı, faksı oxudu və üzünü Culiyaya tutdu:

– Hə, əlbəttə, – deyə o, sevincək cavab verdi. – Amma dünən – dünəndə qaldı.

Entoni Culiyanın baqajına nəzər yetirib, xidmətçidən onları qızının nömrəsinə qaldırmağını xahiş etdi.

– Gedək nahar edək, səninlə söhbətim var.

- Nə barədə? – deyə Culiya həyəcanla maraqlandı.
- Mənim barəmdə! Yaxşı, yaxşı, elə baxma, vallah, zarafat etdim...

Onlar nahar etmək üçün terrasaya yollandılar.

Zəngli saatın güclü səsi Stenlini yuxulu kabusdan ayırdı. O, gözlərini açan kimi, şərabin su yerinə axdığı dünənki axşamın nəticəsi olan amansız miqrən onun gicgahlarını sıxmağa başladı. Stenli ayağa qalxıb, əsərlənə-əsərlənə vanna otağına getdi.

Xeyli müddət şişkin sifətini güzgüdə seyr etdikdən sonra o öz-özünə ayın axırına qədər dilinə alkoqol vurmayacağını söz verdi ki, bu da ayın iyirmi doqquzu olduğu nəzərə alınarsa, tamamilə adil bir qərar idi. Stenli gicgahlarında kömürsındıran çəkicin zərbələrini duysa da, günün çox xoş olacağına dair də ümidini itirmirdi. Məsələn, günorta fasiləsindən öncə o, Culiyaya zəng edəcək, qızdan gəlib ofisdən onu götürəcəyini xahiş edəcək və onlar çay kənarında bir xeyli gəzişəcəkdilər. Lakin Stenli dərhal qaşqabağını tökdü: o, yaxın rəfiqəsinin şəhərdə olmadığını və dünən axşamdan bəri səsi-səmiri gəlmədiyini xatırladı. Bununla bərabər, Stenli, dünənki şam yeməyi zamanı təşkil olunmuş içki məclisində Adama nələr dediklərini, nələr çərənlədiklərini öldürsən də, xatırlaya bilmirdi. Yalnız bir müddət keçdikdən, bir böyük fincan isti çay içdikdən sonra o fikrə getdi: görəsən, dünən tamamilə təsadüfən ağzından “Berlin” sözü qaçmayıb ki? Duş qəbul edərkən o, Culiyanı anbaan şiddətlənən və əminliyə çevrilən şübhələrindən xəbərdar etməyin nə qədər düzgün olduğunu düşünüb-daşınırdı. Bəlkə ona zəng edib hər şeyi etiraf etsin... ya da bəlkə lazım deyil?

– Bir dəfə yalan danışan bunu həmişə edəcək! – deyə Entoni menyunu Culiyaya uzadaraq dedi.

– Mənə söz vurursan?

– Özünü dünyanın göbəyi hesab etmə, mənim əzizim! Mən sənənin dostun Knappı nəzərdə tuturam.

Culiya menyunu stola qoyub, onlara yaxınlaşan ofisiantı işarə ilə geri yolladı.

– Sən nə barədə danışırısan?

– Səncə Berlində, restoranda, nahar yeməyi süfrəsi arxasında sənənlə nə haqda danışa bilərəm?

– Sən nəşə araşdırıb tapmısan?

– Mən Tomas Ulmanın, yəni Tomas Mayerin “Tagesspiegel” qəzetinin reportyoru olduğunu araşdırıb öyrənmişəm və onun bizə ağzına gələn danışan o əclafla hər gün üz-üzə gəlib ünsiyyətdə olduğuna and içə bilərəm.

– Sən Knappın bizi aldatdığını hardan bilirsən?

– Bunu sən özün ondan soruşarsan. Mənim fikrimcə, bunun öz səbəbləri var.

– Sən bütün bunları haradan öyrənmişən?

– Mən fəvqəltəbii bacarıqlara malikəm! Maşın halına salınmış bir insanın üstünlüklərindən biri də budur.

Culiya çaşqın halda atasına baxırdı.

– Nəyə təəccüblənirsən? – deyə Entoni davam edirdi. – Sən ki insanlarla söhbət etməyi bacaran müdrik heyvanları icad edirsən, bəs onda mənim qızımın qarşısında qeyri-adi bacarıqlarımı nümayiş etdirmək haqqım yoxdur?

Entoni əlini Culiyaya uzatmaq istədi, lakin tez özünü düzəldib əlinə stəkan götürdü və onu ağzına yaxınlaşdırdı.

– Asta ol, axı o sudur! – deyə Culiya qışqırdı.

Entoni səksəndi.

– Mən... mən suyun sənin elektron mexanizminə zərər vura biləcəyindən qorxuram, – deyə qız müştərilərin diqqətini cəlb etdiyi üçün pərt olaraq pıçıldadı.

Entoni qorxu içində qızına baxdı.

– Deyəsən, sən mənim həyatımı xilas etdin, – deyə o, stəkanı yerə qoyaraq dilləndi. – Təbii ki, bunu həyat adlandırmaq olarsa...

– Hə, sən o məlumatları haradan öyrənmişən? – deyə Culiya təkrarən soruşdu.

Entoni diqqətlə qızına baxdı və səhərki Ştazi arxivlərini ziyarəti haqqında heç nə deməməyi qərara aldı. Sonucda önəmli olan axtarış yox, onun nəticələri idi.

– Məqalələr yazarkən soyadını dəyişmək olar, lakin sərhədi keçəndə soyad dəyişdirilməsi tamamilə başqa məsələdir. Bir halda ki biz Monrealda o məşhur portreti gördük, deməli, o, orada olmuşdur; buradan da mən onun Birləşmiş Ştatlara da gedə biləcəyi nəticəsinə gəldim.

– Deməli, sən, həqiqətən də, qeyri-adi bacarıqlara maliksən?

– Hmm... əsas odur ki, mənim əvvəllər polisdə çalışan bir dostum var.

– Çox sağ ol! – deyə Culiya pıçıldadı.

– Nə etməyi düşünürsən?

– Özüm də bilmirəm. Birincisi, mən Tomasın arzuladığı insan olduğuna çox şadam.

– Daha dəqiq danış, nəyi deyirsən?

– O, reportyor olmağı arzulayırdı.

– Reportyor olmaq arzusunun onun yeganə arzusu olduğunu düşünürsən? Sənin fikrincə, bir gün o, keçmişinə nəzər salıb, həyatını gözdən keçirmək istəsə, qəzətdən kəsilmiş məqalələr və fotosəkillər yapışdırılmış albomu açıb vərəqləyəcək? Karyera imiş – nə böyük işdir! Sənin heç uğur qazandığı qənaətində olan milyonlarca insanın tənhalıq məqamında yaxınlarından və hətta özlərindən əbədiyyən ayrı düşdüklərini anladıqlarından xəbərin varmı?

Culiya atasına baxdı və onun təbəssümündə nə qədər kədər olduğunu ruhən hiss etdi.

– Yaxşı, sualıma cavab verməyə də bilərsən; sadəcə, nə etmək fikrində olduğunu bildir.

– Berlinə dönmək – yəqin ki, bu vəziyyətdə ən məntiqli hərəkət o olardı.

– Dil çaşar, sözün düzünü deyər! Sən Berlin dedin? Zənnimcə, sən Nyu-Yorkda yaşayırsan.

– Hə, bu, sadəcə, mənim huşsuzluğumdandır.

Qəribədir, hələ dünən sən bunu işarə adlandırırdın.

– Sən axı özün bayaq dedin: dünən – dünəndə qaldı.

– Çalış yanılmayasan, Culiya, – həyatını asanlıqla məyusluq və peşmanlığa dönə biləcək xatirələr üzərində qurma! Xoşbəxtlik, azacıq da olsa, nə isə müəyyən bir şeyə əsaslanmalıdır. Bir də unutma ki, bundan sonra müstəqil seçim etməlisən. Sənin əvəzinə qərar vermək üçün artıq mən yanında olmayacağam, hərçənd, sən çoxdandır bütün qərarları özün verirsən. Bircə tənhalıqdan özünü gözlə, ondan insana yoldaş olmaz.

– Bəs sən özün onunla – tənhalıqla tanışsan?

– Uzun illər ərzində biz onunla çox rastlaşmışıq – səni maraqlandıran budursa – lakin onu qovmaq üçün mənə səni xatırlamaq kifayət idi. Belə deyək: mən, gec də olsa, bəzi şeyləri dərk etmişəm; hərçənd, giley etmək mənə yaraşmaz, mənim kimi minlərcə axmağa, bir neçə günlük də olsa, geri qayıtmaq nəsb olmayıb. Qulaq as, Culiya, mən sənə daha bir həqiqəti demək istəyirəm: bütün o illər ərzində sənin üçün çox darıxmışam, lakin ötüb-keçmiş illəri geri qaytarmaq və ya ötürülmüş vaxtın yerini doldurmaq üçün artıq əlimdən heç nə gəlmir. Mən o illəri axmaq bir səfeh kimi əldən vermişəm, çünki çalışmalıydım, çünki iş-gücü, müxtəlif məsuliyyətləri, hansısa rol oynamağı özümə borc bilmişəm, halbuki həyatımın ən dəyərli teatri məhz sən idin... Nə isə, boşboğazlıq və ah-zar artıq nə sənə, nə də mənə gərək deyil. Mən məmnuniyyətlə səni Knappın yanına özüm aparıb, ondan həqiqəti öyrənmək üçün təpiyimin altına salardım, amma çox yorulmuşam, bundan da başqa, dediyim kimi, bu ancaq və ancaq sənin həyatındır.

Bu sözləri dedikdən sonra Entoni əlini stolun üstündəki qəzetə uzatdı. Qəzeti açıb, səhifə-səhifə vərəqləməyə başladı.

– Mən elə bilirdim ki, sən almanca oxuya bilmirsən, – deyə Culiya ağızındakı tikəni udaraq dedi.

– Sən hələ burdasan? – deyə Entoni səhifəni çevirərək dedi.

Culiya salfetini qatladı, stulu çəkib ayağa qalxdı.

– Onunla görüşdükdən sonra sənə zəng edəcəyəm, – deyə qız stoldan aralanaraq dedi.

– İşə bax, onlar axşama aydın bir hava vəd edirlər! – deyə Entoni səmaya baxaraq dedi.

Lakin Culiya artıq küçəyə çıxıb taksi saxlamışdı. Entoni qəzeti qatlayıb köksünü ötürdü.

Taksi Roma-Fyumiçino aeroportunun terminalına yaxınlaşdı. Tomas sürücünün haqqını ödəyib, Marina üçün qapını açmaq üçün maşının o biri tərəfinə dolandı. Qeydiyyat və təhlükəsizlik nəzarəti məntəqəsindən keçdikdən sonra o, çantasını çiyindən asıb saata baxdı. Təyyarə bir saatdan sonra çıxmalı idi. Marina butiklərin vitrinləri boyu ora-bura gəzişirdi, Tomas onun əlindən tutub bara apardı.

– Bu gün axşam nə işlə məşğul olacaqsan? – deyə Tomas piştaxtanın yanında iki fincan qəhvə sifariş verib soruşdu.

– Sənin evinə gəlməyi düşünürdüm. Onu görmək çoxdankı arzumdur.

– Bir böyük otaq, pəncərənin yanında iş stolu və divarla üzbəüz çarpayı.

– Əla! Mənim üçün tamamilə uyğundur, başqa heç nə lazım deyil, – deyə Marina cavab verdi.

Culiya “Tagesspiegel” redaksiyasının qapılarını açıb içəri girdi, qəbul piştaxtasına yaxınlaşdı və Yurgen Knapp ilə görüş istədi. Telefonçu qadın telefonun dəstəyini qaldırdı.

– Bir də ona o gəlincəyə qədər, bütün günü də olsa, mənim onu burada, holda gözləyəcəyimi deyin.

Liftin şəffaf kabinəsinin divarına söykənərək Knapp gözünü ziyarətçidən çəkmirdi. Culiya qəzetin yeni nömrələri asılmış lövhənin qarşısında irəli-geri gəzişirdi.

Liftin qapıları açıldı, Knapp holdan keçib gəldi.

- Sənə necə yardımçı ola bilərəm, Culiya?
- Əvvəlcə nə üçün mənə yalan söylədiyini de.
- Gəl biz səninlə ora, bir az sakitlik olan yerə gedək.

Knapp Culiyanı pilləkənlərə tərəf apardı. Culiyaya kafeteriyanın yanındakı balaca salonda əyləşməyi təklif etdi, özü isə ciblərində xırda pul axtarmağa başladı.

– Qəhvə, çay? – deyə Knapp isti içkilər avtomatına yaxınlaşaraq soruşdu.

- Heç birindən!
- Sən Berlinə nə üçün gəlmisən, Culiya?
- Yəni sən bu qədər gec başadüşənsən?

– Biz səninlə, az qala, iyirmi ildir ki, görüşmürdük. Bu halda sən Berlinə bu qədər müddətdən sonra gəlişinin səbəbini hardan bilə bilərəm axı?

– Tomas!

– Razılaş ki, bu qədər zamandan sonra bu ən azından qəribədir.

– O haradadır?

– Sənə dedim axı – İtaliyada.

– Hə, əlbəttə ki, arvad-uşağı ilə birlikdə, üstəlik, jurnalistikani da atıb gedib – bunları demisən. Lakin bu gözəl təmsildə hər şey, ya da çox şey yalandır. O, soyadını dəyişib, amma reportyor işləyir.

– Əgər bunları bilirsənsə, nədən vaxtını mənimlə söhbət etməyə sərf edirsən?

– Görürəm, sən mənimlə sual-cavab oyunu oynamaq qərarına gəlmisən? O halda mənim sualıma cavab ver: nə üçün mənə yalan söylədin? Niyə həqiqəti gizlətdin?

– Deməli, sən bizim bir-birimizə ciddi suallar verməyimizi istəyirsən? Yaxşı, o halda mənim də sənə bir neçə sualım olacaq. Məsələn, Tomasın səni görməyinə sevinib-sevinməyəcəyini hardan bilirsən? Bir də nə haqla birdən-birə onun həyatına girməlisən ki? Sadəcə, sənin fikrincə münasib məqam gəldiyi üçün? Yoxsa birdən-birə könlünə düşdüyü üçünmü? Budur, sən uzaq keçmişdən baş qaldırıb gəlirsən, amma burada artıq nə devriləsi hasarlar, nə inqilab zərurəti, nə azadlıq məstliyi, nə də qeyri ağılsızlıqlar qalıb! Bir az ağılbaşında insan qalıb ki, onlar da bacardıqları qədər həyatdan baş çıxarıb və karyeraları üçün əlləşirlər. Sənə burada yer yoxdur, Culiya, odur ki, çıx get Berlindən, evinə qayıt. Sən, onsuz da, burada kifayət qədər işləri korlamağı bacarmısan...

– Mənimlə belə danışma, eşidirsən?! – deyə Culiya Knappın sözünü kəsdi. Qızın əsəbdən dodaqları titrəyirdi.

– Niyə? Haqqım çatmır bəyəm? Onda gəl sual-cavab oyununa davam edək. Tomas minaya düşəndə sən harda idin? O, Kabuldan şikəst halda gətirilərkən təyyarə pilləkənlərində durub onu gözlədinmi? Onu hər səhər bərpa seanslarına yola saldınmı? O, əlini həyatdan üzdüüyü anlarda yanında olub ona təsəlli verdinmi? Cavab axtarma, mən özüm də bu sualların cavabını bilirəm, axı onu hər şeydən çox sarsıdan məhz sənin yoxluğun idi! Sən ona necə zərbə vurduğunu, onu tənhalığa məhkum etdiyini, bu işgəncənin nə qədər uzun müddət davam etdiyini heç təsəvvür edə bilirsənmi? Mən onun sənə nifrət etməsi üçün əlimdən gələni etdiyim halda, o sınıq qəlbli axmağın özündə güc tapıb səni müdafiə etməyə davam etdiyini bilirsənmi?

Culiyanın gözlərindən yaş axırdı, amma artıq heç bir qüvvə Knappın püskürdüyü giley-güzarı dayandırmaq iqtidarında deyildi:

– Həyatının o səhifəsini çevirib, sənə olan sevgisini unutmaq üçün ona neçə-neçə uzun illər gərək olduğunu hesablaya bilərsənmi? Axşamlar gəzintiyə çıxarkən, Berlinin harasından keçsək, rastlaşdıqlarımız kafe vitrinləri, park skamyaları, aşxana stolları, kanal sahili – hər şey ona səni, səninlə gəzintiləri, səninlə keçirdiyi o xoşbəxt günlərini, anlarını xatırladırdı. Neçə-neçə görüşün uğursuz nəticələndiyini, onu sevməyə cəhd edən neçə-neçə qadının gah sənin ətrinlə, gah da onu bu qədər əyləndirən axmaq-axmaq sözlərinlə toqquşduğundan xəbərin varmı? Mən sənə aid bilməli olub-olmadığım hər şeyi ondan dinləmək məcburiyyətində qaldım: sənin dərinin zərifliyini, mən anlamasam da, onun son dərəcə gözəl sandığı sənin səhər şıltaqlıqlarını, sənin səhərlər nə yediğini, saçlarını necə yığdığını, gözlərini nə ilə boyadığını, necə paltar və geyimlərə üstünlük verdiyini, çarpayının hansı tərəfindən yatmağı sevdiyini və s. Sənin çərşənbə günləri musiqi dərslərində öyrəndiyin balaca pyesləri minlərcə dəfə dinləməli oldum, çünki o, qəlbini parçalaya-parçalaya onları həftələr boyu, illər boyu çalmağa davam edirdi. Sənin akvarel və ya karandaşla çəkdiyin bütün rəsmlərə, onun adbaad tanıdığı bütün o gicbəsər heyvanlara dəfələrlə baxmalı olurdum. Neçə-neçə vitrinlərdən onu zorla dartıb aparmalı olurdum, nədir-nədir filan don sənə xoşuna gələ bilərdi, filan şəkil və ya gül dəstəsi sənə diqqətini cəlb edə bilərdi və s. Və dəfələrlə öz-özümə sual etmişəm ki, onun səni bu qədər sevməsi və sənə üçün bu dərəcədə darıxması üçün, görəsən, sən nə etmişən?

Nəhayət, Tomas bir az özünə gəldikdən sonra, yolda-izdə sənə bənzər bir qadın gördükdə onun yenə də necə səksəndiyinin, ürperdiyinin fərqi idim, çünki hər belə bir kabus yenidən onun iztirablarına yol açmağa qadir idi. Bu yeni azadlığa olan yolun nə

qədər sonsuz və tükənməz olduğunu sözlə demək mümkün deyil! Mənim sənə nə üçün yalan söylədiyimi soruşursan. Ümid edirəm ki, artıq lazım olan bütün cavabları aldın.

– Amma mən heç vaxt ona pislik etmək, iztirab yaşatmaq istəməmişəm, Knapp, heç vaxt! – deyə Culiya göz yaşlarında boğularaq dedi.

Knapp əlinə kağız salfet alıb ona uzatdı:

– Bəs onda niyə ağlayırsan, Culiya? Sənin həyatın necədir? Sən ailəlisən, ya da bəlkə boşanmışsan? Uşaqların var? İşinlə əlaqədar Berlinə təyinat almısan?

– Bu qədər qəddar olmağa çalışma, Knapp!

– Məni qəddarlıqda suçlamaq sənə düşmüz.

– Sən axı heç nə bilmirsən...

– Nə olsun, çox şeyi ki təxmin edə bilirəm! İyirmi il keçib və sən fikrini dəyişdin – elədir? Lakin artıq çox gecdir. O, Kabuldan gələn kimi sənə məktub yazdı, – amma bunu inkar etmə, mən özüm ona lazımı sözlər tapmağa kömək edirdim və onun hər ayın sonuncu günü aeroportdan nə halda, necə pərişan gəldiyinin dəfələrlə şahidi olurdum. Lakin sən öz seçimini etdin və o da səni qınamadan, suçlamadan bununla barışdı – bəlkə səni maraqlandıran bu idi? Elədirsə, o halda artıq hər şeyi bilirsən, rahatca evinə qayıda bilərsən.

– Mən heç bir seçim etməmişəm, Knapp! Tomasın o məktubunu... mən onu ancaq srağagün almışam!..

Təyyarə Alp dağlarının üstündən keçdi. Marina üzünü Tomasın çiyninə qoyub mürgülədi. Tomas da illüminatorun

pərdəsini aşağı salıb gözlərini bağladı, onun da yuxusu gəlirdi. Bir saatdan sonra onlar Berlinə enməliydilər.

Culiya bütün hekayəsini, bütün yaşadıklarını və başına gələnleri təfərrüatı ilə danışdı və Knapp bir dəfə də olsun onun sözünü kəsmədi. Culiya da ölmüş sandığı adam üçün uzun illər gözyaşı tökmüşdür. O, hekayəsini bitirdikdən sonra ayağa qalxdı, xəbərsizliyi üzündən istəmədən vurduğu zərbələrə və pisliklərə görə Knappdan bir daha üzr istədi və Tomasa onun Berlinə gəldiyi haqda heç bir söz açmayacağı barədə Knappdan bir vəd alaraq onunla sağollaşdı. Knapp onun pilləkənlərə doğru uzanan koridorla uzaqlaşdığını seyr edirdi. Culiya ayağını birinci pilləkənə qoyanda, Knapp qəfildən uca səslə onu çağırırdı. Culiya geri çevrildi.

– Mən bu vədə sadıq qalacağıma söz vermirəm, ən yaxın dostumu itirmək istəmirəm. Tomas hal-hazırda Romadan buraya gələn təyyarədədir və təyyarə qırx beş dəqiqədən sonra yerə enəcək.

20 İkidərəcəli mənzil

21 Ağ çörək növü (ital.)

19

Aeroporta vaxtında yetişmək üçün Culiyanın ixtiyarında nə az, nə çox – sadəcə, otuz beş dəqiqə var idi. Taksiyə oturan kimi Culiya sürücüyə, əgər vaxtında aeroporta yetişərlərsə, ikiqat haqq ödəyəcəyinə söz verdi. İkinci dördyolda, maşın işıqforda dayananda, Culiya qəfildən qapını açmışdı ki sürücünün yanındakı oturacaqda otursun, birdən yaşıl işıq yandı.

– Sərnişinlər arxadakı oturacaqda oturmalıdırlar! – deyə sürücü çığırdı.

– Haqlısınız, lakin sizin güzgüyə yalnız öndəki oturacaqda oturaraq baxmaq mümkündür, – deyə Culiya günəş əleyhinə

lövhnəni aşağı salaraq etiraz etdi. – Sürün, sürün, irəli, schnell, schnell22!

Güzgüdə gördüyü Culiyanın heç xoşuna gəlmədi. Göz qapaqları şişmiş, gözlər və burnunun ucu ağlamaqdan qızarmışdı – belə bir albinos dovşanın qucağına yığılmaq üçün iyirmi il gözləmək gərək imiş... Yox, ondansa, Tomas heç gəlməsə yaxşıdır! Maşını, az qala, yan üstə qoyan kəskin bir viraj Culiyanın ilk gözəllik yaratmaq cəhdini heçə endirdi. Qız söyləndi; sürücü onu seçim qarşısında qoydu: ya onu on beş dəqiqəyə aeroporta çatdıracağını, ya da maşını qırağa çəkib, ona sir-sifətini rahatca boyamağına şərait yaradacağını söylədi.

– Aeroporta! – deyə Culiya əmr edib kirpiklərini boyamağa başladı.

Şose maşınlarla dolu idi. Culiya sürücüyə qarşı xətlə o biri maşınları ötüb keçməsi üçün yalvarırdı. Belə bir qayda pozuntusuna görə sürücü lisenziyasından məhrum ola bilərdi, lakin Culiya and içdi ki, yaxalanacaqları təqdirdə, özünü bicliyə vurub, doğuş sancısı başladığını bildirəcək. Sürücü bunun üçün müvafiq ölçülərin olmasını və belə bir yalana heç kimin inanmayacağını bildirərək etiraz etdi. Lakin onun sənişini qarnını irəli buraxıb belindən tutdu və var gücü ilə çığırmağa başladı. “Yaxşı, nə olar – olar!” – deyə sürücü sürətgücləndirəni sıxaraq sürəti artırdı.

– Mən, həqiqətən də, kökəlmişəm, elə deyil məgər? – deyə Culiya fiqurasını süzərək narahatlıqla soruşdu.

Saat yeddiyə iyirmi iki dəqiqə işləmiş, maşın hələ tam dayanmamış Culiya maşından bayıra atıldı. Onun qarşısında uzun-uzadı terminal uzanırdı.

Culiya yanından keçən stüarddan beynəlxalq reyslərin haraya endiyini xəbər aldı. Stüard ona terminalın qərb tərəfdəki

qurtaracağını göstərdi. Culiya dəli kimi qaranəfəs o tərəfə qaçdı və çatan kimi gözlərini tabloya dikdi. Romadan gələn reys orada qeyd olunmamışdı. Sonra o, ayaqqabılarını çıxarıb, həmin dəli-tərsinə vəziyyətdə əks tərəfə qaçdı. Orada çoxlu sayda təyyarə ilə gələnləri qarşılayanlar var idi və Culiya birtəhər çəpərə doğru keçə bildi. İlk sərnişinlər görünməyə başladı: avtomatik qapılar baqajını alıb çıxma bilən sərnişinlərin qarşısında açılıb-bağlanırdı. Müxtəlif geyimlərdə olan turistlər, məzuniyyətçilər, ticarətçilər, biznesmenlər, kişilər və qadınlar zala doluşmağa başladılar. Təntənəli görüşmələr, qucaqlaşma və öpüşmələr, işgüzar əlsıxmalar... bir tərəfdə fransızca, digər tərəfdə ispanca, bir az aralıda ingiliscə danışmalar eşidilirdi; nəhayət, dördüncü reyslə gələnlər çıxmağa və italyan nitqi eşidilməyə başladı. Bellərində çanta olan iki nəfər belibükülü və qol-qola yeriyən tələbə bir cüt tısbağanı xatırladırdı; onların arxasınca sağsağan kimi tez-tez yeriyərək dua kitabçasından gözünü ayırmayan keşiş gəlirdi; ikinci pilotla stüardessa bir-birinə ünvanlarını yazırdı – böyük ehtimalla, onlar keçmiş həyatlarında zürafə olublar; kongresmen öz qrupunu axtararaq yapalaq kimi boynunu uzadıb ətrafına baxırdı; cılız bir qız anasının qucağına doğru sanki iynəcə kimi uçurdu; ayı-ər təyyarədən enmiş ayı-arvadını qucaqlayıb öpüşlərə qərq etdi və birdən-birə, yüzlərlə yad adamlar arasında heç dəyişilməmiş, eynilə iyirmi il bundan öncə olduğu kimi Tomas göründü.

Gözlərinin altında nazik qırıqlar yuva salmış, çənəsindəki çökək bir az da dərinləşmiş, üzünü qısa saqqal basmışdı, amma bir zamanlar Culiyanı Berlinin səmasına uçuran, Tirqarten parkının üstündə, bədirlənmiş ay işığında hərləyib-fırlayan o yumşaq, xumar baxış olduğu kimi qalmışdı. Culiya nəfəs almadan, barmaqlarının ucunda dayanıb çəpərə bir az da yaxınlaşaraq əl eləməyə başladı. Bu anda Tomas çevrilib onun belini qucaqlayan cavan bir qadına nəsə dedi; onlar düz Culiyanın qabağından

keçdilər və Culiyanın əl-qolu boşaldı. Cütlük terminaldan çıxıb gözdən itdi.

– İstəyirsən, əvvəlcə bizə gedək? – deyə Tomas taksinin qapısını bağlayaraq Marinadan soruşdu.

– Yox, sənin yaşadığın yeri görmək üçün tələsməyə ehtiyac yoxdursa, onda öncə redaksiyaya getsəm, yaxşıdır. Artıq axşamdır, gecdir, Knapp çıxıb gedə bilər, mənim karyeram üçün isə onun məni görməsi çox önəmlidir – mən məhz bu bəhanə ilə səni Berlinə qədər müşayiət etdim, deyilmi?

– Potsdamerstraße, – Tomas sürücüyə dedi.

Onlardan sonra sayca onuncu taksiyə əyləşə bilən qadın sürücüyə otelinin ünvanını söylədi.

Qapıçı Culiyaya atasının onu barda gözlədiyini xəbər verdi. O, atasını pəncərənin yanındakı stolda oturan gördü.

– Görünüşündən işlərinin heç də yaxşı olmadığı bəlli olur, – deyə Entoni ayağa qalxıb qızını qarşıladı.

Culiya taqətsiz halda kresloya oturdu:

– Daha doğrusu, bərbaddır, Knapp qismən yalan söyləyibmiş.

– Sən Toması gördün?

– Aeroportda, o, Romadan gəlirdi... arvadı ilə birlikdə.

– Siz onunla danışdınız?

– O məni görmədi.

Entoni ofisiantı yanına çağırdı.

– Bir şey içmək istəyirsən? – deyə o qızından soruşdu.

- Mən evə qayıtmaq istəyirəm.
- Onların barmaqlarında nişan üzükləri var idi?
- Qız onun belini qucaqlamışdı; onlardan nikah şəhadətnamələrini tələb edəsi deyildim ki!
 - Xatırladım ki, cəmi bir neçə gün bundan əvvəl sən də, deyəsən, kimsə belini qucaqlayırdı. Düzdür, onun kim olduğunu mən görə bilmədim, çünki hadisələr mənim dəfnimdə baş verirdi... hərçənd, digər tərəfdən, mən qismən də olsa, orada idim... Bağışla, amma mən belə söhbətlər edəndə, gülməyimi saxlaya bilmirəm.
 - Gülməli heç nə görmürəm. Həmin gün Adamla mən evlənməliydik. Əşi, nə isə... Sabah bu mənasız səfər bitəcək, odur ki, hər işdə bir xeyir var. Knapp haqlı idi – mənim onun həyatına soxulmağa heç bir haqqım yoxdur.
 - Amma bəlkə sən ikinci şansa haqqın var?
 - Kimin üçün – onun üçün mü, sən, yaxud mənim üçün mü? Yox, bu, öncədən uğursuzluğa məhkum olunmuş egoist bir qərar idi.
 - Yaxşı, bəs indi nə düşünürsən?
 - Çamadanımı yığıb yatmağı.
 - Mən evə qayıdandan sonra nə etməyi düşündüyünü deyirəm.
 - Nəticələr çıxarmaq, sınıq güvəcləri yapışdırmaq, hər şeyi unudub əvvəlki həyatıma qayıtmaq fikrindəyəm; bu dəfə başqa seçimim yoxdur.
 - Elə deyil, var, seçim həmişə var: sən başqa yolu seçə bilərsən – vəziyyəti sonuna kimi aydınlaşdırmaq üçün yolundan dönməməlisən.

– Mənə məhəbbət dərslərini sən verəcəksən?

Entoni diqqətlə qızına baxıb kreslosunu ona tərəf yaxınlaşdırdı:

– Sən balaca olarkən, demək olar ki, hər gecə nə etdiyini yadıncadır? Yuxu səni haqlayana qədər deyirəm.

– Yorğanın altında fənər işığında kitablar oxuyurdum.

– Bəs nə üçün otağın işığını yandırmırdın?

– Mən gizləncə çoxlu sayda kitabları oxuduğum halda sənəin yatdığımı düşünmənin üçün.

– Bəs sən heç vaxt özünə sual etməmişənm ki, səndə olan o fənər, görəsən, sehrlidirmi?

– Y-yox... Bunu niyə etməliydim ki?

– Sən o fənərin uzun illər ərzində, heç olmasa, bir dəfə söndüyünü gördünmü?

– Yox, – deyə Culiya fikrə dalaraq cavab verdi.

– Halbuki onun batareyalarını dəyişmək sənəin heç ağılının ucundan belə keçməyib... Culiya, mənim əziz qızım Culiya, sən axı məhəbbət və sevgi haqqında nə bilirsən? Sən həmişə yalnız sənəin üçün tərifi aynası rolunu oynayan adamları sevmişən. Mənim gözümlənin içinə bax və öz toyun, gələcək planların haqqında bütün həqiqəti mənə danış; and iç ki, bu gözlənilməz səfərdən savayı, sənəin Adama olan məhəbbətini dünyada heç nə poza və ya azalda bilməzdi. Sən Tomasın hissləri haqqında nə bilirsən, onun indi nə ilə nəfəs aldığı, necə yaşadığını haradan bilirsən? Sənəin öz həyatının necə dəyişəcəyini deyə bilərsənmi? Yox, bilməzsən, amma hansısa bir qadının onun belini qucaqlamasından böyük bir faciə yaratmışan. İstəyirsənsə, gəl sənəinlə açıq danışaq, mən sənə bir sual verim, sən isə ona tam səmimi cavab verməyə çalış.

Sənin sevgi macərələrindən ən uzunmüddətli si nə qədər sürüb? Mən Toması və ya platonik bağlılıqlarını demirəm, real təcrübəni nəzərdə tuturam. İki, üç, dörd il, yoxsa bəlkə, hətta beş il? Hərçənd, xırdalığa baş vurmağa dəyməz, “sevgi, adətən, yeddi il çəkər” deyirlər. Hə, səmimi ol, mənə həqiqəti söylə: de görüm, yeddi il boyunca cani-dildən sevdiyin, yolunda canından keçməyə hazır olduğun, tərəddüdsüz, sonuna qədər məxsus olduğun bir insanın səninlə bərabər keçirdiyi xoşbəxt günləri, bütün duyğuları, həyəcanları, xoş anları bir qələmdə silib atmasına, unutmalarına inanırsanmı? Sənin qayğının, sədaqətinin, məhəbbətinin onun yaddaşından tam silinməsilə və tənhalığı qəbul etməyən ana təbiətin bir gün bu amneziyanı qınaq və məyusluqlarla əvəz etməsilə barışa bilərsənmi? Və bütün bunların qaçılmaz olduğunu bilə-bilə, sevgilin susayarsa və ya pis yuxu görərsə, gecəyarı durub onun dadına yetməyə özündə güc tapa bilərsənmi? Hər səhər ona yemək hazırlamaq, onun həyatına yeni çalarlar qatmaq, onu əyləndirmək, müxtəlif hekayələr və ya mahnılar oxumaq, o darıxanda, yaxud hətta soyuq şaxtada belə hava almaq istəyəndə onunla gəzintilərə çıxmaq, sonra isə, axşama doğru öz yorğunluğuna üstün gələrək, onun yanına gəlib çarpayısının yanında oturub, qorxularını və nigaranlıqlarını qovaraq, sənə yer olmayan gələcək haqqında söhbətlər etmək istəyərdinmi? Əgər sən bütün bu suallara “hə” cavabı versən, onda sənin barəndə yanlış fikirdə olduğum üçün məni bağışla; o halda əsl məhəbbətin, əsl sevginin nə demək olduğundan xəbərdar imişsən.

– Sən bunları anamı düşünərək deyirdin?

– Yox, mənim əzizim, mən səni düşünürdüm. Mənim az öncə təsvir etdiyim məhəbbət atanın və ya ananın övladlarına olan sevgisidir. Neçə-neçə gecə və gündüz biz sizi ən cüzi təhlükələrdən belə qoruyaraq hər addımınıza nəzarət edirik, sizinlə fəxr edirik, böyümənizə yardımçı oluruq, göz yaşlarınızı quruduruq, kədərli anlarınızda sizi əyləndiririk; qışda parklarda, yayda isə

çimərliklərdə neçə-neçə kilometri sizinlə birlikdə qaçıraq, eyni sözləri yorulmadan, usanmadan minlərcə, milyonlarca dəfə təkrarlayırıq, nə qədər zamanımızı sizə həsr edirik! Lakin bütün bunlara baxmayaraq... siz neçə yaşınızdan özünüzü dərk etməyə başlayırsınız?

Sizin istənilən halda ilk uşaqlıq illərinizi unudacağınızı, böyüdükdə bizim haradasa bir səhv buraxdığımızı görə qəzəblənəcəyinizi, sizin sevinclə əldə etdiyiniz azadlığa çataraq bir gün bizi tərk edəcəyinizi bilə-bilə, yalnız sizdən ötrü yaşamağı öyrənmək üçün nə qədər güclü sevmək gərək olduğunu anlayırsanmı?!

Sən məni çox zaman evdə olmadığımıza görə qınayırdın. Bəs sən uşaqların evdən çıxıb gedən günü valideynlərin qəlbindən nələr keçdiyini, nə kimi qanlar axdığını bilirsənmi? Nə vaxtsa bu itkinin tam dərinliyini ölçmüşsənmi? Mən sənə həmin anda nələr keçirdiyimizi söyləyim: axmaq kimi yerə dikilib sizin arxanızca baxa-baxa, sizi evdən qovub-qoparan, bizim isə canımızı, qanımızı sovurub alan azadlığınıza, qayğısız sərbəstliyə bu qədər şiddətli can atmanıza sevinmək gərək olduğuna inandırırısan özünü. Və sizin arxanızca qapı örtülən andan bizim üçün tamamilə başqa bir həyat başlayır: boşalmış otaqları bir şeylə doldurmağa özündə güc tapmaq, sizin addımlarınızın səslərini duymağı tərgitmək, getdikdən sonra qayıtmayacağınızı bilə-bilə, yuxusuzluqdan əziyyət çəkərək yataqda qıvrıldığımız kimi yox, sadəcə rahat yuxuya gedə bilmək üçün gecəyarısından sonra evə qayıdarkən, oğrun-oğrun pilləkənlərlə yuxarı qalxdığınız zaman nərdivanın təsəlli verən cırıltısını eşitməyi unutmağı bacarmaq lazımdır. Lakin ən əsası – mənim əziz Culiya – odur ki, heç bir ata, heç bir ana övladlarına olan dərin məhəbbətdən, güclü bağlılıqdan nə bir şöhrət, nə də bir mənfəət güdür, zira əsl sevgi təmənnasız və şərtsizdir – biz, sadəcə, sevdiyimiz üçün sevirik. Bilirəm, səni Tomasla ayırdığıma görə məni heç vaxt bağışlamayacaqsan və

mən o məktubu sənə vermədiyim üçün indi səndən sonuncu dəfə üzr istəyirəm.

Entoni əlini qaldırıb ofisiantı çağırdı və ondan su gətirməsini istədi. Alnında tər damcıları işıldayırdı, o, cibindən yaylıq çıxardı.

– Mən səndən üzr istəyirəm, – deyə o, əlini aşağı salmadan təkrarlayırdı, – mən səndən üzr istəyirəm... səndən üzr istəyirəm... üzr istəyirəm...

– Sənə nə oldu? – deyə Culiya həyəcanla soruşdu.

– Mən səndən üzr istəyirəm! – deyə Entoni daha üç dəfə dalbadal təkrarladı.

– Ata!

– Mən səndən üzr istəyirəm... mən üzr...

Entoni ayağa qalxıb bir az tər pəndi, sonra yenidən kresloya yığıldı.

Culiya ofisiantı yardıma çağırdı, lakin Entoni əlilə buna ehtiyac olmadığını bildirdi.

– Biz hardayıq? – deyə o, ətrafa boylanaraq soruşdu.

– Berlində, otelin barındayıq!

– Bu, həftənin hansı günüdür və biz nə üçün burdayıq?

– Allah xatirinə, sus! – deyə Culiya təlaşlı halda yalvardı. – Bu gün cümə günüdür. Biz birlikdə səyahətə çıxmışıq. Dörd gün bundan əvvəl biz Toması axtarıb tapmaq üçün Nyu-Yorkdan çıxıb bura gəlmişik, bunları xatırlayırsan? Hər şey də mənim Monrealda sahildə gördüyüm o lənətə gəlmiş rəsmi ucbatından oldu. Sən o rəsmi mənə hədiyyə etdin, sonra isə bura gəlməyi qərara aldın, məgər bunları unutmusan? Sən, sadəcə, yorulmusan, batareyalarına qənaət etməlisən; bilirəm ki, bu, axmaqcasına

səslənir, amma axı sən özün məni belə başa salmısan. Sən mənimlə hər şey barədə danışmaq istəyirdin, lakin elə alındı ki, biz yalnız mənim barəmdə danışdıq. Sən hər şeyi xatırlamalısən, axı bizim iki günümüz qalıb, bir-birimizə deyə bilmədiklərimizi demək üçün yalnız sənə və mənə məxsus, sadəcə iki günümüz. Mən unutduğum hər şeyi yenidən öyrənmək istəyirəm, sənənin mənə danışdığın hekayələri yenidən dinləmək istəyirəm. Məsələn, yanacağı bitdiyinə görə təyyarəsini Amazonka sahillərində endirmək məcburiyyətində qalan, sonra yolunu azan, rastına ona yol göstərən susamuru çıxan təyyarəçinin hekayəsini. Mən hətta onun dərisinin rəngini də xatırlayıram, o, qeyri-adi, lakin sənənin bütün rəng zənginliyi ilə təsvir edə bildiyin açıq-mavi rəngdə idi.

Culiya atasını dirsəyindən tutaraq otağına kimi apardı.

– Halın birtəhərdir, uzan yat, bir az istirahət elə, sabah daha gümrah olacaqsan.

Lakin Entoni yatağa uzanmaqdan imtina etdi və pəncərənin yanındakı kreslodə özünü daha rahat hiss edəcəyini bildirdi.

– Görürsən, – o əyləşərək dedi, – məhəbbət qərribə şeydir: iztirab çəkmək, günlərin bir günü atılmış olmaq qorxusu ilə ondan imtina etməyin daha yaxşı olduğunu açıq-aydın anlayırsan. Lakin biz həyatın bir gün bizi tərk edəcəyini bildiyimizə rəğmən, onu yenə də sonsuz dərəcədə sevirik.

– Bədir, elə danışma...

– Sən isə gələcək planları qurmağı burax, Culiya. “Sınıq güvəcləri yapışdırmağa” dəyməz – sadəcə, yaşamaq lazımdır, bu günlə, bu anla yaşamaq lazımdır, hərçənd, yaşadığımız heç vaxt düşündüyümüz, planlaşdırdığımız kimi olmur. Sənə yalnız bir şeyi deyə bilərəm: həyat dəhşətli bir sürətlə ötüb-keçir. Ona görə də burada, mənimlə bu nömrədə oturmaq lazım deyil – çıx get, xatirələrinin yolu ilə ora tələs! Sən vəziyyəti aydınlaşdırmaq

istəyirdin, onda yubanma, vaxtı uzatma. Sən buradan iyirmi il bundan əvvəl getmisən, nə qədər ki gec deyil, o illərin yerini doldurmağa çalış. Bu gün axşam Tomas sənə də olduğun şəhərdədir, səni görüb-görmədiyini önəmli deyil. Siz eyni havanı udursunuz. Sən onun burada, bir daha heç vaxt ola bilməyəcəyi qədər sənə yaxın olduğunu bilirsən. Ona görə də küçəyə çıx, hər bir işığı yanan pəncərəyə boylan, hansısa bir pərdənin arxasında Tomasın siluetini gördüyünü zənn etdikcə qəlbini dinlə; o siluetin həqiqətən Tomas olduğunu anlasan, onun adını ucadan çağır və o səni eşidəcək, o sənə yanına gələcək, o sənə sevgisini etiraf edəcək – ya da səni rədd edəcək, amma ən azından ondan sonra sən hansı dünyada olduğunu biləcəksən.

Sonra Entoni Culiya onu tək qoymağını xahiş etdi. Qız atasına yaxınlaşdı və Entoni gülümsəməyə çalışaraq kədərlə dedi:

– Səni orda, barda qorxutduğuma görə çox təəssüf edirəm, mən gərək...

– Axı sən onu qəsdən eləmədin, sən həqiqətən özünü pis hiss edirdin.

– Elə bilirsən anan ağlını itirməyə başlayanda mən dərd çəkməmişəm? Sən onun üçün darıxırdın, bəyəm mənim üçün o, zərbə deyildimi? Mən nə az, nə çox – düz dörd il onun yanında yaşadım və bütün o müddəti anan mənim kim olduğumu xatırlamırdı. İndi isə qaç, bu sənənin Berlində son gecədir!

Culiya öz nömrəsinə enib uzandı. Televiziya verilişləri heç bir maraq doğurmurdu, alçaq stolda yığılmış üzüm parıltılı jurnallar isə almanca idi. Nəhayət, Culiya ayağa qalxıb küçəyə çıxmaq qərarına gəldi. Dörd divar arasında oturmaqdansa, Berlindəki son bir neçə saatı şəhərdə gəzib-dolaşmaq, mülayim axşam havası udmaq yaxşıdır. O, çamadanını açıb sviter axtarmağa başladı, birdən əli bir zamanlar onun uşaq otağındakı rəfdə olan tarix dərslisinin

vərəqləri arasında gizlədilmiş mavi rəngli zərfə toxundu. Culiya yazılıb doldurulmuş vərəqə baxaraq onu cibinə qoydu.

Oteldən çıxmazdan öncə o, yuxarı mərtəbəyə qalxıb, atasının istirahət etdiyi lüks nömrənin qapısını döydü.

– Nəyisə unutmusan? – Entoni qapını açaraq soruşdu.

Culiya cavab vermədi.

– Hara getdiyini bilmirəm, yaxşısı budur, mənə heç demə, lakin yadımdan çıxmasın ki, sabah səhər səkkizdə mən səni otelin holunda gözləyəcəyəm. Maşını artıq sifariş etmişəm. Biz hökmən o təyyarəyə yetişməliyik, məni Nyu-Yorka çatdırmağın lazımdır.

– Necə bilirsən, sənə, insanlar nə vaxtsa məhəbbət iztirablarından qurtulacaqmı? – deyərək Culiya qapının ağzında dayanıb soruşdu.

– Sənin bəxtin gətirsə, heç vaxt!

– Demək ki, indi səndən üzr istəmək üçün növbə mənimdir – mən bunu səninlə daha öncə bölüşməliydim. Bu məktub mənə ünvanlanıb və mən onu yalnız özüm üçün qoruyub saxlamaq istəyirdim, amma orada sənə aid də bəzi şeylər var.

– Nə barədə danışırısan?

– Anamın sonuncu məktubu barədə.

Culiya zərfi atasına uzadaraq çıxıb getdi.

Entoni Culiyanı baxışları ilə ötürdü. Sonra qızının verdiyi zərfə baxdı və o saat arvadının xəttini tanıdı; başını aşağı salıb dərin bir ah çəkdi və kresloya oturub məktubu oxumağa başladı.

“Culiya!

Sən bu otağa girdikdə, siluetin açıq qoyduğun qapıdan girən işıq zolağında aydıncə görünür. Sənin addımlarını eşidirəm, onlar getdikcə yaxınlaşır. Üzünün cizgilərini yaxşı bilirəm; bəzən uzun müddət adını xatırlamalı oluram, əvəzində sənin ətrin daim mənim xatirimdədir, o qədər əzizdir ki; ətrin mənə çox xoş olduğu üçün yadımdadır. Məhz sənin bu ətrin məni məngənəyə salıb sıxan həyəcan və təşvişdən xilas edir, gündən-günə, gündən-günə... Yəqin ki, axşam düşdükdə tez-tez yanıma gələn o gənc qız sənsən; sən mənim çarpayımə yaxınlaşanda axşama az qaldığını anlayıram. Sənin sözlərin günortalar gələn kişinin sözlərindən daha yumşaq və incə səslənir. O məni sevdiyini deyir və mən onun mənim xeyrimi istədiyini hiss edirəm, o üzdən də ona inanıram. Onun elə yumşaq hərəkətləri var ki, bəzən o ayağa qalxıb, pəncərədən görünən ağacların üstünə düşən o biri işığa baxır; bəzən isə başını pəncərəyə söykəyib, mənim anlamadığım, dərk etmədiyim kədərdən, dərddən ağlayır. O məni xatırlamadığım adla çağırır, mənim adımla, amma mən onu xatırlamıram, yalnız ona xoş olsun deyə, yenə də o ada səs verirəm. Sənə etiraf etmək istəyirəm: o məni həmin adla çağıranda, mən cavabında gülümsəyirəm və mənə elə gəlir ki, bundan o, bir qədər rahatlanır. Bir də onun məni yedirdiyinə görə minnətdarlıq olaraq ona gülümsəyirəm.

Sən mənim yanımda, çarpayının ucunda əyləşdin, sənin zərif barmaqların mənim alnımı sığallayır. Və mən artıq qorxmuram. Sən həmişə məni çağırırsan və mən sənin baxışında mənim də səni adınla çağırmamı istədiyini oxuyuram. Sənin gözlərində daha kədər yoxdur, ona görə də gəlişin məni çox sevindirir. Sonra sənin barmaqların bir az da aşağı düşür və mən gözlərimi yumuram. Dərindən mənim uşaqlıq ətrim gəlir – ya da bəlkə o sənin uşaqlıq ətrindir? Sən mənim qızımsan, mənim sevdiyim, əzizimsən, hal-hazırda mən bunu bilirəm, anlayıram və bəlkə bundan sonra daha bir neçə saniyə ərzində belə olacaq. Bu qısa anlar ərzində sənə o qədər deyiləsi sözüüm var ki!.. Mənim balaca ürəyim, mən sənin

gölməyini istəyirəm, atanın yanına qaçıb, ona pəncərə önündə gizlənib dərd çəkməməsini deməyini istəyirəm; ona de ki, bəzi anlarda mən onu tanıyram, onun kim olduğunu anlayıram, bizim bir-birimizi necə sevdiyimizi xatırlayıram; bir də de ki, o, hər mənı görməyə gələndə, mən onu təkrar-təkrar yenidən sevirəm.

Gecən xeyrə qalsın, mənım əziz qızım, mən burdayam və gözləyirəm.

Sənin anan”.

22 Cəld olun, cəld olun! (alm.)

Knapp onları holda gözləyirdi. Tomas ona gəldiklərini xəbər vermək üçün elə aeroportdan zəng elədi. Marina ilə görüşüb dostunu qucaqladı və hər ikisini öz kabinetinə apardı.

– Lap yaxşı elədin ki, gəldin, – deyə Knapp Marinaya müraciət etdi, – sən mənə çox köməyin dəyə bilər. Bu gün axşam sizin baş nazir Berlinə səfər edəcək, bu ziyarəti və rəsmi görüşdən sonra onun şərəfinə təşkil olunmuş tənənəli ziyafəti qəzet səhifəsində işıqlandıracaq jurnalist qızımız isə xəstələnib. Qəzetin sabahkı nömrəsində biz bu səfər üçün üçsütunluq yer ayırmışıq; sən cəld əyin-başını dəyiş və ora yetiş. Mətn mənə gecə saat ikiyə qədər çatmalıdır ki, mən onu korrekturaya verməyi çatdırım, sonra da saat üçə qədər nəşriyyata yetişdirim. Əgər sizin bu axşam hansısa planlarınız var idisə, onları pozduğuma görə çox təəssüf edirəm, lakin iş tələsikdir, qəzet isə hər şeydən önəmlidir!

Marina ayağa qalxıb Knappla sağollaşdı, Toması alnından öpdü və qulağına pıçıldadı:

– Arrivederçi, mənəim səfehəim!

Tomas Knappa üzrxahlıq edib otaqdan çıxdı və qaçıb Marinaya koridorda yetişdi:

– Qulaq as, sən onun əmrinə tabe olmağa heç də borclu deyilsən! Biz axı şam yeməyini birlikdə etmək istəyirdik.

– Məgər sən özün onun əmrinə tabe deyilsən? Sənin Moqadişoya gedən təyyarənin saat neçədə uçaçağını xatırla. Tomas, sən ki özün mənə minlərcə dəfə demisən ki, iş hər şeydən önəmlidir, məgər elə deyil? Sabah sən artıq burada olmayacaqsan və kim bilir, nə zaman qayıdacaqsan. Odur ki, özündən muğayat

ol. Tale bizə qarşı iltifatlı olsa, biz yenə də görüşəcəyik, talelərimiz yenə də bir nöqtədə kəsişəcək.

– Heç olmasa, mənim evimin açarlarını al, məqaləni orada yaz.

– Mən mehmanxanada özümü daha rahat hiss edəcəyəm. Sənin yanında fikrimi cəmləşdirə bilməyəcəyimi düşünürəm, sənin “palatsonun” ziyarəti həddindən artıq təhlükəlidir.

– Ziyarət çox zamanını almayacaq, mənim sarayım cəmi bir otaqdan ibarətdir.

– Sən, doğrudan da, mənim sevimli səfehimsən – axı mən səni tovlayıb yoldan çıxarmağı nəzərdə tuturdum, ay dəli! Gələn dəfə, Tomas, – əgər mən fikrimi dəyişsəm, qapının zəngini çalmaqla səni oyatmaq zövqünü özümə rəva görürəm. Hələlik!

Marina ona əl eləyib gözdən itdi.

– Nə var, nə yox? Hər şey yolundadır? – deyə Knapp Tomas kabinetə qayıdıb əsəbi halda qapını çırpanda soruşdu.

– Sən dəhşətsən! Mən Moqadişoya getməzdən öncə bir gecəliyə Marina ilə Berlinə gəlirəm, sənin isə o gecədən bizi məhrum etmək üçün əlində səbəbin hazırdır. Ehtiyatda jurnalist olmamasına inandığımı sanırsan? Sənə nə olub axı, de görüm, Allah xatirinə! Bəlkə sənin Marinadan xoşun gəlir və sən onu mənə qısqanırsan? Bəlkə səni şöhrətpərəstlik o qədər boğur ki, qəzetindən başqa gözün heç nəyi görmür? Ya bəlkə özün bu axşamı mənimlə keçirmək istəyirsən?

– Deyəcəklərin bitdi? – deyə Knapp yazı stolunun arxasına keçərək soruşdu.

– Nadir mərdimazar olduğunu etiraf elə! – deyə Tomas qəzəbli halda davam edirdi.

– Mən bizim bu axşamı səninlə birlikdə keçirəcəyimizə çox tərəddüd edirəm. Bir bu kresloya əyləş, səninlə ciddi söhbətim var. Verəcəyim xəbər nəzərə alınarsa, onu oturmuş halda dinləməyin məsləhətdir.

Axşamın toranlığı Tirqarten parkını bürümüşdü. Qədim fənərlərin boğuş, sarımtraq işıqları onun döşənmiş cığırına süzülürdü. Culiya kanala yaxınlaşdı. Gölün sahilində qayıqçılar kiçik gəmilərini bir-birinə bağlayırdı. Culiya heyvanat bağının olduğu meşə kənarına tərəf döndü. Bir az aralıda çayın üstündən körpü keçirdi. Culiya sanki hər bir ağac, hər bir cığır ona tanış və doğmaymış kimi, azmaqdan qorxmadan meşə ilə getdi. Onun qarşısında Qələbə sütunu ucalırdı. O, dairəvi meydançanı dolandı və ayaqları onu qeyri-ixtiyari olaraq Brandenburq darvazalarına doğru apardı. O, qəfildən dayandı: gəlib çıxdığı yeri tanıdı. Az qala, iyirmi il bundan əvvəl Hasarın bir hissəsi bu xiyabanın döngəsində idi. Tomasla ilk dəfə məhz burada qarşılaşmışdılar. Bu gün isə cökə ağacının altında park ziyarətçiləri üçün adi bir skamya dayanmışdı.

– Səni burada tapa biləcəyimi bilirdim, – deyə onun arxasından bir səs dilləndi. – Yerişin heç dəyişməyib.

Culiya səksəndi, ürəyi sanki döyünmürdü.

– Tomas!

– Belə hallarda nə etmək lazım olduğunu bilmirəm – əl sıxmaq mı, qucaqlaşmaq mı? – deyə Tomas utancaq səslə dedi.

– Elə mən də bilmirəm, – deyə Culiya cavab verdi.

– Knapp sənin Berlində olduğunu xəbər verdi və mən əvvəlcə bütün gənclər yataqxanalarına zəng edib səni axtarmağı düşündüm, lakin indi burada elə yataqxanalar o qədər çoxalıb ki... Onda mən sənə, böyük ehtimalla, bura gələcəyini düşündüm.

– Səsin eynidir, sadəcə, bir az qalınlaşıb, – Culiya titrək səslə dedi.

Tomas ona doğru irəlilədi.

– İstəyirsənsə, bu ağaca dırmaşım və o budaqdan aşağı tullanım – o zaman sənə qucağına təxminən belə hündürlükdən yıxılmışdım.

Tomas yaxınlaşıb Culiyanı qucaqladı.

– Zaman elə tez keçdi ki... amma çox asta gedirdi, – deyə Tomas pıçıldadı və onu daha möhkəm qucaqladı.

– Sən ağlayırsan? – deyə Culiya onun yanağını sığallayaraq soruşdu.

– Yox, gözümə toz düşdü... Bəs sən?

– Mənim gözümə isə onun əkiz bacısı düşüb; axmaqca səslənir, deyilmi? Axı küləkdən heç əsər-əlamət də yoxdur.

– Onda gözlərimi bağla, – deyə Tomas xahiş etdi.

Sonra çoxdankı hərəkətilə barmaqlarının ucunu astaca Culiyanın dodaqlarına çəkdi, sonra da gözlərindən öpdü.

– Bu mənə xeyirli sabahlar diləmək üçün ən gözəl üsul idi.

Culiya yanağını Tomasın boynuna söykədi.

– Ətrin də həmişədir, onu unutmağı bacarmadım.

– Gəl gedək, soyuqdur, sən titrəyirsən.

Tomas Culiyanın əlindən tutub Brandenburq darvazalarına doğru apardı.

– Sən axı bu gün aeroporta gəlmişdin?

– Hə, sən hardan bilirsən?

– Nədən məni səsləmədin?

– Bəlkə də sənin arvadınla tanış olmaq istəmədiyim üçün.

– Onun adı Marinadır.

– Güzəl addır.

– O mənim rəfiqəmdir. Biz onunla epistolik münasibətlərdəyik.

– Epizodik münasibətlər demək istəyirdin?

– Onun kimi bir şey... Bilirsən, mən axı əvvəlki kimi sənin dilini yaxşı bilmirəm.

– Yox-yox, sən bu işin öhdəsindən heç də pis gəlmirsən.

Onlar parkdan çıxıb meydanı keçdilər. Tomas onu kafenin terrasına gətirdi. Onlar stola oturub, uzun müddət lazımı sözlər tapmadan, səssiz-səmirsiz xeyli bir-birinə baxdılar.

– Dəhşətdir, sən heç dəyişməmişən! – deyə nəhayət Tomas dilləndi.

– Yox-yox, bu illər ərzində mən çox dəyişmişəm, inan mənə. Məni səhər yuxudan oyanarkən görsəydin, neçə il keçdiyini o saat anlayardın.

– Bunu bilməyimə ehtiyac yoxdur, mən o illəri günbəgün saymışam.

Ofisiant Tomasın sifariş etdiyi ağ çaxır şüşəsini açdı.

– Tomas, mən sənin bilməni istəyirəm... məktubuna dair...

– Knapp sizin görüşünüz barədə mənə hər şeyi danışdı. Nə deyim, sənin atan kifayət qədər məntiqli davranmışdır!

Tomas qədəhini qaldırıb astaca Culiyanın qədəhinə toqquşdurdu. Onların yanında bir oğlanla qız dayanıb sütunlar sırasına heyranlıqla baxmağa başladılar.

– Sən xoşbəxtsən?

Culiya dinmirdi.

– Həyatında nə kimi xoş yeniliklər var? – deyə Tomas təkidlə suallar verirdi.

– Budur, səninlə bərabər Berlində oturmuşam və iyirmi il öncə olduğu kimi, yenə də heç nə anlamıram.

– Bura nə üçün gəlmisən?

– Axı məndə sənün ünvanın yox idi. Sənün məktubun mənə nə az, nə çox – düz iyirmi ilə çatıb. Poçta etibar etmirəm artıq.

– Sən ailəlisən? Uşaqların var?

– Hələ yox, – deyə Culiya cavab verdi.

– Hələ uşaqların yoxdur, yoxsa ailəli deyilsən?

– Nə uşaqlarım var, nə də ailəliyəm.

– Gələcək planların necədir?

– Çənəndə çapıq var, əvvəllər o yox idi.

– Əvvəllər mən mina partlayışından yox, sadəcə, Hasardan yıxılmışdım.

– Sən daha da sanballı və ağır olmusan, – deyə Culiya gülümsəyərək dedi.

– Xoş sözə görə minnətdaram!

- İnan mənə, bu görkəm sənə daha çox yaraşır.
- Yalan danışmağı bacarmırsan, lakin mən qocalmışam, bu faktdır. Yemək yeyirsən?
- Yox, – deyə Culiya gözlərini gizlədərək cavab verdi.
- Mən də istəmirəm. Bəlkə gedək bir az gəzib-dolaşaq?
- Bilirsənmi, mənə elə gəlir ki, hər sözüm gülməli, səfehçə səslənir.
- Heç də elə deyil, amma sən həyatın haqqında mənə hələ heç nə danışmadın, – deyə Tomas kədərli-kədərli qeyd etdi.
- Mən bizim kafeni tapdım, onu xatırlayırsan?
- Ondan sonra mən bir daha ora getmədim.
- Kafe sahibi də məni tanıdı.
- Görürsən? Dedim axı – dəyişilməmişən!
- Onlar bizim səninlə yaşadığımız köhnə evi söküb, yerində yenisini tikiblər. Bizim küçəmizdən qalan cəmi-cümlətanı üzbəüz olan balaca bağdır.
- Bəlkə də elə yaxşıdır. Səninlə bərabər olduğum bir neçə ay istisna olmaqla, o yerlərə dair mənim o qədər də xoş xatirələrim yoxdur. İndi mən şəhərin qərb hissəsində yaşayıram. Bir çoxları üçün bunun artıq heç bir əhəmiyyəti yoxdur, mən isə hələ də pəncərələrimdən köhnə sərhədi görürəm.
- Knapp mənə sənə barəndə çox şey danışdı, – deyə Culiya davam etdi.
- Nələr danışdı o sənə?

– Sənin İtaliyada restoran işlətdiyini, sənə pizza hazırlamağa kömək edən çoxlu uşaqlarının olduğunu və s. – deyə Culiya cavab verdi.

– Gicbəsərin biri gicbəsər! Bu cəfəngiyat onun hardan ağına gəlib, görəsən?!

– Mənim sənə vurduğum zərbələrdən irəli gələrək.

– Zənnimcə, mənim sənə vurduğum zərbə də az deyildi, axı sən məni ölmüş bilirdin...

Tomas gözlərini qıyıb Culiyaya baxdı:

– Deyəsən, çox təmtəraqlı ifadə etdim, hə?

– Hə, bir az təmtəraqlı idi, amma həqiqətdir.

Tomas Culiyanın əlini sıxdı:

– Hər ikimiz öz yolumuzla addımladıq, tale belə hökm verdi. Təbii ki, sənin atanın da bu işdə az rolu olmadı, amma mənə, tale də bizim bir olmağımızı istəmədi.

– Bəlkə tale bizi mühafizə etmək istəmişdi... Bəlkə biz birbirimizdən cana yığılıb ayrılacaqdıq; bəlkə mən sənə nifrət edəcəkdim, o halda biz bu gün burada bir yerdə olmazdıq?

– Yox, yenə də bir yerdə olacaqdıq – uşaqlarımızın tərbiyəsini müzakirə edəcəkdik. Bir də, bəyəm boşanandan sonra da dostluq münasibətlərini qoruyub saxlayan evli cütlər azdır? Sənin istədiyin adam varmı? Xahiş edirəm, heç olmasa, bu sualına səmimi cavab ver, dərya dibinə getmə!

– Bilirsən, “dərya dibinə getmək” ifadəsi, nədənsə, balıqları xatırladır.

– Balıqları?! Qulaq as, sən ağıma əla bir fikir saldın! Dur gedək!

Yaxınlıqda açıq terraslı “Dəniz sovqatları” restoranı var idi. Tomas növbəsini gözləyən turistlərin qəzəbli nəzərləri altında boşalmış stola hücumla yiyələndi.

– Deməli, sən belə abırsız olmusan?! – deyə Culiya oturaraq zarafat etdi. – Heç yaxşı alınmadı. Bir də gördün, bizi burdan qovdular.

– Mənim peşəm məni abırsız olmağa vadar edir. Bundan da əlavə, restoran sahibi mənim dostumdur, niyə də bundan faydalanmayaq?!

Elə o anda restoran sahibi onlara yaxınlaşdı.

– Gələn dəfə özünü bir az ağır aparmağa çalış, yoxsa müştərilərimlə aramı pozacaqsan, – deyə o, Tomasa pıçıldadı.

Tomas Culiyanı dostuna təqdim etdi.

– İki qətiyyənlə ac olmayan müştərinə nə tövsiyə edə bilərsən? – deyə Tomas soruşdu.

– Bu saat sizə krevet kokteyli gətirərəm, sonrasına isə özünüz qərar verərsiniz, necə deyərlər, iştaha dış altındadır.

Restoran sahibi mətbəxə keçdi. Mətbəxin qapısına çatanda geri çevrilib, Culiyanı çox gözəl hesab etdiyini ifadə edərək, baş barmağını qaldıraraq Tomasa göz vurdu.

– Mən rəssam olmuşam.

– Bilirəm, sən mavi dərilili susamurun çox xoşuma gəlir...

– Sən onu görmüsən?

– Nə yalan söyləyim, sən cizgi filmlərinin heç birini gözdən qaçırmıram, lakin çalışdığım sahənin adamlarına bütün xəbərlər hamıdan əvvəl çatdığı üçün, o cizgi filmlərinin yaradıcısının adı da gəlib mənə çatmışdır. Bir gün günortaçağı Madriddə idim və bir

müddət sərbəst oldum. Təsadüfən gözüm afişaya sataşdı, bilet alıb, kinoya getdim. Etiraf edirəm ki, dialoqların heç də hamısını anlamadım, çünki ispan dilini elə də yaxşı bilmirəm, lakin əsas məqamlardan başım çıxdı. Sənə bir nəzakətsiz sual verə bilərəm?

- Ürəyin istədiyini soruş.
- Sən personajlarının birini – ayını yaradarkən, təsadüfən mənim unudulmaz obrazımdan qidalanmadınmı?
- Stenli dedi ki, mənim kirpi obrazım daha çox sənə oxşayır.
- Stenli kimdir?
- Mənim yaxın dostumdur.
- O mənim kirpiyə oxşadığımı haradan bilir?
- Yəqin ki, intuisiyası güclüdür, ya da öncəgörəndir və yaxud da mən sənə barəndə ona çox bəhs etmişəm.
- Görünür, çox qabiliyyətli insandır. O necə dostdur sənə?
- Dul-dost. Onun yanında mənim üçün çox önəmli olan həyatı anlarımı yaşamışam...
- Ona ürəyim acıyır!
- Amma inan ki, çox gözəl anlar idi!
- Həyat yoldaşını itirdiyi üçün ona ürəyim acıyır. Arvadı çoxdan rəhmətə gedib?
- Arvadı yox, məşuqu...
- Onda ikiqat təəssüf edirəm.
- Niyə şıltaqlıq edirsən?
- Bilirsən, bir az qərribə səslənsə də, onun kişiləri sevdiyini öyrəndim deyə, ona ikiqat simpatiya ilə yanaşıram. Bəs nəvaziş obrazına səni kim ilhamlandırdı?

– Aşağı mərtəbədə yaşayan qonşum, ayaqqabı mağazasının sahibi. Mənim cizgi filmimə baxdığın gün haqqında danış. – O necə idi?

– Seans bitəndən sonra kədərli.

– Sənin üçün elə darıxırdım ki, Tomas!

– Mən də – sənin təsəvvür edə biləcəyindən qat-qat artıq! Lakin gəl başqa şey haqda danışaq. Bu restoranda bir zərrə belə toz yoxdur, odur ki, bəhanə edib qınamağa da heç nə yoxdur.

– Sən “günahlandırılmalı kimsə” olmayacaq demək istəyirdin?

– Fərqi nədir! Mənim İspaniyada yaşadığım günlərdən həyatımda çox olub – həm orada, həm də başqa yerlərdə; indiyə kimi elə günlərim olur. Gördüyün kimi, həqiqətən də, mövzunu dəyişməliyik, əks halda səni öz giley-güzarımla bezdirdiyimə görə özümü günahlandırılmalı olacağam.

– Bəs Romada?

– Sən həyatın barədə mənə hələ də bir şey danışmadın, Culiya.

– İyirmi il... bir anda hər şeyi danışmaq mümkün deyil.

– Səni gözləyən varmı?

– Bu gün axşam? Yox.

– Bəs sabah?

– Hə, Nyu-Yorkda yaxınlarım var.

– Məsələ ciddidir?

– Mənim toyum olmalı idi... keçən şənbə.

– Olmalı idi?

- Mərasimi təxirə salmalı olduq.
 - Sənin təşəbbüsün idi, yoxsa onun?
 - Atama görə.
 - Sənin atanın sanki maniyası var belə məsələlərdə! Yoxsa sənin gələcək həyat yoldaşının da çənəsini dağıdıb?
 - Yox, lakin bu dəfə hər şey daha gözlənilməz oldu.
 - Təəssüf edirəm.
 - Yox-yox, sən buna görə təəssüf etməməlisən, heç mən də buna görə sənə qəzəblənməməliyəm.
 - Sən məni başa düşmədin: atanın nişanlının “üz-gözünü bəzəmədiyinə” görə təəssüf edirəm, buna çox sevinərdim... Bağışla, indi də bunu sənə dediyim üçün çox təəssüf edirəm.
- Culiya özünü saxlaya bilməyib ürəkdən güldü.
- Səni güldürən nədir?
 - Bu sözləri deyərkən öz üzünü görməliydin! – deyə Culiya hələ də gülərək cavab verdi. – Bufətdə çiyələk cemi bankasının yanında cinayət üstündə yaxalanmış, ağzı-burnu mürəbbəli balaca oğlana oxşadın. Nəhayət, başa düşdüm ki, bütün personajlarımın yaranmasına məni ilhamlandıran məhz sən idin. Belə bir zəngin mimika səndən başqa heç kimdə yoxdur. Sənə elə ehtiyacım var idi ki!
 - Bəsdir bunu təkrarladın, Culiya!
 - Niyə?
 - Çünki keçən şənbə günü sən ailə qurmağa hazırlaşırıdın.
- Həmin anda restoran sahibi əlində böyük bir boşqabla onlara yaxınlaşdı.

– Sizi nə ilə sevindirəcəyimi tapdım! – deyə o, sevincək xəbər verdi. – Ətirli otların sousu əlavə olunmuş iki körpə kambala, qarnir kimi isə bir az qızardılmış tərəvəz, – iştahadan məhrum olunmuşlar üçün əla bir şeydir! Nə deyirsiniz, gətirim?

– Bağışla, – deyə Tomas dostuna dedi, – biz gedirik; hesabı gətir.

– Qulaqlarıma inanmıram! Mən burada olmadığım vaxt nə baş verdiyini bilmirəm, amma mənim kambalamdan dadmamış sizi buraxmaq haqqında heç söz də ola bilməz! Mən gedirəm o gözəl cütlüyü bəzəməyə, siz isə ürəyiniz istədiyi qədər bir-birinizi qırıb dalaşa bilərsiniz, qəlbınızda yığılanları püskürə bilərsiniz, lakin sonra, mənim o möhtəşəm yeməyim gələndə, zəhmət çəkib yemək zamanı barışacaqsınız – bu, xahiş deyil, Tomas, əmrdir!

Bu sözləri deyib restoran sahibi xörəyi hazırlamaq üçün iş stoluna yaxınlaşdı, lakin gözlərini Tomasla Culiyadan çəkmirdi.

– Görünür, çıxış yolun yoxdur; bir az mənə tab gətirməli olacaqsan, əks halda, dostun çox qəzəblənər, – deyə Culiya dilləndi.

– Mənə də elə gəlir, – deyə Tomas təbəssümünü gizlədərək cavab verdi. – Bağışla məni, Culiya, mən elə etməməliydim...

HNcd– Dəqiqəbaşı üzr istəməyi burax, sənə yaraşmır. Gəl bir az yemək yeməyə çalışaq, sonra isə sən məni otele qədər ötürərsən, sənənlə gəzişmək istəyirəm. Ən azından bunu deməyə ixtiyarım varmı?

– Var, – deyə Tomas cavab verdi. – Atan bu dəfə toyunuzu necə əngəllədi?

– Onu unut, yaxşısı budur, özün barədə danış.

Tomas bir çox epizodların üstündən keçərək, mümkün qədər qısa şəkildə aradan keçmiş iyirmi ilindən bəhs etdi; eynisini Culiya

da etdi. Şam yeməyinin sonunda restoran sahibi onları özünün xüsusi şokoladlı suflesindən dadmağa məcbur etdi. O, sufle ni xüsusi olaraq onlar üçün hazırlamışdı və sufle nin yanına iki çay qaşığı qoymuşdu, lakin Tomasla Culiya ikisi bir çay qaşığından istifadə etdilər.

Onlar gecəyarısından xeyli ötmüş restorandan çıxıb, yenidən parka getdilər. Gölün üzərinə bədirlənmiş Ayın əksi düşürdü və ay işığının parıltılı cığırında kiçik körpülərə bağlanmış qayıqlar yellənirdi.

Culiya Tomasa bir çin əfsanəsi danışdı. Tomas ona müharibə ilə bağlı olanların üstündən keçərək, səfərləri haqqında bəhs etdi, Culiya isə ona Nyu-York, öz işi, xeyli yaxın dostu barədə danışdı, lakin gələcək planları haqqında bir söz belə demədi.

Park geridə qalmışdı, indi onlar şəhərin içilə addımlayırdılar. Bir meydanın tinində Culiya birdən dayandı.

– Xatırlayırsan? – deyə Tomasdan soruşdu.

– Hə, o coşqun insan izdihamında Knappı məhz burada tapdım. İlahi, necə də fantastik bir gecə idi! Bəs sənin fransız yoldaşların necədirlər?

– Çoxdandır onlarla danışmıram. Eşitdiyimə görə, Matias kino alverilə məşğuldur, Antuan isə arxitektordur. Səhv etmirəmsə, onlardan biri Parisdə, digəri isə Londonda yaşayır.

– Onlar evlidirlər?

– ... hətta ayrılıblar da – son məlumatlara görə.

– Ora bax, – deyə Tomas qaramtıl bir kafe vitrinini göstərərək dedi, – biz Knapp ilə görüşəndə həmişə bura gəlirdik.

– Bilirsən, mən sizin daim mübahisə etdiyiniz o rəqəmi tapdım.

– Hansı rəqəmi?

– Ştazi ilə əməkdaşlıq edərək, ora məlumatlar sızdıran Şərqi Almaniya sakinlərinin sayını deyirəm; mən iki il bundan əvvəl kitabxanada bir jurnalda Hasarın yenilməsi ilə bağlı məqaləni oxuyarkən onu anladım.

– Deməli, iki il əvvəl sən elə məlumatlarla maraqlanırdın?

– O insanlar bütün əhalinin cəmi iki faizini təşkil edirdi, odur ki, öz həmvətənlərlə fəxr edə bilərsən!

– Hə, Culiya, lakin o iki faizə mənim nənəm də daxil idi – mən bunu Ştazi arxivlərində öz dosyemi oxuyarkən öyrəndim. Knappın qaçmağına görə mənə iş açıldığından çoxdan şübhələnirdim. Və təsəvvürünə gətir ki, mənim doğma nənəm onlara mənim barəmdə, nə ilə məşğul olduğum və dostlarım barədə məlumatlar sızdırırdı. Uşaqlıq xatirələrinə dönməyin çox orijinal bir növüdür, deyilmi?

– Artıq heç bir şey mənə qərribə gəlmir – kaş son günlər ərzində mənim nələr yaşadığımı biləydin! Qulaq as, bəlkə o, bütün bunları səni qorumaq üçün, onlar sənə toxunmasınlar deyə edirdi?

– Bunu daha heç vaxt öyrənə bilməyəcəyəm.

– Demək, buna görə soyadını dəyişmişən?

– Hə, mən keçmişimin nəticələrinə baş vurmamaq, yeni həyata başlamaq istəyirdim.

– Və mən də sənənin hafizəndən sildiysin o keçmişinin bir parçası idim?

– Qaldığın otelə çatdıq, Culiya.

Culiya başını qaldırdı; qarşısındakı fasadda “Brandenburger Hof Hotel” lövhəsinin işıqları yanıb-sönürdü. Tomas onu qucaqlayıb qəmli-qəmli gülümsədi.

– Burada bir ağac belə yoxdur, belə bir şəraitdə vidalaşmaq mümkün deyil!

– Səncə, o vaxt bizim aramızda nəşə alına bilərdi?

– Bunu indi heç kim deyə bilməz!

– Bilmirəm necə vidalaşaq, heç səninlə vidalaşmaq istəyib-istəmədiyimi də bilmirəm.

– Səni yenidən görmək çox sevindirici idi; bu gözlənilməz hədiyyəyə görə taleyə minnətdaram! – deyə Tomas pıçıldadı.

Culiya üzünü onun çiyinə söykədi.

– Hə, sevindirici idi.

– Amma sən məni narahat edən yeganə bir sualıma hələ də cavab vermədin: sən xoşbəxtsən?

– İndi artıq yox.

– Bəs səncə, bizim bir olmağımız baş tuta bilərdi? – deyə Tomas soruşdu.

– Bəlkə də.

– Deməli, sən dəyişilmisən.

– Niyə?

– Çünki əvvəlki istehzalara meyilli Culiya mənim bu sualıma mütləq “Yox, bizi uğursuzluq gözləyir, mən heç vaxt sənə qocalmağınla, çəkinin artmağı ilə, yorulmadan dünyanı boş-boş fırlanmağınla barışa bilmərəm” deyə cavab verərdi...

– Düzdür, amma o zamandan bəri mən yalan danışmağı öyrənmişəm.

– Bax, indi səni tanımağa başlayıram, səni məhz belə olduğun üçün sevmişəm...

– Bizim bir olmağımızın baş tutub-tutmayacağına dair suala cavab tapmaq üçün bir etibarlı üsul bilirəm.

– Nədir o üsul?

Culiya Tomasa yaxınlaşıb onu dodağından öpdü.

Bu uzunmüddətli, coşqun, ehtiraslı, atəşli öpüş bir-birini dəlicəsinə sevdiklərindən ətrafı, dünya-aləmi görməyən, eşitməyən iki yeniyetmənin öpüşü idi. Culiya Tomasın əlindən yapışıb, onu otelin holuna apardı. Qapıçı girişin yanındakı stulda mürgüləyirdi. Culiya Toması liftə yaxınlaşdırdı, düyməni basdı və onların öpüşü ta yeddinci mərtəbəyə qədər davam etdi.

Bir vəhdətə qovuşmuş bədənələr isti tər burulğanına düşərək, keçmişin ən ümdə xatirələrini qaytarırdı. Culiya gözlərini yumdu. Tomasın əli nəvazişlə onun göbəyinin üstündən sürüşürdü, Culiya əllərini onun başının arxasında çarpazladı. Kişi dodaqları öpüşlərilə gah onun çiyinə, gah boynuna, gah da sinəsinə toxunur, bütün bədəni boyu daha möhkəm, daha cəsarətlə gəzib-dolaşırdı; onun barmaqları coşqun bir halda Tomasın saçlarına dolaşdı. Ehtiras dalğası əvvəlki dəlicəsinə cismani həzz dəqiqələrini xatırladaraq hər ikisini ağuşuna almışdı. Ayaqlar bir-birinə dolaşır, bədənələr bir-birinə o qədər yaxınlaşmışdı ki, adama elə gəlirdi ki, dünyada heç bir qüvvə onları ayırmağa qadir deyil. Bütün jestlər də əvvəlki kimi idi – bəzən utancaq, lakin əvvəlki kimi də incə və mehriban idilər.

Dəqiqələr saatlara təslim oldu və budur, yeni közərən şəfəq yatağın isti rahatlığında yuxuya getmiş iki yorğun ruhu, iki yorğun bədəni işıqlandırır.

Haradasa uzaqda kilsə zəngi səkkiz dəfə vurdu. Tomas gərnəşib pəncərəyə yaxınlaşdı. Culiya çarpayıda oturub pəncərə yerindəki siluetə baxdı – işıq və kölgə vəhdəti onu aydınlaşdırırdı.

– Sən necə də gözəlsən! – deyə Tomas Culiyaya tərəf dönərək dedi.

O cavab vermədi.

– Hə, indi nə olacaq? – deyə Tomas nəvazişlə soruşdu.

– Mən acmışam!

– Bəs kreslonun üstündəki o çanta... artıq yıgılıb?

– Hə, mən axı gedirəm... bu gün səhər, – deyə Culiya tərəddüdlə cavab verdi.

– Səni unutmaq üçün mənə on il lazım oldu və mən səni unutduğumu düşünürdüm; bütün olduğum müharibələrdə qorxunun nə olduğunu dərk etdiyimi sanırdım, lakin büsbütün yanılmışam; heç bir şey indi hiss etdiklərimlə müqayisəyə gəlməz, sənin yanında, bu otaqda, səni yenidən itirəcəyimi düşündükcə...

– Tomas...

– Sən mənə nə demək istəyirsən, Culiya, – bunun bir səhv olduğunu? Ola bilər. Knapp sənə burada, Berlində olduğunu xəbər verəndə, mən zamanın möcüzəvi şəkildə bizi ayıran bütün maneələri pozub-sildiğini xəyal etdim – səni, Şərqdən gələn bir qızı və məni – Qərbdən olan oğlanı. İndi, artıq hər ikimizin böyüyüb yaşa dolmasının bizə uğur gətirəcəyinə ümid edirdim. Lakin bizim həyatlarımız, əvvəlki kimi, fərqli istiqamətlərdə yürüyür, elədir?

– Mən rəssam oldum, sən isə reportyor – biz hər ikimiz arzularımızı həyata keçirdik...

– Hə, amma bu arzu ən başlıca arzu deyil – ən azından mənim üçün. Atanın səni toyu təxirə salmağa vadar etməsinin səbəbini mənə hələ də demədin. Bəlkə o, yenə də bu otağa gəlib mənim ağız-burnumu əzişdirəcək?

– Mənim on səkkiz yaşım var idi, itaət etməyə məcbur idim, axı hələ həddi-büluğa çatmamışdım. Atama gəldikdə isə, o öldü. Və onun dəfn mərasimi mənim toy günümə təsadüf etdi, ona görə də toy təxirə salındı; artıq hər şeyi bilirsən...

– Çox təəssüf edirəm – həm atana görə, həm də sənə acı yaşatdığımıza görə.

– Təəssüflənməyin heç bir faydası yoxdur, Tomas.

– Yaxşı, bəs nə üçün Berlinə gəldin?

– Sən özün bilirsən axı, Knapp ki sənə hər şeyi danışdı. Sənin məktubunu srağagün almışam və ondan tez gələ bilməzdim...

– Və əmin olmadan ərə gedə bilməyəcəkdin, elə?

– Kobud olmağına ehtiyac yoxdur.

Tomas çarpayıya oturdu.

– Mən tənhalıqda yaşamağı öyrəndim, bunun üçün mənə dəhşətli səbir lazım oldu. Mən sənin nəfəs aldığın havanı axtararaq dünyanın yarısını gəzib-dolaşmışam. Deyirlər, iki sevgilinin fikirləri nə zamansa qarşılaşır və mən gecə yuxulayarkən “görəsən, mənim səni xatırladığım kimi, sən də məni, heç olmasa, bəzən xatırlayırsanmı” deyə tez-tez sual edirdim; bir dəfə Nyu-Yorka gəldim və səni görmək ümidilə küçələri dolaşmağa başladım, amma eyni zamanda, bu görüşdən çox qorxurdum. Dəfələrlə səni gördüyümü düşünərək, uzaqda sənə bənzər qadın silueti görərək, yerimdə donub-qalırdım, ürəyim sanki dayanırdı. Mən həyatımda heç vaxt bu cür möhkəm, bu cür ehtiraslı, bu cür fədakarcasına aşiq olmamağa and içdim. Lakin zaman keçdi, bizim də

zamanımız keçdi, deyilmi? Sən təyyarəyə oturmazdan öncə bu sualı özünə heç verdinmi?

– Sus, Tomas, olanı pozmağa, korlamağa cürət etmə! Məndən nə eşitmək istəyirsən? Mən uzun günlər və gecələr boyunca sənin məni oradan görəcəyinə inanaraq göylərə boylandım... Ona görə də təyyarəyə minərkən mən özümə heç bir sual vermədim.

– Nə təklif edirsən? Dost qalmağı? Tale yolumu Nyu-Yorka salanda sənə zəng etməyimi istəyirsən? Bir-birinə qadağan olunmuş işlərlə bağlı bir cütlük kimi görüşüb, bir kafedə oturub, bir-iki qədər içki içərək keçmişimizi və rəqləməyimizi təklif edirsən? Bizim ümumi uşaqlarımızın deyil, sən öz uşaqlarının şəkillərini göstərməyi təklif edirsən? Onların üzlərində atalarının cizgilərini görməməyə çalışaraq analarına bənzədiklərini deməyimi gözləyirsən? İndi isə, mən düş qəbul edərkən, sən telefonun dəstəyini qaldırıb gələcək həyat yoldaşına zəng edəcəksən, mən isə suyu ən yüksək təzyiqlə açacağam ki, sən ona “Sabahın xeyir, əzizim” dediyini eşitməyim. Yeri gəlmişkən, onun sənə Berlinə gəldiyindən xəbəri var?

– Yetər! – deyə Culiya qışqırdı.

– Sən qayıdanda ona nə deyəcəksən? – deyə Tomas pəncərəyə yaxınlaşaraq davam edirdi.

– Bilmirəm.

– Görürsən, mən haqlı idim – sən heç dəyişməmişən.

– Yox, Tomas, mən dəyişmişəm, lakin tale məni bura gətirən cüzi bir işarə göndərən kimi, mən hisslərimin dəyişmədiyini anladım...

Aşağıda Entoni Uolş səkiylə irəli-geri gəzişərək, dəqiqəbaşı saatına baxırdı. Dəfələrlə başını yuxarı qaldıraraq, qızının qaldığı

otağın pəncərələrinə baxır, hətta yeddinci mərtəbənin hündürlüyündən onun üzündəki səbirsizlik aydınca oxunurdu.

– Atan nə vaxt ölüb, bir xatırlat görüm? – deyə Tomas tül pərdəni aşağı salaraq soruşdu.

– Dedim axı, dəfn mərasimi keçən həftənin şənbə günü oldu.

– Onda daha heç bir söz demə. Sən haqlısan, sevdiyin insana yalan danışmaq gərək olmadığı kimi, bu gecənin xatirələrini pozmağa da gərək yoxdur – bu yalan nə sənə, nə də bizim ikimizə layiq iş deyil.

– Mən sənə yalan demirəm...

– Yaxşı, çantanı götür, odur, kreslodadır, evinə qayıt, – deyə Tomas pıçıldadı.

O, cəld şalvarını, köynəyini, pencəyini geyinib, ayaqqabılarının bağlarını belə bağlamadan yola düzəldi. Culiyaya yaxınlaşıb onu özünə tərəf cəlb elədi.

– Bu gün axşam mən Moqadişoya gedirəm. Bilirəm ki, orada da daim səni düşünəcəyəm. Heç nə barədə narahat olma və peşman da olma; mən bu görüşü o qədər arzulamışam ki, sayını-hesabını da itirmişəm – bu əsl möcüzə idi, sevgilim mənim. Sənə, heç olmasa, bircə dəfə də “sevgilim” demək – vəssalam, bu mənim istədiyim və heç ümid etmədiyim yeganə arzum idi. Sən mənim həyatımın ən gözəl, ən unudulmaz qadını olmusan və bu, həmişə belə olacaq, sənənlə məni ən ümdə, ən dəyərlə xatirələrim bağlayır, bunun özü də az deyil. Və mən səndən yalnız bir şeyi xahiş edirəm: mənə söz ver ki, xoşbəxt olacaqsan.

Tomas Culiyanı öpdü və geriye dönmədən çıxıb getdi.

O, mehmanxanadan çıxıb, hələ də maşının yanında gözləyən Entoniyə tərəf yollandı.

– Qızınız bir azdan gələcək, – deyə Tomas Entoniyə dedi, sağollaşdı və baş götürüb oradan getdi.

21

Berlindən Nyu-Yorka gələndək bütün yolboyu Entoninin bir neçə dəfə təkrarladığı, Culiyanın isə heç anlamadığı “Deyəsən, mən yenə axmaqlıq etdim” kəlməsi istisna olmaqla, Culiya ilə atası bir-birilə bir kəlmə belə kəsmədilər. Onlar günorta gəlib çıxdılar. Manhettenə yağış yağdı.

– Qulaq as, Culiya, sən bir kəlmə dillənəcəksən, ya yox? – deyə nəhayət, Entoni Horatsio-stritdəki mənzilə girərək heyrətlə soruşdu.

– Yox! – deyə Culiya baqajını yerə qoyaraq qısa cavab verdi.

– Sən dünən axşam onunla görüşdün?

– Yox!

– De görək, axı nə baş verib, bəlkə sənə məsləhətimlə də olsa, yardımım toxunar?

– Sənin? Deyəsən, çərxi-fələk tərsinə dövrən edir!

– İnad etmə, sən ki beş yaşında uşaq deyilsən, mənim isə ehtiyatda cəmi bir sutkam qalıb.

– Mən Toması görmədim, indi isə gedirəm duş qəbul etməyə. Söhbət bitdi!

Lakin Entoni onun yolunu kəsdi:

– Bəlkə yaxın iyirmi ili o vannada keçirmək fikrindəsən?

– Burax keçim!

– Cavab verməyincə buraxmayacağam.

– Yaxşı! Səni mənim bundan sonrakı planlarım maraqlandırır? Dinlə: sən bir həftə ərzində məharətlə dağıtdığın həyatımın qırıqlarını yenidən birləşdirməyə çalışacağam. Əlbəttə, tam komplekti yığa bilməyəcəyəm, bəzi hissəciklər daim çatışmayacaq; bircə nə barədə danışdığımı başa düşürmüş kimi təəccüb göstərməyə çalışma – sən ki uçuş zamanı durmadan buna görə özünü suçladın.

– Mən heç də bizim səfərimizi nəzərdə tutmurdum...

– Bəs onda nəyi nəzərdə tuturdun?

Entoni cavab vermədi.

– Mən elə də bilirdim! – deyə Culiya cavab verdi. – Nə isə, qoy hər şey öz axarı ilə davam etsin, mən də gedim ən gözəl və cazibədar corabbağım ilə büstqalterimi geyinim, Tomasa zəng edim, sonra da onun qucağına yollanım. Və əgər səninlə ünsiyyətdə olduğum müddətdə öyrəndiyim kimi, onu yenə də yalanlara qərq etməyi bacarsam, onda bəlkə o mənimlə toyumuz barədə yeni planları müzakirə etməyə razılaşar.

– Sən dedin “Tomasa zəng edim?”

– Nə?

– Dilin yenə də çaşdı: axı sən Adama ərə getməyə hazırlaşırdın.

– Çəkil qapıdan, yoxsa öldürərəm səni!

– Nahaq yerə vaxt itirmiş olarsan, mən onsuz da ölmüşəm. Öz seksual həyatını təsvir etməklə məni pərt etmək fikrindəsənsə, böyük yanlışlığa yol verirsən, əzizim.

– Mən Adamın otağına girən kimi, – deyə Culiya davam edirdi, – onu divara söykəyib əynindəkiləri soyunduracağam...

– Bəsdir! – deyə Entoni acıqlandı və bir neçə andan sonra daha təmkinlə əlavə etdi, – mənim bu təfərrüatlara ehtiyacım yoxdur.

– İndi duş qəbul etməyimə izin verərsən?

Entoni gözlərini süzdürüb Culiyaya yol verdi. Sonra qulağını qapıya söykəyib, Culiyanın harasa zəng etdiyini eşitdi.

“... – Yox-yox, əgər Adam iclasdadırsa, onu narahat etməyə dəyməz”, – deyə Culiya, sadəcə, ona özünün Nyu-Yorka döndüyünün xəbər verilməsini istəyirdi. Bu gün axşam boş vaxtı olsa, saat səkkizdə Culiyanın dalınca iş yerinə gələ bilər, o, Adamı

küçədə gözləyəcək. Gələ bilməsə də, istənilən halda, nömrəsi açıq olacaq.

Entoni barmaqlarının ucunda qonaq otağına keçib divanda oturdu. O, televizoru qoşmaq üçün pultu əlinə aldı, lakin vaxtında pultun televizor pultu olmadığını fərqi nə vardı. Başibəlalı ağ düyməli qutuya baxıb, onu öz yanında qoydu.

On beş dəqiqəyə yaxın vaxt keçdi; qapıda çiyinə pləş salmış Culiya göründü.

– Harasa gedirsən?

– İşə.

– Şənbə günü? Belə havada?

– İstirahət günləri də studiyada adamlar olur, mən isə elektron və digər poçtuma göz gəzdirməliyəm.

Qapıdan çıxmaq istəyəndə Entoni onu səslədi:

– Culiya!

– Yenə nə var?

– Sən mühüm bir axmaqlıq etməzdən öncə sənə bir şeyi deməliyəm: Tomas səni əvvəlki kimi sevir.

– Sən hardan bilirsən?

– Biz bu gün səhər onunla rastlaşdıq, o, oteldən çıxdı və mənimlə çox nəzakətlə salamlayıb görüşdü. Mənə elə gəlir ki, o sənənin otağının pəncərəsindən mənim küçədə olduğumu gördü.

Culiya atasına nifrət dolu bir baxış tuşladı:

– Cəhənnəm ol! Mən evə qayıdanda sənənin izin də burada olmasın!

– Hara gedim? Yuxarı? O iyrənc çardağa?

– Yox, öz evinə! – deyə Culiya qışqırıb qəzəblə qapını çırpdı.

Entoni dəhlizdəki asılıqandan çətiri götürüb küçə görünən eyvana çıxdı. Döymə sürahidən aşağı sallanıb gözü ilə dörd yolayrıcına addımlayan Culiyanı ötürdü. Culiya gözdən itən kimi, Entoni qızının yataq otağına yollandı. Telefon yatağın baş ucundakı stolda idi. Entoni dəstəyi qaldırıb avtomatik yığım düyməsini basdı.

Zəngə cavab verən xanıma özünü miss Culiya Uolşun assistenti kimi təqdim etdi. Bəli, təbii ki, Culiyanın az öncə zəng elədiyindən və Adamın da ona cavab verə bilmədiyindən onun xəbəri var, lakin o, Culiyanın Adamı saat səkkizdən əvvəl gözləyəcəyini deməyi son dərəcə önəmli hesab edir, yəni saat altı radələrində, özü də küçədə yox, çünki yağış yağır, öz evində gözləyəcəkmiş. Başqa sözlə desək, görüş artıq qırx beş dəqiqədən sonra baş tutmalıdır və bütün bunları nəzərə almaqla Adamı elə iclasda ikən xəbərdar etməyə zərurət var. Yox, zəng etmək mənasızdır: Culiyanın mobil telefonunun batareyaları tükənib, özü də mağazaya çıxıb. Entoni sözlərinin dəqiq ünvanı çatdırılacağından əmin olmaq üçün dediklərini iki dəfə həmsöhbəti xanıma təkrar etdirdi, sonra özündənrazı halda, gülümsəyərək dəstəyi yerinə asdı.

Otaqdan çıxıb gözlərini yanındakı ağ pultdan çəkmədən divanda yerini rahatladı.

Culiya kreslosunu çevirib kompüteri işə saldı – ekranda “gələn məktubların” sonsuz siyahısı əmələ gəldi. Ötəri yazı stoluna baxıb, orada da bir yığın məktub olduğunu gördü, telefon aparatında isə zəng qeydlərini bildirən qırmızı işıq yanıb-sönürdü.

Culiya mobil telefonu plaşının cibindən çıxarıb yaxın dostunu köməyə çağırırdı.

– Mağazanda çox adam var? – deyə Culiya soruşdu.

– Zarafat edirsən? Belə havada heç qurbağalar da başını sudan çıxarmır – bərbad bir gündür!

– Bilirəm, özüm də təpədən dırnağa kimi islanmışam.

– Deməli, dönmüsən? – deyə Stenli sevindi.

– Bir saat əvvəl.

– Daha tez də zəng edə bilərdin!

– De görüm, dükanını bağlayıb köhnə rəfiqənlə “Pastisdə” görüşmək istəməzdin?

– Mənim üçün bir fincan çay sifariş et... yox, kapuçino yaxşıdır... bir sözlə, ürəyin nə istəyir al, bir azdan gəlirəm.

On dəqiqə keçməmiş Stenli Culiya ilə köhnə kafenin stolu arxasında görüşdülər.

– Sən nohura düşmüş spanielə oxşayırsan, – deyə Culiya Stenlini qucaqlayaraq dedi.

– Sən isə onun dalınca oraya düşən kokerə bənzəyirsən. Bizim üçün nə sifariş verdin? – deyə Stenli oturaraq soruşdu.

– Kroket!

– Mənim ehtiyatda kimin kiminlə nə iş gördüyünə dair iki-üç təzə xəbərim var, amma öncə sənin xəbərlərindən başlayaq, mən hər şeyi bilmək istəyirəm. Ya da yox, dayan görüm, qoy özüm tapım: səndən iki gün əsər-əlamət olmadığına görə, sən Toması tapmısan və sənin üzündən-gözündən yağan ifadəyə görə, heç nə sən planlaşdırdığın kimi olmadı.

- Əşi, mən heç nə planlaşdırmamışam.
- Yalançı!
- Bir neçə dəqiqəni tam bir səfehə keçirmək istəyirsən, fürsətdən istifadə et, o sənə qarşıdadır!

Daha sonra Culiya Stenliyə öz səfəri barədə, demək olar ki, hər şeyi danışdı – Nəşriyyatın Həmkarlar İttifaqına ilk ziyarəti, Knappın yalanı barədə; Toması soyadını dəyişməyə vadar edən səbəblər haqqında; son anda qapıçının sifariş etdiyi limuzinin onu vernisaja çatdırması haqqında; lakin gözəl ziyafət donunun altında ayağındakı idman ayaqqabıları haqqında söz düşəndə, Stenli qəzəbindən boğulub fincanını geri itələdi və ağ şərab tələb etdi. Yağış ikiqat təzyiqlə yağmağa başladı. Culiya təfərrüatı ilə Berlinin şərq hissəsinə etdiyi səfərdən, köhnə evlərin yoxa çıxıb yalnız balaca bir barın qaldığı “onların” küçəsindən, Tomasın yaxın dostu ilə sonuncu söhbətindən və ondan sonra dəlicəsinə aeroporta qaçmasından, Marinadan və nəhayət, Stenli huşunu itirmək ərafəsində ikən, Tomasla Tirqarten parkındakı görüşlərindən bəhs etdi. Lakin bu da hələ hamısı deyildi: onların ardınca Culiyanın dilinə vurmadığı, lakin dünyanın ən ləziz balığına qonaq edildikləri restoranın terrasında şam yeməyi, göl ətrafında gəzinti, keçən gecə sevişdikləri otel otağı və nəhayət, səhəri gün baş tutmayan səhər yeməyi haqqında hesabat gəldi. Ofisiant üçüncü dəfə onlara bir şey lazım olub-olmadığını soruşmağa yaxınlaşanda, Stenli onu əlindəki çəngəllə hədələdi ki, onları narahat etməsin.

– Gərək mən də sənənlə gedəydim, – deyə Stenli təəssüflə bildirdi. Belə bir ağlasığmaz macəranı təsəvvürümə gətirə bilsəydim, iki dünya bir ola – səni ora tək buraxmazdım.

Culiya sakitcə qaşıqla çayını qarışdırırdı. Stenli diqqətlə rəfiqəsinə baxıb əlini saxladı:

– Culiya, sən axı heç qənd də atmadın çayına... özün də elə bil ruhdan düşmüş kimi sən. Nə olub sənə?

– “Elə bil” və “kimi” sözlərini kənara çək, sadəcə “ruhdan düşmüş” qalsın.

– Ən azından səni əmin edə bilərəm ki, o, bir daha Marinaya dönməyəcək, sən mənim təcrübəmə inan!

– Nə təcrübəbazlıqdır?! – deyə Culiya gülümsəyərək etiraz etdi. – Hər nə isə, onsuz da Tomas indi Moqadişoya gedir.

– Biz isə burada, Nyu-Yorkda, leysan yağışının altında oturmuşuq! – deyə Stenli pəncərənin arxasında coşub-daşan leysana baxaraq dedi.

Bir neçə yoldan keçən adam yağışdan kafenin terrasında gizlənmişdi. Yaşlı bir kişi arvadını yağışın soyuq şırnaqlarından qorumağa çalışaraq, onu bərk-bərk qucaqlamışdı.

– Bax indi mən həyatımda bir səliqə-sahman yaradacağam – deyə Culiya davam edirdi, – və hər şeyi mümkün qədər yoluna qoymağa çalışacağam. Zənnimcə, başqa seçimim yoxdur.

– Hə, sən haqlı imişsən, mən oturub tam bir axmaqla qədəh-qədəhə vururam. Sənin əlinə görünməyən bir uğur düşüb: həyatına bir anlığa coşqun səmum küləyi girib, sən isə onu sahmana salmağa hazırlayırsan?! Sən lap aqlını itirmisən ki, ay mənim zavallı dostum!.. Yaxşı, yaxşı, bircə bunu etmə, bayırda onsuz da kifayət qədər su var, tez gözlərini sil, çünki mənim sənə hələ çoxlu sualım var.

Culiya əlilə göz yaşlarını sildi və dostunun üzünə gülümsədi.

– Adam məsələsini nə etməyi düşünürsən? – deyə Stenli soruşdu. – Sənin qayıtmayacağın təqdirdə onu öz yanıma çəkməyi düşünməyə başlamışdım. Sabah o məni valideynlərinin yaşadığı şəhərkənarı evə qonaq dəvət edib. Yeri gəlmişkən, xəbərdarlıq edirəm, gözlə, dilindən çıxmasın! – mən ona sabaha qastrokopiya müayinəsi təyin olunduğuna dair yalan söylədim.

– Hm... ona həqiqətin yalnız bir qismini deyərəm ki, o qədər inciməsin.

– Sevgidə insanı ən çox acıdan qorxaqlıq üzündən aldadılmasıdır. Sən onunla yenidən bəxtini sınamaq istəyirsənmi, istəmirsənmi?

– Bəlkə də belə deməyim vicdansızcasına səslənəcək, lakin yenidən tək qalmağa artıq taqətim yoxdur.

– Onda o yumşalacaq – tezliklə olmasa da, gec, ya tez yumşalacaq.

– Mən onun ağrı-acısını yüngülləşdirməyə çalışacağam.

– Sənə kifayət qədər məhrəmanə bir sual verə bilərəm?

– Sən bilirsən ki, mən heç vaxt səndən heç nə gizlətmirəm...

– Tomasla keçirdiyin o gecə, necə bir gecə idi?

– İncə, şirin, möcüzəli – səhər isə kədərli.

– Mən seksi nəzərdə tuturdu, əzizim.

– Zərif, şirin, möcüzəli...

– Və bundan sonra sən məni hansı cahanda olduğunu bilmədiyinə inandırmaq istəyirsən?

– Mən bilirəm ki, Nyu-Yorkdayam, Adam da burdadır, amma Tomas indi çox uzaqlardadır.

– Ay gözüüm-canım, o biri adamın hansı şəhərdə və ya dünyanın hansı hissəsində olduğunu bilmək yox, onun sənin qəlbində hansı yeri tutduğunu özündə ayırd eləmək vacibdir. Və səhvlərin də heç bir əhəmiyyəti yoxdur, əzizim Culiya, önəmli olan bizim əldən verdiyimiz zamandır.

Adam leysan yağışı altında taksidən endi. Su artıq səkilərdəki novlara dolurdu. Gölməçələrin üstündən atlanaraq Adam Culiyanın yaşadığı evə tərəf qaçdı və hiddətlə domofon düyməsini basmağa başladı. Entoni Uolş kreslodan durdu.

– Bu saat, bu saat, nə qaçaqaçdır?! – deyə Entoni də, öz növbəsində, açar düyməsini basaraq söyləndi.

Pilləkəndə addımlar eşidildi və Entoni təbəssümlə qonağını qarşıladı.

– Cənab Uolş?! – deyə Adam dəhşətdən gözləri hədəqədən çıxmış vəziyyətdə geriye addım atdı.

– Adam, sizi buraya hansı rüzgar gətirdi?

Adam danışiq qabiliyyətini itirmiş halda yerindəcə donub-qalmışdı.

– Dilinizi udmusunuz, dostum?

– Amma... siz axı ölmüsünüz! – deyə qonaq dili dolaşa-dolaşa dedi.

– Uf, belə kobudluq nəyə gərəkdir? Bilirəm ki, biz bir-birimizi o qədər də sevmirik, lakin məni qəbiristanlığa göndərmək nəyə gərəkdir? Bu, həddini aşan məsələdir!

– Məsələ də burasındadır ki, qəbiristanlığa... mən axı sizin dəfn gününüzdə orada olmuşam! – deyə Adam fəryad etdi.

– Yaxşı, bəsdir, əzizim! Hər bir ədəbsizliyin həddi var! Bütün axşamı pilləkəndə durası deyilik ki, girin içəri, yoxsa lap ağappaq ağarmısınız.

Adam qonaq otağına girdi. Entoni işarə ilə ona islanmış plaşını əynindən çıxarmasını təklif etdi.

– İsrarıma görə üzr istəyirəm, – deyə Adam plaşını asılqana asa-asa dedi, – amma mənim heyrətimi anlayacağınıza ümid edirəm, çünki mənim toyum məhz sizin öldüyünüzdə görə təxirə salınmışdır...

– O, eyni zamanda mənim qızımın da toyu idi, deyilmi?

– Amma o axı bütün bu hekayəni uydura bilməzdi... axı nə üçün?

– Sizi tərk etməsi üçün? Yox, özünüzü elə də önəmli şəxsiyyət sanmayın. Bizim ailədə hamı yüksək dərəcədə ixtiraçılıq qabiliyyətinə malikdir, lakin siz Culiyanı belə bir fəndlərə qadir hesab edirsinizsə, möhkəm yanılırsınız. Burada, böyük ehtimalla, başqa səbəblər gizlənir və əgər siz bir-iki saniyə ağzınızı yummağa razısınızsa, mən o səbəblərdən bir neçəsini sizə izah etməyə cəhd edərdəm.

– Culiya haradadır?

– Təəssüf ki, mənim qızım iyirmi ildən artıqdır ki, məni öz məşğuliyyətləri barədə xəbərdar etməyi tərgidib. Sözü düzü, onun sizin yanınızda olduğunu zənn edirdim. Biz Nyu-Yorka üç saatdan artıqdır qayıtmışıq.

– Necə yəni, siz onunla birlikdə getmişdiniz?

– Əlbəttə ki! Məgər o sizə demədi?

– Düşünürəm ki, bizim onunla bərabər sizin cənazənizi Avropadan gətirən təyyarəni qarşılayıb, sonra da sizi

qəbiristanlığa qədər apardığımızı nəzərə almaqla, bunu söyləmək onun üçün asan olmazdı.

– Necə də gözəl danışırsınız! Maraqlıdır, bu barədə daha nə deyə bilərsiniz? Bəlkə siz şəxsən krepasiya sobasının düyməsini vurmusunuz? Buyurun, danışın, çəkinməyin!

– Yox, amma mən şəxsən sizin qəbrinizə torpaq atmışam!

– Təşəkkür edirəm, bu sizin tərəfdən böyük nəzakət idi!

– Bilirsinizmi, nəsə mən özümü pis hiss edirəm, – deyə Adam etiraf etdi; onun tutqun sifəti, həqiqətən də, yaşiltəhər rəngə çalmağa başlayırdı.

– Əşi, siz bir aşağı oturun görək... niyə axmaq kimi ayaqüstə qalmısınız?!

Entoni Adama divanı göstərdi.

– Ora buyurun! İnsanların harada oturduğunu, yəqin ki, hələ unutmamısınız, yoxsa mənim görkəmə lap ağılnızı əlinizdən alıb?

Adam əmrə tabe oldu. O, şappıltı ilə divan yastıqçalarına yığılıb oturdu, özü də elə oturdu ki, ağ pultun düyməsini basdı.

Entoni dərhal susdu, gözləri qapandı və qorxudan donub qalmış Adamın qarşısında gurultu ilə xalçanın üstünə yığıldı.

– Təbii ki, onun şəklini mənə gətirmək sənə ağına da gəlmədi, hə? – deyə Stenli soruşdu. – Halbuki necə də onu görmək istərdim... Lənət şeytana, ağızıma gələni danışırım, – sadəcə, sənə beləcə oturub susmağından heç xoşum gəlmir!

– Niyə?

– Çünki onda sənin başında nə kimi fikirlərin gəzib-dolaşdığını anlaya bilmirəm.

Onların söhbətini Culiyanın çantasında “I Will Survive”-sini oxuyan Qloriya Geynor kəsdi.

Culiya mobil telefonunu çıxarıb onu Stenliyə göstərdi, zəng edən Adam idi. Stenli çiyinlərini çəkdi, Culiya isə zəngə cavab verən kimi nişanlısının təlaşlı səsini eşitdi:

– Culiya, bizim hər ikimizin bir-birimizə deyiləsi sözüümüz çoxdur, mənim də, sənin də, amma sənin daha çox, lakin bunlar gözləyə bilər. İndi isə məni dinlə: sənin atanın halı pisləşib.

– Başqa bir vəziyyətdə sənin xəbərini məzəli olardı, hal-hazırda isə çox nəzakətsizdir.

– Culiya, mən sənə evindəyəm...

– Sən orada nə işin var? Biz axı bir saatdan sonra görüşməliydik! – deyərək Culiya qəzəbdən coşaraq bağırdı.

– Mənə assistentin zəng elədi və sənə görüşü daha erkən vaxta keçirdiyini bildirdi.

– Mənim assistentim? Nə assistent?

– Əşi, fərqi nədir axı! Sən nə dediyimi eşitdin: sənə atan qonaq otağının ortasında meyit kimi uzanıb, tez özünü yetir, mən isə hələlik “təcili yardım” çağırım!

Culiya elə bağırdı ki, Stenli səksəndi.

– Əsla! Mən bu dəqiqə gəlirəm!

– Sən dəli olmusan, ay qız?! Culiya, mən onu silkələyirəm, o isə heç tərpənmir də; biz təcili olaraq 911-ə zəng etməliyik!

– Heç yerə zəng-filan eləmə, eşidirsən?! Mən beş dəqiqəyə evdə olacağam! – deyərək Culiya yerindən sıçrayaraq əmr verdi.

– Sən haradasan ki bəyəm?

– Üzbəüz “Pastisdəyəm”; yoluca keçib evə qalxacağam, hələlik isə yerindən tərpənmə, heç nəyə də toxunma, atama heç toxunma!

Culiyanın dediklərindən heç nə anlamayan Stenli pıçılı ilə hesab məsələsini özünün həll edəcəyinə söz verdi. Culiya qapıya tərəf atıldı və Stenli ara sakitləşəndən sonra zəngini gözləyəcəyini dedi.

Culiya dəli kimi pilləkənləri qalxdı, evə girdi və düz qonaq otağının ortasında atasının hərəkətsiz bədənini gördü.

– Pult hardadır? – deyə Culiya gurultu ilə qapını çırparaq qışqırdı.

– Nə? – deyə nəhayət başını itirmiş Adam dilləndi.

– Belə düymələri olan bir ağ qutu... daha doğrusu, birdüyməli... pult da, pult... Pultun nə demək olduğunu başa düşürsən? – deyə Culiya tələsik otağa göz gəzdirərək cavab verdi.

– Sənin atan burada huşsuz-hərəkətsiz uzanıb, sən isə televizora baxmaq istəyirsən? Yox, mən “təcili yardım”a zəng edirəm, özü də iki maşın göndərmələrini tələb edəcəyəm.

– Sən burada bir şeyə toxunmusan? Bu necə oldu? – deyə Culiya bir-bir stolun yeşiklərini açaraq tələsik halda soruşdu.

– Mən heç nə eləməmişəm, biz, sadəcə, sənin atanla söhbət edirdik... keçən həftə dəfn etdiyimiz atanla... – Qəribə bir situasiyadır, deyilmi?

– Bu haqda sonra danışarıq, Adam, hazırcavablığını sonra da nümayiş etdirə bilərsən, indi isə təcili olaraq onu xilas etmək lazımdır!

– Nə hazırcavablıq məsələsidir? Bəlkə lütf edib nə baş verdiyini mənə izah edəsən? Ya da bütün bunların bir yuxu olduğunu de, bu dəqiqə oyanıb yuxuma güləcəyimi söylə...

– İlk əvvəllər mən də bu sözləri özümə deyirdim!.. Lənət şeytana, hara yoxa çıxıb axı o?

– Sən nə axtarırsan?

– Atamın pultunu.

– Bəsdir, mən gedirəm “təcili yardım”a zəng etməyə! – deyə Adam mətbəxdəki telefon aparatına tərəf yollanaraq dedi.

Culiya yolunu kəsərək əllərini açdı:

– Sən heç yerə getmirsən, əvvəlcə nə baş verdiyini mənə təfərrüatı ilə danış!

– Dedim axı! – deyə Adam partladı. – Sənin atan qapını mənə açdı (mənim o andakı heyvətimi, yəqin ki, təsəvvür edirsən) və nə baş verdiyini izah etməyi, söz verərək məni otağa dəvət etdi. Sonra mənə oturmağımı əmr etdi və mən elə bax, bu divana oturanda onun sözü ağzında qaldı və guppultu ilə yerə yığıldı.

– Divan! Çəkil yoldan! – deyə Culiya Adamı elə itələdi ki, o yığıldı.

Culiya titrəyən əllərilə divan yastıqlarını itələyib, axtardığını taparaq köksünü ötürdü.

– Mən elə də düşünürdüm: sən, sadəcə olaraq, dəli olmusan,
– Adam ayağa qalxaraq dedi.

– İlahi, elə et ki, o işləsin! – deyə Culiya ağ düyməli qutunu əlinə götürüb yalvardı.

– Culiya! – deyə Adam fəryad etdi. – Bu nə oyundur axı, lənət şeytana?!

– Kəs səsini! – deyə Culiya göz yaşlarını boğaraq cavab verdi.
– İndi boş söhbətlərin yeri deyil, iki dəqiqədən sonra özün hər şeyi anlayacaqsan. Ah, aman Allahım, kaş mənə eşidəydin, kaş pult çalışaydı...

Qız pəncərəyə çevrilib gözlərini yumdu və pultun düyməsini basdı.

– Görürsünüz, əziz Adam, həyatda baş verən hər şey heç də göründüyü kimi deyil... – deyə Entoni gözlərini açıb dilləndi, lakin qəfildən dili dolaşdı: qonaq otağının ortasında Culiyanı gördü.

Entoni öskürüb ayağa qalxdı; Adam isə bu arada əldən düşmüşlər kimi xoşbəxtlikdən yanında dayanıb qucağını ona açan kresloya yıxıldı.

– Lənət şeytana! – deyə Entoni davam edirdi. – Saat neçədir? Bəyəm saat səkkizdir? Vaxt nə tez uçar! – deyə o, qollarının tozunu çırparaq ayağa qalxdı.

Culiya qəzəbli baxışlarla ona baxdı.

– Yaxşısı budur, mən sizi təkbətək qoyum, – Entoni utancaqlıqla dedi. – Şübhəsiz ki, sizin çox şeyi müzakirə etməyiniz gərəkdir. Mənim əzizim Adam, Culiyanın sizə danışdığı hər sözü diqqətlə dinləyin və onun sözünü kəsməyin. Əvvəlcə eşitdiklərinizə inanmaqda çətinlik çəkəcəksiniz, lakin yaxşı-yaxşı düşünüb dərk etsəniz, sizi inandırım ki, çox şeyi anlayacaqsınız. Bircə dəqiqə, paltomu tapıb yoxa çıxacağam...

Entoni asılıqandan Adamın qabardin plaşını çıxardı, barmaqlarının ucunda eyvana tərəf keçdi və orada qoyduğu çətiri götürüb evdən çıxdı.

Əvvəlcə Culiya işarə ilə Adama hələ də otağın ortasında dayanan taxta qutunu göstərdi, sonra da anlaşılmayanı anlatmağa

çalışdı. İndi onlar yerlərini dəyişmişdi – Adam əsəbi halda otaqda var-gəl edir, Culiya isə taqətsiz halda divanda oturmuşdu.

– Sən mənim yerimdə olsan, nə edərdin, hə?

– Başım çıxmır, bir yerimin harada olduğunu bilsəydim! Sən düz bir həftə boyunca məni aldatmışsan, indi bu nağıla inanmamı necə tələb edə bilərsən?!

– Adam, sənın atan dəfn mərasiminin səhəri günü sənın qapının zəngini çalsaydı, tale sənə əvvəllər sizin bir-birinizə demədiyiniz sözləri demək, uşaqlığının sirlərini izah etmək üçün ölümündən sonra daha altı gün onunla birlikdə olmaq şansını versəydi, sən, tam cəfəngiyat kimi görünsə də, onunla birlikdə bu səyahətə yollanmazdınmı?

– Mənə elə gəlirdi ki, sən atana nifrət edirsən.

– Mən elə düşünürdüm, indi isə, gördüyün kimi, onunla daha bir neçə dəqiqə bərabər olmağı arzulayıram. Bütün bu zaman ərzində mən onunla yalnız özüm haqqımda danışdım, halbuki onun özünə, həyatına, hisslərinə dair bilgiləri öyrənmək mənə nəsib olmadı! Mən, həyatımda ilk dəfə olaraq, ona uşaqlıq eqoizmindən uzaq ahıl gözlərilə baxa bildim. Atamın mənim özüm kimi qüsursuz olmadığını anlasam da, bu mənim onu sevmədiyim anlamına gəlmir. Və mən düşündüm ki, uşaqlarım da bu qədər səbirli olsa, mən də bir gün ana olmağa cəsarət edəyəm.

– Necə də gözəl sadələvhlükdür! Atan sən doğulan andan bəri sənın həyatını idarə edib – onu xatırladığın nadir hallarda sən mənə məhz bu cür deyirdin. Tutaq ki, bu ağılsız hekayə həqiqətdir; deməli, onun ölümündən sonra da sənın həyatını idarə etməsi baş tutmuşdur. Sən onunla heç nə bölüşmədin, Culiya, axı o bir maşındır! Onun sənə dediyi hər bir söz əvvəlcədən proqramlaşdırılmışdır. Və sən də bu tələyə düşdün! Sizin aranızda heç bir dialoq mümkün deyildi, bu, bir monoloq idi! Sən ki özün

personajlar uydurursan. Məgər sən öz balaca tamaşaçılarına onlarla ünsiyyət qurmağa imkan verirsən? Əlbəttə ki, yox – sən, sadəcə, uşaqların ürəyincə ola biləcək, onları güldürə biləcək şeyləri söylədirsən o personajlarına. Sənin atan öz aləmində həmin fəndi işlətdi. Və yenə də səninlə sözbəxan bir marionet oyunu oynadı. Sizin birhəftəlik gözəl birgə səyahətiniz uzunmüddətli ayrılıqdan sonrakı görüşə zavallı bir parodiyadır, onun ortaya çıxması – xəyaldır. Və sən də onun səni məhrum etdiyi məhəbbət üçün daim darıxdığın üçün asanlıqla onun tələsinə uğradın! Hərçənd, bu onun ilk uğurlu cəhdi deyildi – onun bizim toyumuzu necə məharətlə pozduğunu xatırlasaq, bunu aydınca görürük.

– Adam, elə danışırısan ki, bişmiş balığın gülməyi gəlir. Məhz bizim toyumuzu əngəlləmək üçün ölmədi ki mənim atam!

– De görüm, Culiya, siz bu həftəni onunla harada keçirdiniz?

– Fərqi nədir?

– Həqiqəti söyləmək istəmirsən? Söyləmə. Stenli bunu sənin əvəzinə etdi. Amma onu suçlama, o, sadəcə, çox içib keflənmişdi. Sən axı özün mənə yaxşı çaxırın onu yoldan çıxarmağa qadir olduğunu demişdin. Mən də ən yaxşı çaxır növlərindən birini seçməyə nail oldum. Sənin məndən nə üçün qaçdığını və mənim səni sevməyə davam edib-etməməli olduğumu anlamaq üçün onu Fransadan da gətizdirməli olsaydım, bir dəqiqə belə tərəddüd etməzdim. Culiya, səninlə evlənmək üçün yüz il də gözləyə bilərdim. Lakin indi qəlbimdə yanıb külə dönmüş bir səhra var.

– Adam, mən hər şeyi izah edə bilərəm.

– Deməli, indi artıq bunu etməyə hazırsan? Bəs mənim iş yerimə gəlib səfərə gedəcəyini xəbər verəndə? Bəs səhəri gün, bizim Monreal aeroportunda bircə saat yollarımız ayrı düşəndə? Bəs o biri günlərdə – mənim dəqiqəbaşı sənə zəng etdiyim, mesajlar göndərdiyim, sən də cavab vermədiyən günlərdə? Sən keçmişdə

sevdiyini adamı axtarıb tapmaq üçün Berlinə yollanmağı qərara aldın və mənə bu barədə bir kəlmə də söyləmədin. Onda mən sən üçün nə idim – həyatının iki mərhələsi arasındakı körpücük? Heç zaman unutmadığın və hələ də sevdiyini adamın qayıtmasına ümid edərək yapışıb tutduğun dayaq?

– Elə demə, bəsdir! – deyə Culiya yalvardı.

– Bəs o, indi qapını döyüb gəlsəydi, nə edərdin?

Culiya susurdu.

– Görürsən, sən heç özün də bilmirsən, amma məndən bilməyimi istəyirsən!

Adam çıxışa tərəf yollandı.

– Atana de ki – ya da o robota – mən plaşımı ona bağışladım.

Və Adam çıxıb getdi. Culiya aşağıda qapı çırpılanadək pilləkənlərdə onun addımlarını sayırdı.

Qonaq otağına girməzdən öncə Entoni ədəblə qapını döydü. Culiya pəncərə çərçivəsinə söykənib dalgın halda küçəyə baxırdı.

– Niyə belə etdin? – deyə qız pıçıldadı.

– Mən heç nə eləmədim, bu, sadəcə, uğursuz bir təsadüf idi, – deyə Entoni cavab verdi.

– Əlbəttə ki, uğursuz bir təsadüf üzündən Adam buraya vaxtından bir saat əvvəl gəlir; uğursuz bir təsadüf üzündən sən qapını ona açırsan; uğursuz bir təsadüf üzündən o, sən pultunun üstünə oturur və elə həmin uğursuz təsadüf üzündən sən qəfildən qonaq otağının ortasında yığılıb qalırsan.

– Razıyam, bütün bunlar kifayət qədər ardıcıl təsadüflər zənciri kimi görünür... Bəlkə bunun mənasını anlamağa çalışmağımıza dəyər?

– İstehzanı burax, mənim güləsi halım yoxdur; səndən sonuncu dəfə soruşuram: niyə belə etdin?

– Sənə həqiqəti söyləməyə və özünün də həqiqətlə üzləşməyinə yardım etmək üçün! Hünərin varsa, yüngüllük hiss etmədiyini de! Yəqin ki, artıq heç vaxt olmadığı kimi tənha olduğunu sanırsan, əvəzində isə bundan sonra rahat ruh və vicdanla ömür sürə biləcəksən.

– Mən təkcə sənin bugünkü hoqqandan danışmıram...

Entoni dərindən ah çəkdi:

– Sənin anan xəstəliyi üzündən son ana kimi mənim kim olduğumu xatırlaya bilmədi, lakin mən əminəm ki, onun qəlbinin dərinliyində bizim bir-birimizi necə sevdiyimiz haqqında xatirə yaşayırdı. Şəxsən mən bunu heç vaxt unutmayacağam. Biz nə nümunəvi cütlük, nə də nümunəvi valideyn olmuşuq, bunu inkar etmirəm. Bizim də aramızda anlaşılmazlıq, şəkk-şübhə və inciklik olub, lakin biz heç vaxt – eşidirsən məni? – heç vaxt sənə olan sevgidə də bərabər olmaq qərarımıza kölgə salmamışıq. Sənin gələcək anana layiq olmaq, onu sevmək, onun uşağına ata olmaq – həyatımın ən əsas məqsədi bu idi; ən mühüm və ən gözəl məqsədi, dəqiq və düzgün sözlər tapıb onları sənə demək üçün hətta uzun illər keçməsinə rəğmən.

– Deməli, bu gözəl və ülvi sevgi naminə sən mənim həyatımı alt-üst etməyi qərara aldın?

– Səfərimiz zamanı sənə bəhs etdiyim o kağız parçasını xatırlayırsan? Elə dəyərli məktubları insan həmişə xəzinə kimi öz yanında, cibində, bumajnikində, lap elə yaddaşında saxlayır; mənim üstündə titrəyərək saxladığım həmin o xəzinə Yelisey

Çəmənliklərindəki restoranda hesabı ödəməyə cibimdə bir qəpik olmayan unudulmaz bir axşamda ananın mənə yazdığı bir neçə söz idi. Ümid edirəm ki, indi sən həyatımı nə üçün məhz Parisdə başa vurmağı arzu etdiyimi anlayarsan. Bəs sənın xəzinən nə idi – daim çantanda daşdığı köhnə doymarka, yoxsa yazı stolunda olan Tomasın məktubları?

– Deməli, sən onları oxumusan?

– Nə danışırısan, belə bir nəzakətsizliyə necə yol verə bilərdim?! Onun axırını məktubunu stolunun yeşiyinə qoyanda gördüm onları. Toy dəvətnaməni alanda sənın otağına girdim, orada hər şey səni, uşaqlığını, heç vaxt unutmadığım və unutmayacağım bir çox şeyləri xatırladırdı. Orada dayanıb düşündüm: görəsən, Tomasın bu məktubunun olduğunu bilsən, nə edərsən və bu məktubu məhv etməkmə, sənə dərhal verməkmə, yoxsa gözləyib toy günündə üzə çıxarmaqmı daha düzgün olardı? Bir qərara gəlmək üçün zamanım o qədər də çox deyildi. Lakin gördüyün kimi, sən haqlı çıxdın: həyat taleyə, qismətə azacıq da olsa, inanan adamlara qəribə işarələr göndərir. Monrealda mənə rahatlıq verməyən suala, demək olar ki, cavab tapdım – düzdür, qismən tapdım; qalan hər şey isə səndən asılı idi. Təbii ki, mən Tomasın məktubunu sənə poçtla göndərib, vicdanımı rahatlada bilərdim, lakin sən aramızdakı körpüləri elə qətiyyətlə söküb atmışdın ki, o toy dəvətnaməsinə qədər mən heç sənın ünvanını da bilmirdim, üstəlik, mənim imzam olan zərfi açacağından da əmin deyildim. Bir də ki, tezliklə öləcəyimi bilmirdim axı!

– Görürəm, yaman hazır cavabsan, hər şey üçün cavabın hazırdır, deyilmi?

– Yox, Culiya, sən taleyini özün seçdin və bu seçimi düşündüyündən də çox əvvəl etdin. Yadına sal, sən ki məni söndürə bilərdin – sadəcə, düyməyə basmaq tələb olunurdu. Berlinə getməkdən də imtina edə bilərdin. Sən Toması aeroportda

qarşılamayı qərara alanda da mən sənənin yanında deyildim, həmçinin, ilk görüş yerinizə qayıtdığımda da və xüsusilə sən onu otelə gətirəndə də mən yox idim. Culiya, insan öz uşaqlığını istədiyi qədər lənətləyə bilər, bütün uğursuzluq, zəiflik və qüsurlarında valideynlərini qınaya bilər, onları sərt həyat sınaqlarında təqsirli tuta bilər, lakin son nəticədə hər bir insan taleyinə özü cavabdehlik daşıyır və özü olmaq istədiyi adam olur. Bundan əlavə, öz fəlakətlərini adekvat dəyərləndirməyi öyrənməyin də pis olmazdı.

– Məsələn?

– Məsələn, doğmaca nəvəsi haqqında məlumatlar sızdıran Tomasın nənəsi!

– Sən hardan bilirsən?

– Mən sənə demişdim: valideynlər uşaqlarının həyatını onların əvəzinə yaşaya bilməz, lakin bu onların uşaqlarına görə narahat olmadıqları və hər dəfə uğursuzluq üz verəndə iztirab çəkmədikləri demək deyil. Bəzən bu hallar bizi hərəkətə keçməyə vadar edir, biz sizin qurtuluşa doğru gedən yolunuzu işıqlandıрмаğa çalışırıq və burada narahatlıq üzündənmi, sevginin çoxluğu üzündənmi – hər necə olur-olsun, əl-qolunu qatlayıb oturmaqdansa, yanılmaq daha yaxşıdır.

– Sən mənim yolumu işıqlandıрмаğı düşünürdünsə, nəzərinə çatdırım ki, bunu bacarmadın – mən qaranlıq bir zülmət içində ruh kimi dolaşıram.

– Zülmət içində ola bilərsən, lakin ən azından artıq kor-koranə dolaşmırsan!

– Sən demə, Adam haqlıymış: söhbətlər içində keçən bu həftəni dialoqdan başqa hər nə istəsən adlandırmaq olar...

– Hə, Culiya, bəlkə də o haqlıdır və mən tam mənada sənin atan deyiləm, sadəcə, ondan qalan biriyəm. Lakin məgər bu maşın sənin hər probleminin həllini tapmağa qadir olmadımı? Məgər bu bir neçə gün ərzində mən sən suallarından, heç olmasa, bir neçəsinə cavab verə bilmədimmi? Görəsən, niyə? Cavab sadədir: çünki mən səni düşündüyümdən də yaxşı tanıyıram və bəlkə də... mən ümid edirəm ki, bir gün gələcək, sən mənim səni düşündüyümdən də çox istədiyimi anlayacaqsan. Artıq sən bunu bilirsən və bundan sonra mən həmişəlik ölə bilərəm.

Culiya diqqətlə atasına baxdı və pəncərədən çəkilib onun yanında əyləşdi. Onlar xeyli müddət tərpənmədən, bir kəlmə danışmadan yan-yana oturdular.

– Sən, həqiqətən də mənim haqqımda indicə danışdığın kimi düşünürsən? – deyə nəhayət, Entoni soruşdu.

– Kimə danışdığım kimi? Adama? Deməli, sən hər şeyə əlavə olaraq hələ qapının ağzında dayanıb söhbətimizə də qulaq asdın?

– Qapının ağzından yox, daha dəqiq desək, döşəmədən. Sənin çardağına qalxmalı oldum. Qısaqapanma təhlükəsini nəzərə alaraq o yağışın altında küçədə dayanıb gözləyəsi deyildim ki... – deyə Entoni gülümsəyərək cavab verdi.

– Niyə axı mən səni daha öncə tanıya bilmədim? – deyə Culiya kədərlə pıçıldadı.

– Uşaqlar və valideynlərə üz-üzə gəlmələri üçün bəzən illər tələb olunur.

– Səninlə daha bir neçə günü birlikdə olmağı, bilsən, necə istəyərdim!

- Zənnimcə, bizim elə günlərimiz var idi, mənim əzizim.
- Yaxşı, bəs sabah bu... necə baş verəcək?
- Narahat olma, sənin bəxtin gətirib: ata itkisi həmişə ağır olur, lakin sənin üçün bu itki, ən azından, artıq keçmişin məsələsidir.
- Bəsdir, mənim heç zarafatlıq əhvalım yoxdur.
- Sabah yalnız sabah olacaq, onda baxarıq.

Hava qaralırdı; Entoninin əli Culiyanın əlinə tərəf sürüşüb, onu öz isti ovcuna aldı. Onların barmaqları bir-birinə sarılıb artıq heç aralanmadı. Bir az keçdikdən sonra isə, Culiya yuxuya gedəndə başı atasının çiyinə düşdü.

Səhərə hələ çox var idi. Entoni Uolş qızını oyatmamağa çalışaraq son dərəcə ehtiyatla ayağa durdu. O, qayğı ilə Culiyanı divana uzadıb, üstünü isti şalla örtüdü. Culiya yuxuda nəşə dedi və üzünü divara çevirdi.

Qızının dərin yuxuya getdiyinə əmin olduqdan sonra Entoni mətbəxə keçib, əlinə bir vərəq kağızla qələm aldı və yazmağa başladı.

Məktubu bitirdikdən sonra onu göz önündə bir yerə qoydu. Sonra çamadanını açdı, içindən qırmızı lentlə bağlanmış yüzlərlə başqa məktublar çıxarıb, onları qızının yataq otağına apardı. Məktublara üstündə olan Tomasın saralmış fotosəklini cizmamağa çalışaraq məktubları komoddə gizlətdi və gülümsəyərək yeşiyi bağladı.

Sonra qonaq otağına qayıtdı, divana yaxınlaşdı, pultunu əlinə alaraq, onu pencəyinin yuxarı cibinə qoydu və əyilib Culiyanın alnından öpdü.

– Yat, mənim balam, mən səni çox sevirəm.

22

Culiya gözlərini açıb şirin-şirin gərnəşdi. Otaq boş, taxta qutunun ağzı bağlı idi.

– Ata!

Səs-səda yox idi; otaq sükut içində idi. Mətbəx stolunun üstündə səhər yeməyi hazırlanmışdı. Peçenye qutusu ilə süd paketinin arasında bir məktub görünürdü. Culiya oturdu; o, zərfin üstündəki xətti tanıdı.

“Mənim qızıma.

Culiya, sən bu məktubu oxuyanda, mən artıq tükənmiş olacağam; ümid edirəm ki, səni üzücü və gərəksiz vidalaşmadan azad etdiyimə görə məni bağışlayarsan. Sən artıq bir dəfə atanı dəfn etmişən, bu kifayətdir. Mənim bu sonuncu məktubumu oxuyub qurtardıqdan sonra bir neçə saatlığa evdən çıx. Məni aparmağa gələcəklər və mən sənin həmin anda evdə olmamağını istəyirəm. Mənim olduğum qutunun ağzını açma – sənin sayəndə mən orada rahatca uyuyuram. Mənim əzizim Culiya, mənə o altı

günü bəxş etdiyini üçün çox sağ ol – mən buna çox ümid bağlamışam, son dərəcə gözəl qadına çevrilmiş qızımın tanışlığı ilə arzulamışam ki! Son günlər ərzində mən valideyn həyatının gizli mənasını dərk edə bildim: zamana qalib gəlməyi bacarmaq, uşaqdan böyümüş adama çevrilən övladla görüş anını səbirlə gözləmək və öz yerini ona verməyi bacarmaq lazımdır. Sənin uşaqlığının ruhunu pozan bütün diqqətsizlik və səhvlərimə görə də məni bağışla – bu mənim günahım idi. Mən çalışırdım ki, hər şey yaxşı olsun. Mən nadir hallarda evdə tapılırdım – ən azından sənin məni görmək istədiyindən çox az vaxtlarda; mən sənin dostun, yoldaşın, sirdaşın olmağı xəyal edirdim, lakin sadəcə, atan idim, amma heç olmasa, atan olaraq qalacağam. Və ölümümdən sonra harada da olsam, sənə olan sonsuz məhəbbətimi özümlə aparacağam. Suda əks olunan ayın möcüzəli gücü haqqındakı çin əfsanəsi yadımdadır mı? Mən ona inanmamışdım, amma çox nahaq, çünki burada da hər şey səbirdən asılı idi; sonunda mənim arzum yerinə yetdi, çünki həyatımı yenidən nurlandıran və mənim də səbirsizliklə gözlədiyim o qadın məhz sən olmalı idin.

Sən hələ körpə ikən mənim qucağıma atıldığını yadıma salıram; sözlərimi səfehlik kimi qəbul etmə, amma o anların mənim bəxtimə düşən ən gözəl anlar olduğunu etiraf etmək istəyirəm. Sənin cingiltili gülüşün, axşamlar mən evə qayıdarkən şirin nəvazişlərin kimi heç nə məni xoşbəxt etməyib. Bilirəm ki, bir müddət keçdikdən, kədərdən qurtulduqdan sonra sən o dəqiqələri xatırlayacaqsan. Çarpayının ucuna oturduğumda, mənə danışdığın yuxuları da unutmayacağını bilirəm. Evdən çox uzaqlarda olduğum anlarda belə mən sənə sənin düşündüyündən də yaxın idim; hətta bacarıqsız bir ata olsam da, yenə də səni sevirdim. Və mənim səndən yalnız bircə xahişim var – söz ver ki, xoşbəxt olacaqsan.

Sənin atan”

Culiya məktubu qatladı. Qonaq otağının mərkəzində dayanan qutuya yaxınlaşıb onun divarını sığalladı və pıçıldadı: “Ata, mən səni çox istəyirəm!” Qəlbinə daş bağlayıb atasının sonuncu xahişini yerinə yetirdi – evinin açarını qonşusuna verməyi unutmadan evdən çıxdı. Cənab Zimuru xəbərdar etdi ki, bir azdan qutunun dalınca furqon gələcək, ondan yükdaşıyanlara qapını açmasını xahiş etdi. Onun etiraz etməsinə aman vermədən tələsik addımlarla qədim əşyalar satılan mağazaya tərəf getdi.

Təxminən on beş dəqiqə keçmişdi. Culiyanın mənzilində əvvəlki kimi sükut idi. Qəfildən bir çıqqıltı səsi gəldi və böyük qutunun qapısı açıldı. Entoni qutunun içindən çıxdı; pencəyinin çiyinlərini çırpdı və güzgüyə yaxınlaşaraq qalstukunun düyününü bərkitdi. Sonra çərçivədəki, divara çevrilmiş özünün şəklini görünən bir yerə qoydu və diqqətlə ətrafa boylandı.

O, evdən çıxıb aşağı, küçəyə endi. Evin qabağında onu maşın gözləyirdi.

– Salam, Uolles, – deyə Entoni maşının arxa oturacağında yerləşərək görüşdü.

– Sizi yenidən görməyimə çox şadam, ser, – deyə onun şəxsi katibi cavab verdi.

– Yükdaşıyanları çağırtdırmısınız?

– Furqon bizim arxamızda dayanıb.

– Əla, – deyə Entoni gülümsədi.

– Sizi yenidən xəstəxanaya aparım, ser?

– Yox, mən onsuz da, çox zaman itirmişəm. Aeroporta gedirik, amma əvvəlcə evə dönək, o biri çamadanımı götürməliyəm. Siz də baqajınızı hazırlayın, mən sizi özümlə aparıram, təkliddə səyahət etmək nəyə artıq xoşuma gəlmir.

– Hara yollanacağımızı öyrənə bilərəm, ser?

– Bunu mən sizə yolda xəbər verərəm. Pasportunuzu götürməyi unutmayın.

Maşın Qrinviç-stritə döndü. Növbəti işıqforun yanında yan şüşə aşağı endirildi və pəncərədən atılan ağ düyməli pult nova düşərək batdı.

Nyu-Yorklular hələ elə bir ilıq payız görməmişdi. Təbiətin bu şəhərə bəxş etdiyi payızın ən gözəl və unudulmaz mülayim günləri onların nəsibi olmuşdu. Üç ay idi ki, Stenli müntəzəm olaraq hər vik-enddə nahar etmək üçün Culiya ilə görüşürdü. Elə bu gün də “Pastis”də onları sifariş olunmuş süfrə gözləyirdi. Bu bazar günü adi bir gün deyildi: cənab Zimur satdığı ayaqqabı kolleksiyasını hərraca çıxarmış və Culiya ilk dəfə idi onun qapısını növbəti fəlakətlə bağlı təqsirini boynuna almaq səbəbilə döymürdü; cənab Zimur lütf edib onu mağazasına mərasimin rəsmi açılışına iki saat qalmış buraxmışdı.

– Necəyəm sənin üçün?

– Bir fırlan görüm... qoy bir sənə yaxşı-yaxşı baxım.

– Stenli, sən yarım saatdan artıqdır mənim ayaqlarıma zillənmişən, mənim bu podiumda dikilib-qalmağa daha taqətim yoxdur.

– Sən ki mənim fikrimi öyrənmək istəyirdin, elə deyil? Onda bir də çön görüm, sənə qabaqdan baxmaq istəyirəm. Bax görürsən, mən elə də bilirdim, hündürdaban ayaqqabılar sənün stilin deyil.

– Stenli!

– Sənün ucuzlaşdırılmış əşyalar almaq manıyan məni dəhşətə gətirir.

– Sən heç burdakı qiymətləri görmüşən? Mənim kompüter qrafiki maaşım ilə başqa seçimim yoxdur, daha bağışla! – deyə Culiya pıçıldadı.

– Sən mənim canım, bircə hər şeyi yenidən başlama!

– Nə oldu, götürürsünüz, ya yox? – deyə təngə gəlmiş cənab Zimur soruşdu. – Deyəsən, sizin qutulardan çıxarmadığınız ayaqqabı qalmadı; işə bir bax, cəmi iki nəfərsiniz, amma mağazanın altını üstünə çevirmisiniz!..

– Yox, – deyə Stenli etiraz etdi, – biz hələ stellajın ən yuxarı rəfindəki o gözəl qayıq formasında olanları geyinib baxmamışıq... hə-hə, onları deyirəm.

– Amma məndə o modeldən miss Uolşun ayağına olanı yoxdur axı.

– Bəlkə anbarda olar? – deyə Stenli yalvararaq dedi.

– Yaxşı, gedim baxım, – deyə cənab Zimur ah çəkib gözdən itdi.

– Bu kişinin zəriflik təcəssümü olmasında bəxti gətirib, yoxsa onun xasiyyətilə...

– Sən onu zəriflik təcəssümü hesab edirsən? – deyə Culiya gülərək soruşdu.

– Qulaq as, sən ona o qədər minnətdar olmalısan ki! Bəlkə bir axşam onu şam yeməyinə dəvət edəsən?

– Zarafat edirsən?

– Səhv etmirəmsə, onun Nyu-Yorkun ən gözəl ayaqqabı satıcısı olması barədə mənim baş-beynimi xarab edən sənsən.

– Və sən məhz elə ona görə ağlına gətirmisən ki...

– Bütün ömrüm boyu dul qala bilmərəm axı. Yoxsa sənin bir etirazın var?

– Heç bir etirazım yoxdur, lakin cənab Zimur özü bu işə necə baxacaq?

– Əşi, unut sən o Zimuru! – deyə Stenli vitrin tərəfə baxaraq cavab verdi.

– Necə yəni, vəssalam?

– Geriyə baxma! Orada, küçədə bir kişi dayanıb bizə baxır, o, Tanrı kimi gözəldir!

– Necə kişidir? – deyə Culiya başını belə çevirməyə cürət etmədən maraqlandı.

– O, az qala, vitrinə yapışmış və on dəqiqədir ki, sanki müqəddəs Məryəmi görmüş kimi gözlərini səndən çəkmir... Hərçənd, bildiyim qədər, müqəddəs Məryəm bir cütü üç yüz dollara olan qayıq formasında olan ayaqqabı geyinməzdi, üstəlik bu, hələ endirilmiş qiymətdir! Çevrilmə! Kimə deyirəm?! Mən onu birinci görmüşəm!

Lakin Culiya yenə də başını çevirdi və onun dodaqları titrəməyə başladı.

– Yox-yox, – deyə zorla eşidiləcək dərəcədə pıçıldadı, – mən onu səndən çox-çox əvvəl görmüşəm...

Culiya ayaqqabıları ayağından atıb podiumdan hoppandı, mağazanın qapısını açdı və qaçaraq küçəyə çıxdı.

Cənab Zimur zala qayıdanda orada yalnız əlində bir cüt qayıq formalı ayaqqabı ilə tənha oturmuş Stenlini gördü.

– Bəs miss Uolş haradadır... çıxıb getdi? – deyə Zimur həyəcanlı halda soruşdu.

– Hə, – deyə Stenli cavab verdi, – amma siz kefinizi pozmayın, o qayıdacaq... bu gün olmasa da, amma qayıdacaq.

Cənab Stenli gətirdiyi qutunu əlindən yerə saldı. Stenli onu qaldırıb yiyəsinə verdi.

– Çox pərişan görünürsünüz; qəm çəkməyin, mən sizə buranı səliqə-sahmana salmağa yardım edəyəm, sonra da sizi bir fincan qəhvəyə və ya çaya qonaq edəyəm, nə içəcəyimizə siz qərar verərsiniz.

Tomas barmaqlarının ucu ilə Culiyanın dodaqlarına toxundu və gözlərindən öpdü.

– Mən sənə yaşaya biləcəyimi yoxlamaq istəyirdim, amma gördüyün kimi, bacarmadım, mümkün deyil.

– Bəs Afrika ilə sənə reportajların necə olacaq? Bir də Knapp nə deyəcək?

– Özüm-özümə yalan satıramsa, dünyanı dolaşib insanlara həqiqəti çatdırmağımın nə faydası var?! Bir də sevdiyim qadın orada yoxdursa, ölkədən-ölkəyə gəzmək nəyə gərəkdir?!

– Onda bundan artıq özünə sual vermə, mənimlə salamlaşmaq üçün ən gözəl sözləri axtarıb tapdın, – deyə Culiya barmaqlarının ucuna qalxaraq dedi.

Onlar qucaqlaşdılar və öpüşləri sonsuza qədər uzandı – yalnız dünyada hər şeyi unudan dəliqanlı sevgililər belə edir.

– Bəs sən məni necə tapdın? – deyə Culiya hələ də Toması qucaqlayaraq maraqlandı.

– Mən səni iyirmi il axtarmışam, yəni evinin birinci mərtəbəsində tapmayacaqdım? Bu heç də çətin olmadı.

– İyirmi il yox, on səkkiz il... İlahi, bu illər necə də uzun idi!

Culiya yenidən Toması öpdü.

– Bəs sən, Culiya, səni Berlinə gəlməyə nə vadar etdi?

– Sənə demişdim axı – tale işarəsi... Mən sənin portretini gördüm, sən onu küçə rəssamının molbertində unudub getmişdin.

– Mən heç vaxt portretimi çəkdirməmişəm.

– Yox, çəkdirmisən, o portretdəki sənin üzün, sənin gözlərin, sənin dodaqların və hətta sənin çənəndəki batıq idi.

– Sən onu harda görmüştün?

– Monrealda, köhnə limanda.

– Amma mən heç vaxt Monrealda olmamışam...

Culiya başını yuxarı qaldırdı: onun başının üstündə Nyu-York səmasından bir bulud keçirdi və qız gülümsəyərək diqqətlə onun qəribə cizgilərinə baxdı.

– Onun üçün çox darıxacağam.

- Kimin üçün?
- Atam üçün. Yaxşı, gəl, gedək gəzməyə. Mən səni doğma şəhərimə göstərmək istəyirəm.
- Amma sən axı ayağıyalınsan!
- Bunun isə artıq heç bir əhəmiyyəti yoxdur, – deyə Culiya cavab verdi.

Müəllif təşəkkürünü bildirir:

Emmanuel Arduenə, Polina Levekə, Reymon və Daniel Leviyə, Lui Leviyə, Lorrenə;

Suzanna Lea və Antuan Oduara;

Nikol Lattesə, Leonello Brandolinyə, Bricit Lannoya, Antuan Karoya, Ann-Mari Lanfana, Elizabet Vilnyova, Silvi Bardoya, Tina Cerbeyə, Lidi Leruaya, Od de Marceriyə, Coel Renoda, Arye Sberroya və bütün “Robber Laffon” nəşriyyatının əməkdaşlarına;

Ketrin Xoudeppə, Mark Kesslerə, Mari Qarneroya, Marion Mireyə;

Polina Normanna, Mari-Ev Provoya;
Leonar Entoniyə və onun bütün əməkdaşlarına;
Kristina Şteffen-Raymana;
Filipp Güzə, Erik Brama və Migel Kurtuaya;
İv və Martin Levekə, Şarl Veye-Lavalleyə.

content

Marc Levy BİZİM BİR-BİRİMİZƏ DEMƏDİYİMİZ SÖZLƏR
Marc Levy BİZİM BİR-BİRİMİZƏ DEMƏDİYİMİZ SÖZLƏR